

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ
3424 NUMARALI MECMÛ'A-İ KASÂ'İD (165b-222a VARAK)
(TRANSKRİPSİYONLU METİN - İNCELEME)

Yüksek Lisans Tezi

Rukiye KÖSE

Sivas
Ocak 2017

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ
3424 NUMARALI MECMÛ'A-İ KASÂ'İD (165b-222a VARAK)
(TRANSKRİPSİYONLU METİN - İNCELEME)

Yüksek Lisans Tezi

Rukiye KÖSE

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ

Sivas

Ocak 2017

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı
Tezin Başlığı : Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424
Numaralı Mecmû'a-i Kasâ'id (165b-222a Varak)
(Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)
Savunma Tarihi : 15/12/2016
Danışmanı : Doç. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Üye : Doç. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ
Üye : Doç. Dr. Rıfat KÜTÜK

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Rukiye KÖSE tarafından hazırlanan Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Mecmû'a-i Kasâ'id (165b-222a Varak) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme) başlıklı tez, kabul edilmiştir./..../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntuladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam hâlinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza

Rukiye KÖSE

ÖN SÖZ

Klasik Türk edebiyatı, edebiyat tarihimizin en derin ve en kapsamlı dönemini oluşturmaktadır. Altı yüz yıllık bir geçmişi olan klasik Türk edebiyatı, yelpaze açısından çok geniş, kültür yönünden zengin bir edebiyattır. İşte bu zenginliklerden biri de mecmualardır. Mecmua, çeşitli kişilere veya konulara ait seçilmiş mensur ve manzum birçok türü içerisinde barındıran eserdir. Mecmualar sayesinde edebiyat tarihindeki bir kısım bilgiyi netleştirmek, düzeltmek ve edebiyat tarihine yeni bilgiler eklemek mümkün olabilmektedir. Bu sebeple çeşitli türdeki mecmualar ve özellikle de şiir mecmuaları önem kazanmaktadır.

Şiir mecmuaları genellikle şiirden anlayan, şiir zevki olan kişiler tarafından tertip edildiği düşünülen eserlerdir. Edebiyat tarihimizde önemli bir yere sahip olan bu mecmualar, edebiyatımızda 15. yüzyıldan itibaren görülmeye başlamıştır. Daha sonra divan ve tezkirelerin dışında klasik Türk edebiyatı araştırmalarında kaynak olarak kullanılmıştır.

Mecmualarda farklı dönemlerde yaşamış ünlü şairler ve şiirleri hakkında bilgi bulabiliriz. Yine çeşitli sebeplerle şura tezkirelerine veya diğer kaynaklara girmemiş şairler ve şiirleri hakkında da bilgi bulunabilmektedir. Klasik Türk edebiyatında divan tertip etmemiş birçok şairin şiirlerine yine bu mecmualarda rastlayabiliriz. Hem edebî hem de tarihî bakımdan son derece önem arz eden mecmualar, yazıldığı dönemin sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtmaktadır.

Kültürel mirasımızın önemli parçalarından biri olan mecmuaları gün yüzüne çıkarmak, geçmişi bugüne taşıma düşüncesiyle son dönemlerde artan mecmua hakkındaki araştırmalara bir nebze de olsa katkı sağlamak amacıyla bu çalışmamızı gerçekleştirdik.

Üzerinde çalıştığımız mecmua; Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 numarada kayıtlı, istinsah kaydına göre tertip tarihi H1039/M1629 olan, mürettibi ve aynı zamanda müstensihisi, Ni'metî mahlaslı Bursalı Seyyid Nakîb-zâde Ni'metullâh olan "Mecmû'a-i Kasâ'id'in 165b-222a varak arasındadır. Bu eser, derleyicisinin şair olması ve içeriğinin zenginliği açısından önemlidir.

Çalışmamızın giriş bölümünde mecmua kavramı, mecmuaların önemi ve tasnifi hakkında genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde, üzerinde çalıştığımız mecmuanın genel özellikleri ve Ni'metî hakkında bilgi verilerek 165b-222a varak arası muhtevası ve burada yer alan şairlerin varak numaralarına göre tanıtılması tablolarla birlikte belirtilmiştir. Ardından, 165b-222a varak arasında yer alan şairlerin kısa biyografileri alfabetik sıraya göre verilmiştir. İkinci bölümde yazma eser transkribe edilerek günümüz yazısına çevrilmiştir. Çalışmamız sonuç, kaynakça ve öz geçmiş bölümleriyle bitirilmiştir.

Ayrıca mecmuada yer alan şairlerin şiirleri yayımlanmış divanlarla ve ilmî çalışmalarla karşılaştırılarak bazı farklılıklar ve divanlarda olmayan şiirler sonuç bölümünde belirtilmiştir. Mecmuada yer almayıp metne ilave edilen kelimeler ve varak numaraları "[]" (köşeli parantez) içerisinde belirtilmiştir. Metinde okunamayan yerler "....." şeklinde gösterilmiştir. Metindeki vezin problemleri de dipnotta belirtilmiştir.

Çalışmam esnasında öncelikle, tez metninin ve ulaşmakta zorlandığımız divanların temin edilmesini sağlayan, yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Mehmet ARSLAN'a teşekkür ederim. Çalışmamın başlangıcından tamamlanmasına kadar ilgi ve desteğini gördüğüm, birikim ve tecrübelerinden istifade ettiğim değerli danışman hocam Doç. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Rukiye KÖSE

Sivas - 2016

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	ix
TABLO LİSTESİ	xi
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ	xiii
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER	xv
ABSTRACT AND KEYWORDS	xvii
GİRİŞ	1
Mecmua	1
Mecmuaların Önemi	3
Mecmuaların Tasnifi	5
1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424	
NUMARALI ŞİİR MECMUASI (MECMÛ'A-İ KASÂ'İD) (165b-222a VARAK)	
TANITIMI	9
1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri	9
1.2. Mecmuanın Mürettibi ve Müstensihî Ni'metî'nin Biyografisi	11
1.3. 165b-222a Varak Muhtevası	13
1.4. 165b-222a Varak Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri	24
2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424	
NUMARALI ŞİİR MECMUASI (MECMÛ'A-İ KASÂ'İD) (165b-222a VARAK)	
(TRANSKRİPSİYONLU METİN)	85
SONUÇ	393
KAYNAKÇA	401
ÖZ GEÇMİŞ	413

KISALTMALAR

- a : Varak ön yüzü
age. : Adı geçen eser
agm. : Adı geçen makale
agt. : Adı geçen tez
b : Varak arka yüzü
b. : bin
C : Cilt
doğ. : Doğum tarihi
Ens. : Enstitüsü
h : Derkenar
H : Hicri
haz. : Hazırlayan
Hz. : Hazret/Hazreti
M : Miladi
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
No. : Numara
öl. : Ölüm tarihi
s. : Sayfa
S : Sayı
TDK : Türk Dil Kurumu
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
TTK : Türk Tarih Kurumu
vb. : ve benzeri
vd. : ve diğerleri
vs. : vesaire
Yay. : Yayını/Yayınları
yy. : Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1.	Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Nazım Biçimine Göre Sayıları	13
Tablo 2.	Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması	15

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا (آ)	Â, â	ظ	Z, z
ا (أ)	A, a / E, e / I, ı / İ, i / U, u / Ü, ü	ع	‘
ب	B, b	غ	Ğ, ğ
پ	P, p	ف	F, f
ت	T, t	ق	Q, q
ث	S, s	ك	K, k / G, g / Ñ, ñ
ج	C, c	ل	L, l
چ	Ç, ç	م	M, m
ح	H, h	ن	N, n
خ	H, h	و	V, v / Ū, ū / Ü, ü / O, o / Ö, ö
د	D, d	ه	H, h / a / e
ذ	Z, z	لا	la, lâ
ر	R, r	ی	Y, y / I, ı / Î, î
ز	Z, z	ء	’
ژ	J, j		
س	S, s		
ش	Ş, ş		
ص	S, s		
ض	Z, z / D, d		
ط	T, t		

ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER

Şiir mecmuaları, klasik Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Mecmualar, divanlara yansımamış şiir ya da üzerinde çalışılmamış eser barındırabilmeleri ve yazıldıkları dönemin edebî zevkini yansıtmaları açısından değerlidirler.

Çalışmamızda, Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 numarada bulunan, istinsah kaydına göre tertip tarihi H1039/M1629, mürettibi ve aynı zamanda müstensihi şair Ni'metî olan "Mecmû'a-i Kasâ'id'in 165b-222a varaklar arası üzerinde durulmuştur. 338 varaktan oluşan bu mecmuada XV, XVI ve XVII. yüzyıllarda yaşamış bazı şairlerin şiirlerine yer verilmiştir.

Çalışmamız, mecmualar hakkında genel bilgilerin sıralandığı giriş bölümü, mecmuanın geneli ve 165b-222a varaklar arasının tanıtıldığı bölüm, yazma eserin transkripsiyon harfleriyle günümüz yazısına çevrildiği bölüm ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Metni hazırladıktan sonra mecmuadaki şiirleri bilimsel yayınlarla karşılaştırdık. Divanlarda bulunmayan şiirleri de ayrıca belirttik.

Çalışmamız, klasik edebiyatımızın metin kaynakları arasında olan şiir mecmualarının önemine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Mecmû'a-i Kasâ'id, Ni'metî, XV, XVI ve XVII. yüzyıl, Süleymaniye Kütüphanesi.

ABSTRACT AND KEYWORDS

The poetry mecmuas have a crucial place in Classical Turkish literature. Mecmuas are valuable in terms of reflecting literary pleasure of the works period and including poems that hasn't been reflected to divan yet and the works that wasn't worked on.

Our study is mostly related to the pages 165b-222a of Mecmû'a-i Kasâ'id written by the poet, compiler and calligrapher Ni'metî. The book is registered in Es'ad Efendi Section with the number 3424 in Süleymaniye Library. According to its copy record, the book was compiled in H1039/M1629. In this 338 leafed mecmua, there are the poems of some poets lived in XV, XVI and XVII centuries.

The study is made up of an introduction part including general information on the Mecmuas, a section informing the readers about the whole Mecmua and the pages 165b-222a, a section consisting of a translation of the book into new Turkish with transcription letters and a conclusion part. After preparing the text of poems in mecmuas, we compare the scientific publications. We also indicated the poems that are not present in Divan poetry.

Our study aims to draw attention to the mecmuas of poetry among the classical text sources of our literature.

Key words: Classical Turkish Literature, Mecmû'a-i Kasâ'id, Ni'metî, XV, XVI and XVII centuries, Süleymaniye Library.

GİRİŞ

Mecmua

Mecmua Arapça bir kelime olup cem‘ kökünden gelir. Mecmû‘ kelimesinin müennesi olan mecmua, "toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzîm edilmiş şeylerin hepsi; seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap; dergi"¹ demektir. Mecmua, seçme şiirlerin ya da muhtelif konularda kaleme alınmış yazıların bir araya getirildiği eserlerin genel adıdır. Bu eserler için "mecnûa"nın yanı sıra "mecâmî", "mecma", "câmi" gibi aynı kökten türemiş kelimelerle -yalnız Osmanlı Türkçesinde- "cüzdan", "defter" ve "cerîde" isimleri de aynı manada kullanılmıştır.² Ayrıca, Farsçada "dilenci, dilenci çantası, dağarcık, torba" gibi anlamlara gelen "keşkûl" kelimesi Arapçada "mecnûa, antoloji" manasına gelmektedir.³

Kütüphanecilik literatüründe mecmuanın karşılığı "derleme"dir. Günümüz Türkçesinde "dergi" olarak karşılığını bulan mecmua, yakın zamana kadar da günlük olmayan (haftalık, aylık, üç aylık, yıllık vb.) periyodlarla yayımlanan süreli yayınlar karşılığında kullanılmaktaydı. Klasik Türk edebiyatı araştırmacıları ve el yazması eserleri kendine uğraş olarak seçenler nezdinde ise "mecnûa"nın karşılığı çok daha farklıdır. Bu anlamda mecmuayı; "farklı kişilere ait metinlerin/metin parçalarının bir araya getirildiği eserler bütünü"⁴ olarak tarif etmek mümkündür.

Bir ya da daha fazla yazar veya şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplara "mecnûa" denir.⁵ Mecmua, içinde seçme yazıların bulunduğu el yazması eserdir. Bir çeşit antoloji niteliğindedirler. Çoğunlukla yazarları ve yazıldıkları tarih belli değildir.⁶

¹ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2006, s. 596.

² Mustafa Uzun, "Mecmua", *İslâm Ansiklopedisi*, C 28, TDV Yay., Ankara 2003, s. 265.

³ Hüseyin Elmalı, "el-Keşkûl", *İslâm Ansiklopedisi*, C 25, TDV Yay., Ankara 2002, s. 324.

⁴ M. Fatih Köksal, "*Şiir Mecmualarının önemi ve 'Mecmuaların Sitematik Tasnifi Projesi' (MESTAP)*", (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 411.

⁵ Mustafa Uzun, age., s. 265.

⁶ İskender Pala, "Mecmua", *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul 2004, s. 300.

Bugün mecmua denilince muntazam aralıklarla yayımlanan ve içinde hemen hemen aynı konudan yazıları ihtiva eden bir çeşit yazılar topluluğu akla gelir⁷; ancak mecmua, klasik kültürde edebiyat terimi olarak "defter, türlü konuların bir araya getirildiği yazıları içine alan kitap, şiir defteri" anlamlarında kullanılmıştır.⁸

"Derleme yoluyla meydana getirilen mecmualar tamamen derlemecinin zevkine bağlıdır. Bu bakımdan çok düzgün ve tertipli mecmualar yanında düzensiz mecmualar da vardır. Eserleri yazıya geçmiş şair ve yazarlardan yapılan seçmelerin yer aldığı mecmualar bulunduğu gibi, adları bilindiği hâlde henüz ele geçmemiş bazı önemli eserlerin asıllarını veya kopyalarını içeren önemli mecmualar da vardır. Söz gelimi şairlerin divanlarına koymadıkları şiirleri ile edebiyat tarihi açısından önemi büyük olan risâle ve mektupları bu mecmualarda bulunur."⁹

Mecmua başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi ayetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latîfeler, lugaz ve muammâlarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği bir not defteri hâlinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle kavuşarak türlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır. Bir telif türü olarak gelişimini tamamladıktan sonra genellikle kitap hüviyetindeki teliflerden farklı bir tarafı kalmamıştır.¹⁰

"Osmanlı dönemindeki gelişimine bakarak XV. yüzyıldan itibaren dikkat çekmeye başladıklarını, XVI. yüzyıldan sonra ise sayı ve çeşitlerinin iyice arttığını söylemek mümkündür. Daha çok Osmanlı ve İran sahasında rağbet gördüğü anlaşılan özel mecmuaların kağıdının kalitesi, rengi, boyutları, cildi, yazısı, tezhibi, şekli gibi vasıfları ve maddi nitelikleri itibarıyla birbirlerinden çok farklı olduğu, bir kısmının düzensiz, adeta karalama defteri; bir kısmının çok düzenli ve özenli bir sanat eseri niteliği taşıdığı görülmektedir."¹¹

⁷ Günay Kut, "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, C 6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s. 170.

⁸ Yaşar Aydemir, "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Volume: 2/3 (2007), s. 123.

⁹ İskender Pala, age., s. 300.

¹⁰ Mustafa Uzun, age., s. 265-268.

¹¹ age., s. 265-268.

Mecmuaların Önemi

Mecmualar, klasik Türk edebiyatının kaynakları arasında önemli bir yer teşkil eder. Bazen edebiyat tarihinin asıl kaynaklarına yardımcı olur, bazen yegâne kaynak olarak işlev üstlenir. Edebiyat tarihinin birinci dereceden kaynakları olan tezkirelere yansımamış birçok şair, şiir, tür ve belgede de mecmualar edebiyat tarihinin vazgeçilmez kaynakları durumundadır. Hâdî'nin Saray Şehrengizi, Behiştî'nin Vize Şehrengizi gibi eserler mecmualardan hareketle gün yüzüne çıkarılmış eserlerdir.¹²

Yazdıkları dönemin aynası durumunda olan mecmualar, edebiyat araştırmacısına; dönemin beğenilen edebî metinlerini, konularını, okuyucunun talebini, mürettibin şiir zevkini, tertip amacını, estetik anlayışını, öne çıkan isimleri ve eserlerini, okunurluk oranlarını ve buna benzer birçok bilgi ile bunları yorumlama fırsatını sunar.¹³

Köksal, mecmuaların önemini ve edebiyat tarihine katkılarını şu şekilde sıralamıştır:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
2. Bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.
3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.
4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır.
5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.

¹² Yaşar Aydemir, agm., s. 123.

¹³ Cemal Kurnaz ve Yaşar Aydemir, "Mecmualara Sorulması Gereken Sorular", Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume: 8/1 (2013), s. 62.

6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkânı vardır.
7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.
8. Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın/şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür.
9. Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdî temayüllerin de izini sürmek mümkündür.
10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevâyid ve vikâye yapraklarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalardır. Şöyle ki hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe'ül gibi gizli ilimler denilen itakatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla' ve müfredler, bazı münşe'ât örnekleri, kimi resmî kayıtların örnekleri çokça rastlanan -asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan- kayıtlardır. Bunların birleşkesi Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyacaktır. Bütün mecmuaların bir de bu gözle ele alınması çok önemlidir.
11. Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir.¹⁴

¹⁴ M. Fatih Köksal, age., s. 417-421.

Mecmuaların Tasnifi

Mecmuaları şekil, tür ve muhteva gibi çeşitli yönlerden değerlendiren tasnif denemeleri mevcuttur. Muhteva açısından ilk değerlendirme Agâh Sırrı Levend'e aittir. Yazar, *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserinde mecmuaları şu şekilde sınıflandırır:

- a. Nazireler mecmuaları,
- b. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları,
- c. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- d. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar,
- e. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.¹⁵

Bu konudaki ikinci tasnif denemesi Günay Kut'a aittir. Kut, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*'ndeki¹⁶ ilgili maddede mecmuaları şu şekilde sınıflandırır:

- a. Nazire mecmuaları
- b. Seçme şiir mecmuaları (mecnûa-i eş'âr, mecnûa-i devâvîn)
- c. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya gelmesi ile oluşan mecmualar (mecnûa-i edviye, mecnûa-i ed'iye, mecnûa-i tevârîh, mecnûa-i mu'ammeyât, mecnûa-i münşe'ât, mecmûatü'r-resâil, gibi)
- d. Karışık mecmualar (Bu tür mecmualar nazım-nesir karışık olabilir. Ayrıca Arapça, Türkçe ve Farsça gibi farklı dillerde yazılmış olabilir.)
- e. Tanınmış kişilerce veya derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.

Mecmuaların tasnifine dair bu ilk ve önemli tasnifler, son dönemlerde yapılan araştırmalar vesilesiyle geliştirilmiştir. Tasnif konusuna yeni öneriler getiren Mehmet Gürbüz, şiir mecmualarını şu şekilde sınıflandırmıştır:

- I. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmuaları** (Gazel mecmuaları, kasîde mecmuaları, müstezad mecmuaları, matla mecmuaları, beyit mecmuaları, mısra mecmuaları, farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecmualar)

¹⁵ Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C 1, TTK Yay., Ankara 1998, s. 166-167.

¹⁶ Günay Kut, age., s. 170-174.

II. Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmuaları (Tarih mecmuaları, na‘t mecmuaları, mu‘ammâ mecmuaları, lügaz mecmuaları, medhiye mecmuaları, şehrengiz mecmuaları, farklı konularda yazılmış şiirleri içeren mecmualar)

III. Nazire mecmuaları

IV. Şairlerin aidiyet/mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmualar (Aynı zümreye mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar, aynı coğrafyada ya da aynı şehirde yetişmiş veya aynı milliyete mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar)

V. Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin divanlarını /şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar¹⁷

Diğer mecmua tasniflerine göre daha ayrıntılı olarak hazırlanan Atabey Kılıç'ın yaptığı tasnif ise şu şekildedir:

1. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından

1.1 Cönkler

1.2 Mecmualar

1.2.1 Tertip durumuna göre mecmualar

1.2.1.1 Mürettep mecmualar

1.2.1.2 Mürettep olmayan mecmualar

1.2.2 Mürettip durumuna göre mecmualar

1.2.2.1 Mürettibi bilinen mecmualar

1.2.2.2 Mürettibi bilinmeyen mecmualar

1.2.3 Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmualar

2. Şekil bakımından

2.1 Manzum metinler mecmuaları

2.1.1 Kasîde mecmuaları

¹⁷ Mehmet Gürbüz, "*Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*", (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 108-112.

- 2.1.2 Gazel mecmuaları
- 2.1.3 Nazire mecmuaları
- 2.1.4 Mu‘ammâ mecmuaları
- 2.1.5 Manzûm lugât mecmuaları
- 2.1.6 İlâhî mecmuaları
- 2.1.7 Şehrengîz mecmuaları
- 2.1.8 Na‘t mecmuaları
- 2.1.9 Hilye mecmuaları
- 2.1.10 Mi‘râciyye mecmuaları
- 2.1.11 Matla‘ mecmuaları
- 2.1.12 Mersiye mecmuaları
- 2.1.13 Çeşitli mesnevîlerden seçkileri barındıran mecmualar
- 2.1.14 Güfte mecmuaları
- 2.1.15 Müstezâd mecmuaları
- 2.1.16 Tarih mecmuaları
- 2.1.17 Musammat mecmuaları
- 2.1.18 Kıt‘a ve rubâ‘î mecmuaları
- 2.1.19 Divan mecmuaları

2.2 Mensur metinler mecmuaları

- 2.2.1 Lugaz mecmuaları
- 2.2.2 Fetva mecmuaları
- 2.2.3 Tefsir mecmuaları
- 2.2.4 Şerh mecmuaları
- 2.2.5 Sakk mecmuaları
- 2.2.6 Mekân tasvirlerini içeren mecmualar
- 2.2.7 Münşe‘ât mecmuaları
 - 2.2.7.1 Derleme münşe‘ât mecmuaları
 - 2.2.7.2 Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe‘ât

mecmuaları

2.3 Karışık manzum ve mensur eserler mecmuaları

- 2.3.1 Fevâid ve eş‘âr mecmuaları
- 2.3.2 Farklı türleri barındıran mecmualar

3. Dil bakımından

- 3.1 Arapça mecmualar
- 3.2 Farsça mecmualar
- 3.3 Türkçe mecmualar
- 3.4 Çok dilli mecmualar

4. Muhteva bakımından

- 4.1 Din
- 4.2 Tasavvuf
- 4.3 İlm-i nücûm / fal ve remil
- 4.4 Hikâye / latîfe
- 4.5 Hezel ve hiciv
- 4.6 Edviye
- 4.7 Mûsikî
- 4.8 Hat ve kitâbet

5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmualar¹⁸

Çalışmamıza konu olan *Mecmû'a-i Kasâ'id*, Mehmet Gürbüz'ün yaptığı tasnife göre "şiiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmuaları" grubuna girmektedir. Ancak mecmuada sadece kasîde değil gazel, terkîb-bend, tercî'-bend, şikâyetnâme, tahmîs, tesdîs, muhammes, müseddes, kıt'a, rubâ'î, târîh, matla', müfred ve bahr-i tavîl gibi çok çeşitli şiir örnekleri bulunmaktadır. *Mecmû'a-i Kasâ'id*'in derleyeni ve derleniş tarihi bilinmektedir ve dili Türkçedir. Mecmuadaki şiirler muhteva açısından çeşitlilik göstermektedir.

¹⁸ Atabey Kılıç, "*Mecmua Tasnifine Dâir*", (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 75-96.

1. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ BÖLÜMÜ 3424 NUMARALI ŞİİR MECMUASI (MECMÛ'A-İ KASÂ'İD) (165b-222a VARAK) TANITIMI

1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri

Mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 numarada kayıtlıdır. Mecmuanın ilk sayfasında "*Mecmû'a-i Kasâ'id*" kaydı yer almaktadır. Mecmuanın derleme tarihi, H 1039 yılı Rebî'ül-evvel ayının 20'si (M 8 Kasım 1629)dir. İstinsah kaydına göre mecmuanın mürettibi ve aynı zamanda müstensihi, Ni'metî mahlaslı, Bursalı Seyyid Nakîb-zâde Ni'metullâh (...*Es-Seyyîd Ni'metullâh İbnü's-seyyîd Muhammed el-Hüseynî el-Ma'rûf bi-Nakîb-zâde el-Bursevî...*)¹⁹tır. İstinsah kaydının hemen altında Ni'metî Efendi'nin mührü yer almaktadır.

Mecmû'a-i Kasâ'id'in ölçüleri 257×139 mm'dir; mecmuanın yazı türü nesihtir ve şiir başlıkları kırmızıdır. Satır sayısı, 16-31 arasında çift sütun hâlinde değişiklik göstermektedir. *Mecmû'a-i Kasâ'id* ile ilgili bir makale hazırlayan Yılmaz TOP, makalede mecmuanın varak sayısı konusunda, bazı sayfaların eksikliğinden dolayı nüshanın bilgisayar ortamına aktarımındaki sayfa numaralandırmasını esas aldığını belirterek 315 olarak vermiştir.²⁰ Ancak biz mecmuanın orijinal nüshası üzerindeki numaralandırmayı esas alarak varak sayısının 338 olduğunu tespit ettik.

Mecmuanın pek çok sayfasında, sayfa kenarlarının da şiir yazımında kullanıldığı dikkat çekmektedir (165bh, 166ah ...). Mecmuanın bazı yapraklarında, derkenarda farklı bir yazı stiliyle sunulan şiirlere rastlanmaktadır. Ayrıca mecmuada derlenen pek çok kasîdenin beyit sayılarının da şiirlerin sonunda belirtilmiş olduğu görülmektedir.

¹⁹ Ni'metî, *Mecmû'a-i Kasâ'id*, 337a

²⁰ Yılmaz Top, "*Bursalı Şair Nakîb-zâde Ni'metî (öl. 1060?) Efendi ve Onun Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Kasâ'id Adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası*", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S 31 (2014), s. 268.

Mecmuada, 16. yüzyıla ve 17. yüzyılın ilk yarısına ait şairlerin şiirlerinden örnekler sunulmaktadır. Mecmuanın baş tarafında "*Mecmû'a-i Kasâ'id*" kaydı yer almaktadır. Ancak bu şiir mecmuası; kasîdenin yanı sıra gazel, muhammes, terkîb-bend, tercî'-bend, tahmîs, tesdîs, rubâ'î, kıt'a, matla' ve târîh gibi nazım şekillerinden seçkiler içermektedir. Bu nazım şekillerine ek olarak mecmuada bahr-i tavîl örnekleri de yer almıştır.

Mecmuada Ni'metî; Cinânî, Âzerî Çelebi, Edîbî Çelebi, Hâşimî, Ânî Çelebi, Rahmî, Haylî, Fûrûgî, Baldırzâde Selîsî, Meylî ve Hüdâyî gibi hemşehrisi bazı şairlerin şiirlerine de yer vermektedir.

Mecmuanın na't türündeki iki kasîdeyle başlaması, şairin tertiplemediği mecmuanın yapısında klasik eser girişlerine bağlı kalmaya çalıştığını göstermektedir. Ni'metî, ayrıca mecmuasında *Dîvân*'ındaki şiir sıralamasını da genel itibarıyla takip etmektedir. Kasîdelerle başlayan mecmua terkîb-bent, tercî'-bent, şikâyetnâme, tahmîs, muhammes, müseddes, bahr-i tavîl ve tesdîslerle devam ederek gazellere açılmakta ve kıt'a, rubâ'î, târîh ve matla'lar ile son bulmaktadır. Mecmuada yer yer müfredlere de yer verilmektedir. Birtakım şiirler bu sıralamayı bozsa da genel diziliş, *Dîvân*'daki tertibe uymaktadır.²¹

Zengin bir şiir tertibine sahip olan bu mecmua; Ni'metî mahlaslı, inşâ ve muammâ ustası, hattının güzelliğiyle meşhur, marifet ve kemal sahibi kıymetli bir şair olan Bursalı Seyyid Nakîb-zâde Ni'metullâh'ın şiir zevkinin yönlendirdiği seçkinin bir ürünüdür.²²

²¹ agm., s. 267-269.

²² agm., s. 287.

1.2. Mecmuanın Mürettibi ve Müstensihi Ni‘metî'nin Biyografisi

Nakîb-zâde Ni‘metî, 17. yüzyılda Bursa'da doğmuş ve yaşamış önemli bir şairdir. Asıl adı Seyyid Ni‘metullâh (Ni‘metî) Efendi'dir. Nakîbü'l-eşrâf Alî Efendi ahfâdından Seyfullâh-zâde Mehmed Efendi'nin oğludur. Babasının ve dedesinin nakîbü'l-eşrâf olması dolayısıyla Nakîb-zâde olarak tanınmıştır. Bursa Medresesi'nde kırk akçelik medrese pâyesiyle müderrislik ve Bursa Mahkemesi'nde başkâtiplik yapmıştır. İsmail Belig, *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*'ında, Ni‘metî'nin bizzat kendi el yazısı ile kaleme aldığı seyyidlik silsilesini vererek onun, on yedinci atadan Hazret-i Hüseyin'e bağlı olduğunu belirtir.²³

Ni‘metî, şiirdeki ustalığının yanı sıra hoş ve gösterişli hattı ile de meşhurdur. Sakk, inşâ, târîh düşürme ve muammâ konusunda da önemli bir şahsiyettir. Eyyûb-zâde Mîkâtî Muslî Çelebi adlı üstattan hesâba dair bazı ilimleri görerek taksîm-i guramâ alanında benzeri görülmemiş bir tarz geliştirmiş ve bunu manzum yolla açıklamıştır.²⁴

Nâkîb-zâde Ni‘metullâh Bursa'da vefat etmiş ve Pınarbaşı'nda akrabalarının yanına defnedilmiştir. Şairin vefat tarihi konusunda ihtilaf bulunmaktadır.²⁵ Vefat tarihi olarak kaynaklarda H1060/M1650 ve H1070/M1659-1660 tarihleri verilir.

Ni‘metî'nin tezimize konu olan *Mecmû‘a-i Kasâ'id* dışında *Dîvân*, *Tuhfe-i Ni‘metî* ve *Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât* olmak üzere üç müstakil eseri ile noktasız harflerle yazılmış ve bir mecmua içerisinde yer alan iki adet *mensur mektubu* bulunmaktadır.²⁶

1. *Dîvân*: Bilinen tek nüshası, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 2661 demirbaş numarasında kayıtlıdır.²⁷ Bu *Dîvân*'da 13 kasîde, 1 mektûb-ı manzûm, 1 şikayetnâme, 2 terkîb-bend, 1 bahr-i tavîl, 8 tesdîs, 1 müseddes, 2 tahmîs, 146 gazel,

²³ agm., s. 280.

²⁴ agm., s. 280, 281.

²⁵ agm., s. 281.

²⁶ agm., s. 282-286.

²⁷ Gülden Esra Ersöz, *Ni‘metî Dîvânı*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana 2007, s. 15.

3 târîh yer almaktadır.²⁸ *Ni‘metî Dîvânı*'ndaki gazeller içinde noktasız gazel, muammâ gazel gibi değişik şekiller de bulunmaktadır.²⁹

2. *Tuhfe-i Ni‘metî*: Yalnızca bir nüshasına ulaşılan bu eser, Farsça manzum lügattir. Bu lügatin bilinen tek nüshası, Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi 1898 demirbaş numarada kayıtlıdır. Bu lügatin, Muğlalı İbrahim Şâhidî Dede'nin (öl.1550) *Tuhfe-i Şâhidî* adlı Farsça-Türkçe manzum sözlüğüne nazire olarak yazıldığı, eserin tamamlanmasına düşürülen tarihte belirtilmektedir.³⁰

3. *Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât*: Ahmet Gülen; yazarını Arab-zâde Mehmed Efendi olarak tanıttığı, Süleymaniye Kütüphanesi Giresun Yazmalar Bölümü 179'da kayıtlı *Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât* adlı yazmanın 51a sayfasında Ni‘metî'ye ait 26 muammâ bulunduğunu belirtmektedir.³¹

4. *Mektuplar*: Ni‘metî'nin bugüne kadar kaynaklarda adından söz edilen; ancak nerede olduğu tespit edilemeyen noktasız harflerle yazmış olduğu mensur mektupları ise Mehtap Erdoğan tarafından bir mecmua içerisinde bulunmuştur. Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi No.: 3290'da *Mecmû‘a-i ‘Âlî Efendi* adıyla kayıtlı bir mecmuanın 63b-70b varakları arasında yer alan iki mektup da Mehmed Ağa isimli bir şahsa yazılmıştır ve mektupların dili oldukça ağırdır. Noktasız harflerle mensur olarak kaleme alınan bu mektuplar yer yer manzum parçalar da ihtiva etmekte, içerik bakımından da birbirine çok benzemektedir.³²

²⁸ Ahmet Gülen, *Seyyid Nakîb-zâde Ni‘metî Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divanı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007, s. 25.

²⁹ Gülden Esra Ersöz, agt., s. 18.

³⁰ Ahmet Gülen, agt., s. 31, 32.

³¹ agt., s. 32, 33.

³² Mehtap Erdoğan, "*Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni‘metî'nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu*", Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs 2012), C 2, Ordu Üniversitesi Yay., Ordu 2013, s. 552-566.

1.3. 165b-222a Varak Muhtevası

Mecmuanın tezimize konu olan 165b-222a varakları arasında 54 şaire yer verilmiştir. Nazım şekilleri olarak 211 gazel, 115 tesdîs, 12 matla‘, 1 kıt‘a, 5 müfred, 1 müseddes toplam 345 şiir bulunmaktadır. Ayrıca bu şiirlerin içinde Vechî‘ye ait başlığı yazılmamış bir tesdîs ile ‘Âlî ve Veysî‘ye ait mükerrer olarak yazılmış birer gazel mevcuttur. En çok şiiri bulunan şairler şunlardır: ‘Ulvî; 43 gazel, 8 tesdîs, ‘Âlî; 46 gazel, 2 tesdîs, Cinânî; 2 gazel, 36 tesdîs, 2 matla‘, Rûhî; 21 gazel, 1 tesdîs, Hâşimî; 11 gazel, 6 tesdîs, 1 matla‘, 1 müfred, 1 müseddes, Tîgî; 1 gazel, 18 tesdîs, Vâlihî; 14 gazel, Veysî; 13 gazel, Âzerî; 1 gazel, 10 tesdîs. Şairleri tespit edilemeyen şiirler ise şunlardır: 1 tesdîs, 9 matla‘ ve 4 müfred.

Tablo 1. Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Nazım Biçimine Göre Sayıları

Şairin Adı	Gazel Sayısı	Tesdîs Sayısı	Matla‘ Sayısı	Kıt‘a Sayısı	Müfred Sayısı	Müseddes Sayısı
‘Abdî	1					
‘Âlî	46	2				
‘Ârifî		1				
‘Âsımî		1				
Âzerî	1	10				
‘Azîz Efendi		1				
‘Azmi		1				
Bâkî	9					
Beyânî		1				
Cinânî	2	36	2			
Cûşî	1					
Çarhî	1					
Edîbî		1				
Fuzûlî	1	1				
Fürûgî	1					
Gubârî	1	1				
Hâfız Ahmed Paşa	1					
Hâkânî	1					
Hâletî	4					
Hasan Efendi	1					

Tablo 1. (Devam): Mecnû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Nazım Biçimine Göre Sayıları

Hâşimî	11	6	1		1	1
Hâtifî		1				
Hayâlî	1					
Haylî	1					
Hüdâyî	3					
Kabûlî	1					
Kalender Efendi		1				
Kerîmî	1					
Kudsî	1					
Nâdirî	5	3				
Nev'î	5					
Nev'î-zâde		2				
Ni'metî		8				
Nüvîdî		1				
Rahmî	1					
Re'yî		1				
Riyâzî	1					
Rûhî	21	1				
Sâdık		2		1		
Sâ'î		2				
Selîsî	3					
Sırrî	3					
Şeyhülislâm Yahyâ		1				
Tîgî	1	18				
'Ubeydî	2					
'Ulvî	43	8				
Ümîdî	6					
Vahdetî	1					
Vâlihî	14					
Vechî		1				
Veysî	13					
Yahyâ	1	1				
Yakînî		1				
Zâtî	1					
Şairi Bilinmeyen		1	9		4	
TOPLAM	211	115	12	1	5	1

Tablo 2. Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

Varak Numarası	Şair / Şairler	Nazım Türü / Biçimi	Şiir Sayısı	Beyit / Bent Sayısı	Şiirin Başlığı
165b	Ganî-zâde Nâdirî	Tesdîs	1	6 bentlik	Tesdîs-i Ğanî-zâde Nâdirî Efendi Maṭla‘-ı Merḥûm Semâ‘î
165bh	Veysî	Gazel	2	5 beyitlik ve 7 beyitlik	Veysî
166a	‘Azmî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Merḥûm ‘Azmî
166ah	Veysî	Gazel	2	5'er beyitlik	Veysî / Ğazel-i Veysî
	-	Matla‘	1	1 beyitlik	-
166b	Edîbî	Tesdîs	1	6 bentlik	Tesdîs-i Edîbî Çelebi Bursevî
166bh	Veysî	Gazel	2	5 beyitlik ve 7 beyitlik	Veysî
167a	Re‘yî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Re‘yî
167ah	Hâkânî	Gazel	1	5 beyitlik	Hâkânî
	Sırrî	Gazel	2	5'er beyitlik	Sırrî
167b	Ârifî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Merḥûm ‘Ârifî Efendi Raḥmetullâhi ‘Aleyh
167bh	Nev‘î	Gazel	1	5 beyitlik	Nev‘î
168a	Nüvîdî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Nüvîdî Maṭla‘-ı Bâķî
168ah	Veysî	Gazel	3	İkisi 5'er beyitlik, biri 6 beyitlik	Veysî
168b	Şeyhülislâm Yahyâ	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi Sellemehu'llâhi Te‘âlâ
168bh	Kerîmî	Gazel	1	5 beyitlik	Kerîmî
	Gubârî	Gazel	1	5 beyitlik	Ğubârî Efendi
	Âzerî	Gazel	1	5 beyitlik	Âzerî
169a	Gubârî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Merḥûm Ğubârî Efendi
169ah	Çarhî	Gazel	1	5 beyitlik	Ğazel-i Çarḥî
	Rûhî	Gazel	1	5 beyitlik	Rûhî
	Hayâlî	Gazel	1	5 beyitlik	Hâyâlî
169b	Ganî-zâde Nâdirî	Tesdîs	1	6 bentlik	Tesdîs-i Merḥûm Ğanî-zâde Nâdirî Efendi Raḥmetullâhi ‘Aleyh

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

169bh	Ganî-zâde Nâdirî	Gazel	2	5'er beyitlik	Ġanî-zâde / Ġazel-i Ġanî-zâde
170a	Nâdirî	Tesdîs	1	6 bentlik	Tesdîs-i Merhûm Nâdirî Efendi Maṭla'-ı Bâkî
170ah	Ganî-zâde Nâdirî	Gazel	2	5 beyitlik ve 7 beyitlik	Nâdirî / Merhûm Ġanî-zâde Efendi
170b	Vechî	Tesdîs	1	5 bentlik	-
170bh	Ganî-zâde	Gazel	1	5 beyitlik	Ġanî-zâde
	'Azmi-zâde	Gazel	1	5 beyitlik	Naẓîre-i 'Azmi-zâde Efendi
	Nev'î	Gazel	1	5 beyitlik	Nev'î
171a	Ni'metî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Ni'metî Maṭla'-ı Bâkî
171ah	Ümidî	Gazel	3	5'er beyitlik	Ümidî
171b	'Ulvî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Merhûm 'Ulvî Efendi
171bh	Veysî	Gazel	3	5'er beyitlik	Veysî
172a	'Ulvî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Ulvî
172ah	Bâkî	Gazel	3	5'er beyitlik	Bâkî / Ġazel-i Bâkî / Bâkî
172b	'Ulvî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Ulvî
172bh	Fuzûlî	Gazel	1	5 beyitlik	Fuzûlî
	Hüdâyî	Gazel	2	5'er beyitlik	Hüdâyî
173a	'Ulvî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Ulvî
173ah	Bâkî	Gazel	3	5'er beyitlik	Bâkî
173b	-	Matla'	1	1 beyitlik	Maṭla'
	'Ulvî	Tesdîs	1	7 bentlik	Tesdîs-i 'Ulvî
173bh	Bâkî	Gazel	1	9 beyitlik	Bâkî Efendi
174a	'Ulvî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Ulvî
174ah	Kabûlî	Gazel	1	5 beyitlik	Ḳabûlî
	'Ubeydî	Gazel	2	5'er beyitlik	Ġazel-i 'Ubeydî / Velehu
174b	'Ulvî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Ulvî

Tablo 2. (Devam): Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

174bh	Sâdık	Kıt‘a	1	2 beyitlik	Kıt‘a-i Şâdık
	‘Abdî	Gazel	1	5 beyitlik	‘Abdî
	-	Müfred	3	1'er beyitlik	Müfred
	-	Matla‘	2	1'er beyitlik	Matla‘
175ah	‘Ulvî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i ‘Ulvî
	-	Matla‘	1	1 beyitlik	Matla‘
175b	-	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Ra‘nâ
175bh	Cinânî	Gazel	1	5 beyitlik	Cinânî
	Hâfiz Ahmed Paşa	Gazel	1	5 beyitlik	Hâfiz Ahmed Paşa Hazretlerinin Bağdâd'dan İrsâl Eyledüğü Gazeldür
	Cûşî	Gazel	1	5 beyitlik	Nazîre-i Cûşî
176a	Fuzûlî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Fuzûlî-i Bağdâdî
176ah	Nev‘î	Gazel	3	5'er beyitlik	Nev‘î
176b	Kalender Efendi	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Merhûm Kalender Efendi Matla‘-ı Merhûm Hâtîfî
176bh	Ümîdî	Gazel	3	5'er beyitlik	Ümîdî
177a	‘Âlî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i ‘Âlî Efendi
177ah	Selîsî	Gazel	3	5'er beyitlik	Selîsî Efendi / Velehu Sellemehu / Velehu
177b	Sâ‘î	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Sâ‘î
177bh	Hâşimî	Müfred	1	1 beyitlik	Müfred-i Hâşimî
	Hâşimî	Matla‘	1	1 beyitlik	Hâşimî
	Hâşimî	Gazel	1	5 beyitlik	Gazel-i Hâşimî
	Cinânî	Matla‘	2	1'er beyitlik	Cinânî / Velehu
	Cinânî	Gazel	1	6 beyitlik	Gazel-i Cinânî
178a	Hâtîfî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Hâtîfî
178ah	Yahyâ	Gazel	1	5 beyitlik	Yahyâ
	Tigî	Gazel	1	7 beyitlik	Tigî
	Rahmî	Gazel	1	5 beyitlik	Rahmî Çelebi
178b	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Âzerî Çelebi
178bh	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Âzerî
	-	Matla‘	1	1 beyitlik	Matla‘

Tablo 2. (Devam): Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

179a	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Âzerî
179ah	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Âzerî
	-	Matla‘	1	1 beyitlik	Matla‘-ı Ğarrâ
179b	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Âzerî Çelebi
179bh	Fürûĝî	Gazel	1	5 beyitlik	Fürûĝî
	Bâkî	Gazel	1	5 beyitlik	Bâkî Çelebi
	Vahdetî	Gazel	1	5 beyitlik	Vahdetî
180a	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Âzerî
180ah	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Âzerî
180b	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Merhûm Âzerî Çelebi Rahmetullâhi ‘Aleyh
180bh	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Âzerî
181a	Âzerî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Âzerî
181ah	Kudsî	Gazel	1	5 beyitlik	Dervîş Kudsî
	Haylî	Gazel	1	5 beyitlik	Haylî Efendi
	Sırrî	Gazel	1	5 beyitlik	Sırrî
181b	Beyânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Beyânî
	Riyâzî	Gazel	1	5 beyitlik	Ğazel-i Riyâzî Efendi
181bh	‘Azmî-zâde Efendi	Gazel	2	5'er beyitlik	‘Azmî-zâde / ‘Azmî-zâde Efendi
182a	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîsât-ı Merhûm Cinânî Efendi Rahmetullâhi ‘Aleyh
182ah	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	Ğazeliyyât-ı ‘Ulvî / ‘Ulvî
182b	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî Efendi
182bh	‘Ulvî	Gazel	2	5 beyitlik ve 9 beyitlik	‘Ulvî
183a	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî
183ah	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	Ğazel-i ‘Ulvî / ‘Ulvî
183b	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî Efendi
183bh	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Ulvî
184a	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî
184ah	‘Ulvî	Gazel	3	İkisi 5'er beyitlik; biri 7 beyitlik	‘Ulvî Çelebi / ‘Ulvî
184b	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî Efendi

Tablo 2. (Devam): Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

184bh	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Ulvî
185a	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî
185ah	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Ulvî
185b	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî
185bh ³³	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Ulvî
188a	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî Efendi
188ah	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Ulvî Efendi / ‘Ulvî
188b	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî
188bh	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Ulvî
189a	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî
189ah	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Ulvî
189b	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Merhûm Cinânî Efendi Berây-ı Maḥdûm-ı Bostânzâde Efendi
189bh	‘Ulvî	Gazel	3	İkisi 5'er beyitlik; biri 7 beyitlik	‘Ulvî / Ğazel-i ‘Ulvî
190a	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî Maḥla‘-ı Bâkî
190ah	‘Ulvî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Ulvî
190b	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî
190bh	‘Ulvî	Gazel	3	İkisi 5'er beyitlik; biri 7 beyitlik	‘Ulvî
191a	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî
191ah	Bâkî	Gazel	1	5 beyitlik	Ğazel-i Bâkî
	‘Ulvî	Gazel	2	5'er beyitlik	Naẓîre-i ‘Ulvî / Ğazel-i ‘Ulvî
191b	Tîĝî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîsât-ı Merhûm Tîĝî Beg Raḥmeten Vâsi‘aten
191bh	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî / Ğazeliyât-ı Merhûm ‘Âlî Efendi
192a	Tîĝî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîĝî Beg
192ah	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
192b	Tîĝî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîĝî

³³ Mecmuanın 186 ve 187. varakları yoktur. 185. varaktan direkt olarak 188. varaĝa geçilmektedir.

Tablo 2. (Devam): Mecmû‘a-i Kasâ‘id’de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

192bh	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
193a	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî
193ah	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
193b	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî
194a	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî
194ah	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
194b	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî
194bh	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
195a	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî Beg
195ah	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
195b	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî Beg
195bh	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	Gazel-i ‘Âlî / ‘Âlî
196a	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî Maṭla‘-ı ‘Ulvî
196ah	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
196b	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî Maṭla‘-ı Merhûm Bâkî Efendi
196bh	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
197a	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî Maṭla‘-ı ‘Ulvî
197ah	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
197b	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî Maṭla‘-ı Hâverî
197bh	‘Âlî	Gazel	1	11 beyitlik	‘Âlî
198a	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Merhûm Tîgî Beg Edirnevî
198ah	‘Âlî	Gazel	2	5 ve 7 beyitlik	‘Âlî
198b	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî Maṭla‘-ı Meşâmî
199a	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî Maṭla‘-ı Fuzûlî
199ah	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî
199b	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî Beg
199bh ³⁴	‘Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	‘Âlî / Velehu
201a	Tîgî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Tîgî

³⁴ Mecmuada 200. varak kopuktur. 199. varaktan 201. varâğa geçilmektedir.

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

201ah	'Âlî	Gazel	3	5'er beyitlik	'Âlî
201b	Hâşimî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîsât-ı Hâşimî Efendi Üsküdârî 'Aleyhi'r-rahmeti
201bh	'Âlî	Gazel	1	5 beyitlik	'Âlî
	Vâlihî	Gazel	2	5'er beyitlik	Ġazeliyyât-ı Vâlihî / Vâlihî
202a	Hâşimî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Hâşimî-i Üsküdârî
202ah	Vâlihî	Gazel	3	5'er beyitlik	Vâlihî
202b	Hâşimî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Hâşimî
202bh	Vâlihî	Gazel	3	5'er beyitlik	Vâlihî
203a	Hâşimî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Hâşimî
203ah	Vâlihî	Gazel	3	5'er beyitlik	Vâlihî
203b	Hâşimî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Hâşimî-i Üsküdârî
203bh ³⁵	Vâlihî	Gazel	3	5'er beyitlik	Vâlihî
210a	'Âsimî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Âsimî el-İmâm
210ah	Hâşimî	Gazel	3	5'er beyitlik	Hâşimî
210b	Nev'î-zâde	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Nev'î-zâde
210bh	Hâşimî	Gazel	3	5'er beyitlik	Hâşimî
211a	'Azîz Efendi	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Azîz Efendi Maṭla'-ı Bâkî Efendi
211ah	Hâşimî	Gazel	3	5'er beyitlik	Hâşimî / Hâşimî Çelebi
211b	'Âlî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i 'Âlî Efendi
211bh	Hüdâyî	Gazel	1	5 beyitlik	Hüdâyî
	Zâtî	Gazel	1	5 beyitlik	Zâtî
	Hâşimî	Gazel	1	5 beyitlik	Hâşimî
212a	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî / Tesdîs-i Cinânî Efendi
212ah	Rûhî	Gazel	1	9 beyitlik	Rûhî-i Bağdâdî
212b	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî
212bh	Rûhî	Gazel	1	11 beyitlik	Rûhî
213a	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî
213ah	Rûhî	Gazel	1	9 beyitlik	Rûhî

³⁵ Mecmuada 204, 205, 206, 207, 208 ve 209. varaklar kopuktur. 203. varaktan direkt 210. varaġa geçilmektedir.

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

213b	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî
213bh	Rûhî	Gazel	1	8 beyitlik	Rûhî
214a	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî Merhûm / Tesdîs-i Cinânî
214ah	Rûhî	Gazel	1	8 beyitlik	Rûhî
	-	Matla'	1	1 beyitlik	-
214b	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî / Tesdîs-i Cinânî Maṭla'-ı Ebû's-su'ûd Efendi
214bh	Rûhî	Gazel	1	8 beyitlik	Ġazel-i Rûhî
215a	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî / Tesdîs-i Cinânî Efendi
215ah	Rûhî	Gazel	1	9 beyitlik	Ġazel-i Rûhî-i Bağdâdî
215b	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî Maṭla'-ı Bâkî / Tesdîs-i Cinânî
215bh	Rûhî	Gazel	1	8 beyitlik	Merhûm Rûhî
216a	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî
216ah	Rûhî	Gazel	1	9 beyitlik	Ġazel-i Rûhî
216b	Cinânî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Cinânî
216bh	Rûhî	Gazel	1	7 beyitlik	Rûhî
217a	Cinânî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Cinânî
	Yahyâ	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Yahyâ
217ah	Rûhî	Gazel	1	7 beyitlik	Rûhî Merhûm
217b	Sâ'î	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Sâ'î
	Nev'î-zâde	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Nev'î-zâde
217bh	Rûhî	Gazel	1	8 beyitlik	Rûhî
218a	Yakînî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Yakînî
218ah	Rûhî	Gazel	1	8 beyitlik	Rûhî
218b	Ni'metî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs Maṭla'-ı Faḳîr / Tesdîs li-Muḥarririhi Maṭla'-ı Lâ-edrî
218bh	Rûhî	Gazel	1	7 beyitlik	Rûhî
	-	Matla'	1	1 beyitlik	Maṭla'

Tablo 2. (Devam): Mecmû'a-i Kasâ'id'de Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

219a	Ni'metî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs li- Muḥarririhi Maṭla'-ı 'Ubeydî / Tesdîs-i Faḳîr Maṭla'-ı Uşûlî
219ah	Rûhî	Gazel	1	8 beyitlik	Rûhî
219b	Ni'metî	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Faḳîr Maṭla'-ı Bâkî / Tesdîs li-Kâtibihi
219bh	Rûhî	Gazel	1	8 beyitlik	Rûhî
220a	Ni'metî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs li-Kâtibihi
220ah	Rûhî	Gazel	1	7 beyitlik	Rûhî-i Bağdâdî
	-	Müfred	1	1 beyitlik	Müfred-i Ğarrâ
220b	Sâdık	Tesdîs	2	5'er bentlik	Tesdîs-i Şâdık
220bh	Rûhî	Gazel	1	8 beyitlik	Rûhî
221a	Hâşimî	Tesdîs	1	5 bentlik	Tesdîs-i Hâşimî Maṭla'-ı Cinânî Efendi
	Veysî	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Veysî
221ah	Rûhî	Gazel	1	7 beyitlik	Rûhî
221b	Hâşimî Efendi	Müseddes	1	6 bentlik	Merḥûm Hâşimî Efendi (Müseddes Oldı Evşâf-ı Cülûs-ı Şâh-ı Devlet-mend / Ḥesâb İtseñ İki Târîḫ Olur Zeylinde Her Bir Bend)
221bh	Rûhî	Gazel	1	7 beyitlik	Rûhî
222a	Rûhî	Tesdîs	1	6 bentlik	Tesdîs-i Rûhî-i Bağdâdî
	Hasan Efendi	Gazel	1	5 beyitlik	Ġazel-i Hasan Efendi
222ah	Hâletî Efendi	Gazel	1	9 beyitlik	Hâletî Efendi

1.4. 165b-222a Varak Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri

ABDÎ (doğ.?- öl.)³⁶

Hayatı hakkında devir kaynaklarında bilgiye rastlanmayan Abdî'nin varlığı, eserlerinde kendisi hakkında verdiği bilgilere dayanır. Bu bilgilerden en önemlisi, ilk üç mesnevisini sunduğu tarihlerde Sultan II. Selîm'in Manisa'da şehzâde vali olarak bulunmasıdır (1544-1558). Buradan şairin Manisalı olduğu, en azından bu şehirde uzun süre yaşadığı anlaşılmaktadır. Bugün elimizde Abdî'nin beş eserinden söz edilmektedir. Eserleri şunlardır:

1. *Niyâz-nâme-i Sa'd u Hümâ*: Türk edebiyatında daha önce işlenmemiş bir konu olan, İsfahanlı Sa'd ile Hümâ arasındaki aşk macerasının anlatıldığı bir aşk mesnevisidir. 1075 beyitlik bu mesnevi 1545'te II. Selîm'e sunulmuştur.

2. *Heft-peyker*: İran Edebiyatından tercüme yoluyla genişletilen bu mesnevi 6882 beyittir. 1551'de II. Selîm'e sunulmuştur.

3. *Cemşid ü Hurşid*: 1558'de II. Selîm'e sunulan 5940 beyitlik bu aşk mesnevisi üzerine Nazan Kuloğlu'nun bir çalışması mevcuttur.

4. *Gül ü Nevrûz*: 1577'de III. Murad'a sunulan eser bir aşk mesnevisidir.

5. *Dîvân*: Vasfî Mahir Kocatürk şairin bir Dîvân'ı olduğunu söylemesine karşılık henüz bu *Dîvân*'a ulaşamamıştır.

Eserlerinden hareketle çağının geçerli eğitim kurumlarını, muhtemelen medreseyi bitirdiği, özellikle Fars kaynaklarını iyi bildiği anlaşılmaktadır. Özellikle 15 ve 16. yüzyılda daha çok revaçta olan ve serbest çeviri diyebileceğimiz bir anlayışla Farsçadan Türkçeye mesneviler çeviren bir şair olduğu yine eserlerinden hareketle söylenebilir.

³⁶ "Mehmet Altunmeral, "Abdî", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=49>" kaynağından faydalanılmıştır.

ÂLÎ (doğ.1541- öl.1600)³⁷

Özellikle 17. yüzyıla kadar Osmanlı coğrafyasının en çok şair yetiştiren şehirlerinden biri olan Gelibolu'da doğdu. Mahlasıyla doğum yeri birleştirilerek anılan şairlerdendir. Âlî, Cidde Sancakbeyliği görevindeyken H1008/M1600'de vefat etti. Mezarı belli değildir.

Çok sayıda ve farklı türlerde eserler kaleme alan Âlî'nin eserleri şunlardır:

1. Edebî Eserleri: *Bediü'r-Rukûm*, *Câmî'nin bir beytinin şerhi*, *Câmiü'l-Buhûr Der-Mecâlis-i Sûr*, *Dakâiku't-Tevhîd*, *Gül-i Sad-Berg*, *Hulâsatü'l-Ahvâl*, *Maâlimü't-Tevhîd*, *Manzum Kırk Hadis Tercümesi*, *Mecmau'l-Bahreyn*, *Mihr ü Mâh*, *Mihr ü Vefâ*, *Nikâtü'l-Hâl*, *Riyâzü's-sâlikîn*, *Subhatü'l-Abdâl*, *Subhatü'l-Înâbe*, *Tuhfetü'l-Uşşâk ve Divanları*.

Şairin, gençlik çağında yazdıklarını bir araya getiren birinci divandır. Bu divana ad vermemiştir. Birinci divandan sonra şiirlerini *Vâridâtü'l-Enîka* adını verdiği ikinci divanda bir araya getirir. Üçüncü divanının adını da *Lâyihâtü'l-Hakîka* koymuştur. Dördüncü *Türkçe Dîvân*, Âlî'nin 1000 yılından ölümüne kadarki şiirlerini içine alır. Bu divanlar İ. Hakkı Aksoyak tarafından farklı bir yöntemle düzenlenerek tek divan olarak yayınlanmıştır. Hasan Çelebi, Beyânî ve Riyâzî şairin Türkçe divanlarından başka Farsça bir divanı olduğunu söylese de bu eser elimize ulaşmadı.

2. Tarihî Eserleri: *Câmiü'l-Kemâlât*, *Fursatnâme*, *Fusûlü'l-Halli Vel'l-Akd ve Usûli'l-Harci ve'n-Nakd*, *Hâlâtü'l-Kâhire Mine'l-âdâti'z-Zâhire*, *Heft Meclis*, *İstidânâme*, *Kühü'l-Ahbâr*, *Menâkıb-ı Hünerverân*, *Menşeu'l-Înşa*, *Mirâtü'l-Avâlim*, *Mirkâtü'l-Cihâd*, *Münşeât*, *Nâdirü'l-Mehârib*, *Nusretnâme*, *Zübdetü't-Tevârih*.

3. Diğer Konulardaki Eserleri: *Enisü'l-Kulûb*, *Eyyühe'l-Veled Tercümesi*, *Ferâidü'l-Vilâde*, *Hakâiku'l-Ekâlim*, *Hilyetü'r-Ricâl*, *İzzetü'l-Asr fi-Tefsîri Sûretü'n-Nasr*, *Kavâidü'l-Mecâlis*, *Mehâsinü'l-Âdâb*, *Menâkıb-ı Halil Paşa*, *Menâkıb-ı Şeyh Mehmedü'd-Dagî*, *Mevâidü'n-Nefâis*, *Nasîhatü's-Selâtin*, *Nevâdirü'l-Hikem*,

³⁷ "Mustafa İsen ve İ. Hakkı Aksoyak, "Âlî, Çeşmî, Gelibolulu Mustafa", <http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943>" kaynağından faydalanılmıştır.

Rahatü'n-Nüfûs, Risale, Risâle-i Zâtü'l-Kürsi, Risâle-i Zırgamiyye, Tuhfetü's-suleha, Vakıfnâme, Zübdetü'l-Evrâd.

4. Henüz Ele Geçmeyen Eserleri: *Bedâyiü'l-Metâli, Dürr-i Mensure, Hac ve Işk Risalesi, Kenzü'l-Ahbâr, Maâyibü'l-Erzâl, Mişkât, Nüzhetü'l-Mecâlis, Râbiü'l-Manzûm, Ravza-i İrfân, Ravzatü'l-Letâif, Riyâzü'r-Rahmet, Tarih-i Üngurus ve Selimnâme.*

Âlî, çok sayıda eser vermiş olmasına rağmen onun şair tarafını asıl divanlarında görmek mümkündür. Hayatının sonuna kadar yazdığı manzumeleri, değişik zamanlarda tertip edilen dört divanda topladı. Âlî, Balıkesirli Zâtî gibi başka şairlerin şiirlerinden ustaca yararlanarak yeni manzumeler meydana getirmiş ve sayıları bini aşan manzumeler oluşturmuştur. Şair, günlük hayatın her türlü sahnesini şiirlerinde işler. Şairin kendisine seçtiği konular orijinaldir.

Gelibolulu Mustafa Âlî, çeşitli alanlarda pek çok eser vermiş olmakla birlikte onun eserleri değerlendirildiğinde tarihçiliğinin, tarihçilik içinde de biyografi tarafının ön plana çıktığı görülür. Âlî'nin özellikle *Künhü'l-Ahbâr*'da dikkat çekici bir özelliği de şiir eleştirmenliğidir.

Eserlerinin önemli bir bölümünü nesir olarak kaleme alan Âlî, yaşadığı dönemde artık kuralları oturmaya başlayan bir anlayışla bu çalışmalarını yazdı. O, eserlerinde bilgi vermeyi öncelikli hedef olarak görmekle birlikte bu işlemi belli bir üslup endişesi ve edebî incelik gözeterek gerçekleştirdi.

Âlî'nin dikkate alınması gereken taraflarından biri de onun sanat koruyuculuğudur. Gittiği yerlerde öncelikle kültür ve sanat adamları ile buluşup onlarla görüşlerini paylaşmayı seven Âlî, bunlar arasından gördüğü genç yetenekleri tespit edip yönlendirir. Bunların en dikkate değer örneği 17. yüzyılın büyük şairi Neffî'dir.

ÂRİFÎ

Üzerinde çalıştığımız mecmuada 16. yüzyıl ve 17. yüzyılın ilk yarısında yetişen şairler yer almaktadır. Bu yüzyıllar arasında "Ârifi" mahlasını kullanan yedi şair olup mecmuada geçen şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilemediği için bu yedi şairin de hayatı verilmiştir. Bahsedilen bu şair, kaynaklarda hiç yer almamış başka "Ârifi" de olabilir. Bizim bilgisine ulaştığımız şairler şunlardır:

ÂRİFÎ (doğ.?- öl./1564'ten sonra)³⁸

Hayatı hakkında bilinenler sınırlıdır. İsmi ve doğum tarihi bilinmeyen şair, aslen Rumeli Yenişehir'ndendir. Dünyevî ilimlerle uğraşarak bilgisini ilerleten şair, öğrenimini yarıda bırakarak tasavvufa yöneldi. Bilginler içinde zekâsı, tasavvufi birikimi ve temiz edalı sohbetiyle dikkat çekti. Vefat tarihi ve eserleri hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Ârifi mahlasını kullanan şairin hakîmâne söyleyişlerle yüklü şiirleri vardır.

ÂRİFÎ (doğ.?- öl.1552)³⁹

Asıl adı Hüseyin'dir. İstanbul'da doğdu. Bir müddet tahsil gördü, kâtip oldu. Bu esnada hat sanatı ve şiir üzerine çalıştı. Kapıkullarından iken İbrahim Paşa'yla Mısır'a gitti. Mısır'dan dönüşünde ona "*Lâmiye Kasîdesi*"ni sununca Anadolu defterdarı Mahmud Çelebi'nin kaleminde "ahkâm tezkirecisi" oldu. Bu görevden azledilince Mısır'a giderek Gülşenî dergâhına intisap etti ve bir müddet orada kaldı. H959/M1552 yılında İstanbul'da öldü. Tezkirelerde şiirlerinden bolca örnek bulunmasına rağmen şairliği üzerinde pek yorum yapılmamıştır. Âşık Çelebi, Hasan Çelebi ve Âlî, güzel tarihleri bulunduğunu kaydeder. Nazire mecmualarında da şiirlerine rastlanmaktadır.

³⁸ "Ramazan Ekinci, "Ârifi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2856> kaynağından faydalanılmıştır.

³⁹ "Mehmet Fatih Köksal, "Ârifi, Hüseyin Çelebi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=395> kaynağından faydalanılmıştır.

ÂRİFÎ (doğ.?- öl.1594)⁴⁰

Trabzon'da doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. Ârifî mahlasını kullanan şair, Ma'rûf Çelebi olarak tanındı. Medrese öğrenimi görerek Şâh Efendi'den mülâzım oldu. Müderrislik ve kadılık yaptı. Kahire kadısı iken H1002/M1594 yılında vefat etti. Sinan Paşa'ya hocalık da yapan şair, Bayramiye tarikatına bağlı bir mutasavvıftı. Şiirleri güzeldi. Özellikle muammâlarıyla tanındı.

Reşehat-ı Aynu'l-Hayât Tercümesi ve Kasîde-i Bürde Şerhi adında eserleri vardır. Kasîde-i Bürde Şerhi Mehmed Tâhir'e göre mükemmel bir şerhtir.

ÂRİFÎ (doğ.?- öl.1609)⁴¹

Ârifî, Sinoplu'dur. Asıl adı Mustafa'dır. Azmî Efendi'den mülâzım oldu. Çeşitli kasabalarda kadılık görevinde bulundu.

ÂRİFÎ (doğ.1596- öl.1622)⁴²

Asıl adı Ârif Mehmed olup Mehmed Ârif, Ârif Mehmed Efendi, Ârifî Çelebi adlarıyla da anılmaktadır. Ârifî mahlasını kullanmıştır. Yavuz Sultan Selim'in yakın arkadaşı Hasan Can'ın soyundandır. Babası Şeyhülislam Esad Efendi, Hasan Can'ın oğlu Hoca Sadeddin'in küçük oğludur. Bundan dolayı daha çok Hoca-zâde Ârifî lakabıyla meşhur olmuştur. Küçük yaşlarda başladığı eğitimini tamamladıktan sonra babası Şeyhülislam Esad Efendi'den mülazemet alarak ilmiye sınıfına intisap etti. Çeşitli medreselerde görev yaptı. Ramazan 1031/Temmuz 1622'de Süleymaniye müderrisi iken 26 yaşında vefat etti.

⁴⁰ "Beyhan Kesik, "Ârifî, Mehmed Ma'rûf Efendi", <http://www.turkedebiyatisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3216>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁴¹ "Şerife Ördek, "Ârifî, Mustafa Efendi", <http://www.turkedebiyatisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=791>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁴² "Süleyman Çaldak, "Ârifî, Mehmed Ârif, Ârif Mehmed Efendi, Hoca-zâde Ârifî", <http://www.turkedebiyatisimlersonzugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4592>" kaynağından faydalanılmıştır.

ÂRİFÎ (doğ.?- öl.1622-23)⁴³

Isparta'nın Yalvaç ilçesinde doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Mehmed'dir. Helvacızâde Mehmed Ârifî Efendi olarak tanındı. Mahmud Efendi'nin oğludur. Medrese öğrenimi gördü. Müderrislik ve kadılık yaptı. Eyüp kadısı iken H1032/M1622-23 yılında vefat etti. Sicill-i Osmanî'ye göre her fende vakıf, şair ve münşî idi. Kaynaklarda eserlerine dair bir bilgi yoktur.

ÂRİFÎ (doğ.?- öl.1635-36)⁴⁴

Saâdet Giray b. Gâzî Giray Han. Kırım hanlarındandır. Pek çok Türk hükümdar gibi şiir yazmıştır. Kırım Hanı iken 1598-99 yılında vefat eden Gâzî Giray'ın küçük oğludur. Şiirlerinde Ârifî mahlasını kullandı. İsyan eden mirzalardan biri H1045/M1635-36 yılında şair ve hükümdar Ârifî'yi şehit etti.

ÂSİMÎ (doğ.?- öl.1666)⁴⁵

Bursa'da doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. Babası Geyve'de Nakşî şeyhi Muhyiddin Efendi'dir. Bundan dolayı kimi kaynaklarda Geyveli olarak geçmektedir. Önce sipahi oldu. Daha sonra ilme yönelip Hafız-zâde'den mülâzım oldu. Müderrislik yaptı. 40 akçalık medreseden mazul olup mahleme kâtipliğine getirildi. Emir Sultan ve Ulu Camii vakıflarında kâtiplik ve bir ara Bursa Kalesi'nde bulunan Halvayî Mescidi'nde babasının yerine imamlık yaptı. 10 Rebiülahir 1077 / 10 Ekim 1666 tarihinde Bursa'da vefat etti. *Sicill-i Osmânî*'ye göre divan sahibidir. Oğlu Ali Çelebi, babası merhumun şiir mecmuasını İstanbul'da Âsımî mahlasını kullanan "nev-heves" bir şaire hediye etti. Bursa'da şair Haylî Ahmed Efendi, Âsımî'nin hizmetinde bulunarak kendisini yetiştirdi.

⁴³ "Beyhan Kesik, "Ârifî, Helvacızâde Mehmed Ârifî Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2617>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁴⁴ "İsmail Hakkı Aksoyak, "Ârifî, Saâdet Giray b. Gazi Giray", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6534>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁴⁵ "İsmail Hakkı Aksoyak, "Âsımî, Mehmed Âsımî Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1792>" kaynağından faydalanılmıştır.

ÂZERÎ (doğ.?- öl.1585)⁴⁶

Asıl adı İbrahim'dir. Muallim-zâde İbrahim Çelebi olarak tanınmıştır. Adı İbrahim olduğu için, Hz. İbrahim'in ateşe atılmasından kinaye olarak ateşe mensup anlamında Âzerî mahlasını kullanmıştır. Âzerî'nin doğum yeri hakkında tezkirelerde bir bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak Bursalı olmakla şöhret kazanmıştır. Âlim bir babanın oğlu olan ve Ebussuûd Efendi'den ders alan Âzerî, iyi bir eğitim görerek yetişmiştir. Anadolu'nun Tire ve Kestel beldeleri ile bugün Suriye'de bulunan Hama'da kadılık yapmıştır. Hama kadısı iken sıtma hastalığına yakalanarak H993/M1585'te genç yaşta ölmüştür.

Âzerî'nin, şiir mecmualarında yer alan bir divançe oluşturabilecek sayıdaki şiirleri dışında iki eseri vardır:

1. *Nakş-ı Hayâl*: Dinî, tasavvufî ve ahlakî mahiyette didaktik bir mesnevidir. *Beyânî Tezkiresi*'nde bu mesnevinin adı *Şebistân-ı Hayâl* olarak geçmektedir. Bu eserin başta İstanbul kütüphaneleri olmak üzere yurt içi ve yurt dışındaki çeşitli kütüphanelerde çok sayıda nüshası vardır.

2. *Husrev ü Şîrîn*: Klasik mesnevi tertibine göre yazılmış olan Husrev ü Şîrîn, 17 kıt'ayı da içeren 1685 beyitten oluşmaktadır. Hikâyenin konusu, Sâsânî hükümdarlarından Husrev-i Perviz ile Ermen hükümdarı Mehin Banu'nun kuzeni Şîrîn arasında yaşanan aşk macerasına dayanmaktadır.

Kimi kaynaklarda Âzerî'nin mürettep bir divanı olduğu bildirilmekle birlikte henüz ele geçmemiştir. Ancak çeşitli şiir mecmualarında kasîde, gazel, muhammes ve müseddes gibi nazım şekilleriyle yazılmış çok sayıda şiiri vardır.

Âzerî, *Nakş-ı Hayâl*'in sebep-i telif bölümünde bir *Leylâ vü Mecnûn* mesnevisi yazdığını bildirmişse de bu eserin nüshasına henüz rastlanmamıştır.

Âzerî, tezkirelerde zekî, latif tabiatlı, müşfik, cömert, iyi ahlaklı, marifet ve ilimle donanmış, daha ilk gençlik yıllarında belâgatte kemal sahibi olmuş, emsal ve akranları arasında en iyi şiir söyleyen bir şair olarak tanıtılmıştır.

⁴⁶ "Ülkü Çetinkaya, "Âzerî, İbrahim Çelebi", <http://www.turkedebiyatuisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937>" kaynağından faydalanılmıştır.

Âzerî'nin şiir meclislerinden ve sohbetlerinden hoşlandığı, sanatkârları himaye ettiği, yakın arkadaşı ve hâmisî olduğu Cinânî (öl.1595)'nin *Dîvân*'ındaki şiirlerden anlaşılmaktadır.

Âzerî, başka şiirleri de bulunmakla birlikte, *Nakş-ı Hayâl* ile şöhret bulduğundan, edebiyat tarihlerinde de mesnevi şairi olarak tanınmıştır.

Âzerî'nin şiir mecmualarında yer alan şiirlerinin çoğu Fuzûlî (öl. 1556) ve Nev'î (öl. 1599) 'ye naziredir. Ayrıca Mânî (öl. 1599) 'nin gazellerine de tahmisler yazmıştır. Yakın dostlukları dolayısıyla, Cinânî'nin (öl. 1595), *Dîvân*'ını düzenlemesi ve yarım bıraktığı *Riyâzü'l-Cinân*'ı tamamlaması Âzerî'nin teşvikiyle gerçekleşmiştir. Âzerî de *Nakş-ı Hayâl*'i Cinânî'nin teşvikiyle yazmıştır.

AZÎZ EFENDİ (doğ.1575 - öl.1618)⁴⁷

On yedinci asır başlarının tanınmış âlim, şair ve yazarlarından biri olan Abdülazîz Efendi, hem anne hem de baba tarafından tanınmış, asil ve kültürlü bir aileye mensuptur. Babası, Sultan III. Murad'ın hocası, tarihçi ve şeyhülislam Hoca Sâdeddîn Efendi'dir. İki ağabeyi şeyhülislam, bir kardeşi kazasker olan Abdülazîz, H983/M1575 yılında İstanbul'da doğdu. Abdülazîz Çelebi, yirmi yaşında babasından mülâzemet aldı. Çeşitli yerlerde müderrislik, kadılık ve kazaskerlik yaptı. 17 Zilhicce 1027/5 Aralık 1618 tarihinde siroz hastalığından vefat etti.

Abdülazîz'in elimizde birkaç eseri vardır. Şiirleri, biyografik kaynaklarda görülen örnekler ve tercüme ettiği metinlerde yer alan manzum parçalardan ibarettir. Şiirlerinde Abdülazîz veya Azîzî mahlaslarını kullandı. Şairliğinden çok "inşâ" sahasındaki verimleriyle tanınan Hocasâde'nin Farsça'dan Türkçe'ye tercüme ettiği üç eseri vardır. Onun mektup, takriz, reddiye türünden kısa yazıları dışındaki bu hacimli mensur eserleri şöyle sıralanabilir:

⁴⁷ "Adem Ceyhan, "Azîz, Abdülazîz bin Hoca Sâdeddîn", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4598>" kaynağından faydalanılmıştır.

1. *Ahlâk-ı Muhsinî Tercümesi (Ahlâk-ı Sultan Ahmedî)*: Hüseyin Vâiz-i Kâşifî'nin 1495'te Sultan Hüseyin Baykara oğlu Ebü'l-Muhsin Mirza adına Farsça yazdığı, kırk bâbdan ibaret *Ahlâk-ı Muhsinî*'nin tercümesidir. Hocazâde, bu eseri Sultan I. Ahmed'in emri üzerine 1612 yılında dilimize tercüme etmiştir. Her bâbın sonunda Sultan Ahmed'in ahlâkını överek anlattığı için tercümesine "*Ahlâk-ı Sultan Ahmedî*" adını vermiştir.

2. *Miftâhu's-sa'âde fî kavâ'idi's-siyâde Tercümesi*: Muhammed bin İbrâhim bin Muhammed el-Îcî'nin 1383 yılında Şah Şücâ için yazdığı "*Miftâhu's-sa'âde fî kavâ'idi's-siyâde*" isimdeki Farsça mensur ahlâk kitabının, 1616 yılında yine Sultan I. Ahmed'in emriyle yapılan Türkçe tercümesidir.

3. *Gül-i Sad-Berg (Sad-Kelime-i İmâm Alî Tercümesi)*: Reşîdüddîn Vatvat'ın Hz. Ali'ye ait yüz Arapça veciz sözün Farsça tercüme ve şerhi konusundaki *Matlûbü Külli Tâlib min Kelâmi Emîrû'l-mü'minîn Alî bin Ebî Tâlib* isimli kitapçığının tercümesidir.

Hocazâde Abdülazîz sadece bir müderris, kadı ve kazasker değil, aynı zamanda edebî zevk sahibi, Türkçe, Arapça, Farsça şiirler yazacak derecede üç dili bilen bir şair ve yazardır.

AZMÎ (doğ.?- öl.1582)⁴⁸

16. asrın ikinci yarısının tanınmış şair ve yazarlarından Azmî Pir Mehmed, defterdar Pir Ahmed Çelebi'nin oğludur. İstanbul'da doğdu. Kınalızâde Ali Çelebi'den mülâzım olup önce Rodoscuk (Tekirdağ)'da bulunan Rüstem Paşa Medresesinde, daha sonra 1560'ta İstanbul'daki Rüstem Paşa Medresesinde müderrislik yaptı. 1579'da Süleymaniye'den üçüncü medrese müderrisi olan Azmî, 1580'de Sultan III. Murad'ın oğlu Şehzade Mehmed'in muallimliğine getirildi. H990/M1582 yazında veba hastalığından vefat etti.

⁴⁸ "Adem Ceyhan, "Azmî, Pîr Mehmed", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=206>" kaynağından faydalanılmıştır.

Eserleri şunlardır:

1. *Enîsü'l-Arifîn*: Hüseyin Vâiz Kâşifî'nin 1495 yılında yazdığı Farsça mensur *Ahlâk-ı Muhsinî*'nin 1566 yılında Azmî tarafından yapılmış mensur Türkçe tercümesidir. "*Ahlâk-ı Azmî*" adıyla da anılan bu eser, *Ahlâk-ı Muhsinî*'nin en çok rağbet gören genişletilmiş çevirisidir.

2. *Mev'iza-i Manzûme*: *Enîsü'l-Arifîn*'in sonunda yer alan, ayrıca çok sayıda nüshası bulunan bu metin, 49 beyit civarında, Attâr'ın *Pend-nâme*'sinin tesirlerinin görüldüğü dinî-ahlâkî bir mesnevidir.

3. *Tercüme-i Manzûme-i Ehâdis-i Erbaîn*: Azmî'nin 976/1568-69'da tamamladığı bu eser, kırk hadisin birer kıt'ayla Türkçe'ye tercümesinden ibarettir.

4. *Mihr ü Müşterî Tercümesi*: Assâr-ı Tebrizî'nin 778/1377'de tamamladığı Farsça mesnevisinin Sultan II. Selîm'in emriyle yapılmaya başlanan Türkçe manzum tercümesidir.

BÂKÎ (doğ.1526 - öl.1600)⁴⁹

Asıl adı Mahmud Abdalbaki'dir. İstanbul'da doğdu. Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi'nin oğludur. Dört padişah devrinin en büyük şairi Bâkî, 23 Ramazan H1008/M1600 tarihinde vefat eder.

Nüktedan, hoşsohbet, neşeli ve rind meşrep bir şair olduğu kaynaklarda nakledilen Bâkî'nin eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: Bâkî, ilk defa Kanuni Sultan Süleyman'ın isteğiyle divan tertip etmiş olmakla birlikte daha sonra yazdığı şiirleri de eklemek suretiyle değişik tarihlerde divanını yeniden düzenlemiştir. Kütüphanelerde şairin sağlığında tertip edilmiş *Bâkî Dîvânı* nüshalarına rastlanmaktadır. Bununla birlikte istinsah edilerek çoğaltılan *Bâkî Dîvânı* nüshalarının sayısı 160 civarındadır.

⁴⁹ "Muhsin Macit ve Hasan Kaplan, "Bâkî", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>" kaynağından faydalanılmıştır.

2. *Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselîn*: Ahmed b. Hatîb el-Kastalânî (1448-1517)'nin *el-Mevâhibü'l-Ledüniyye* adlı eseri esas alınarak meydana getirilen bir siyer kitabıdır.

3. *Fezâ'ilü'l-Cihâd*: Ahmed b. İbrahim'in *Meşâ'irü'l-Eşvâk* adlı Arapça eserinin tercümesidir. Eserin konusu İslam dininde cihat ve gazanın fazilet ve esasları üzerinedir.

4. *Fezâ'il-i Mekke*: 16. yüzyıl âlimlerinden Kutbeddin Muhammed b. Ahmed Mekkî (öl. 1582)'nin *El-İ'lâm Fî-Ahvâli Beledi'llâhi'l-Harâm* adlı eserinin tercümesidir.

5. *Kırk Hadis Tercümesi*: Nev'îzâde Atâyî, Bâkî'nin Eyüp müderrisliği sırasında Ebâ Eyyub el-Ensârî'den rivayet edilen hadisleri toplayıp tercüme ettiğini söylüyorsa da şimdiye kadar eser ele geçmemiştir.

Kanuni döneminde (1520-1566) estetik bakımdan zirveye erişen Osmanlı kültür ve sanat hayatının şiirdeki karşılığı *Bâkî Dîvânı*'dır. Türk şiir dilinin geçirdiği tecrübeleri ve kazandığı ifade kabiliyetini en iyi fark eden şairlerin başında Bâkî gelir.

Bâkî, musiki tecrübesi olmasa bile dilin musikisini yakalayan şairlerdendir. Şiirlerinde ses ve söz tekrarlarını ustalıklı kullandığı, aruzla Türkçe arasındaki en küçük sorunları bile şiirin lehine çevirerek hamleleri başarıyla sonuçlandırdığı bilinmektedir. Bâkî'yi diğer şairlerden farklı kılan ise âhenk unsurlarını kullanarak şiire ruh üfleme, mısrayı âdetâ musiki cümlesine dönüştürme becerisidir. Bu bakımdan Bâkî, söyleyiş mükemmelliğine dayalı klasik üslubun en önemli temsilcisidir. Bâkî, coşkun ilhamlar değil, şekil üzerinde durarak şiirini ince hayaller, nükte ve tevriye başta olmak üzere türlü edebî sanatlarla zenginleştirmiştir. Yaşadığı dönemin maddi kültür unsurlarını ve sosyal hayatını eserine yansıtarken gözlem gücü sayesinde şiirselliği yakalayabilmiştir. Bâkî etrafına sanatkârca bakan bir şairdir. Şiirlerinde İstanbul halkının konuşma kalıplarından, günlük dildeki kullanımlarından yararlanarak yaptığı tasvirlerle yeni bir atmosfer oluşturan Bâkî, bu yönüyle Nedîm'i müjdelir. Bâkî, nazirecilik geleneğinin imkânlarını çok iyi kullanarak başta hâmileleri olmak üzere çağdaşlarının şiirlerine nazireler söylemek suretiyle yeteneğinin başkaları tarafından da fark edilmesini sağlamıştır.

Bâkî, daha hayattayken şiirleri Osmanlı edebî çevrelerinin dışında okunmuştur. Osmanlı şairleri arasında etki alanı en geniş ve en derin şair Bâkî'dir. Klasik üslubun divan edebiyatı geleneği içerisinde biçimlenmesinde ve süreklilik kazanmasında Bâkî öncülük etmiştir. Bâkî, hem Osmanlı toplumunda sanatkâr-iktidar ilişkisinin bir modeli hem de imparatorluk dilinin oluşumuna en ciddi katkıda bulunan şairdir.

BEYÂNÎ (doğ.?- öl.1597-98)⁵⁰

Asıl adı "Mustafâ" olup "Carullâhzâde" lakabıyla tanındı. Bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Rusçuk'ta doğdu. Beyânî, öğrenimine Rusçuk'ta başladı ve sonra İstanbul'a gelerek dönemin tanınmış hocalarından Ebussuûd Efendi ve oğlu Mehmed Efendi'den ders aldı. Müderrislik ve kadılık görevinde bulundu. Daha sonra Şeyh Ekmeleddin Efendi ölükten sonra onun vasiyeti üzerine Sofular Halvetî tekkesi şeyhi oldu (H985/M1577). Yirmi yıl kadar bu tekkede şeyhlik yaptı. İstanbul'da öldü (H1006/M1597-98) ve bu tekkenin bahçesine gömüldü.

Beyânî, divan sahibi olmamakla birlikte şiirle yakından ilgilendi. Onun şiir hayatı, tasavvuf yoluna girmeden önce ve sonra olmak üzere ikiye ayrılır. Beyânî, *Tezkire*'sinde gençlik yıllarında dostlarıyla şiir söylemeye heveslendiğini, nazireler söylediğini belirtir. Beyânî, tasavvufa yöneldikten ve şeyh olduktan sonra hocası Ebussuûd Efendi'nin bazı beyitlerini tahmis etti ve şiirlerini sadece Arapça söylemeye başladı.

Beyânî, döneminde tasavvufa girdikten sonra söylediği Arapça şiirleriyle şöhret kazanmışken, günümüzde tezkireciliği ile öne çıkmaktadır. Beyânî, *Beyânî Tezkiresi* veya *Tezkire-i Şu'arâ* olarak bilinen eserini H1006/M1597-98 tarihinde 16. yüzyılın en son şairler tezkiresi olarak kaleme alır. *Beyânî Tezkiresi*, toplam 640 biyografi içeren *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresi*'nin özeti mahiyetindedir. Bu bakımdan Tezkire, Türk Edebiyatında önemli bir yere sahip değildir.

⁵⁰ "Aysun Sungurhan, "Beyânî, Mustafâ", <http://www.turkedyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=29>" kaynağından faydalanılmıştır.

CİNÂNÎ (doğ.? - öl.1595)⁵¹

6. yüzyıl Osmanlı sahasının önde gelen edebî şahsiyetlerinden olan Cinânî, Bursa'da Muradiye semtinde doğdu. Cinânî, 12 Muharrem 1004 / 17 Eylül 1595 günü vefat etmiştir.

Cinânî'nin ilk dikkat çeken özelliği hiç şüphesiz onun şakacı ve nüktedan kişiliği olmuştur. Şiirlerinde sürekli olarak fakirlikten, yakalandığı hastalıklardan, sık sık görevden alınmasından kaynaklanan endişelerden dem vurur, devrin çok kötü bir devir olduğundan şikâyet eder. Bunları anlatırken sık sık mizaha başvurur ve kendi içler acısı durumunu bir karikatür gibi tebessümler eşliğinde okuyucusuna sunar.

Eserleri:

1. *Dîvân*: Cinânî'nin mürettep divanının üzerinde Cihan Okuyucu tarafından bir doktora tezi hazırlanmış ve bu çalışma yayımlanmıştır. Dîvân'da 41 kasîde, "mesnevi, kıt'a, letâif, lugaz, manzum mektup" bölümünde değişik konularda yazılmış 66 şiir, 108 musammat, (Farsça olanlarıyla birlikte) 211 tarih kıtası, 311 gazel ve 165 müfret beyit bulunmaktadır.

2. *Riyâzü'l-Cinân*: Cinânî'nin ilk eseri olma özelliği taşıyan bu mesnevi, ahlâkî ve didaktik bir eserdir. Eser üzerinde Mahmut Şarlı tarafından bir doktora çalışması yapılmıştır.

3. *Cilâü'l-Kulûb*: Cinânî'nin bu son eseri, Riyâzü'l-Cinân gibi didaktik ve ahlâkî bir mesnevidir. Eser 20 bölümden oluşur. Her bölümde ayrı bir öğüt ve bu öğütle ilgili olarak bir hikâye anlatılır. Bu mesnevi Mustafa Özkan tarafından yayımlanmıştır.

4. *Bedâyiü'l-Âsâr*: Cinânî'nin mensur olan tek eseridir. Eserde 79 hikâyenin yanı sıra 20 küçük latife bulunmaktadır. Eser üzerinde Osman Ünlü tarafından bir doktora tezi hazırlanmış ve bu çalışma yayımlanmıştır.

⁵¹ "Osman Ünlü, "Cinânî, Mustafa", <http://www.turkedebiyatuisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638>" kaynağından faydalanılmıştır.

Âşık Çelebi, Cinânî'den övgüyle bahsetmektedir. Hasan Çelebi de onun çok yönlülüğüne dikkat çekmektedir. Atâyî, Şakâyık Zeyli'nde Cinânî'ye diğer şairlere kıyasla daha fazla yer vermiştir. Babasıyla olan yakınlığından dolayı onu iyi tanıyan Atâyî'nin Cinânî hakkında verdiği bilgiler ve vardığı hükümler onun hakkındaki en güvenilir kaynak olmuştur. Cinânî'nin dikkat çeken özelliklerinden biri de onun tahmîs ve tesdîs konusunda yetenekli olmasıdır.

Cinânî'nin şiirlerinde genellikle dünya ve felekten şikâyet, sevgiliden ayrı kalmaktan dolayı duyulan hüznün, rakîbe karşı duyulan kin, rind-meşreblik, dünyaya karşı boş vermişlik ve fakirliğin etkisiyle dünyadan şikâyet konuları işlenmiştir. Şair, mesnevilerinde didaktik bir üslûp kullanırken *Dîvân*'ında ve *Bedâyüü'l-Âsâr*'ında nispeten nüktedân ve rind-meşreptir.

Şiirlerinde kullandığı dil ise çoğunlukla sade ve akıcıdır. Atasözü ve deyimlerden oldukça sık faydalanan Cinânî'nin nüktedân bir kişiliğe sahip olması onun geniş kitleler içinde okunmasını sağlayan sebeplerden yalnızca biridir.

Bazı modern kaynaklar Cinânî'nin padişah III. Murad'ın meddahlığını yaptığını söylemişlerdir. Ancak, hem eski kaynaklarda hem de Fuat Köprülü'nün makalesinde Cinânî'nin meddahlığına dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır.

CÛŞÎ

Tezkirelerde "Cûşî" mahlaslı bir şair yer almadığı için bu şair hakkında bilgi veremedik. Mecmû'a-i Kasâ'id'de şairin sadece bir gazeli bulunmaktadır.

ÇARHÎ

Tezkirelerde "Çarhî" mahlaslı bir şair yer almadığı için bu şair hakkında bilgi veremedik. Mecmû'a-i Kasâ'id'de şairin sadece bir gazeli bulunmaktadır.

EDİBÎ (doğ.?- öl.1617)⁵²

Bursalıdır. Asıl adı Ali olup Bakkalzâde sanıyla tanınır. Edîbî mahlasıyla şiirler yazdı. Tab'î Efendi ve Mustafa Efendi'nin babasıdır. Öğrenimini tamamladıktan sonra Hoca Sadeddîn Efendi'den mülazım oldu. İstanbul'da çeşitli yerlerde müderrislik yaptı. Veba hastalığına yakalanan şair, H1027/M1617 yılında İstanbul'da vefat etti. Kafzâde Fâizî, "Edîbî'nün makamın cennet-i adn eyleye Allah (1027)" mısraını şairin vefatı üzerine yazmıştır. Dönemin ileri gelen âlim ve usta şairlerindendi. Kaynaklarda Edîbî'nin nükteli ve iç açıcı şiirler yazdığı belirtilir.

FUZÛLÎ (doğ.1483 - öl.1556)⁵³

Asıl adı Mehmed, babasının adı ise Süleyman'dır. Başkalarının tercih etmeyeceğini düşündüğü ve olumlu anlamıyla kendisini tanımlayıcı bulduğu için "fuzûlî" sözcüğünü mahlas olarak almıştır. Selçuklular zamanında Kerkük ve Bağdat çevresindeki geniş alana yerleşen Türkmenlerin Bayat boyundandır. Fuzûlî, kısacık ömrünü üç ayrı devletin tebaası olarak tamamlamıştır. Fuzûlî, H963/M1556 yılında Bağdat ve çevresini kasıp kavuran büyük veba salgını sırasında muhtemelen Kerbela'da vefat etmiştir.

Eserleri:

Fuzûlî üç dilde; Arapça, Farsça ve Türkçe manzum ve mensur eserler vermiştir. Onun eserleri Azerbaycan, İran ve Türkiye'de geçtiğimiz yüzyılın başından itibaren yayımlanmıştır. Azerbaycan'da ve Türkiye'de edebiyat alanında yapılan ilk akademik çalışmaların konusu Fuzûlî'dir.

⁵² "Şerife Ördök, "Edîbî, Bakkalzâde Ali Edip Efendi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5999>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁵³ "Muhsin Macit, "Fuzûlî", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624>" kaynağından faydalanılmıştır.

A. Türkçe Eserleri

1. *Fuzûlî Dîvânı*: Fuzûlî'nin şiire dair görüşlerini anlattığı mensur bir mukaddimeyle başlayan mürettep divanının nüshalarına aşağı yukarı bütün yazma eser kütüphanelerinde rastlanır. Fuzûlî'nin *Türkçe Dîvânı*'nda 42 kasîde, 302 gazel, 1 müstezat, 12 musammat (3 murabba, 3 muhammes, 2 tahmis, 2 müseddes, 2 terci-bend), 42 kıt'a ve 72 rübai bulunmaktadır.

2. *Leylâ ve Mecnûn*: Türk edebiyatında Leylâ ile Mecnûn denildiğinde ilk akla gelen isim Fuzûlî'dir. Onun bu eseri, Türk edebiyatında yazılan diğer mesnevilerden daha fazla ilgi görmüş, tanınmış, sevilmiş, yazma ve matbu olarak çoğaltılmış ve üzerinde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Leylâ ile Mecnûn hikâyesi, Fuzûlî ile birlikte yerli hikâye özelliği kazanmış, Türk edebiyatının en lirik eserleri arasında yer almıştır.

3. *Beng ü Bâde*: Afyonla şarabın karşılaştırılarak şarabın üstün tutulduğu 444 beyitlik bu eser. Şah İsmail'e sunulmuştur. Eser münazara tarzında yazılmış alegorik bir mesnevidir.

4. *Hadîs-i Erbaîn Tercümesi*: Molla Câmî'nin *Hadis-i Erbaîn* adlı eserinin Nevayî'nin kırk hadis çevirisinin verdiği ilhamla Türkçeye uyarlanmasıdır. Mensur bir mukaddime ile başlayan risalede hadisler kıtalar şeklinde çevrilmiştir.

5. *Sohbetü'l-Esmâr*: Fuzûlî'ye ait olduğu henüz kesinlik kazanmamış 200 beyitlik bir mesnevidir.

6. *Hadikatü's-Süedâ*: Hüseyin Vâiz-i Kâşifi'nin *Ravzatü's-şühedâ* adlı maktelinden uyarlanan eserde Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehid edilişi anlatılmaktadır. Arada bazı manzum parçaların da yer aldığı mensur bir eserdir.

7. *Mektuplar*: Fuzûlî'nin bugün elde bulunup yayımlanan mektuplarının sayısı beştir. Fuzûlî'nin mektupları arasında en tanınmış Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi'ye gönderilmiş olan ve edebiyat tarihlerine *Şikâyetnâme* adıyla geçen mektuptur.

B. Farsça Eserleri

1. *Farsça Dîvân*: Fuzûlî'nin *Farsça Dîvânı* hacim itibariyle *Türkçe Dîvânı*'ndan büyüktür. *Farsça Dîvân*'da 49 kasîde, 410 gazel, 3 musammat (1 terki-bend, 1 murabba, 1 müseddes), 46 kıt'a ve 105 rübai vardır.

2. *Heft-câm*: *Sâkinâme* adıyla da tanınan bu mesnevi 327 beyitten ibarettir. Tasavvufî mahiyetteki eserde musikî alet ve kavramları münazara kurgusu içerisinde konuşTURULUR.

3. *Risâle-i Muammâ*: Fuzûlî'nin muammâ ustası olduğu bilinmektedir. Farsça muammâlarının yer aldığı bu risâleyi Kemal Edip Kürkçüoğlu, şairin Türkçe muammâlarını da ilave ederek yayımlamıştır.

4. *Rind ü Zâhid*: Zâhid bir baba ile rind oğlu arasındaki tartışmaları ihtiva eden bu mensur eserde rind şairin gönlünü, zâhid de düşüncesini temsil etmektedir.

5. *Sihhat u Maraz*: Rûhnâme veya Hüsn ü Aşk olarak da bilinen eser Sühreverdi'nin *Mûnisü'l-Uşşak*'ından esinlenerek yazılmıştır. Tasavvufî ve alegorik mahiyetteki bu mensur eserde ruh ve beden ilişkisi sembolik olarak ele alınmaktadır.

C. Arapça Eserleri

Arapça *Dîvân* tertip ettiği söylense de günümüze sadece on bir adet Arapça kasîdesi ulaşmıştır. Bir de kelâm ilmiyle ilgili *Matla'u'l-İtikâd fî Marifeti'l-Mebde ve'l-Me'âd* adlı Arapça mensur bir eseri vardır.

Fuzûlî, Türk edebiyatının zirvesindeki ustalardandır. Müstesna bir şair ve usta bir nesir yazarıdır. Üç dillidir. Çok yönlü ve üretken bir sanatkârdır. Türk edebiyatının en lirik ve etki alanı en geniş şairidir. Fuzûlî, Türk edebiyatının en çok gazel söyleyen şairlerindedir.

Fuzûlî, bütün çabalamalarına rağmen gidemediği için kahırlandığı uzak diyarların her köşesine şiirleriyle erişmiştir. Osmanlı coğrafyasında şiir ve musikinin icra ortamı bulduğu her muhitte Fuzûlî adı anılmıştır. Divan şairleri arasında eserleri en çok tanzir edilen şair hiç şüphesiz Fuzûlî'dir. Nazire mecmualarında ve hatta cönklerde Fuzûlî adının ilk sıralarda yer aldığı görülür. Tıpkı Hâfız gibi Fuzûlî'nin şiirleri de tasavvufî yorumlara açık olmanın ötesinde bir nevi telkin eder.

Okurlar üzerinde çok kolay söylenmiş izlenimi uyandırmasına karşın onun bazı şiirlerini, belki muammâ söylemekteki yeteneğinin de etkisiyle ustaca kurduğu görülür.

Fuzûlî, musiki bilgisine sahip bir şairdir. Şiirlerinde âhenk unsurlarını ustalıklı kullanması da bilgisini tecrübeye dönüştürdüğünü göstermektedir. Dolayısıyla Fuzûlî'nin şiirleri bestelenmeye oldukça elverişlidir. Onun Türkçe şiirleri zevk bakımından birbirinden oldukça farklı sanatkârlar tarafından bestelenerek musiki meclislerinde icra edilmiştir.

Türk kültür ve sanatının modernleşme sürecinde Fuzûlî'nin gazelleri ve Leylâ ve Mecnûn'u sanatkârların göz ardı edemeyeceği bir kaynak olma özelliğini her daim korumuştur. Yalnız Türkiye'de değil Özbekistan, Türkmenistan ve Azerbaycan'da şiirleri bestelenmiş, sahne sanatlarının konusu olmuştur.

FÛRÛGÎ (doğ.? - öl.1613)⁵⁴

Bursa'da doğdu. Asıl adı Ahmed olup Fûrûgî sanıyla tanındı. Öğrenimini tamamlayıp Ağazâde'den mülazım oldu. Çeşitli yerlerde kadılık yaptı. Fûrûgî, H1022/M1613 yılında vefat etti. Sicill-i Osmanî'de ölüm tarihi H1033/M1623 olarak verilmiştir. Kaynaklarda ince manalar içeren içli şiirler yazdığı belirtilmektedir.

GUBÂRÎ (doğ.? - öl.1566)⁵⁵

Asıl adı Abdurrahman olan Gubârî'nin doğum yeri, kaynaklarda farklılık göstermektedir. Ancak Gubârî, *Kâ'be-nâme* adlı eserinde "Mekke şehrin dilde çün berk eyledim / Akşehir'i ol zaman terk eyledim / Mevlidimdir gerçi ol şehr-i şerîf / Lâkin olmaz Mekke şehrine harîf" mısralarında Akşehir'de doğduğunu belirtmiştir.

⁵⁴ "Şerife Ördek, "Fûrûgî, Ahmed Fûrûgî Çelebi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5897>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁵⁵ "Yunus Kaplan, "Gubârî, Abdurrahman Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2432>" kaynağından faydalanılmıştır.

İlk tahsilini Akşehir'de babasından aldıktan sonra İstanbul'a gelen Gubârî, dönemin meşhur müderrislerinden Kınalı-zâde Ali Çelebi ve Müslim Çelebi'ye intisap ederek onlardan dersler aldı. Aynı zamanda meşhur hattat Şeyh Hamdullah-zâde Mustafa Dede'den "aklâm-ı sitte" adı verilen yazı türlerini meşk etti. Gubar yazı türünde gösterdiği başarıyla büyük bir şöhret kazandı ve bunun üzerine şiirlerinde ve yazılarında Gubârî mahlasını tercih etti. Tahsilini tamamladıktan sonra bir süre medreselerde müderrislik yaptı. Son olarak Mekke'de kadılık hizmetinde bulunan Gubârî, H974/M1566 yılında vefat etti.

Eserleri şunlardır:

1. *Şâh-nâme: Süleyman-nâme* adıyla da bilinen ve Kanuni'nin isteği üzerine kaleme alınan Farsça manzum bir eserdir. Yavuz Sultan Selim'in İran ve Mısır seferleriyle Kanuni'nin saltanatının ilk yıllarına ait olaylar anlatılır. Firdevsî'nin ünlü *Şâh-nâme*'sinin özelliklerini taşıdığı için ona nazire sayılan eserde, Kanuni methinde birçok şiir bulunmaktadır.

2. *Kâ'be-nâme*: Kanuni'nin Haremeyn'de yaptırdığı tamirat, vakıf ve hayratla Osmanlılar tarafından Harem-i Şerif'e yaptırılan tesislerden bahseden manzum eserdir.

3. *Şebistân-ı Hayâl*: Tasavvufî aşkı anlatan bu Farsça mesnevi, İranlı şair Fettâhî-i Nişabûrî'nin aynı adlı mesnevisine naziredir.

4. *Yûsuf u Züleyhâ*: Gubârî bu eseri, İranlı şair Molla Câmî ile Türk şairlerinden Hamdullah Hamdî'nin aynı adı taşıyan eserlerine nazire olarak yazmıştır.

5. *Menâsık-ı Hac*: Manzum olan eser mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır.

6. *Mesâhat- nâme*: Mekke'deki bazı eserlerin inşa tarihi ve bunların mimari ölçüleri hakkında yazılmış bir risaledir.

Tezkireciler, Gubârî'nin usta bir şair olduğu hususunda birleşirler. Ayrıca Latîfî, tezkiresinde Gubârî'nin biri Türkçe diğeri Farsça iki mükemmel divanının olduğunu söyler. Kaf-zâde Fâ'izî de Gubârî'nin divanını gördüğünü dile getirmiştir. Ancak bahsedilen bu divanlar, şimdilik elde değildir. Gubârî, şiir ve hüsn-i hat dışında musikiyle de ilgilenmiştir.

HÂFIZ AHMED PAŞA (doğ.? - öl.1631)⁵⁶

Hâfız Ahmed Paşa, tahminen H971/M1564 yılında doğmuştur. Sultan I. Ahmed'in kızı Ayşe Sultan'la evli olduğu için Damad Hâfız Ahmed Paşa olarak bilinir. Pomak asıllı olup Filibeli bir müezzinin oğludur. Babasının mesleğinden dolayı Müezzinzâde olarak da anılır.

Küçük yaşlarda hıfzını tamamlayan Hâfız Ahmed Paşa, on beş yaşında İstanbul'a gider. I. Ahmed zamanında sesinin güzelliği fark edilerek Enderun'a alınan Hâfız, şair tabiatı sayesinde kısa sürede burada padişah musahipliğine kadar yükselir. 1608 başlarında Cafer Paşa'nın yerine kaptan-ı derya olarak atanır. Fakat bir süre sonra bu görevden alınır. Ardından Şam Beylerbeyi olarak atanır ve burada 7 yıl valilik yapar. Daha sonra Van, Erzurum, Bağdat, Anadolu beylerbeyliklerinde bulunmuştur.

Şair, ayaklanan kapıkulu askerleri tarafından padişahın gözleri önünde H1041/M1631 yılında linç edilerek öldürülür ve vasiyeti üzerine Üsküdar Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilir.

Hâfız Ahmed Paşa, asker şairlerdendir. Onun şiirlerinde de yaşamında da askerlik hep ön plandadır. Hâfız'ın divanında hiç kasîdesi yoktur; ancak Sultan I. Ahmet'in şiirlerine nazire yazarken pek çok naziresinde padişahın methine yer vermiştir. Hâfız Ahmed Paşa, her şeyden önce bir nazire şairidir. Sultan I. Ahmet'in gazellerinin çoğunu tanzir etmiştir. Hâfız'ın en çok şiirlerini tanzir ettiği ikinci bir şair de Çelebi Ahmet Efendi'dir.

Şairin Arap ve Fars edebiyatını iyi bildiği bildirilmektedir. İyi bir aruz bilgisine sahip olmasına rağmen Hâfız'ın bazı şiirlerinin önemli vezin kusurlarından sıyrılmadığı görülür. Veysi Efendi, Hâfız Ahmed Paşa'dan söz ettiği mektuplarında manzum olarak sık sık Hâfız'ın övgüsüne yer vermiş, cihana böyle bir vezirin gelmediğini belirtmiş, Hâfız'ın eşsiz şiirler yazdığını dile getirmiştir.

⁵⁶ "Filiz Kılıç, "Hâfız, Müezzinzâde Hâfız Ahmed Paşa", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1093>" kaynağından faydalanılmıştır.

HÂKÂNÎ (doğ.? - öl.1606)⁵⁷

Türk edebiyatında hilye türünün ilk örnek eserini yazan ve bu eseriyle meşhur olan Hakanî'nin adı Mehmed'dir. İstanbul'da doğmuştur. Saray çevresinde ve entelektüel bir ortamda büyümüş, önemli sayılabilecek bir tahsil edinmiş, yazı eğitimi almış ve çeşitli devlet görevlerinde bulunarak sancak beyliğine kadar yükselmiştir. "Bey" olarak anılması bu görevi dolayısıyladır. Hakanî, H1015/M1606 yılında vefat etmiştir. Hakanî'nin bilinen üç eseri mevcuttur:

1. *Hilye-i Saadet*: Şairin en ünlü eseridir. Hz. Peygamber'in ruh ve şekil güzelliklerini anlatır. Süleyman Çelebi'nin *Mevlid*'ine özenilerek aşkla yazılmış ve yüzyıllarca geniş kitlelerin ilgisini görmüştür. Toplam 712 beyitten müteşekkil bir mesnevidir. Hilye-i Hakanî'nin pek çok el yazma nüshası kütüphanelerde ve özel ellerde mevcuttur.

2. *Dîvân*: Orta hacimde âşıkâne ve lirik gazellerin (216 gazel; toplam 1090 beyit) yer aldığı bir divandır. Basılmamış olup çeşitli kütüphanelerde mürettep nüshaları mevcuttur.

3. *Miftâhu'l-Fütuhât*: Kırk Hadîs tercümesidir. Tamamı manzum olup 1012 (1603) yılında yazılıp Sadrazam Cigalazâde Sinan Paşa'ya sunulan eser türünün başarılı örneklerinden sayılır. Eser basılmamış olup çeşitli kütüphanelerde yazma nüshaları mevcuttur.

Hakanî'nin güçlü bir edebiyat terbiyesine sahip olduğu, Arapça ve Farsça bildiği, Divan şiirinin inceliklerine vukûfu bulunduğu eserlerinden anlaşılmaktadır. Manzumelerinin edebî değeri kadar samimi, sade ve gösterişten uzak ifadeleri de dikkat çekicidir. Eserlerinde dinî konu ve hassasiyetlerin öne çıkması çağının diğer divan şairleri arasında onu ikinci plana itmiş olsa da bilhassa Hilye'siyle bütün çağların en başarılı şairleri arasında sayılmıştır. Samimi ifadelerini destekleyen akıcı bir üslubu vardır. Kendi çağından itibaren yüzyıllar boyu halk kitleleri tarafından okunup sevilmiştir.

⁵⁷ "İskender Pala, "Hakanî, Mehmed Beg", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3904>" kaynağından faydalanılmıştır.

HÂLETÎ (doğ.1570 - öl.1631)⁵⁸

Azmîzâde diye anılan şairin asıl adı Mustafa, mahlası ise "Hâletî"dir. Şair, 15 Şaban 977/23 Ocak 1570 tarihinde İstanbul'da doğdu.

Genç yaşta eğitime başlayan ve babasının yanı sıra devrinin pek çok bilgininden dersler alan Hâletî, medrese eğitimi gördü ve devrinin ünlü bilgini Hoca Sâdeddin Efendi (öl. 1599)'den mülâzemet ruûsu alarak 21 yaşında müderris oldu. Meslek hayatına müderrislikle başlayan Hâletî kadılık, kazaskerlik görevlerinde de bulundu. 26 Şaban 1040/30 Mart 1631 tarihinde vefat etti.

Eserleri şu şekilde sıralanabilir:

1. *Dîvân*: 1012/1603 yılında III. Mehmed adına tertip edilmiştir. Eserde 2 manzum Arzuhâl, 1 Tevhîd, 1 Münâcât, 1 Na't, 1 Mi'râciye, 1 Çehâr-Yâr-ı Güzîn Medhiyesi, 1 Ebâ Eyyûb el-Ensârî Medhiyesi, 1 Sultan Mehmed-i Sâlis Medhiyesi, 41 Kasîde, biri terkîb-i bend nazım şekliyle olmak üzere 2 Mersiye, tamamı mütekerrir olmak üzere 8 Müseddes, 1 Tahmîs, 4'ü Kıt'a-i kebîre olmak üzere 141 Kıt'a, 16 Târih, 895 Gazel, 601 Matla' ve Müfred bulunmaktadır.

2. *Rubâiyyât*: Hâletî'ye asıl ününü kazandıran rubâilerinin toplandığı eserdir.

3. *Sâkinâme*: Tasavvufî içerikli bir sâkinâmedir. Eserin hangi tarihte yazıldığı ve kime sunulduğu tam olarak bilinmemektedir. 1 tevhid, 15 Makale ve 1 Hâtîme'den oluşmaktadır.

4. *Münşeât*: Nesirlerini, devrinin geleneklerine uygun biçimde düzenlemiş olan Hâletî'nin *Münşeât*'ı, genelde aynı çerçevede yazılmış mektuplardan oluşmaktadır.

Hâletî'nin büyük çoğunluğu edebî olmayan diğer eserleri arasında ise *Mihr ü Müşterî Hâşiyesi*, *Dürer Ve Gurer Hâşiyeleri*, *Menar Şerhi Hâşiyesi*, *Muğni'l-Lebîb Şerhi*, *Hidâye ve Miftah Şerhleri'ne Ta'lîkat*'ı ile tefsire dâir *Kelimât*'ı bulunmaktadır.

⁵⁸ "Bayram Ali Kaya, "Hâletî, Azmîzâde", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=280>" kaynağından faydalanılmıştır.

Şiire çok genç yaşta başlamış olan Azmîzâde Hâletî, kısa sürede üne kavuşmuştur. Kınalızâde Hasan Çelebi, Beyânî, Riyâzî, Naîmâ ve Atâyî eserlerinde Hâletî'den övgü ile bahsederler.

Hâletî, kasîdelerinde içerik ve kullanılan dilin zenginliği bakımından gazellerine nazaran daha başarılı görünse de Nef'î ile kıyaslandığında hayli sönük kalır ve genel hatlarıyla olağanüstülük göstermez. Bununla birlikte kasîdelerinin özellikle nesîb ve fahriye bölümlerinde başarılıdır.

HASAN EFENDİ (doğ.1546 - öl.1604)⁵⁹

Hasan Çelebi, önemli memuriyetlerde bulunan bürokrat ve bilginlerle dolu Kınalızâdeler diye tanınan bir aileye mensuptur. Büyük dede Abdülkadir Hamîdî Çelebi sakalına kına yaktığı için aile bu adla anıldı. Hasan Çelebi, H953/M1546'da Bursa'da doğdu. İlk eğitimini babasından alan Kınalızâde Hasan Çelebi, Ebu's-Suûd Efendi'den ders aldı ve ondan mülazım oldu. Hasan Çelebi öğrenimini tamamladıktan sonra Bursa, Edirne, Aydıncık, Gelibolu, Halep ve Mısır gibi çeşitli yerlerde müderrislik, kadılık yaptı. H1011/M1603 tarihinde Zagra kadısı iken hastalandı ve H1012/M1604 yılında Reşit kazasında vefat etti.

Kınalızâde Hasan Çelebi, divan sahibi olmamakla birlikte şiirle yakından ilgilendi; Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler yazdı. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin nesir alanında başta *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* veya *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiresi* adıyla anılan eserinin yanı sıra *Dürer ü Gurer*, *Ale'l-Mutavvel* ve *Ale'l-Beyzavî* hâşiyeleri vardır. Ancak Kınalızâde Hasan Çelebi'yi edebiyat dünyasında tanıtan *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*'sıdır. Hasan Çelebi'nin üç önemli hâşiyesinin dışında iki üç sayfadan ibaret münşe'ât ve risâlelerinin olduğu da bilinmektedir.

⁵⁹ "Aysun Sungurhan, "Hasan Çelebi, Kınalızâde", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugi.com/index.php?sayfa=detay&detay=25>" kaynağından faydalanılmıştır.

HÂŞİMÎ (doğ.? - öl.1641'den sonra)⁶⁰

Bakkâlzâde Seyyid Mehmed Çelebi. Bakkâlzâde Ali Edibî Efendi'nin oğludur. Bursalıdır. Peygamber soyundan geldiği için Hâşimî mahlasını kullanmıştır. Eğitimli insanların hak ettiği değeri görmediği gerekçesi ile ticarete atılmış, saraçlık yapmıştır. Uzun bir ömür sürdüğü tahmin edilen Hâşimî'nin ölüm tarihi ihtilaflıdır. Bu durumda şairin ölüm tarihi en erken H948/M1641'dir.

Biyografik kaynaklar, Hâşimî'nin tek eseri olarak *Dîvân*'ından bahseder. *Dîvân*'ında 10 kasîde, 128 gazel, 3 terki-bend, 1 müseddes, 4 tesdis, 1 tahmis, 3 tazmin, 2 müstezad, 1 mesnevi, 3 rubai, 140 kıta ve nazm, 642 matla ve 42 muammâ yer almaktadır.

İlk defa Agâh Sırrı Levend, Hâşimî'nin *Dîvân*'ı dışında bir eserinin varlığından söz etmiştir. Agâh Sırrı Levend'in İstanbul Sahaflar Çarşısı'nda bulunduğu *Mihr ü Vefâ* mesnevisi, Hâşimî'nin biyografik kaynaklarda yer almayan eseridir. *Mihr ü Vefâ* mesnevisi, 6511 beyitten oluşmaktadır. Eserde şairin biyografisine dair de önemli bilgiler yer almaktadır. Mesneviye göre Hâşimî, Emir Sultan'la akrabadır.

Şerh-i Mu'ammât, kaynakların muammâda ustalığında ittifak ettikleri Hâşimî'nin kendi muammâlarına yaptığı 4 varaklık bir çözümlemedir.

Hâşimî'nin ta'lik yazı, muammâ ve tarih düşürmede özel bir yeteneği vardır.

HÂTİFÎ (doğ.? - öl.1562)⁶¹

Ankara'da doğdu. Asıl adı Abdurrahman'dır. Ma'lûl Emîr Efendi'den mülazım oldu ve kadılık yaptı. Hâtifi mahlasıyla şiirler yazdı. Arapça ve Farsça bilen şairin üç dilde yazılmış şiirleri vardır. Kaynaklar Hâtifi'nin şiirlerini başarılı bulurlar. Musiki ilminde de mahareti vardır. H970/M1562 yılında vefat etti.

⁶⁰ "Ayşe Yıldız, "Hâşimî, Bakkâlzâde Seyyid Mehmed Çelebi", <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5079>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁶¹ "Şerife Ördök, "Hâtifi, Hayalî, Abdurrahman Hâtifi Efendi", <http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3518>" kaynağından faydalanılmıştır.

HAYÂLÎ (doğ.1497-99 - öl.1557)⁶²

Kanûnî döneminin Fuzûlî'den sonra en ünlü şairi Hayâlî'nin asıl adı Mehmed, lakabı Bekâr Memî'dir. Geç evlendiği için bu lakabı almıştır. Vardar Yenicesi'nde dünyaya geldi. Doğum tarihi belli değildir. Cemal Kurnaz, Hayâlî'nin bir manzumesinden on dört yaşında iken şöhrete ulaştığını aktararak, bu durum dikkate alındığında doğum tarihinin 1497-1499 olabileceğini söyler. Belirli bir medrese öğrenimi göremeyen şair, Âşık Çelebi'nin ifadesine göre küçük yaşlardan itibaren, özellikle Gülistan ve Bostan gibi klasik eserleri okuyarak kendini yetiştirdi ve şiir yazmaya başladı. Hayâlî, Kalenderî şeyhi Baba Ali Mest-i Acemî ve müritlerinden çok etkilenecek onlara katıldı. Belli bir mesleği olmayan Hayâlî şiirleriyle önce Defterdar İskender Çelebi'nin dikkatini çekti daha sonra Sadrazam İbrahim Paşa'nın gözüne girdi ve kısa zamanda, bir şairin ulaşabileceği en büyük olan padişah nedimliği ve musahipliğine yükseldi. Edebiyata ve sanata önem veren İskender Paşa'nın (1535) ve İbrahim Paşa'nın (1536) idam edilmeleri sonrasında Hayâlî saraydaki eski yerini kaybetmeye başladı. Hayâlî, H964/M1557 tarihinde Edirne'de vefat etti.

Hayâlî dünya malına ve makamına önem vermeyen, mal, para ve elbise olarak eline gelen şeyleri başkasına dağıtan, başkasına verdiği mal ve paraların hesabını tutmayan istigna sahibi bir kişiydi. Aynı sebepten şiirlerini bir kenara yazmadığı böylece pek çok şiirinin kaybolduğu kaydedilmektedir.

Zamanla çağdaşı olan şairleri geride bırakan Hayâlî, Ali Şîr Nevâî ve klasik İran şairleri hakkında hürmetkâr ifadeler kullandı. Kendisini onlarla eşit tuttu. Osmanlı şairleri içinde de Necâtî Bey'in tarzını çok daha ileri düzeye taşıdı. Bu haliyle klasik üslûbun lirik temsilcisi oldu.

Hayâlî, çağdaşı pek çok şair tarafından takdirle bahsedildiği gibi Fuzûlî başta olmak üzere Rahmî, Ulvî, Vâhidî gibi şairler üzerinde de etkili olmuştur. Hayâlî sadece dönemindeki şairler üzerinde etkili olmamış daha sonraki şairler üzerinde de bu etkisini sürdürmüştür.

⁶² "Volkan Karagözlü, "Hayâlî Bey, Hayalî, Mehmed Hayâlî Bey, Bekâr Memî", <http://www.turkedebiyatuisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6318>" kaynağından faydalanılmıştır.

Hayâlî'nin tek eseri *Dîvânı*'dır. Bu eser, Ali Nihat Tarlan tarafından İstanbul kütüphanelerinde bulunan 13 nüsha esas alınarak karşılaştırılmıştır. Hayâlî Bey divanında 25 kasîde, 8 musammat, 1 terhib-i bent, 5 müteferrik manzume, 688 gazel ve 33 kıt'a vardır.

Hayâlî, rind-meşreb tavrına uygun olmadığı ve külfetli olduğu için mesnevi ve tarih kıtaları yazmamıştır. Gazellerinde tabiat tasvirleri ile hayata ait psikolojik öğeler özellikle dinî ve tasavvufî düşünceler kaynaşmış hâldedir. Kalenderiliğin belirgin özelliklerinin başında gelen melamet neşvesi, ehl-i beyt nuhabbeti, vahdet-i vücûd anlayışı Hayâlî'nin şiirlerinin de ana eksenini oluşturur. Gazellerinde Rumeli Türkçesinin özellikleri görülür. Şiirler, söylenişindeki akıcılık ve açıklık ile dikkati çeker. Şiirlerinde şekil yönünden kusurlar bulunur.

HAYLÎ (doğ.? - öl.1631-32)⁶³

Bursa'da doğdu. Asıl adı Ahmed'dir. Sipahi zümresinden İbrahim Bey'in oğludur. Öğrenimini tamamladıktan sonra babası gibi sipahi oldu. H1025/M1616-17 yılında Bursa'da bir kahvehanede Saçaklıoğlu adında bir hikâyeciyi bıçaklayarak öldürmesi üzerine hapis haneye girdi. Ahmed Paşa'nın *Kerem Kasidesi*'nin bir beytini tazmin ve tahmis edip kadiya sunarak bu haptisten kurtuldu. Bu olaydan sonra İstanbul'a gelerek sipahi kâtipliği yaptı. H1040/M1630-31 tarihinde Hüsrev Paşa ile Bağdat Seferi'ne katıldı ve orada öldü. Rızâ'da ölüm tarihi H1041/M1631-32 olarak kayıtlıdır.

Mürettep *Dîvân* sahibidir. Tek nüshası bulunan bu *Dîvân*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde 164 numarada kayıtlıdır. Haylî, yazdığı şiirleri temiz, mazmun bulmada usta, selis bir şairdir.

⁶³ "Yunus Kaplan, "Haylî, Ahmed Çelebi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1252>" kaynağından faydalanılmıştır

HÜDÂYÎ (doğ.? - öl.1584)⁶⁴

Asıl adı Mustafa Hüdâyî'dir. Muhtemelen Aziz Mahnud Hüdâyî'den ayırmak için Hüdâyî-i Kadîm lakabıyla anılmıştır. Devrinde "Müezzin Hüdâyî, Muslı Çelebi, Muslı Şâh, Salâ Muslısı, Sadâ Muslısı" gibi lakaplarla da tanınmıştır. İstanbul'da doğdu. 16. yüzyılın ilk çeyreğinde doğduğu tahmin edilmektedir.

Kendisinden bahseden kaynaklar, Farsçayı iyi bildiği ve musiki konusunda malumat ve şöhret sahibi olduğu konusunda ittifak etmektedir. Bu bilgilere dayanarak şairin iyi bir eğitim aldığı söylemek mümkündür. Gazel söylemekte mahir bir şair olarak tanınmıştır. Sesi güzel olduğu için Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan'ın adını taşıyan Haseki Hürrem Sultan Camisi'nde müezzin olmuştur.

Hüdâyî, H991/M1584'te vefat etmiştir. Ölümüne, Sâî "Hüdâyî rehberin ola hidâyet-i Yezdân" (h. 991) mısrasıyla tarih düşürmüştür. Edirnekapısı Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Hüdâyî-i Kadîm'in bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır. Divanının iki nüshası mevcuttur: 1. Millet Kütüphanesi Ali Emîrî Efendi Manzum Eserler, No: 508/1, 54 varak; 2. Köprülü Kütüphanesi Asım Bey Kitaplığı, No: 431, 53 varak. Bunlardan istinsah tarihi en eskisi, onun ölümünden sekiz yıl sonra yazılmış olan Köprülü Kütüphanesinde kayıtlı nüshadır. Tenkitli metinde 9 kasîde, 3 tarih manzumesi, 2 mesnevi, 28 murabba, 3 muhammes, 1 tahmis, 1 müseddes, 237 (5'i Farsça) gazel, 13 kıt'a (2'si Farsça), 20 matla (9'u Farsça) yer almaktadır.

Hüdâyî-i Kadîm, kaynaklarda ahlaklı, rind meşrep, musikişinas ve usta bir şair olarak anlatılır. O, şiirlerinin inceliğinin yanı sıra musiki konusundaki bilgisi ve yeteneğiyle kendisinden övgüyle bahsettirmeyi başarmış bir şairdir.

⁶⁴ "Hakan Yekbaş, "Hüdâyî-i Kadîm, Mustafa", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=145>" kaynağından faydalanılmıştır.

KABÛLÎ (doğ.1523? - öl.1591-1592)⁶⁵

Türk edebiyatında Kabûlî mahlasını kullanarak Türkçe şiir söyleyen sekiz civarında şairin en meşhurdur. Kabûlî'nin asıl adı İbrahim'dir. Doğum tarihi konusunda kaynaklarda hiçbir bilgi yoktur. *Dîvân*'ındaki bazı ipuçlarından hareketle şairin 1523 yılı civarında doğduğu tahmin edilmektedir. Kabûlî, Kütahya'nın Gediz ilçesinde doğmuş ve büyümüştür. Kabûlî, uzun bir ömür sürdüğünü şiirlerinde kendisi söylemektedir. Kaynakların rivayetine göre şair, H1000/ M1591/92 tarihinde son görev mahalli olan Mısır'dan gemiyle dönerken denizde boğularak can vermiştir.

Kabûlî İbrahim Efendi'nin şimdilik bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır. *Kabûlî Dîvânı*'nın başında mensur-manzum karışık bir dîbâce bulunmaktadır. Burada Kabûlî; yer yer şiir görüşü, memleketi, tahsili, şiir macerası, *Dîvân*'ın tertip edilmesi, kişiliği ile ilgili bilgiler vermektedir. Kabûlî, *Dîvân*'ını Özdemiroğlu Osman Paşa adına tertip etmiştir. Tenkitli metni yayınlanan *Kabûlî Dîvânı*'nda; 16 kasîde, 1 terkîb-bend, 4 tercî-bend, 1 muaşşer, 2 müsemmen, 5 müseddes, 2 tesdîs, 1 muhammes, 13 tahmis, 3 murabba olmak üzere toplam 32 musammat, 519 gazel, 16 mesnevî, 60 kıt'a, 2 rubai, 5 tuyuğ, 286 beyit böylece toplam 936 manzume bulunmaktadır.

Kaynaklarda Kabûlî, şiir ve nesrin inceliklerine vâkıf biri olarak takdim edilmekte, şiirlerinin çoğunun bilinen, alışılan tarzdan farklı bir tavırda olduğu, ancak sözlerinden bazılarının kabul derecesine ulaştığı ifade edilmektedir.

Kabûlî'nin söz ve şiir anlayışı, umûmî divan şiiri estetiği çerçevesindedir. Sözün uzun olanının değil, kısasının faydalı olduğunu söyleyen şair, hayallere düşüp mânâ dizisinden çıkmayı, yani çok fazla hayale dalıp anlamı unutmayı da uygun görmez. Kabûlî'ye göre şiir ya padişahlar ya da güzeller namına söylenmelidir. Kabûlî'nin şiir yazmadaki ikinci maksadı sevgiliye yöneliktir ve muhabbetini arz etmektir. Üçüncü maksadı ise meşhur olmak, eseri vasıtasıyla ölümsüzleşmek ve akranları arasında anılmaktır.

⁶⁵ "Mustafa Erdoğan, "Kabûlî, Gedizli", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=314> " kaynağından faydalanılmıştır.

Kabûlî'nin edebî kişiliği üzerinde öncelikle Murâdî, Adlî, Necâtî, Emrî, Amrî, Makâlî ve Celâl-zâde Sâlih Çelebi'nin etkili olduğu, *Kabûlî Dîvânı*'nda bunların şiirlerinden alıntılar yapılmasından anlaşılmaktadır.

Kabûlî'nin kasîde, kıt'a ve mesnevîleri daha çok tarihî ve sosyal unsurların bolluğuyla dikkati çekmekte iken, gazellerinde umumiyetle âşıkâne ve rindâne bir eda bulunmaktadır. *Kabûlî Dîvânı*'nda birbirinden çok farklı konular işlenmişse de en fazla işlenen konu aşktır.

Kabûlî Dîvânı'nda dil ve üslup noktasında üç husus dikkati çekmektedir. Birincisi, *Dîvân*'da halk dili ve kültüründen alınma "yumuş", "bıldır", benzeri ifadelerin çokluğu; ikincisi, arkaik şekillerin ayrıca deyimlerin çok sık kullanılması; üçüncüsü de edebî sanatlar içinde cinasa ayrı bir önem verilip bu sanatın çok sık ve başarılı şekilde kullanılmış olmasıdır.

KALENDER EFENDİ (KALENDER ABDAL) (doğ.1476 - öl.1527)⁶⁶

Kalender Abdal, 16. yüzyılda yaşamış olan Bektaşî şairlerindedir. Kalender Abdal'ın yaşamı hakkında çeşitli araştırmacılar tarafından farklı bilgiler aktarılmakla beraber, tezkirelerde yaşamı hakkında herhangi bir malumat bulunmamaktadır. 1522 Mohaç zaferinden sonra başlayan "Celali İsyanları"nın ardından isyan töhmetiyle idam edilen Hacı Bektaş Veli Dergâhı hânîk postnişini Kalender Çelebi olması ihtimal dâhilindedir. Bu isyanda adı geçen Kalender Çelebi, 1476 yılında dünyaya gelmiştir. Mürsel Bali'nin oğlu ve Balım Sultan'ın küçük kardeşidir. Balım Sultan'ın vefatından sonra, kırk yaşından itibaren on bir yıl Hacı Bektaş Veli Dergâhı postnişinliği yapmıştır. Celali İsyanları sonunda Kalender Çelebi Nurhak dağlarında "Başsız" adıyla anılan yerde sadık bendesi Dulkadir beylerinden Veli Dünder ile birlikte 22 Haziran 1527 tarihinde başı vurularak idam edilmiştir.

Kalender Abdal'ın 16. yüzyılda düzenlenmiş birçok dergide çeşitli şiirlerine rastlanmaktadır. Hece ve aruz veznini ustalıkla kullanmış başarılı bir şairdir.

⁶⁶ "Bülent Akın, "Kalender Abdal", <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6142>" kaynağından faydalanılmıştır.

Şiirlerinden mensubu olduğu Bektaşî tarikatının yanı sıra, Hurufî inancına ait terim ve kavramlara da hâkim olduğu anlaşılmaktadır. İsmail Özmen, Kalender Abdal'ın edebî şahsiyeti hakkında şunları aktarmaktadır: "Kalender Abdal, Şah Kalender, Civan, Civan Kalender ve Genç Kalender mahlasları ile şiirlerini tapşırın şairin şiirlerinde Alevî ve Bektaşî inancının tüm yönlerini konu edindiği görülmektedir. Özellikle On İki İmam, Ehl-i Beyt, Hz. Ali, Hacı Bektaş Veli gibi Alevî ve Bektaşî inancının uluları ile bu inanç sistemine ait sembol, terim ve kavramların tamamına şiirlerinde rastlamak mümkündür. Yine Kalender Abdal'ın şiirlerinden Alevî ve Bektaşî nefes söyleme geleneğine de hâkim olduğunu anlamak mümkündür."

KERÎMÎ

Üzerinde çalıştığımız mecmuada 16. yüzyıl ve 17. yüzyılın ilk yarısında yetişen şairler yer almaktadır. Bu yüzyıllar arasında "Kerîmî" mahlasını kullanan üç şair olup mecmuada geçen şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilemediği için bu üç şairin de hayatı verilmiştir. Bahsedilen bu şair, kaynaklarda hiç yer almamış başka "Kerîmî" de olabilir. Bizim bilgisine ulaştığımız şairler şunlardır:

KERÎMÎ (doğ.? - öl.1546'dan önce)⁶⁷

Bursalıdır. Kaynaklarda, "ilim ehli" ve "müderriş" olduğu dışında hayatına ilişkin fazla bir bilgi yoktur.

Kerîmî'nin elimizdeki tek eseri "*İrşâd*" isimli mevlididir. Bu eser, Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ından sonra bilinen en eski mevlid metinlerinden biridir. Beş nüshasının karşılaştırılmasıyla hazırlanan metne göre 558 beyittir. Eserde Hz. Muhammed'in doğumu ilahî mertebelere ve hazarât-ı hams (manevî âlemdeki beş mertebe)'a göre açıklanmaktadır. Eserde Hz. Muhammed'in dünyaya gelişi, mucizeleri, mi'râcî ve vefatı anlatılmaz. Bu yönüyle diğer mevlidlerden ayrılır.

⁶⁷ "Mehmet Fatih Köksal, Üzeyir Aslan, "Kerîmî, Abdülkerîm", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=777>" kaynağından faydalanılmıştır.

Ayrıca şairin, Ömer bin Mezîd'in *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir*'inde 3, Eğridirli Hacı Kemâl'in *Câmi'u'n-Nezâ'ir*'inde 2, *Pervâne Bey Mecmû'ası*'nda 5 ve Edirneli Nazmî'nin *Mecmâ'u'n-Nezâ'ir*'inde 1 gazeli mevcuttur.

Sehî, Kerîmî'yi şiir kurallarını ve üslûbunu iyi incelemiş, olgun, nazik, temiz ve nükteli söz sahibi bir şair olarak değerlendirmekte; Latîfî ise onun renkli, nazik ve dinlenmeye değer şiirlerinin bulunduğunu kaydetmektedir.

KERÎMÎ (doğ.? - öl.?)⁶⁸

Kanûnî dönemi şairlerindedir. Geçimini esnaflık yaparak sağladı. Hibrî'ye göre *Edirne Şehrengizi* yazdı. Bu eserin yazılış yılı H951/M1544'tür. Eserde şair; Edirne şehrini, güzellerini tasvir eder ve 58 dilberin özelliklerini anlatır.

KERÎMÎ (doğ.? - öl.1634-35)⁶⁹

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Abdulkerim'dir. Koca Mustafa Paşa Zaviyesi şeyhi Yusuf Sinan Efendi'nin oğludur. Babası, Koca Mustafa Paşa Zaviyesi'nde altı yıl şeyhlik yaptıktan sonra şeyhülharem sıfatıyla Medine'ye taşındığı için Abdulkerim Efendi de "Şeyhülharem-zâde" sanıyla meşhur oldu. Abdulkerim Efendi, babasının şeyhlikten ayrılması üzerine Koca Mustafa Paşa Zaviyesi'nin şeyhi oldu. Şeyhülislam Bostan-zâde Mehmed Efendi'den mülazım oldu ve çeşitli yerlerde kadı olarak görev yaptı. Şair, H1044/M1634-35 yılında vefat etti.

Şiirlerinde "Kerîmî" mahlasını kullanan Abdulkerim Efendi'nin herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. İyi bir âlim ve şair olarak bilinen Abdulkerim Efendi, aynı zamanda iyi bir hattattı. Ayrıca talik hatta da ustaydı.

⁶⁸ "İsmail Hakkı Aksoyak, "Kerîmî, Kerîmî Efendi", <http://www.turkedebiyatuisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5425>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁶⁹ "Yunus Kaplan, "Kerîmî, Şeyhülharem-zâde Abdulkerim Efendi", <http://www.turkedebiyatuisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3767>" kaynağından faydalanılmıştır.

KUDSÎ (doğ.? - öl.?)⁷⁰

Kudsî, İstanbulludur. Önceden İstanbul şehiremini olan Bayezit Çelebi'nin oğludur. Âlimler zümresinden olup sanatı güçlü, şiire eğimli ve oldukça kabiliyetlidir. Kudsî Efendi, Ahdî, tezkiresini yazdığı esnada vefat etmiştir.

NÂDİRÎ (doğ.1572 - öl.1626)⁷¹

Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi. Asıl adı Mehmed'dir. H980/M1572 yılında İstanbul'da doğdu. Nâdirî, ilim ve fazilet sahibi bir aileden gelmektedir. Yetişmesinde babasının da tesiri olan Mehmed Nâdirî, şehzadelğinde ve sultanlığında III. Murad'ın hocalığını yapan Sadeddin Efendi'den mülâzım oldu. Kaynaklarda Nâdirî hakkında verilen bilgiler daha ziyade onun bulunduğu resmî görevleri, tarihleriyle birlikte sıralamak şeklindedir. Hakkında tezkirelerde de fazla malûmat yoktur. Nâdirî'nin ölüm tarihi kaynakların müştereken zikrettiği Cemâziye'l-âhir H1036/M 17.2.1626'dır.

Nâdirî, Arap ve Acem şairleri yanında, divan şiirimizin klasikleri sayılan Ahmed Paşa, Necâtî, Nevâî, Fuzûlî, Zâtî, Bâkî gibi şairlerden istifade etmiştir. Bilgili ve kültürlü bir kimse olan Nâdirî'nin aynı zamanda geniş hayalli bir nazım üslûbuna sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ancak onun imajları, önce duygulardan ziyâde müşâhede ve zihne dayalı kompozisyonlar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Eserlerinde duygudan çok düşünce hâkimdir. Lirik bir şair olmadığı için de şiirlerinde pek fazla derinlik ve samimiyet göze çarpmamaktadır. En samimi ve duygulu şiirleri dinî şiirleri, özellikle mi'râciyeleridir. Onun en çok tanınan ve beğenilen şiirleri de mi'râciyeleri ve Şehnâme'sidir.

⁷⁰ "İsmail Hakkı Aksoyak, "Kudsî, Kudsî Efendi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7523>" kaynağından faydalanılmıştır .

⁷¹ "İsmail Hakkı Aksoyak, "Nâdirî, Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7146>" kaynağından faydalanılmıştır.

Şiirlerinde maddi aşk yanında ilâhî aşktan, dünya sevgisi yanında âhîret hayatına ait korkulardan birlikte bahseden Nâdirî'yi mutasavvîf şairler arasında sayamayız. Tasavvufu şiir için bir vasıta görmüştür. Ancak dinî hayattan ve dinî kaynaklardan alınan unsurlar onun eserlerinde, çok defa dinî bir lirizme varacak ölçüde zengin ve renkli bir ifade tarzıyla yer almıştır. Nâdirî'yi hikemî ruh bakımından, Nâbî'yi hazırlayan ve Türk şiirinin gireceği yolu belirleyen kişiler arasında saymak mümkündür. Nâdirî, her çeşitten söz ve mânâ sanatlarını kullanmıştır. Şiirleri şekil ve vezin bakımından da kusursuz sayılabilecek bir mükemmelliktedir. Kasîdelerinde çoğunlukla bütün bölümler mevcuttur. Nâdirî'nin ağır sayılabilecek bir dili vardır. Arapça daha ziyade Farsça kelimelerle yüklü bu dil nesirde çok daha ağırdır.

Ganî-zâde Mehmed Nâdirî Efendi ilmi yanında edebî zevke de sahip bir kişidir. Bu bakımdan hem tefsir ilminde hem de edebî sahada eserler vermiştir. Eserlerini şöyle sıralayabiliriz:

1. *Dîvân*: Eserin başında bulunan ağır ve secili bir dille kaleme alınmış dibâceden anlaşıldığına göre, *Dîvân* bizzat Nâdirî tarafından tertip edilmiştir. *Nâdirî Dîvânı*'nın nüshaları oldukça fazladır. 19 kadar *Dîvân* nüshası yanında, çeşitli şiir mecmualarında da şiirlerinin toplandığı görülmektedir.

2. *Şehnâme*: Osmanlı tarihinin kısa bir bölümü, I. Ahmed'in son zamanlarıyla II. Osman zamanında meydana gelen olaylar anlatılmıştır. Ancak *Şehnâme*'nin "Sebeb-i te'lif" bölümünden de anlaşılacağı üzere Nâdirî'nin maksadı tarihî bir eser meydana getirmek veya bazı sefer ve fetihleri manzum olarak tespit etmek değildir. Asıl maksadı bir mesnevi meydana getirmektir. 1956 beyitlik *Şehnâme*'si ile Nâdirî, tertip bakımından eksiksiz bir mesnevi meydana getirmiştir.

3. *Münşeât*: Ağır bir lisan ve sanatlı bir üslûpla kaleme alınmış *Münşeât*'ında çeşitli şahıslara hitâben yazılmış ve içerisinde Arapça, Farsça kıt'a nazm, mülemma şiirler de bulunan mensûr yazılar mevcuttur. 20 kadar mektup bulunmaktadır.

4. *Kalemiyye Risâlesi*: Arapça olarak kaleme alınmış bu kısa risale de bazı divan nüshalarının arkasında mevcuttur.

5. *Tefsîr-i Beyzavî-i Haşiye*: Beyzâvî Abdullah b. Ömer (?- 1286)'in *Envârü'l Tenzil ve Esrârü't-ta'vîl* adlı tefsirinin müteaddid şerhleri vardır.

NEV'Î (doğ.1533-34 - öl.1599)⁷²

Asıl adı Yahyâ'dır. Şiirlerinde Nev'î mahlasını kullanmıştır. H940/M1533-34 yılında Malkara'da doğan şair, 30 Zilkaade 1007/24 Haziran 1599 tarihinde vefat etmiştir. Nev'î'nin ilim ve fazilet sahibi bir şair olduğu konusunda kaynaklarda fikir birliği vardır. Kaynakların verdiği bilgiye göre Nev'î, rind, edalı, derviş-meşreb, tasavvufa, zühd ve takvâya meyilli bir kişidir.

Nev'îzâde Atâî, babasının değişik konularda yazılmış manzum ve mensur otuzdan fazla eserinin bulunduğunu kaydederse de bu eserlerden bir kısmı henüz elimize geçmemiştir. Şairin elimize geçen manzum eserleri şunlardır:

Dîvân: 6 tanesi ıydiyye olmak üzere 58 kasîde, bir tarih, 1 küçük mesnevî, 4 terkîb-bend, 4 terci'-bend, 1 müsemmen, 1 tesdîs, 2 tahmis, 1 muhammes, 4 murabba, 559 gazel, 82 mukatta', 11 rubâî ve 17 müfret yer almıştır. 2 kasîde, 1 tahmis ve 2 gazel Farsçadır. Divanın içinde yer alan, dinî-tasavvufî hikmet ve öğütler içeren *Gül-i Sad-berg* adlı yüz beyitlik kasîde de ayrı bir eser özelliği taşımaktadır.

Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn: Nev'î'nin 977/1569 yılında, Gelibolu'da Mesih Paşa müderrisi iken yazdığı kırk hadis tercümesidir.

Hasb-i Hâl: Tasavvufî aşkı konu alan 800 beyit civarında bir mesnevidir. Yazma nüshaları nadir bulunan bu eser, Nev'î'nin şeyhi Bâlî Efendi'nin işaretleriyle yazılmış ve Sultan III. Murad'a sunulmuştur.

Bu manzum eserlerden başka kaynaklarda Nev'î'nin *Gevher-i Râz*, *Leylâ vü Mecnûn*, *Tercüme-i Kıssa-i Mûsâ ve Hızır*, *Münâzara-i Tûtî bâ Zâg* adlı mesnevîlerinden söz edilmekteyse de bu eserler henüz elimize geçmemiştir.

Nev'î'nin elimizde olan mensur eserleri ise *Keşfü'l-hicâb min vechi'l-kitâb*, *Netâyicü'l-fünûn ve mehâsinü'l-mütûn*, *Nevâ-yı uşşâk*, *Faslun fî fazîleti'l-ışk*, *Fezâilü'l-vüzerâ ve hasâilü'l-ümerâ*, *Risâle-i şikâyet-i rûzigâr*, *Sinan Paşa'ya mektup*, *Tercüme-i münşeât-ı Hâce-i Cihân*'dir.

⁷² "Mustafa Nejat Sefercioğlu, "Nev'î, Yahyâ", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071>" kaynağından faydalanılmıştır.

Nev'î'nin bu eserleri dışında *Muhassısü'l-keâm*, *Şerh-i Risâle-i Kudsiyye*, *Şerh-i hakâyikü'n-nûr*, *Risâle-i mantık*, *Risâle-i kelâmiyye* gibi Arapça eserleri de vardır.

Şiirlerinde aldığı tasavvuf terbiyesinin izleri görülen Nev'î, Arapça, Farsça ve Türkçeye hâkim, atasözleri ve deyimler ile aruz veznini şiirlerinde ustalıkla kullanan bir şairdir. Nev'î sanat gösterme endişesi taşımayan bir şairdir; ancak bu tespit, Nev'î'nin edebî sanatları ihmal ettiği anlamına gelmez. Hem beşerî aşkı hem de ilâhî aşkı başarıyla terennüm eden Nev'î, mutasavvıf bir şair değildir. Özellikle gazellerinde ve musammatlarında sade bir dil ve külfetsiz, akıcı bir söyleyiş göze çarpar. Kasîdelerinin nesib bölümleri renkli hayal ve benzetmelerle örülmüştür. Şehzâde Mehmed'in sünnet düğünü için yazdığı "*Suriyye*"si çok meşhurdur. Nev'î, dil ve konu çeşitliliği gösteren eserleriyle âlim-şair vasıflandırmasını fazlasıyla hak eden şairlerimizden biridir ve divan şiirimizin zirveye ulaştığı, örnek olarak aldığı İran şiirinin etkilerinden kurtularak kendi benliğine kavuştuğu XVI. yüzyılın asla ihmal edilmemesi gereken önemli şahsiyetlerindendir.

NEV'Î-ZÂDE (doğ.? - öl.1635)⁷³

Şevval 991 / Ekim 1583'te İstanbul'da doğdu. Sultan III. Mehmed devri kazaskerlerinden tanınmış şair ve âlim Nev'î Yahyâ Efendi'nin oğludur. Önce babasından daha sonra Kafzâde Feyzullâh Efendi'den ders okudu. H1009/M1601 yılında Ahîzâde Abdülhalîm Efendi'den mülâzım olarak tahsilini tamamladı. Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulundu. Cemâziye'l-evvel 1045 / Ekim 1635 tarihinde vefat etti. Atâî, mâzul bulunduğu kısa süreler dışında ömrünü İstanbul'dan uzakta, Balkanlar'daki çeşitli kadılıklarda geçirdi. Kaynaklardan anlaşıldığına göre güzel konuşan, nükteli ve alaycı bir insandır. Dedesi ve babası gibi o da tasavvufa yönelmiş, Celvetiyye'nin kurucusu Aziz Mahmud Hüdâyî'nin müridlerinden olmuştur.

⁷³ "Haluk İpekten, "Atâî, Nev'îzâde", <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5326>" kaynağından faydalanılmıştır.

Atâî değişik konularda manzum ve mensur pek çok eser vermiştir. Başlıca eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'ye ithaf ettiği *Dîvân*'ı orta büyüklükte bir eserdir. Yazma nüshaları oldukça fazladır. Manzume sayıları çok farklı olan bu nüshalar karşılaştırıldığında divanda mensur bir dîbâceden sonra bir mi'râciye, 31 kasîde, 303 gazel, iki mersiye, dört muhammes, dört müseddes, bir muaşşer, elli kıt'a, 13 rubâî, 28 tarih ve ve 70 beyit bulunduğu görülür. *Atâyî Dîvânı*, Saadet Karaköse tarafından yayımlanmıştır.

2. *Hamse*: Nizâmî'yi örnek olarak meydana getirdiği hamsesinde Atâî'nin bu şaire bağlılığı sadece iki mesnevisinin adlarında ve dış görünüşlerindedir. Şair bu eserlerinde çok kullanılmış konular yerine yeni konuları ele almıştır. Yer yer mahallî hayatı, halkın yaşayış ve törelerini dile getirmiş, özellikle İstanbul'un değişik manzaraları ve güzelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Atâî'nin hamsesini oluşturan beş mesnevi şunlardır:

I. *Âlemnümâ (Sâkînâme)*: 1617 yılında yazılan Âlemnümâ 24 "bahis" içinde 1561 beyitle Boğaziçi'nin ve hisarların güzelliklerini anlatmakla başlar. Ardından bir içki meclisinde sırasıyla sâkî, şarap, asma, küp, kadeh, sürahi, pîr-i mugan, meyhane, şarkıcı, gece, mum, sabah ve bahar anlatılır. *Sâkînâme*, Muhammet Kuzubaş tarafından yayımlanmıştır.

II. *Nefhatü'l-Ezhâr*: Atâî'nin 1625 yılında Nizâmî'nin *Mahzenü'l-Esrâr*'ına nazire olarak yazdığı bu mesnevi 3200 beyittir. *Nefhatü'l-Ezhâr*, dinî-ahlâkî ve öğretici bir eserdir. *Nefhatü'l-Ezhâr*, Muhammet Kuzubaş tarafından yayımlanmıştır.

III. *Sohbetü'l-Ebkâr*: Atâî'nin 1626 yılında Molla Câmî'nin *Sübhatü'l-Ebrâr*'ından etkilenerek yazdığı 3450 beyitlik bir mesnevidir. Mesnevi kırk "sohbet" hâlinde düzenlenmiş, bunlarda aşk, ibadet, tevazu, fazilet, çalışma, iyilik, bağlılık ve yalan gibi konular işlenmiştir. *Sohbetü'l-Ebkâr*, Muhammet Yelten tarafından yayımlanmıştır.

IV. *Heft Hân*: 1627 yılında Nizâmî'nin *Heft Peyker*'i örnek alınarak yazılan mesnevi 2784 beyittir. Hamsenin en tanınmış mesnevisi olan *Heft Hân* Turgut Karacan tarafından yayımlanmıştır.

V. *Hilyetü'l-Efkâr*: Hamsenin yakın zamanlara kadar ele geçmeyen bu mesnevisinin eksik bir nüshası ilk defa Agâh Sırrı Levend tarafından ortaya çıkarılmıştır. Sonradan üç eksik nüshası daha bulunan mesnevinin mevcut kısmında münâcât ve na't gibi başlangıç bölümleri yer almakta, asıl konu ile ilgili bölümler bulunmamaktadır.

3. *Hadâiku'l-Hakâik fî Tekmileti's-Şekâik*: Atâî'nin Üsküp kadısı iken 1634 yılında bitirdiği ve *Zeyl-i Şekâik* veya *Zeyl-i Atâî* diye de tanınan bu mensur eseri, Taşkoprizâde'nin meşhur *eş-Şekâiku'n-Nu'maniyye* adlı eserinin 965-1044/1558-1634 yıllarını içine alan Türkçe zeylidir.

Atâî'nin bunlardan başka, bir kısım külliyyat nüshalarının sonunda, devrinde yaşayan bazı kişiler hakkında yazılmış 100 beyit kadar tutan *Hezliyyât*'ı, yarım kalmış bir *Siyer-i Veysî Zeyli*, sekiz mektuptan oluşan bir *Münşeât*'ı, ayrıca Kudûrî, Kadîhan, Dürer gibi birçok fıkıh kitabında yer alan bazı görüşleri müellif ve kitap ismi vererek tenkit etmek üzere hazırlanmış *el-Kavlü'l-Hasen fî Cevâbi'l-Kavli li-Men* adlı Arapça küçük bir fıkıh kitabı vardır.

Nİ'METÎ (doğ.1611 - öl.1650)⁷⁴

Asıl adı Ni'metullah olup Bursa'da doğdu. Nakibüleşraf Bursalı Ali Efendi ahfadından Seyfullah-zâde Mehmed Efendi'nin oğludur. Nakîb-zâde sanıyla tanındı. On yedinci atadan Hz. Hüseyin'e bağlıdır. Ni'metî, Bursa Mahkemesi'nde başkâtiplik yaptı ve güzel yazısıyla meşhur oldu. Ünlü bir üstad olan Eyyûb-zâde Mîkâtî Muslu Çelebi'den hesaba dair ders aldı. Ölüm tarihi için kaynaklarda H1060/M1650 ve H1070/M1660 yılları verilir. Bursa Pınarbaşı Mezarlığı'na defnolundu. İsmail Belîğ, onun yaşının henüz kırka ulaşmadan vefat ettiğini söylemektedir. Bu durumda Ni'metî'nin yaklaşık H1020/M1611 yılında doğduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

⁷⁴ "Mehtap Erdoğan, "Ni'metî", <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1452>" kaynağından faydalanılmıştır.

Ni‘metî'nin *Dîvân*, *Tuhfe-i Ni‘metî* ve *Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât* olmak üzere üç müstakil eseri, tezimize konu olan *Mecmû‘a-i Kasâ‘id* adlı mecmuası ile noktasız harflerle yazılmış ve bir mecmua içerisinde yer alan iki adet mensur mektubu bulunmaktadır.

1. *Dîvân*: Bilinen tek nüshası Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'nde 2661 numarada kayıtlıdır. *Dîvân*'da 13 kasîde, 1 manzum mektup, 1 şikâyetnâme, 2 terkeb-i bend, 1 bahr-i taviil, 8 tesdis, 1 müseddes, 2 tahmis, 146 gazel ile 3 tarih yer almaktadır.

2. *Tuhfe-i Ni‘metî*: Farsça bir lugattir. Ni‘metî *Dîvân*'ı üzerine yüksek lisans tezi hazırlamış olan Ahmet Gülen, Ni‘metî'nin bu eserinin tek nüshasının Çorum Hasan Paşa Kütüphanesi'nde 1898 numarada kayıtlı olduğunu ve manzum olarak kaleme alınan eserin Şâhîdî'ye nazire olduğunu ifade etmektedir.

3. *Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât*: Ni‘metî, *Dîvân*'ında muammâlara yer vermiş olmakla birlikte muammâlardan oluşan *Mecmû‘a-i Mu‘ammeyât* adlı bir eser de tertip etmiştir. Bu eserde yirmi altı muammâ bulunmaktadır.

4. *Mektuplar*: Ni‘metî'nin mektupları Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi No.: 3290'da *Mecmû‘a-i Âlî Efendi* adıyla kayıtlı bir mecmuanın 63b-70b varakları arasında yer almaktadır. Her iki mektup da Mehmed Ağa isimli bir şahsa yazılmıştır ve mektupların dili oldukça ağırdır. Noktasız harflerle mensur olarak kaleme alınan bu mektuplar yer yer manzum parçalar da ihtiva etmekte, içerik bakımından da birbirine çok benzemektedir.

5. *Mecmû‘a-i Kasâ‘id*: Tezimizin konusu olan bu eserde 16. yüzyıla ve 17. yüzyılın ilk yarısına ait bazı şairlerin şiirlerinden örnekler bulunmaktadır.

Tezkirecilerin de üzerinde ittifak ettikleri nokta Ni‘metî'nin her şeyden önce ilim adamı oluşudur. Sosyal hayatta önemli bir yere sahip olan Ni‘metî; ilim adamı, şair, müderris ve başkâtip kimlikleriyle topluma önemli hizmetlerde bulunmuştur. Toplumda sevilen bir kişiliğe sahip olup şair, nüktedanlığıyla tanınır. Ni‘metî bir muammâ ustasıdır. İsmail Belîğ onun bu yönünü "Fenn-i mu‘ammâda dahi hayli nâm çıkarmıştır." sözleriyle dile getirir ve onun noktasız harflerle mensur bir metin ortaya koyacak kadar inşa sahasında maharetli biri olduğunu ifade eder.

NÜVÎDÎ (doğ.?-öl.1608)⁷⁵

Nerede doğduğuna dair kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Asıl adı Yusuf'tur. Küçük Lütfî Bey-zâde Kadı Mehmed Neylî Efendi'nin oğludur. Bıdık Çelebi sanıyla meşhur olan Nüvîdî, Müftü Bostan-zâde Mehmed Efendi'den mülazım oldu. Anadolu'da kadılık yaptı. En son Biga kadısı iken H1017/M1608 yılında vefat etti.

Nüvîdî'nin herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Kaf-zâde Fâ'izî'nin şairin *Mecmûa-i Eş'âr*'ını gördüğünü söylemesinden hareketle şiirlerini bir araya topladığı düşünülebilir. Ancak böyle bir eser şimdilik elde değildir. Fazıl bir kişiliğe sahip olan Nüvîdî, şiirde ve inşada usta biriydi.

RAHMÎ (doğ.? - öl.1567-68)⁷⁶

Asıl adı Pîr Muhammed/Mehmed olan şair, kaynaklarda Rahmî, Bursalı Rahmî, Rahmî Çelebi olarak anılmaktadır. Rahmî, Bursa'da doğmuş, fakat burada fazla kalmamış, küçük yaşlarda İstanbul'a gelmiştir. Doğum tarihi konusunda ise elde doğrudan bir bilgi bulunmamaktadır. Rahmî'nin babası Nakkâş Bâlî'dir. Kaynakların çoğunlukla H975 yılı üzerinde ittifak etmelerinden, özellikle de ilgili tarih mısralarından Rahmî'nin H975/M1567-1568'de vefat ettiği anlaşılmaktadır.

XVI. yüzyılın renkli simalarından olan Rahmî'nin mevcut bilgilere göre dört adet manzum eseri bulunmaktadır. Bunlardan ilki *Dîvân*'dır. Kısmen dağınık vaziyette ve bazı kısımları makaleler hâlinde neşredilmiş olan *Dîvân*, orta hacimli bir eserdir. *Dîvân*'ın şimdilik bilinen tek yazma nüshası Ankara Milli Kütüphane'de bulunmaktadır.

⁷⁵ "Yunus Kaplan, "Nüvîdî, Yusuf Nüvîdî Efendi", <http://www.turkedebiyatuisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4054>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁷⁶ "Mustafa Erdoğan, "Rahmî, Bursalı Pîr Mehmed", <http://www.turkedebiyatuisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>" kaynağından faydalanılmıştır.

Dîvân'da; 13 kasîde, 3 kıt'a, 1 on beşli musammat, 1 on dördlü musammat, 1 terkîb-i bent, 1 müsemmen, 4 müseddes, 7 tesdîs, 2 muhammes, 16 tahmîs, 1 murabba, 232 gazel, 1 rubai, 8 matla, 4 müfret bulunmaktadır.

Diğer bir eseri *Gül-i Sad-Berg*'dir. Bu eser; hem ünlü mesnevî yazarı Nizâmî'nin *Mahzenü'l-Esrâr* isimli mesnevîsine nazire hem de Molla Câmî'nin *Tuhfetü'l-Ahrâr* mesnevîsinin etkisi altında yazılmış dinî, tasavvufî ve ahlakî bir mesnevîdir.

Rahmî'nin üçüncü eseri, İranlı şair Hilâlî'nin aynı isimli eserinden tercüme yoluyla yazdığı bir aşk mesnevîsi olan *Şâh u Gedâ*'dır.

Rahmî'nin dördüncü eseri *Yenişehir Şehrengizi*'dir. Şehrengiz, Rahmî'nin müderris olarak atandığı Rumeli'de bulunan Yenişehir ile ilgilidir. Eser mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır ve 279 beyitten meydana gelmektedir.

Rahmî'nin yaşadığı devirden itibaren bütün kaynakların onun şiiri ve şairliğini övme konusunda adeta yarıştıkları görülmektedir.

Rahmî'nin şiirlerinin en başta gelen özelliği hem edâ hem de muhteva olarak âşikâne olmasıdır. Rahmî'nin gazellerinin çok büyük bir kısmında aşk konusu işlenmiştir. Bu aşkın kimi zaman beşerî, kimi zaman platonik ama daha çok İlahî olduğunu söylemek mümkündür. Latîf, zarîf oluşu Rahmî'nin şiirinin bir başka özelliğidir. Rahmî'nin şiirinde anlam güzelliği, dolgunluğu ön planda olmakla birlikte şekil de ihmal edilmemiştir. Rahmî'nin hayallerinin ve tasvirlerinin oldukça zengin, renkli ve canlı olduğunu söylemek mümkündür.

Rahmî'nin şiirlerinin çok önemli özelliklerinden biri de sanatkârâne oluşudur. Her ne kadar doğuştan bir yeteneğe sahip olsa da Rahmî, şiirlerini büyük bir titizlikle işlemiştir. Rahmî'nin umûmiyetle anlam sanatlarını kullandığı görülmektedir. Rahmî, klasik divan şiiri kültürünü ve teşbihlerini çok iyi derecede bilmekte ve başarılı bir şekilde kullanmaktadır. Rahmî'nin şiirlerinin gösterişten uzak, sade ve samîmî olduğu söylenebilir.

Şairin yaşadığı XVI. yüzyıldan itibaren tertip edilen birçok şiir mecmuasında Rahmî'nin manzumelerine rastlanması onun şiirlerinin beğenilip okunduğunu gösteren bir başka delildir.

RE'YÎ

Üzerinde çalıştığımız mecmuada 16. yüzyıl ve 17. yüzyılın ilk yarısında yetişen şairler yer almaktadır. Bu yüzyıllar arasında "Re'yî" mahlasını kullanan beş şair olup mecmuada geçen şiirin hangi şaire ait olduğu tespit edilemediği için bu beş şairin de hayatı verilmiştir. Bahsedilen bu şair, kaynaklarda hiç yer almamış başka "Re'yî" de olabilir. Bizim bilgisine ulaştığımız şairler şunlardır:

RE'YÎ (doğ.? - öl.?)⁷⁷

Re'yî'nin asıl ismi, doğum yeri, doğum ve ölüm tarihleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. Re'yî, herhangi bir tahsil görmemiş, ümmî bir şairdir. Fazilet ve kemalden yoksun, tutarsız davranışlar sergileyen yarı deli birisidir. Buna rağmen Latîfî, Re'yî'nin Allah vergisi bir yeteneğe sahip olduğunu düşünür, şiirlerini beğenir ve ondan övgüyle bahseder. Hasan Çelebi, Latîfî'nin Re'yî hakkındaki övgülerini abartılı bulur. Şairin, halk içerisinde şöhret sahibi olmadığını söyler. Re'yî'nin divanı bulunmamaktadır. Eldeki şiirleri âşıkâne tarzdadır.

RE'YÎ (doğ.? - öl.?)⁷⁸

Kaynaklarda şairin hayatı ve eserleri hakkında bilgi yoktur. Mevcut değerlendirmeler onun şiirleri ve giysileri üzerinedir. Latîfî ve Mehmed Süreyya ümmîliğine vurgu yaparlar. Kılık kıyafeti karmakarışık ve dîvânedir. Hasan Çelebi de Re'yî'nin halk içinde pek tanınmadığını belirtir.

⁷⁷ "Mehmet Pektaş, "Re'yî", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1234>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁷⁸ "İsmail Hakkı Aksoyak, "Re'yî, Râyî", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1500>" kaynağından faydalanılmıştır.

RE'YÎ (doğ.? - öl.1573-74)⁷⁹

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mustafa'dır. Derzizâde Mustafa Re'yî Efendi olarak tanındı. Şair Ulvî'nin kardeşidir. Medrese öğrenimi gördü. Kınalızâde Ali Çelebi tarafından korundu ve ondan mülâzım oldu. H981/M1573-74 yılında vefat etti. Farsça ve Türkçe şiirleri vardır. Sözleri herkes tarafından beğenilirdi. Özellikle muammâları ile tanındı. Eserlerine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Kaynaklarda şiirlerinden örnekler yer almaktadır.

RE'YÎ (doğ.? - öl.1579-80)⁸⁰

Âşık Çelebi'ye göre Germiyan/Kütahya'da, diğer kaynaklara göre (Afyon) Karahisar'da doğdu. Asıl adı Abdüllatif'tir. Halk arasında Re'yî olarak tanındı. Kaynakların çoğunda ismi Re'yî olarak yazılmıştır. Medrese öğrenimi gördü. Âşık Çelebi'ye göre sipahi, Ahdi'ye göre kâtip idi. Hasan Çelebi'ye göre uzun süre Bursa'da müderrislik yaptı. Daha sonra kadılık görevinde bulundu. Âlî'ye göre herhangi bir görev üstlenmedi. H987/M1579-80 yılında vefat etti.

Tasavvufta ve diğer bilimlerde bilgi sahibiydi. Aynı zamanda hattat olup sülüs, nesih ve talik hattı güzeldi. Hoş-sohbet ve nüktedan biriydi. Şairliği yanında nâsirliği de vardı. Şiirleri renkli ve ahenkli idi. Eserlerine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Kaynaklarda şiirlerinden örnekler yer almaktadır.

RE'YÎ (doğ.? - öl.1639-40)⁸¹

Re'yî Hüseyin Çelebi, Kefeli'dir. Yeniçeri olarak görev yaptı. Şair, H1049/M1639-40 yılında vefat etti.

⁷⁹ "Beyhan Kesik, "Re'yî, Terzizâde Mustafa Re'yî Efendi", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3374>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁸⁰ "Beyhan Kesik, "Re'yî, (Sarı) Re'yî Çelebi ", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3373>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁸¹ "İsmail Hakkı Aksoyak, "Re'yî, Hüseyin Re'yî Çelebi ", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2181>" kaynağından faydalanılmıştır.

RİYÂZÎ (doğ.1572 - öl.1644)⁸²

Asıl adı Mehmed'dir. H980/M1572'de dedesi Samsunîzâde Mahmûd Efendi'nin Mekke kadılığı sırasında Mekke'de doğdu. Babası III. Murad devri âlim ve kadılarından Birgilili Mustafa Efendi'dir. Anne tarafından bilginleri ile ünlü köklü bir aileye mensuptur. Riyâzî, ilmiye sınıfına mensup bir ailede yetişmenin de etkisiyle iyi bir eğitim göyerek, Müeyyedzâde Abdülkâdir Efendi'den mülazım olmuş müderrislik ve kadılık yapmıştır. H1033/M1623'de tayin edildiği kadılığı sırasında işitme probleminin artması sebebiyle H1034/M1624'te emekliye ayrılmıştır. Riyâzî'nin ölüm tarihi H1054/M1644'tür.

En önemli eseri *Riyâzü'ş-Şu'arâ* isimli şairler tezkiresidir. Tezkiresi'nin yanı sıra *Dîvân*, *Sâkînâme* ve *Düstûru'l-Amel* isimli eserleri bulunmaktadır.

Riyâzü'ş-Şu'arâ, H1018/M1609'da tamamlanarak Sultan I. Ahmed'e sunulmuştur. 424 biyografi içeren tezkire, kime ait olduğu ihtilafli şiirlerin gerçek sahiplerini tespit etmesi ve özellikle dibace kısmındaki poetik görüş sebebiyle dikkati çeker.

Riyâzî'nin *Dîvân*'ı, 25 kasîde, 1 terhib-bend, 669 gazel, 9 kıt'a, 171 rubai, 89 matla ve 11 beyitten oluşmaktadır.

Sâkînâme, 1054 beyitlik bir mesnevidir.

Düstûru'l-Amel, 1607 yılında yazıldığı tahmin edilen, 1050 kadar Farsça kelime ve deyimlerin beyit tanıklıklarıyla açıklandığı bir eserdir.

Türkçenin şiire uygunluğu, ahenk ve işlenmişliği açısından çok olumlu kanaatlere sahip olmayan Riyâzî yine de Türkçe *Dîvân* tertip etmiş ve *Dîvân*'ında kullandığı dil de kendi devrinin şiir dili olmuştur. Riyâzî'nin şiirlerinde genelde beşerî aşkın işlendiği rindâne bir eda vardır.

⁸² "Ayşe Yıldız, "Riyâzî, Mehmed Riyâzî Efendi", <http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5056>" kaynağından faydalanılmıştır.

RÛHÎ (doğ.1534-1535 - öl.1605-1606)⁸³

Rûhî, Bağdat'ta H941/M1534-1535'te dünyaya geldi. Adı Osman, mahlası Rûhî'dir. Bağdat'ta doğup büyüdüğü için Rûhî-i Bağdâdî (Bağdatlı Rûhî) diye tanındı. Kanunî (1520-1566)'nin padişahlığı döneminde dünyaya gelen, gençlik ve tahsil devri Kanunî dönemine tesadüf eden şair, onun ile birlikte Sultan II. Selim (1566-1574), Sultan III. Murad (1574-1595), Sultan III. Mehmed (1595-1603) olmak üzere dört padişah devrini idrak etmiş ve Sultan I. Ahmed (1603-1617) zamanında H1014/M1605-1606'da Şam'da vefat etmiştir.

Bağdatlı Rûhî, Zâtî ve Muhibbî gibi klasik Türk edebiyatının en çok gazel yazan şairlerindendir. Divanında yer alan 1115 gazeliyle onu gazel şairi olarak nitelendirmek mümkündür. Gazellerinde lirik bir söyleyiş tarzı ve rintçe bir eda vardır. Rûhî, sosyal hayata ve hadiselerle duyarlı bir divan şairidir. Şiirlerine akıcılık ve sadelik hakimdir. Divanında konuşma dili ile söylenmiş sade örnekler çoktur.

Rûhî, asıl şöhretini terakib-bendiyle yapmıştır. Her bendi sekiz beyitten oluşan 17 bendlik terakib-bendi yazıldığı dönemden Ziya Paşa (öl.1880)'ya kadar her devirde okunmuş, sevilmiş ve bu terakib-bende birçok nazire yazılmıştır. Bu manzumede insanın yapısı, sosyal hayatın insan üzerindeki etkisi, sosyal dengesizlikler; toplumda çıkarıcı, şahsiyetsiz kişilerin durumu, adaletsizlik vb. konular tasvir, tenkit ve hicv edilmiştir.

Rûhî'nin şiirleri, daha çok âşıkane ve rindane görünmekle beraber fikrî ve sosyal konulu olanları da az değildir. Dili gayet sade ve akıcı olup çağdaşı diğer bazı şairlere göre tamlamalar ve yabancı kelimeler sayıca azdır denebilir. Söz ve mana sanatlarına fazla itibar etmeyen Rûhî, akıcı bir üslup yakalama gayretinde olmuş ve içinden geldiği gibi söylemiştir. Mevlânâ (öl.1273), Fuzûlî (öl.1556), Bâkî (öl.1600) gibi şairlerden etkilenmiş, beğendiği şiirlere nazireler yazmıştır.

⁸³ "Nihat Öztoprak, "Rûhî, Bağdatlı", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2428>" kaynağından faydalanılmıştır.

Rûhî'nin bilinen tek eseri Türkçe *Dîvân*'ıdır. Kütüphanelerde yazma nüshaları mevcut olan eserin Arap harfli ilk baskısı 1287'de İstanbul'da yapılmıştır. Eserin edisyon kritikli neşrini Prof. Dr. Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı* (2 C, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa 2001) adıyla yayımlamıştır. *Rûhî Dîvânı*, divan tertip usullerine uygun olarak hazırlanmış mürettep bir divandır. İçinde ikisi manzum mektup olmak üzere 40 kasîde, 6 mersiye, 1 terki-bend, 1 terci'-bend, 3 muaşşer (onlu), 2 müsemmen (sekizli), 7 müseddes (altılı), 1 muhammes (beşli), 94 tarih, 2 murabba', 1 muammâ, 8 gazel tahmisi, 1115 gazel, 28 rubâî, 26 kıt'a ve nazım şekli belirlenememiş birkaç manzume vardır.

SADIKÎ (SÂDIK) (doğ.? - öl.?)⁸⁴

Şair hakkında bilgi bulunan tek kaynak *Tayyarzâde Atâ Tarihi*'dir. Enderun'da yetişmiş, Kanunî devri şairlerindedir. Baltacı yazıcılığı yapmıştır.

SÂ'Î (doğ.? - öl.1534)⁸⁵

Divan-ı Hümâyun hademelerindendi. Fatih döneminden itibaren sarayda çalışmaktaydı ve yaşlandığı için emekli edildi. Aynı zamanda hattattı. H941/M1534'te vefat etti.

SELÎSÎ (doğ.? - öl.1650)⁸⁶

Mehmed Selîsî Efendi, Tokatlı Ali Dedezâde müderris Mustafa Efendi'nin oğludur. Bursa'da doğdu. Şair, Recep 1060/ Haziran-Temmuz 1650'de Bursa'da vefat etti.

⁸⁴ "Kadri Hüsni Yılmaz, "Sadıkî, Sadıkî Çelebi", <http://www.turkedebiyatuisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5550>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁸⁵ "Filiz Kılıç, "Sâî, Mehmed Sâî Efendi", <http://www.turkedebiyatuisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5073>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁸⁶ "İsmail Hakkı Aksoyak, "Selîsî/Mehmed, Baldırzâde Şeyh Mehmed Selîsî Efendi b. Mustafa Efendi b. Tokedî Ali Dede", <http://www.turkedebiyatuisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7239>" kaynağından faydalanılmıştır.

Fıkıh, tarih ve tabakat konularında eserleri bulunan Mehmed Selîsî Efendi'nin *Dîvân*'ı olup olmadığı bilinmemekle birlikte tespit edilen başlıca eserleri şunlardır:

Ravza-ı Evliyâ (Vefâyât-nâme): En önemli eseri, Bursa'da medfun olan şeyh ve şairlerin tercüme-i hâllerini ihtiva eden Vefâyât-nâmesi'dir. Bursa'da yaşayan âlim, şeyh ve şairlerin hayat hikayelerini ihtiva eden bu eser, Türk edebiyatı tarihinde kendi türünün ilk ve en iyi örneklerindedir.

Hâşîye alâ Şerhi'l-Miftâh: Ebû Ya'kub Sekkâkî'nin kaleme aldığı Arap diline ait *Miftâhu'l Ulûm* adlı eserin belagat kısmına Seyyid Şerîf Cürcânî'nin yazdığı şerhin haşîyesidir.

Diğer eserleri; *Fazâ'il-i Haremeyn-i Şerîfeyyn*, *Cevâmiu'l-Meşâyihîn*, *Hâşîyetü'l-Eşbâh*, *Târîh-i Mekke*, *Sukûk*, *Binâ-yı Ka'be'ye Dair Üç Risâle*'dir.

Ayrıca kütüphane kayıtlarında Mecmû'a-ı Sakk ve Eşrefoğlu Menâkıbı adlı eserlerine de rastlanmaktadır.

SIRRÎ (doğ.? - öl.1574)⁸⁷

Memleketi kaynakların ittifakıyla Trabzon'dur. Asıl adı Mehmed'dir. Yalnız Hasan Çelebi ismini Muhammed olarak vermektedir. Diğer taraftan Âşık Çelebi'de ismi "Muzaffer" olarak geçmektedir. Nitekim şair "Muzaffer Sırrısı" olarak meşhurdur.

Eğitiminin ardından bazı kâtipliklerde bulundu. Şehzade Sultan II. Selim'in hizmetkârlarından Celal Bey ile tanışarak onun sohbet meclislerinin müdavimi oldu. Sırrî, Sultan III. Murad şehzade iken de onun hizmetinde bulundu. Sultan III. Murad hüsn-i hattı Mehmed Sırrî Efendi'den meşk etti. Sultan III. Murad padişah olunca Sırrî'yi divan kâtipliğine getirdi. Fakat Mehmed Sırrî Efendi, Sultan III. Murad'ın tahta çıktığı 1574 yılı içinde vefat etti.

⁸⁷ "Hüseyin Gönel, "Sırrî, Mehmed Sırrî Efendi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1876> kaynağından faydalanılmıştır.

Dönemin ünlü hocalarından Yahya Çelebi'nin hizmetinde bulunması ve ondan ders alması ilmî kişiliğinin oluşmasında etkili olmuştur. Başarılı bir şair olan Sırrî aynı zamanda iyi bir hattattır. Yazısı herkes tarafından beğenilen yetenekli bir kâtip olarak tanınmıştır. Kaynaklar Türkçe yazan Sırrî'nin şiirinin çok beğenildiğini kaydeder. Dili güzel kullanması, hoş ve ferah ifadeler bulması devrinde herkesin ilgisini çekmiştir. Çok yetenekli ve hünerli oluşu beğenilmesinde etkili olurken, hoş sohbet biri olması da onun devlet ricali tarafından kabul görmesine vesile olmuştur.

Bütün tezkirecilerin birleştiği nokta genç yaşta vefat etmesinin daha güzel eserler vermesine engel olduğudur. Şiirlerinin çok güzel ve sözlerinin çok etkili olduğu kabul edilir. Ömrü vefa etseydi büyük bir şair olmakla beraber birçok eser de verebileceği nakledilir.

ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ (doğ.1561 - öl.1644)⁸⁸

Ankaralı Şeyhüslâm Bayramzâde Zekeriya Efendi'nin oğlu olan Yahyâ Efendi İstanbul'da doğmuştur. Çağdaşı kaynakların ifadeleri dikkate alındığında doğum tarihi olarak H969/M1561'in doğruya daha yakın olduğunu söylemek mümkündür. Kültürlü bir ailenin çocuğu olan Yahyâ, ilk eğitimini aynı zamanda bir şair olan babasından almış, Abdülcebbârzâde Derviş Mehmed Efendi gibi devrin meşhur ilim adamlarının yanında iyi bir tahsil hayatından sonra Ma'lûlzâde Seyyid Mehmed Efendi'nin şeyhüslâmlığı zamanında H988/M1580'de mülazemetini tamamlamıştır. Şair 18 Zilhicce 1053 / 27 Şubat 1644'te vefat etmiştir.

Osmanlı Devletinin en ihtişamlı devrinde, Kanuni Sultan Süleyman döneminde dünyaya gelen; siyasette, sanatta, ilimde mükemmel bir şekilde yetiştirilen Yahyâ Efendi, şairliği kadar bilim adamı olarak da haklı bir şöhrete sahiptir. Genç yaşında ilmiye mesleğine girip derece derece yükselerek değişik yerlerde müderrislik, kadılık, kazaskerlik görevlerinde bulunmuş ve üç kez de şeyhüslâmlık makamına getirilmiştir.

⁸⁸ "Hasan Kavruk, "Şeyhüslâm Yahyâ", <http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604>" kaynağından faydalanılmıştır.

Yahyâ Efendi'nin bilinen eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: Yahyâ Efendi'nin en önemli eseridir. Eser, İbnülemin M. Kemal İnal'ın başkanlığındaki bir ekip tarafından baskıya hazırlanarak eski harflerle 1916'da yayımlanmıştır. Hasan Kavruk tarafından hazırlanan karşılaştırmalı metin 1 na't, Sultan Osman ve Hâce Efendilere birer kasîde, 1 Sakînâme, Sultan IV. Murad'ın şehzâdesi adına 1 kaside, Sultan IV. Murad adına yazılmış 2 kaside, Sultan Murad'ın bir gazeline tahmis, 450 gazel, 16 tarih, 11 kıt'a, 4 rubai, 16 nazm ve 64 beyitten ibarettir.

2. *Ferâ'iz Manzumesi Şerhi*: Muhsin-i Kayserî'nin *Câmi'ü'd-Dürer* adlı *Ferâ'iz Manzumesi*'ni şerh etmiştir.

3. *Kasîde-i Bürde Tahmisi*: Hz. Muhammed'i övgü niteliğinde yazılmış meşhur Arapça kasîdesinin yine Arapça tahmisidir.

4. *Nigâristân Çevirisi*: 16. yy tarihçi ve şairlerinden Şeyhülislâm Kemâl Paşazâde'nin, Sadî'nin *Gülistân*'ına nazire olarak yazdığı Farsça *Nigâristân* adlı eserini Yahyâ Efendi Türkçe'ye tercüme etmiştir.

5. *Fetavâ-yı Yahyâ*: Şairin şeyhülislâmlığı boyunca verdiği fetvalar, Şeyhülislâm Bursalı Mehmed Efendi tarafından toplanarak bu adla bir araya getirilmiştir.

Kaynaklarda Yahyâ'nın Tabib Beyzâde'nin tıpla ilgili "*Ravza*" adlı eserine, *Mugni's-Şifâ*'ya Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'nin *Süleyman-nâme*'sine takrizler yazdığı da bildirilmektedir.

Yahyâ Efendi sadece 17. yüzyılın değil, bütün klasik edebiyatımızın en büyük şairlerinden kabul edilir. Gerek devrinde gerekse sonraki dönemlerde kaleme alınan kaynaklarda kendisinden daima hürmetle, övgüyle bahsedilen Yahyâ'nın asıl başarılı olduğu saha gazel sahasıdır.

Yahyâ bir gazel şairidir. O, şiirlerinde genellikle rindâne ve âşıkâne konulara yer vermiştir. Zevk ve eğlenceyi kalenderâne bir üslupla yansıtmış; gam, keder, ve sıkıntıya mümkün olduğunca yer vermemiştir. Gazellerinde işlenen aşk beşeri, maddi aşktır. Şiirlerinde tasavvufî unsurlardan yeri geldikçe faydalanmıştır. Fakat onda tasavvuf esas değildir. Dinî konulara çok az yer vermiştir.

Yahyâ, sanatlara fazla düşkün değildir. Kelime oyunlarına, tekellüflü anlatıma rağbet etmez. İçinden geldiği gibi samimi bir anlatımla fikirlerini ortaya koyar. Bundan dolayı da şiirlerinde fazla anlam derinliği yoktur.

Yahyâ, şiirlerinde mahallî unsurlara ve tabiata da yer vermeyi ihmal etmemiştir. Rubai vezniyle gazel yazan ender şairlerimizden olan Yahyâ'nın şiirlerindeki teknik mükemmellik, aruzu kullanımındaki rahatlık, tabîlik hemen kendini hissettirir. Çok sade bir Türkçeyle yazdığı hâlde vezin kusurlarına fazla rastlanmaz. Son derece akıcı, şuh, çoşkulu, lirik bir anlatıma sahiptir.

Yahyâ, şiirlerinde çok sade ve yalın bir dil kullanmıştır. Yabancı kelimelerden ziyade konuşulan İstanbul Türkçesini kullanan şair Arapça, Farsça tamlamalara fazla yer vermemiş, bunun yanında Türkçe deyimlere, atasözlerine bolca yer vererek şiirin daha anlaşılır olmasını sağlamıştır. Yahyâ'nın bir hayli arkaik kelime kullandığı da görülmektedir.

TİĞÎ (doğ.? - öl.1617)⁸⁹

Edirnelidir. Asıl adı Mehmed olan şair Tîğî mahlasını kullandı. Edirne sarayında yetişti ve buradan sipahi olarak çıktı. Daha sonra Dergâh-ı Âlî'de müteferrika oldu. Bu görevinin dışında Edirne'de ihtisap ağalığı yaptı. H1027/M1617 tarihinde vefat eden şairin Rızâ Tezkiresinde vefat tarihi H1020/M1611 olarak verilir.

Tîğî, Kemâlpaşazâde'nin *Nigâristan* adlı eserini Farsçadan Türkçeye tercüme etmiş fakat müsvedde hâlinde kalan bu eser daha sonra kaybolmuştur. Kaynaklar şairin bir de divanı olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda güzel tarih manzumeleri olan şairin, Edirne'deki tarihi Ali Paşa kapalı çarşısının ve Selimiye Camii'nin yapılışına yazdığı tarihler çok meşhurdur.

⁸⁹ "Şerife Ördek, "Tîğî, Mehmed Bey", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2365>" kaynağından faydalanılmıştır.

UBEYDÎ (doğ.? - öl.1573)⁹⁰

Ubeydî'nin asıl adı Abdurrahman olup doğum tarihi bilinmemektedir. *Riyâzü'ş-şu'arâ*'da ise şairin adı "Abdurrahman Çelebi" şeklinde geçmektedir. Edirne'de doğdu. Babasının adı, çeşitli kaynaklarda "Nebî Efendi", "Nebî Halife" veya "Nebî Dede" şeklinde belirtilmiştir. Eğitime küçük yaşlardan itibaren başlayan Ubeydî, devrin usulüne göre çeşitli ilimleri tahsil etmiş, Farsçayı iyi derecede öğrenmiş, musikî ve muammâ ilimleriyle yakından ilgilenmiştir. Edirneli Kadızâde Ahmed Şemseddin Efendi'den mülazım olduktan sonra kadı oldu. *Tuhfe-i Nâilî*'de şairin ölüm tarihinin H981/M1573 olduğu belirtilmiştir.

Ubeydî'nin bilinen ve elde bulunan tek eseri *Dîvân*'ıdır. *Ubeydî Dîvânı*'nın tespit edilen üç nüshası vardır. *Ubeydî Dîvânı*; 5 kaside, 2 terkîb-bend, 1 tercî-bend, 2 müseddes, 17 muhammes, 6 murabba, 5'i Farsça 345 gazel, 7 tarih, 6 kıt'a, 15 matla', 1'i Farsça 6 müfred, 6'sı Farsça 160 mu'ammâdan oluşmaktadır.

Ubeydî, kaynaklarda güler yüzlü, derviş-meşrep, söz ve hareketleri birbiriyle uyumlu, halîm-selîm tabiatlı, kimseyi incitmemeye özen gösteren, nazik, utangaç ve anlayışlı bir insan; şiir ve belâgatte yetenekli ve bilgili bir şair olarak tanıtılır. Ubeydî, kendinden önce ve devrinde beş bend hâlinde yazılan murabbaları üç bend hâlinde yazan ilk şairdir.

Genel olarak "gönül yakıcı, etkileyici" olarak nitelenen Ubeydî'nin şiirleri, içten ve sade bir dille yazılmış olup ince ve güzel hayaller, nükte ve mazmunlarla örülüdür. Musikî yönü öne çıkan gazelleri ise âşıkâne ve rindâne mahiyettedir. Çağdaşı ve hemşehrîsi olan Emrî'den muammâ hakkında dersler alan ve onun takipçisi olan Ubeydî, bu alanda Emrî'den sonra devrinin tanınan ismi olmuştur. Şair, *Dîvân*'ında yer alan bestelenmiş müseddes, muhammes ve murabbalarındaki içten üslûbu ile Nâilî, Âşık Ömer ve Nedîm'in şarkıda öncüsü durumundadır.

Muhibbî'nin iki, Sa'î'nin de bir gazelini tahmis eden Ubeydî'nin etkilendiği şairler arasında birçok gazelinde bariz etkisi görülen Bâkî yanında Hayâlî Bey,

⁹⁰ "İsmet Şanlı, "Ubeydî, Abdurrahman Çelebi", <http://www.turkedyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1694>" kaynağından faydalanılmıştır.

Yahyâ Bey ve şiiirlerine nazire yazdığı Emrî gibi tanınmış şahsiyetler bulunmaktadır. Nihânî ise onun hem şiiirine nazire yazdığı hem de etkilediği bir şairdir.

Ubeydî, çeşitli kaynaklarda belirtildiği ve şiiirlerinden anlaşıldığı üzere belâgat ve musikîye hâkim bir bestekâr ve icrâcî; sade bir dille âşıkâne şiiirler yazan, rindâne bir kişiliğe sahip, muammâ ilmine vâkıf ve yaşadığı dönemde şiiirleri halk arasında beğenilerek okunan tanınmış bir şairdir.

ULVÎ (doğ.? - öl.1585)⁹¹

Asıl adı Mehmed'dir. Terzi-zâde lakabıyla tanınır. Doğum tarihi bilinmemektedir. İstanbulludur ve danişmend zümresindedir. Ulvî, H993/M1585'te İstanbul'da ölmüştür.

Ulvî'nin en önemli eseri *Dîvân*'ıdır. Eksik ve düzensiz olmakla birlikte bugün yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde divanın nüshaları bulunmaktadır. Ayrıca pek çok mecmuada şiiirlerine rastlanır. Şairin ayrıca H964/M1556'da kaleme aldığı bir *Manisa Şehrengizi* bulunmaktadır.

Terzi-zâde Ulvî, döneminin renkli söyleyişe sahip kabiliyetli şairlerindedir. Şiiirleri akıcı bir edaya ve dokunaklı bir manaya sahiptir. İham ve tevriye sanatlarıyla söyleyişine güç kazandırmıştır. Ahdî onun atasözlerini kullanması bakımından Necâtî'nin, işlediği mazmunlar bakımından ise Zâtî'nin takipçisi olduğunu ve tarz bakımından Hayâlî'yi andırdığını ifade eder. Bâkî ile olan etkileşimleri ise birbirine yazdıkları nazirelerden anlaşılmaktadır. Özellikle gazel ve kasidelerinde başarılı olan şairin gazelleri orijinal hayal ve mazmunlarla dolu, kasideleri ise farklı ve kendine özgüdür. Bazı kasidelerinde kendi icat ettiği bir söyleyiş tarzı yakalamıştır.

⁹¹ "Esma Şahin, "Ulvî, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi", <http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3891>" kaynağından faydalanılmıştır.

ÜMÎDÎ (doğ.? - öl.1571)⁹²

İstanbul'da doğdu. Asıl adı, Ahmet'tir. Bostan Efendi'nin yanında başladığı öğrenimini Kadı-zâde'den mülazım olarak tamamladı. Önce "Sıdkî" mahlasını kullandı. H979/M1571 tarihinde vefat etmiştir.

Ümîdî'nin bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır. 4 kasîde, 229 gazel ve 1 kıt'adan meydana gelen bu eser, Muhammed Selvi tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Ümîdî, yazdığı şiirlerde daha çok Bâkî'yi örnek aldı. Şiirlerinde tevriye ve îhâm sanatlarını çok sık kullandı. Ahdî'ye göre Ümîdî, âşıkane gazeller yazmasına ve şiirlerinde birçok parlak manalar bulmada usta olmasına rağmen şairler arasında şöhret bulmadı. Gelibolulu Âlî ise başlangıçta güzel şiirler yazan Ümîdî'nin, Bâkî'nin her şiirine nazire yazarak kendi edasını yitirdiğini; hatta yazdığı bu şiirleri divan haline getirmesi karşısında herkes tarafından ayıplandığını söyler.

VAHDETÎ (doğ.? - öl.1598)⁹³

16. yüzyılda Bosna'nın Vişegrad kasabası civarındaki Dobrun köyünde doğdu. Asıl adı Ahmet olup kaynaklarda mülhid olarak vasıflandırıldığı için hakkında fazla bilgiye rastlanmamaktadır. Bir terci'-bendinde Hacı Bektaş Veli'yi öven şairin hurûfî ve bektâşî olduğuna dair kuvvetli ipuçları bulunur. Şairin elimizdeki tek eseri olan *Dîvân* İstanbul'da Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

⁹² "Yunus Kaplan, "Ümîdî, Ahmet",
<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1164>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁹³ "Alena Ćatović, "Vahdetî, Ahmed",
<http://www.turkedebiyatilismlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5916>" kaynağından faydalanılmıştır.

VÂLİHÎ (doğ.? - öl.1585)⁹⁴

Edirne yakınlarındaki Ergene'de dünyaya gelen Vâlihî, Kurd Muarrif diye tanınan bir zâtın oğlu olduğu için Kurdzâde sanıyla da bilinmektedir. Kınalızâde Hasan Çelebi'nin naklettiğine göre gençliğinde güzeller peşinde koşup meclislerde mey ve mahbûbun "vâlih"i olan şair, bu hayatı terkedip tasavvufa yöneldikten sonra vâizlik mesleğini seçti. İbrahim Gülşenî'ye intisap etmek için gittiği Kahire'de şeyhin ölümü üzerine oğlu Ahmed Hayâlî'ye intisap etti, sülûkunu tamamladıktan sonra Edirne'ye döndü. Verdiği çoşkulu vaazlarla kısa sürede büyük şöhret kazandı.

Şirvan'da müftü ve müderris olan Mevlânâ Vâlihî, 150 akçe ile Demirkapı kadılığına tayin edildi. Âlî'nin "*vâizler zümresinin meczubu*" olarak nitelediği Vâlihî, İran seferi sırasında Özdemiroğlu Osman Paşa, Şirvan yakınlarındaki Ereş'i fethettiğinde bu şehirdeki Ulu Cami'de kılınan ilk cuma namazında III. Murad adına çoşkulu bir hutbe okuduğu gibi verdiği vaazlarla da askeri çoşturmuştur. Ölümüne kadar Selimiye Camii'ndeki kürsü şeyhliği görevini sürdüren Vâlihî, Hasan Çelebi'ye göre devrinin en ünlü vâizlerindedir. Âşık Çelebi, "*vâiz-i rüsvâyî*" diye nitelediği bir vâizle arasında geçen hadiseden ötürü Vâlihî'nin padişah tarafından Edirne'den sürüldüğünü belirtir. Vâlihî, H994/M1585 yılında vefat etmiştir.

Biyografik kaynakların iyi bir şair olduğu yönünde ittifak ettiği Vâlihî'yi; Âşık Çelebi üslubu yönünden Molla Câmî ve Hâfız'a benzetir. Ahdî, şiirlerinin kudretli ve tasavvufî olduğunu, Farsça şiirlerinin de ehli katında beğenildiğini söyler. Beyânî şiir hususunda yetki sahibi olduğundan, Kınalızâde Hasan Çelebi de sağlam beyitleri ve güzel tarihlerinin olduğundan söz eder.

⁹⁴ "Kadri Hüsnü Yılmaz, "Vâlihî, Kurdzâde Şeyh Vâlihî Efendi", <http://www.turkedebiyatuisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1722>" kaynağından faydalanılmıştır.

VECHÎ (doğ.? - öl.?)⁹⁵

Hakkında bilgi veren tek tezkire olan *Heşt Bihişt*'te Gelibolulu "hoş-tab' bir yiğit" olduğu ibaresi bulunmaktadır. Bu hâlde Sehî'nin tezkiresini yazdığı dönemde genç olan şairin Kanunî devri şairlerinden olduğunu söyleyebiliriz. Nâil Tuman'ın *Sicill-i Osmânî, Riyâzü 'ş-Şu 'arâ ve Zübdetü 'l-Eş 'âr*'da hakkında bilgi bulunan diğer Vechî'yle bunu aynı şair olarak takdim etmesi yanlış olmalıdır. Çünkü H1019/M1610/11'de ölen o Vechî'nin Sehî'nin tezkiresini yazdığı zamanda hayatta olması çok zordur. Hele bu şairin Edirneli Nazmî'nin *Mecma 'u'n-Nezâ 'ir*'inde ve *Pervâne Bey Mecmuası*'nda nazirelerinin bulunduğunu göz önüne aldığımızda ikisinin aynı şair olmasının imkânsız olduğu ortaya çıkar. Vechî'nin *Pervâne Bey Mecmuası*'nda 10, *Mecma 'u'n-Nezâ 'ir*'de sekiz adet şiiri yer almaktadır.

VEYSÎ (doğ.1561 - öl.1628)⁹⁶

H969/M1561 yılında Alaşehir'de doğan Veysî'nin asıl adı Üveys olup kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed diye geçer. Mehmed adında Alaşehirli bir kâdının oğlu olan Veysî'nin bazı kaynaklarda Veysî-i Üskübî olarak kaydedilmesi, uzun süre Üsküp'te çalışması ve Üsküp'e yerleşerek burada ölmesinden kaynaklanmaktadır. Üsküp'te 14 Zilhicce 1037/15 Ağustos 1628 tarihinde altmış sekiz yaşında vefat etti. Eserleri şunlardır:

1. *Dürretü 't-tâc fi-sîreti sâhibi 'l-mi 'râc*: Yazarın en ünlü eseri olup daha çok *Siyer-i Veysî* adıyla bilinmektedir. Müzeyyen nesir ile kaleme alınmış olup şiirsel dili, canlı tasvirleri ve özgün üslubuyla bir çığır açmıştır. Peygamberin hayatını Mekke ve Medine dönemleri olmak üzere iki bölümde ele alır. Eseri tamamlamaya şairin ömrü vefa etmemiş, anlatım Bedir savaşında kalmıştır. Esere pek çok zeyl yazılmıştır.

⁹⁵ "Mehmet Fatih Köksal, "Vechî", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=344>" kaynağından faydalanılmıştır.

⁹⁶ "Süleyman Çaldak, "Veysî, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843>" kaynağından faydalanılmıştır.

2. *Hâb-nâme: Rüyâ-nâme* ya da *Vâkı'a-nâme* adıyla da bilinen eser, Nev'î-zâde Atâyî'nin anlatımına göre, "hikâyenin en güzeli, en yalan olanıdır." latifesiyle Sadrazam Nasuh Paşa'ya sunulur. Eser, Büyük İskender ile I. Ahmed'in diyalogunu işleyen bir rüyaya dayanmaktadır. Eser defalarca basılmıştır.

3. *Münşe'ât: Veysî'nin* çeşitli vesilerle dostlarına ve devlet büyüklerine, onların da kendisine yazdığı mektupları içeren bir eserdir.

4. *Fütûh-ı Mısır: Yazarın* Mısır'da kadı iken yazdığı ve Okçu-zâde Mehmed Paşa'ya gönderdiği bu eser, Amr b. Âs'ın Mısır fethini anlatmaktadır.

5. *Meraca'l-bahreyn fî-ecvibe 'alâ-i'tirâzâti'l-Cevherî: Kâmûsu'l-muhît* yazarı Firûzâbâdî'nin, *es-Sihâh fî'l-luga'nın* müellifi Ebû Nasr İsmâil b. Hammâd el-Cevherî'ye getirdiği eleştirilere verilen cevaplardan ibarettir.

6. *Düstûru'l-amel fî-mübâhâti'l-ibâdât: Dinî* konuları ve menkıbeleri ihtiva eden eserde imanın beş esası mukayese edilir.

7. *Gurretü'l-'asr fî-tefsîri sûreti'l-'asr: Asr* suresinin tefsirinden ibarettir.

8. *Hediyetü'l-muhlisîn ve tezkiretü'l-muhbitîn: Bazı* kaynaklar, akaid ve ahlâka dair bu eserin Veysî'ye ait olduğunu bildirmektedir.

9. *Dîvân: Eserde* iki na't, yirmi altı kasîde, iki terkib-i bend, bir terci-i bend, bir tesdis, beş tahmis, altmış altı gazel, yirmi beş beyit, yedi kıta bulunmaktadır.

10. *Hicviyye: Mesnevi* nazım şekliyle yazılmış otuz iki beyitlik Farsça bir manzumedir.

Veysî, şiiirlerinden çok mensur eserleriyle bilinmektedir. Belagat kitaplarında "üslûb-ı müzeyyen" diye tanımlanan sanatlı nesrin en güzel örneklerini ortaya koyan Veysî, aynı zamanda duygu ve düşüncüyü estetik bir dil ile ortaya koymadaki başarısıyla bu sahanın en büyük ustası kabul edilen Nergisî'ye de model olmuştur.

Veysî, daha çok bir münşî ve nâsir olarak tanınmıştır; ancak o, aynı zamanda bütün şuara tezkirelerinde kendisine yer bulabilecek dirayette bir şairdir. Klasik edebiyatın geleneksel imkân ve teknikleri çerçevesinde genellikle aşk ve güzellik temalarını işleyen şair, edebî sanatları kullanmadaki becerisi ve söz varlığındaki seçiciliği ile akıcı bir dil geliştirebilmiştir.

YAHYÂ (doğ.? - öl.1582)⁹⁷

Doğum tarihi ve yeri tam olarak bilinmeyen Yahyâ, bizzat belirttiği üzere Arnavut asıllı olup ünlü Dukagin ailesine mensuptur. Ailesinden dolayı Dukaginzâde, geldiği yerden hareketle ise Taşlıcalı diye anılan şair, Kuzey Arnavutluk'tan devşirilerek İstanbul'a getirilmiş ve Acemi Oğlanları Ocağı'nda eğitilmiştir. Kaynakların çoğunda belirtildiği üzere, H990/M1582 yılında, yaşı doksanı aşmış bir hâlde iken vefat etmiştir.

Eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: Yahyâ Bey, önemli edebî eserlerinden biri olan divanını üç kez tertip etmiş ve her defasında şiirleri üzerinde önemli değişiklikler yapmıştır. Son tertibi Kanûnî'ye sunulan divanın Mehmet Çavuşoğlu tarafından hazırlanmış olan tenkitli neşrinde (İstanbul 1977) 1 dîbâce, 34 kasîde, 5 tercî-i bend, 4 terkîb-i bend, 1 ta'şir, 4 mu'aşşer, 3 müseddes, 3 muhammes, 25 murabba, 3 tarih, 1 müstezat, 2 şehrengîz, 515 gazel ve 20 kıt'a yer almaktadır.

2. *Hamse*: Yahyâ Bey, bu eserini Kanûnî devrinde yazmış ve hamseyi oluşturan mesnevîlerin tümünü bu padişaha sunmuştur. Hamse, sırasıyla şu mesnevîlerden oluşmaktadır: Şâh u Gedâ, Gencîne-i Râz, Yûsuf u Zelîha, Kitâb-ı Usûl, Gülşen-i Envâr.

3. *Edirne Şehrengîzi*: Baş tarafında bir münâcât bulunan şehrengîz, Çavuşoğlu'nun divan neşrinde yer verdiği metne göre 215 beyitten oluşmaktadır. Yahyâ eserde öncelikle sevdiği güzelin aşkı yüzünden düştüğü halleri dile getirmiş, ardından şehri çeşitli yönleriyle tanıtmıştır.

4. *İstanbul Şehrengîzi*: Yahyâ, yine Çavuşoğlu'nun divan neşrinde yer verdiği metne göre 345 beyitten oluştuğu görülen eserinde İstanbul'un güzelleri, âşıkları, denizi, sahilleri, surları vb. yönlerinden övgüyle söz etmiş, ardından güzellerin tasvirine geçmiştir.

⁹⁷ "Bayram Ali Kaya, "Yahyâ Bey, Dukaginzâde", <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=204>" kaynağından faydalanılmıştır.

Yahyâ Bey, ömrünü âdeta Anadolu'da ve Rumeli'de bir seferden diğerine koşarak geçirmekle birlikte, sipâhilikten daha çok okumaya, ilim ve kültür elde etmeye çalışmış, askerliğinin yanı sıra şairlik vasfının da bulunması nedeniyle "sâhib-i seyf ü kalem", yani "kalem ve kılıç sahibi" şahsiyetlerden biri kabul edilmiştir. O, aynı zamanda mürettep bir divanı ve beş mesnevîden oluşan hamsesi bir yana, Şehzâde Mustafa Mersiyesi gibi dönemin şartları gereği yazılması hayli cesaret gerektiren bir şiiri kaleme alacak kadar korkusuz, gözü pek ve atılgan kişiliğiyle şahsına münhasır bir şairdir.

Şairin, Sehî Bey'in "güzel ve gösterişli" olarak tanımladığı gazelleri, kendisinin de belirttiği üzere daha ziyade âşıkâne ve rindânedir. Bunlardan gençlik yıllarında yazdıkları âşıkâne, Üryânî Mehmed Dede'nin müridi olduktan sonra yazdıkları ise daha çok dinî, tasavvufî ve rindâne tarzdadır. Aynı zamanda edebiyatımızın hamse sahibi şairlerinden biri olan Yahyâ'nın mesnevîleri, mahallî renkler ve yalın bir dille meydana getirilmiş olmaları bakımından oldukça önemlidir. Edebiyatımızda Necâtî ile başlayıp Zâtî ile devam eden Türkçe'nin şiir dili olması yönündeki çabalara, şiirlerinde yer verdiği pek çok atasözü, deyim ve halk ağzına yakın söyleyişle, son derece sade ve akıcı bir üslûba sahip olmasıyla Yahyâ Bey de önemli katkılarda bulunmuştur.

YAKÎNÎ (doğ.? - öl.1568/1569)⁹⁸

Kadı İmâd Sinan'ın oğludur. Bozanzâde'den mülazım ve kadı oldu. Ahdî şairin İstanbullu olduğunu belirtir. Bunun dışında Edirne Selimiye Kütüphanesi Ahmed-i Bâdî Efendi Bölümü 4760 numaradaki yazmanın başındaki "Dîvân-ı Yakînî-i Edirnevî" kaydından yola çıkarak şairin Edirneli olduğunu düşünmek de mümkündür.

İlmiye sınıfına mensup bir aileden gelen Yakînî, medrese eğitimi gördü. Beyânî, daha gençlik yıllarında kendisini yetiştirmeye başladığını söylerken, Ahdî onun çalışkanlığından ve ilim, irfan yolundan bir an olsun ayrılmadığından söz eder,

⁹⁸ "Filiz Kılıç, "Yakînî, Kadı İmâd Sinanzâde", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1925>" kaynağından faydalanılmıştır.

Âşık Çelebi, benzersiz bir danişment olduğunu dile getirir ve Gelibolulu Mustafa Âlî de şairi, ilim ehli olarak vasıflandırır. Bu bilgilerden yola çıkarak şairin iyi bir eğitim aldığı söyleyebiliriz. Yakînî, H976/M1568-69 tarihinde Cezayir-i Garb'da kadılık yaptığı sırada genç yaşta ölmüştür.

Yakînî'nin bir *Dîvân*'ı vardır. Gazelleri güzel ve ahenklidir. Dîvânındaki beyitler yalın bir üslupla dile getirilmiştir. Hece vezniyle yazdığı şiirleri mevcuttur. Şair, bazı beyitlerinde kendisini Hassân bin Sâbit'e benzetmektedir.

ZÂTÎ (doğ.1471 - öl.1547)⁹⁹

16. asır şairlerinden olan Zâtî, H876/M1471 yılında Karesi Vilayetine bağlı Balıkesir kasabasında fakir bir çizmecinin oğlu olarak dünyaya geldi. İri yarı, hantal, çirkin, kulakları ağır işiten ve son zamanlarda gözlük de kullanan şair, Zâtî ismini mahlas olarak kullandı. Asıl adının ne olduğu hususunda ihtilaf vardır. Âşık Çelebi, şairin kendisine asıl adının Ivaz olduğunu, bu ismin ebcetteki karşılığının doğum tarihine tekabül ettiğini söylediğini tezkiresinde yazar.

Eğitimi hususunda ayrıntılı bilgi olmamakla birlikte kaynaklarda bir hocanın rahle-i tedrisinden geçmediği, kendisindeki şairlik yeteneğinin yanında çok az Farsça bildiği, şiirde ilerlemek için gerekli bilgileri edinmeye çalıştığı, sarf ve nahiv tahsil ettiği, bu arada Müneccimzâde'den remil kaidelerini öğrendiği ifade edilmektedir.

Zâtî, devlet adamlarının aracılığıyla devirlerinde yaşadığı üç padişahın (II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman) büyük ilgi görmüş ve kendilerine takdim ettiği kasidelerden aldığı ihsan ve caizelerle de müreffeh bir hayat sürmüştür. Devlet erkânı arasında eski rağbet ve itibarını kaybeden şair, geçimini Müneccimzâde'den öğrendiği reml ve vefk ile sağlamaya başlamıştır.

Zâtî, ikbal günlerinden sonra 11 sene fakirlik ve sıkıntı ile mücadele ettikten sonra H954/M1546 yılında vefat etmiştir.

⁹⁹ "Orhan Kurtoğlu, "Zâtî, Ivaz", <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=802>" kaynağından faydalanılmıştır.

Eserleri şunlardır:

1. *Dîvân*: Zâtî'nin en önemli eserlerindedir. Kendisi tarafından tertip edilerek Kanunî'nin şehzadesi Mehmed'e sunulmuştur. *Dîvân*'ın sadece gazellerden oluşan neşirlerinde toplam 1825 gazel, *Dîvân*'ındaki diğer şiirleri konu edinen çalışmada da 48 kasîde, 4 terci-bend, 28 murabba, 1 muhammes, 50 kıt'a, 5 müfred bulunmaktadır.

2. *Şem' ü Pervâne*: Eser klasik tarzda, çift karakterli, aşk ve macera konulu, hayalî bir hikâyedir. 1534 yılında yazılan *Şem' ü Pervâne* 3937 beyittir.

3. *Edirne Şehrengizi*: Mesnevi nazım şekliyle yazılan eser, II. Bayezid dönemindeki Edirne ve Edirne güzellerini konu edinir. Eserin iki nüshası vardır.

4. *Letâyif*: 16. asır sosyal hayatına dair kıymetli malzemelerin bulunduğu eser, iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda Zâtî ile Keşfi, Ferîdî, Visâlî, Mihrî, İsa Paşa, Mehmed Şah Çelebi gibi edebî ve tarihî şahıslar arasında geçen karşılıklı konuşma ve şairin nükteli cevapları; ikinci kısımda devrin meslek ve sanat erbabının birer cümleyle ve mizahi bir tarzda tanıtımları yer almaktadır. Zâtî açısından asıl kıymeti ise bir hatırat özelliği göstermesi ve şairin psikolojisini ortaya koyması bakımındandır.

5. *Mektup*: Eser Mekke'de bulunan Gazâlî Deli Birader'in yazdığı ve İstanbul'un, padişahın ve diğer dostlarının ahvalini sorduğu manzum mizahi mektuba aynı üslupla verilen cevaptan oluşmaktadır. Oldukça süslü ve mensur olarak yazılmış kısa bir girişle başlayan eser, kaside nazım şekliyle yazılan 48 beyitten oluşmaktadır.

Kaynaklarda Zâtî'nin bu eserlerinin dışında *Ahmed ü Mahmûd* adıyla lirik bir mesnevisinin, *Hüsrev ü Şîrîn* tarzında bir *Ferruh-nâme*'sinin, *Fâl-i Kur'ân*, *Siyer-i Nebî ve Mevlid*'inin de olduğu belirtiliyorsa da şimdilik bu eserlerin herhangi bir nüshası tespit edilememiştir.

Zâtî'nin şiirlerini de hayatı gibi iki dönem hâlinde değerlendirmek mümkündür. Bunlardan ilki, yaşadığı müreffeh hayat ve bu sırada yazmış olduğu şiirler; diğeri ise Ayas Paşa tarafından diğer şairlerle birlikte salyânesinin kesilmesi, hâmîlerinin birbiri ardınca ölmeleri sebebiyle düştüğü sıkıntılı durum ve bu sırada yazmış olduğu şiirler. İlk dönem şiirlerinde Ahmed Paşa ve Necâtî Bey tesirindedir.

Œiirlerinde atasözü ve halk deyimlerini kullanmakla Necâtî gibi başarılı olmuş, aynı zamanda pek çok sözü de atasözü hüviyeti kazanmıştır. Rind-meşrep Œairin Œiirleri de âŒikâne ve rindânedir.

Devrinde bu derece meşhur ve itibarlı olan Zâtî, sonraki yıllarda unutulmaya terk edilmiştir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, Œairin bilhassa son zamanlarında para karşılığında Œiirler yazması ve kendini tekrar etmesidir. En önemli sebeplerden biri de hemen arkasından Hayâlî Bey ve Bâkî gibi sadece o asrın değil bütün divan edebiyatının en büyüklerinden olan iki Œairin gelmesidir. Ölümünden yaklaşık üç yüzyıl sonra bile, Zâtî'nin Türk Œiirinin temelini oluşturan üç Œairden biri olduğu Ziya Paşa tarafından ifade edilmiştir.

**2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ES'AD EFENDİ
BÖLÜMÜ 3424 NUMARALI ŞİİR MECMUASI
(MECMÛ'A-İ KASÂ'İD) (165b-222a VARAK)
(TRANSKRİPSİYONLU METİN)**

1

[165 b] **Tesdîs-i Ganî-zâde Nâdirî Efendi Maṭla‘-ı Merhûm Semâ‘î**

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

I

Meded meded ğam-ı hicrânla dil-figârum
Belâ-yı ḥasret ile künc-i ğamda bîmârum
Egerçi ‘aqlı koyup ‘aşk-ı yârla zârum
Velîk daĝdaĝa-i ‘aşkdan da bîzârum
Ne ‘aşka ḥayr ider oldum ne ‘aql ile yârum
Ne kârı başa iletdüm ne bellü bî-kârum

II

Ṭulundı gitdi dirîĝa o mihr-i raḥşânum
İrişdi çarḥa şeb-i fûrkatinde efgânım
‘Aceb mi ‘aql güm eylerse cân-ı ḥayrânım
Cünûn-ı ‘aşka zebûn oldı ḳalb-i sûzânım
Ne ‘aşka ḥayr ider oldum ne ‘aql ile yârum
Ne kârı başa iletdüm ne bellü bî-kârum

III

Derûn-ı dilde süveydâ ṭutuşdı niteki ‘ûd
‘Aceb mi şalsa revâk-ı sipihre dûd-ı kebûd
Zihî elem ki fenâ buldı nâ-gehân maḳşûd
Belâ-yı ‘aşk füzûn oldı ‘aql ise nâ-bûd
Ne ‘aşka ḥayr ider oldum ne ‘aql ile yârum
Ne kârı başa iletdüm ne bellü bî-kârum

IV

Olnca cân-ı belâ-keş ğam-ı firâḳa esîr
Helâkin isteyüp oldı ḥayâtdan dil-gîr
Ne çare var ki idem derd-i ‘aşka bir tedbîr

Ne ‘âkılem ki ide pend-i müşfikân te’sîr
Ne ‘aşka hayr ider oldum ne ‘aql ile yârum
Ne kârı başa iletdüm ne bellü bî-kârum

V

Egerçi hem-ser-i Mecnûn-ı haste-ğâl oldum
Semûm-ı kahr ile ğayetde bî-mecâl oldum
Ne cân virüp yolına nâ’il-i vişâl oldum
Ne başa tîşe urup kûh-ken mişâl oldum
Ne ‘aşka hayr ider oldum ne ‘aql ile yârum
Ne kârı başa iletdüm ne bellü bî-kârum

VI

Ne çâre Nâdiriyâ serden oldı ‘aqlum dūr
Dükendi kalmadı aşlâ meşâ’irümde şu’ûr
Yıkıldı derdle dil geldi hep kuvâyâ fütūr
Ne hâlet eyler isem tutsun ehl-i dil ma’zūr
Ne ‘aşka hayr ider oldum ne ‘aql ile yârum
Ne kârı başa iletdüm ne bellü bî-kârum

2

[Ġazel-i] Veysî

(Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün)

- 1 Nâmeñe bakmaduğına ol nigâr-ı bî-vefâ
Ey dil-i dîvâne benden bir kulac kâğad saña
- 2 Dâm idersin murğ-ı câna zülfüñ ammâ korğarın
Bu tutumla öldürürsün sen beni ey dil-rübâ
- 3 Bezm-i meyde itdigüñ ikrârı işbât eyledüm
Oldı meclis şâhidi sâkî ile muṭrib aña

- 4 Hâk-pây-ı yâr olaldan bir ‘aceb hayrettedür
Gözine girmez beni görmez raķîb-i nâ-sezâ
- 5 Nâle-i Veysîye âheng olmağ istermiş gibi
Ėam degül diñlenmese gülşende murğ-ı hoş-nevâ

3

[Ėazel-i] Veysî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Öpmesün la‘l-i leb-i dilberi sâķîye derin
Yoħsa vallâhi bugün ben şaķınıñ Ėan iderin
- 2 Dehen-i yâr öpüldükçe fiğân eyler nây
Muṭrib bezmden alur meger ağı Ėaberin
- 3 Saña iller gibi izhâr-ı maħabbet idemem
Ben seni iki gözüm cân u gönülden severin
- 4 Eşk-i çeşmümle tolar mı ki diyü kâse-i çarĖ
Şeb-i târik-i belâda anı ölçer dökerin
- 5 Sitem-i zülfüñ ile Ėalk perîşân oldu
Ben de çevgânuñ elinden başum alup giderin
- 6 Çünki ağıyârdan ayrılmaduñ ey ṭurre-i yâr
Ben senüñ niçeye dek bend-i belâñı çekerin
- 7 Her kişı sevdiğini seyre çeker Veysî ben
Yârla Ėâneye varsam diyü ṭurmaz iverin

4

[166 a]

Tesdîs-i Merhûm ‘Azmî

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

I

Bihamdillâh ne şuglüm ne âmâl-i medîdüm var
Ne imrûzundayam dehrüñ ne ferdâ-yı ba‘îdüm var
Ne ta‘mîr-i der-i köhne ne bünyâd-ı cedîdüm var
Harîf-i fâriğü’l-bâlüm ne şeyhüm ne mürîdüm var
Ne big yanında maqşûdum ne paşadan ümîdüm var

II

İdindüm gûşe-i genc-i ferâgat içre me‘vâyı
Bırakdum başdan şavdum koyup ehline dünyâyı
Değişdüm hırka-i tecrîdle bâ-senc dîbâyı
Kopardum gülşen-i dilden nihâl-i şâh-ı sevdâyı
Harîf-i fâriğü’l-bâlüm ne şeyhüm ne mürîdüm var
Ne big yanında maqşûdum ne paşadan ümîdüm var

III

Rızâ dâmânına çekdüm taḥammül den kazâ pâyın
Nişâne irgürüp tîr-i dili yaşdum emel yayın
Mürâi şûfnüñ hîçe deşidüm hûyla hâyın
‘Adem şahrâsına şaldum hevâ-yı nefsiñ âlâyın
Harîf-i fâriğü’l-bâlüm ne şeyhüm ne mürîdüm var
Ne big yanında maqşûdum ne paşadan ümîdüm var

IV

Göñül kapusını açdum tama‘ pâyın kılup mesdûd
Pesend-i kibri yakdum micmer-i tende mişâl-i ‘ûd
Neme yetmez benim tenhâ bu ṭâk-ı lâceverd-endûd
Vücûdum ravzasında diyü nefsi eyledüm merdûd

Harîf-i fâriğü'l-bâlüm ne şeyhüm ne mürîdüm var
Ne big yanında maqşûdum ne paşadan ümîdüm var

V

Dimeñ şevkiyle şem'-âsâ derûnumda güzârüm yok
Sezâ-yı mahrem-i sırr-ı ledünem keşf-i râzum yok
Naşibe razıyam mâl ehline nâz u niyâzum yok
Kimesne pâyesine 'Azmiyâ hırş ile ârum yok
Harîf-i fâriğü'l-bâlüm ne şeyhüm ne mürîdüm var
Ne big yanında maqşûdum ne paşadan ümîdüm var

5

[Gazel-i] Veysî

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 'Âlem kırılır kâkül-i fettânuñ ucından
Âdemler ölür hançer-i bürrânuñ ucından
- 2 Dağlar yıkayın kelle-i bî-devlete cânâ
Başuñdaki destâr-ı perîşânuñ ucından
- 3 Âhir başum alup gideyin mülk-i fenâya
Ey şûh senüñ nîze-i hicrânuñ ucından
- 4 Ser-rişte-i zülfüñ hevesi gitmedi dilden
Bağrum delinür nâvek-i müjgânuñ ucından
- 5 Veysî geçe meslilde 'aceb yandı yakıldı
Pervâne-veş ol şem'-i şebistânuñ ucından

6

Gazel-i Veysî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 ‘Âlemi açdı şafâ viridi yine revnağ-ı gül
Bâgda goncalar açıldı açılmadı göñül
- 2 Şöyle suhtem ki benüm kulağuma girmedi hiç
‘Âlemüñ bağrını deldi nağamât-ı bülbül
- 3 Baña geldikçe olur mâye-i endûh-ı kesel
İlleri pâdişeh-i ‘âlem iden kâse-i mül
- 4 Dâğ-ı gam bend-i belâdur dem-i miñnetde baña
Âteşin çihre-i gül zülf-i siyâh-ı sünbül
- 5 Demidür eylese Veysîye ‘inâyet demidür
Şîr-i merdân-ı Hudâ şâh-süvâr-ı Düldül

7

[Matla‘]

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

Melâhat tahtınuñ sultân-ı ‘âlî-şânıdur Şâlih
Letâfet kişverinüñ hüsrev-i zî-şânıdur Şâlih

[166 b] **Tesdîs-i Edîbî Çelebi Bursevî**
(Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün)

I

Şimdi bildük 'âlemüñ pür-derd-i âlâm olduğın
Añladuğ dehr-i denînüñ miñnet-i encâm olduğın
Münkirüz şimdi elinde kimsenüñ câm olduğın
Bilmezüz 'ayş ü demüñ bu resme kem-nâm olduğın
Görmedük dünyâda halkuñ böyle nâ-kâm olduğın
Rûze geçdi bilmedi bir kimse bayrâm olduğın

II

Rûze âhîr oldı ammâ bulmadı ğam intihâ
'İd irişdi gelmedi hayfâ ki bir qalbe şafâ
Almadı kimse ele câm-ı şarâb-ı dil-güşâ
İtmedi 'aşıklarıyla dil-rübâlar merhabâ
Görmedük dünyâda halkuñ böyle nâ-kâm olduğın
Rûze geçdi bilmedi bir kimse bayrâm olduğın

III

Ehl-i 'aşka şundi câm-ı zehri qahr-ı iftirâq
Telh-kâm oldı dirîğ u hayf erbâb-ı mezâq
Haste-hâl itdi dil-i 'uşşâkı derd-i iştiyâq
İrmedi 'id-i vişâle rûze-dârân-ı firâq
Görmedük dünyâda halkuñ böyle nâ-kâm olduğın
Rûze geçdi bilmedi bir kimse bayrâm olduğın

IV

'İd geldi gitmedi bir kimseden aşlâ kesel
İtmedi üftâdesiyle merhabâ hiç bir güzel
Virmedi bu 'aşr içinde kimseye maşşûd el

Ber-murâd olmadı erbâb-ı maḥabbet mâ-ḥaşal
Görmedük dünyâda ḥalkuñ böyle nâ-kâm olduğın
Rûze geçdi bilmedi bir kimse bayrâm olduğın

V

Dûr düşdi ‘âşık-ı âşüfteler dildârdan
Ḥâceler oldı cüdâ hem dirhem ü dinârdan
Ḥâşılı her gûşe ṭolmuşdur fiğân u zârdan
Hep şikâyet üzre ‘âlem çarḥ-ı bed-girdârdan
Görmedük dünyâda ḥalkuñ böyle nâ-kâm olduğın
Rûze geçdi bilmedi bir kimse bayrâm olduğın

VI

Ey Edîbî bu cihânuñ niçe ḥâlin görmüşüz
Zâl-i devrânuñ hezârân mekr ü âlin görmüşüz
Herkesüñ kerrâtla ḥüzn ü melâlin görmüşüz
Gerçi biz bu ‘âlemüñ çok iḥtilâlin görmüşüz
Görmedük dünyâda ḥalkuñ böyle nâ-kâm olduğın
Rûze geçdi bilmedi bir kimse bayrâm olduğın

9

[Ġazel-i] Veysî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Kānı ol demler ki derd [ü] ġuşşadan mehcûr idüm
Sen benüm ḳatlümle ḳanî‘ ben añna mesrûr idüm
- 2 Bî-tekellüf yâr idüm şemşîr-i ḥûn-rîzümle ben
Añna cân virmekde te’ḥîr eylesem ma‘zûr idüm
- 3 Her vişâlüñ bir firâḳın şanma bilmezdüm beni
Neyleyin sultânüm ammâ luṭfuña mağrûr idüm

- 4 Kande gitseñ pây-ı bûsuñla müşerref-ğâk idüm
 Bana göz degmişdi ‘âlem herkese manzûr idüm
- 5 Ey hoş ol günler ki Veysî yâr bî-agyârken
 Ğuşşadan mehcûr idüm derd ü belâdan dûr idüm

10

[Ğazel-i] Veysî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Dil-i ‘uşşâka nola urmaz ise tîr-i sitem
 Kulnuñ hâtırını gözler o şâh-ı ‘âlem
- 2 Bağmaduñ hâl-i dil-i ‘âşıka dünyâdur bu
 Olma mağrûr cemâle bağa sultân-ı kerem
- 3 Dehen-i tengüñe dirlerse nola hâtem-i la‘l
 Hağ budur kim ele girmez aña beñzer hâtem
- 4 Gül gül itdi tenimüñ dâğların peykânuñ
 Güllerin tâzeledi bâğ-ı belânuñ şebnem
- 5 Fürkate na‘l kesüp çihresini zerd itmiş
 Olup üftâde nihâl-i kıadd-i cânâne ‘âlem
- 6 Duğter-i rez ki şafâ-bağş-ı dil-i ‘âlemdür
 Bu ‘acebdür baña geldikçe olur mâye-i ğam
- 7 Nağl-ı pür-mîve-i bustân hünerdür Veysî
 Ser-nigûn olsa nola bâğ-ı belâgatde kalem

11

[167 a] **Tesdîs-i Re'yi**

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

I

Yolunda hizmet ile bu dil nâ-tüvân olup
Yaşum ayardı pâyına her dem revân olup
Şimdi begenmez oldı beni kâm-rân olup
Baş çekdi kendü başına nâ-mihr-bân olup
Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup
Ser-keşlik itdi ol dağı dâmen-keşân olup

II

Ümmîd vaşlı ile anuñ niçe rûzgâr
İtdüm sirişk-i çeşmüm yolunda cûy-bâr
Eşkümle perveriş bulup ol serv-i gül-'izâr
Âşer ben anı idemedüm mâyl-i kenâr
Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup
Ser-keşlik itdi ol dağı dâmen-keşân olup

III

Bâlâ-yı kıddi tâze nihâl iken ibtidâ
Gayet bülend itmişdüm himmetüm aña
Dirdüm ki sâyesinde anuñ hoş geçmede
Şimdi irişmez oldı elüm diñ gelür baña
Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup
Ser-keşlik itdi ol dağı dâmen-keşân olup

IV

Dilden hevâ-yı 'aşkı anuñ zâyil olmadı
Ol nağl-i tâze baña velî mâyl olmadı
Şalınma gayrılarla didüm kıabil olmadı

Çok minnet eyledüm aña ve'l-hâşıl olmadı
Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup
Ser-keşlik itdi ol dağı dâmen-keşân olup

V

Ey Re'yî pây-mâl olup sâye-veş bu ten
Çok çekmiş idi anuñ için guşsa vü mihen
Hergiz dir idüm aña hâzer eyle âhdan
Toğrusı şaķınurdum eser yelden anı ben
Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup
Ser-keşlik itdi ol dağı dâmen-keşân olup

12

[Gazel-i] Hâķâni

(Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün)

- 1 Ecrâm-ı çarķuñ kurdılar bezm-i şebistânın yine
Cemşid-i 'id aldı ele câm-ı zer-efşânın yine
- 2 Şahib-kırân-ı şubh-dem başdı semâvâta kadem
Dikdi ser-i hâver 'alem tûğ-ı dıraşşânın yine
- 3 Dâğ urdı bâğa lâleler eflâke çıķdı nâleler
Câ'iz ki halkuñ alalar naķd-ı dil ü cânın yine
- 4 İtsün nigârum meyl-i mül dîvâne naķş olsun gönül
Pehlûsun öpdürsün o gül açsun girîbânın yine
- 5 Ey müdde'âsı cümleññ çoķdan ölümlüñdür senüñ
Hâķâni-i dil-hastenüñ sil çeşm-i giryânın yine

13

[Ġazel-i] Sırrı

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Şanmañ cefâ-yı yârla âzürde-ĥâtıruz
Ġamdan şikâyet eylemezüz cevre şâbirüz
- 2 Şâhâ işigüñ itlerinüñ hem-sifâliyüz
El virdi devletünde zamâne ekâbirüz
- 3 Gencîne-i memâlik-i 'irfâna mâliküz
Cânâ şafâ-yı ħalb-i ġınâ-baĥşa ħâdirüz
- 4 Biz şâhbâz-ı evc-i fezâ-yı ma'anîyüz
Biz ma'den-i ma'ârif ü kân-ı cevâhirüz
- 5 Şimşâdı görmek istemezüz serve baĥmazuz
Sırrı nihâl-i ħâmet-i dildâra nâtıruz

14

[Ġazel-i] Sırrı

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Görmeyüp eyleñ yüzün olsun felekde serserî
Bir gören mihr-i ruĥ-ı yâr ile mihr-i enveri
- 2 'Âlem-i ma'nâda mir'ât-ı ruĥuñ seyr eyleyüp
Yapdılar üstâdlar âyîne-i İskenderi
- 3 Mâh-ı nev naĥsın temâşâ eyleyüp eflâkde
Görmeyen ey meh cebînünde hilâl-ebrûları

4 Ölmeden bir kez leb-i mey-gûnuñı nûş eyleyen
Nûş ider hâl hâyevânında şarâb-ı Kevşeri

5 Gördüm ey Sırrî cihân mülkinde ‘âlim kalmadı
El çeküp âlâyışinden ‘âlemüñ oldum berî

15

[167 b] **Tesdîs-i Merhûm ‘Ârifî Efendi Raĥmetullâhi ‘Aleyh**
(Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün)

I

Bir dem mi var ki derdle dil nâle kılmadı
Her sûya aqđı seyl-i sirişküm yeñilmedi
Çeşmüm yaşını şefkat idüp kimse silmedi
Râz-ı derûnuma o perî vâkıf olmadı
Ney gibi nâle kılmadıgum bezm kalmadı
Şoĥbet budur ki neydüğümi kimse bilmedi

II

Ten za’f-ı hecr-i yârla bîmâr u dil-figâr
Cân sûz-ı derd-i ‘aşkla bî-şabr u bî-çarâr
Râz-ı derûnı nâle ile kıldum âşikâr
Ĥâlüm bilür bulunmadı bir yâr-ı ģam-ģüsâr
Ney gibi nâle kılmadıgum bezm kalmadı
Şoĥbet budur ki neydüğümi kimse bilmedi

III

Dil derdini ĥikâyet idüp yâre söyledüm
Şerĥüm ģamın o gözleri ĥûn-ĥâre söyledüm
Bend-i belâ mı zülf-i siyeh-kâre söyledüm
Geh yâre ĥâl-i zârı geh aģyâre söyledüm

Ney gibi nâle kılmadüğüm bezm kalmadı
Şoĥbet budur ki neydüğümü kimse bilmedi

IV

Bezm-i gamuñda nâleme hem-dem bulunmadı
Kaldum ġarîb ĥâlüme maĥrem bulunmadı
Zaĥm-ı ĥadeng-i fûrġate merhem bulunmadı
‘Âlemde bir dilüm bilür âdem bulunmadı
Ney gibi nâle kılmadüğüm bezm kalmadı
Şoĥbet budur ki neydüğümü kimse bilmedi

V

Ĥûn-ı sirişki her dem dîdeden eyleyüp revân
Sırr-ı derûnı nâle ile eyledüm ‘ayân
Bezm-i belâda çeng gibi zâr olup hemân
Her yerde ‘Ârifî idelüm nâle vü fiġân
Ney gibi nâle kılmadüğüm bezm kalmadı
Şoĥbet budur ki neydüğümü kimse bilmedi

16

[Ġazel-i] Nev‘î

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün)

- 1 Ne ĥâl-i dil-i ‘âşık-ı ġam-ĥâr bilürsin
Ne yârı bulup ġapuda yalvarı bilürsin
- 2 Dûr olduġuña niçe bir aġlarsın o mehden
Ey dil reviş-i gerdiş-i ġaddârı bilürsin
- 3 İncinme seni eylese gördükçe tecâhül
Âyîn-i vefâ bilmedügin yârı bilürsin

4 Ben mihr ü maḥabbet yolunı başa iletdüm
Cânâ daḡı sen şıve-i reftârı bilürsin

5 Nev‘î-i ḡarîdâr idügin bilmedüñ ammâ
Şatup anı aḡyârla bâzârı bilürsin

17

[168 a] **Tesdîs-i Nüvîdî Maṭla‘-ı Bâkî**

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Gerçek ey dil ‘âşık iseñ ḡüsn-i bî-hem-tâsına
Mübtelâ iseñ leb-i cân-baḡş u rûḡ-efzâsına
Mâyil iseñ şıve-i serv-i sehî bâlâsına
Nâzır iseñ cilve-i naḡl-ı kad-i tûbâsına
Dilber-i ‘âlî-cenâbuñ baḡma istiḡnâsına
Ḥûblar mâyildür ancak¹⁰⁰ ‘âşık-ı şeydâsına

II

Yâr raḡm itmez diyü itme ta‘alluḡdan berî
Naḡd-ı eşküñ şarf idüp yolına ḡo cân u seri
Olma âzürde ne deñlü nâz iderse ol perî
Nâz u istiḡnâ imiş âyîn-i resm-i dilberi
Dilber-i ‘âlî-cenâbuñ baḡma istiḡnâsına
Ḥûblar mâyildür elbet ‘âşık-ı şeydâsına

III

Ḳılmasa saña tekellüm eylese ḡayra ḡiṭâb
Söyleseñ itse tegâfûl virmese aşlâ cevâb
Yâr müstagnî imiş ḡâlüm dime ḡamdan ḡarâb
Olduñ ise mübtelâ-yı dilber-i ‘âlî-cenâb

¹⁰⁰ Tesdîsin diḡer tekrar beyitlerinde "elbet" olarak yazılmıştır.

Dilber-i ‘âlî-cenâbuñ baqma istiğnâsına
Hûblar mâyildür elbet ‘âşık-ı şeydâsına

IV

Her ne deñlü cevri iderse çekdirüp cevri ü mihen
‘Âşık-ı şeydâya meyl eyler yine ol sîm-ten
Aç gözün gûş eyle pend-i hüsrev-i mülk-i sühan
Çünkü manzûr eyledün âyîne-i rûyını sen
Dilber-i ‘âlî-cenâbuñ baqma istiğnâsına
Hûblar mâyildür elbet ‘âşık-ı şeydâsına

V

Yâr olup ağıyârla zevk u şafâlar eylese
Mâyil olduñ gayra diyü iftirâlar eylese
Saña istiğnâ idüp gayra vefâlar eylese
Ey Nüvîdî hâşılı niçe hayfâlar eylese
Dilber-i ‘âlî-cenâbuñ baqma istiğnâsına
Hûblar mâyildür elbet ‘âşık-ı şeydâsına

18

[Gazel-i] Veysî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Genc-i vaşlın o perî illere ikrâr eyler
Bu ‘acebdür bize ikrârını inkâr eyler
- 2 Çevrilüp naqd-i sirişküm o cefâ-kârı görüñ
‘Âşıkımdur dimege şimdi baña ‘âr eyler
- 3 Hâne-i kalbe hayâl-i leb-i cânân geliyor
Cân çıksun bedenümden o da yer tar eyler

4 Yâre zaḥm-ı ğamı göstermek olurdu ammâ
Ser-i peykân-ı belâ çok cigere kâr eyler

5 Veysiyâ salṭanat dehri nider ‘âķil olan
Bir kadeḥ mey kişiyi ‘âleme hünkâr eyler

19

[Ġazel-i] Veysî

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Şaķın dâĝ-ı ğamı açma aña kim ḥâlũni bilmez
Bu bir verd-i nihâl-i tâzedür her yirde açılmaz

2 Çanı bir ḥaste-i ğam kim şifâ ümmîdin itdikçe
Felek birden beter biñ dürlü derde mübtelâ kılmaz

3 Şayar her bûsesin biñ kerre baña ol güzel ammâ
Benüm bezl itdügüm naķd-ı sirişk-i dîde şayılmaz

4 Şarâb eyler göñül Mışırını bir gün korķarın ammâ
Benüm seylâb-ı Nîl-i eşk-i çeşmüm artar eksilmez

5 Söker bir yanımı şemşîr-i ğayret görmesem yârı
Belâ bu yolda ol âfet görür âvâresin bilmez

6 Ne bilsün ḥâlini bî-derd-i ‘âşk-ı yâr olan Veysî
Maḥabbet bir belâdur kim giriftâr olmayan bilmez

20

[Gazel-i] Veysî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Müjeñdür bîşe-zârı şîr-i merdüm-gîrdür ğamzeñ
Anuñçün kanına erbâb-ı 'aşkuñ sîrdür ğamzeñ
- 2 Ne mümkindür bakılmağ âfitâb-ı rûy-ı dil-cûña
Çekilmiş yaydur kaşuñ atılmış tîrdür ğamzeñ
- 3 Gözüñ cellâd-ı bî-rahm-ı siyâsetgâh-ı miñnetdür
Kaşuñ şemşîr-i tîz ü şu'le-i şemşîrdür ğamzeñ
- 4 Ser-i zülf-i ħam-ender-ħamdan aldı cân-ı bîmârı
Şikârın ejder ağızından ħapar bir şîrdür ğamzeñ
- 5 Dil-i Veysî tütalum tâs-ı pülâd-ı sipihr olmuş
Ĥalâş olmaz yine tîr-i ħazâ-te'sîrdür ğamzeñ

21

[168 b] Tesdîs-i Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi Sellemehu'llâhi Te'âlâ

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

I

Döner zevğ u şafâya dildeki derd ü elem bir gün
Bağıslarsın günâh u cürmüm ey şâh-ı kerem bir gün
İdersin ħâneñe da'vet şunarsın câm-ı Cem bir gün
Ölünce şanma kim ümmîdimi senden kesem bir gün
Eger öldürmez ise dûzağ-ı hecrüñde ğam bir gün
Umarum cennet-i kûyuña Rıdvânum irem bir gün

II

Görüp evvel vefâ vü luṭfuñ olur mübtelâ âdem
Çeker soñra firâkuñda nice derd ü belâ âdem
Cinân-ı kûyuñuñ ḳadrin bilürken dilberâ âdem
Niçe şabr eylesün Allah için söyle şehâ âdem
Eger öldürmez ise dûzaḳ-ı hecrüñde ğam bir gün
Umarum cennet-i kûyuña Rıḳvânum irem bir gün

III

Ḥarîm-i kûyuña irmek ki maḳşûd-ı fu'âdumdur
Eger mâbeyn-i ba'd-ı maşrıḳayn olsa bir âdemdür
Göñül ayrıldıḳına işigüñden şimdi nâdimdür
Ne deñlü nâ-murâd oldumsa da vaşluñ murâdumdur
Eger öldürmez ise dûzaḳ-ı hecrüñde ğam bir gün
Umarum cennet-i kûyuña Rıḳvânum irem bir gün

IV

Cihân kim faşl-ı gülde bâğ-ı cennet gibi ḥurremdür
Baña sensüz güli âteş gülistânı cehennemdür
Açılmaz gonca ḥâtır-ı derûnum ḥayli pür-ğamdur
Vişâlüñ gülşenine ölmeden irmek ne 'âlemdür
Eger öldürmez ise dûzaḳ-ı hecrüñde ğam bir gün
Umarum cennet-i kûyuña Rıḳvânum irem bir gün

V

Belâ küncinde ḳaldum Yaḥyâ gibi âh ü zârumla
Dil-i pür-inkisârumla ten-i zerd ü nizârumla
'Aceb ḥaşr olmayam mı ol ḳıyâmet-ḳad nigârumla
Bu miḥnet-ḥânedede ölsem de ḳalmam ihtiyârumla
Eger öldürmez ise dûzaḳ-ı hecrüñde ğam bir gün
Umarum cennet-i kûyuña Rıḳvânum irem bir gün

22

[Ġazel-i] Kerîmî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Âh eylerüm hadeng-i müjeñ geçse sîneme
İylik batırmış ey kaşu yâ gerçek âdeme
- 2 Vaşf-ı dehân-ı yâr ileyem dime ey raķıb
Düşmez senüñ ol ağzuña yoķ yire söyleme
- 3 Devr içre böyle zevķ olur mı ki ey gönül
Sen nûş-ı câm iderken ide yâr zemzeme
- 4 Bûs-ı lebinu isteyicek yârdan didi
Zehr-i cefâmı çekme tama' kılma bûseme
- 5 Virmez Kerîmî rûyuñ ile la'l-i nâbuñı
Âyîne-i Sikender ile sâgar-ı Ceme

23

[Ġazel-i] Ġubârî Efendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Tolaşur dâmen-i pâkine yürür dildâruñ
Yoğ ola naħlınu gûlzâra dikenler ħâruñ
- 2 Ķurusın elleri illerde olup 'ömri kışa
Yâ Rab ol şûħ-ı güle el uzadan ağyâruñ
- 3 Ola kim destler erâzilden idem yârı ħalâş
Süreyim pâ-y-i semendine yüzüm ħünkâruñ

4 Şulu şeftalülerin bu sene aldık vâfir
Berhudâr ide Hudâ naḥl-ı vücûdın yâruñ

5 Naḥd-ı câna virürüm bûs-ı lebüm dimiş o yâr
Ey Ğubârî gözün aç uyuma gör bâzâruñ

24

[Ğazel-i] Âzerî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

1 Gördüm 'adûyı kendüñe düñ hem-dem eyledüñ
Eksildi sûz-ı 'aşkum efendi kem eyledüñ

2 Ğam-ḥânededen gidüp beni kılduñ esîr-i Ğam
Varduñ raḳîb-i bed-güheri ḥurrem eyledüñ

3 Ḳan yutmayam mı sâĝar-ı Ğayret çeküp müdâm
Bezm-i vişâle Ğayrîleri maḥrem eyledüñ

4 Bîzâr olursa dil nola 'âlemden ey şanem
Tenhâ gezüp 'adûlar ile 'âlem eyledüñ

5 Mesken idindi cennet-i kûyında Âzerî
Ḥor ü ḥaḳîr idi anı sen âdem eyledüñ

25

[169 a] Tesdîs-i Merḥûm Ğubârî Efendi

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

I

Baña dirseñ cefâma şabr it ey serv-i ḥırâmânum
Cefâma şabr iden 'âşık görür elbette iḥsânum

Tecellâ-yı cemâl itseñ tutuşur cism-i ‘uryânum
Vişâlûñ ‘arz idersüñ hîç yeñilmez çeşm-i giryânum
Vefâ vü luţfuña doymaz taḥammül eylemez cânım
Cefâña niçe şabr itsün benüm devletlü sulţânum

II

Eger bir kerre añsañ meclisüñde raḥm idüp adım
Sürûrumdan çıkar çarḥ-ı berîne âh u feryâdım
Şu deñlü luţfuña katlanmaz iken kalb-i nâ-şâdım
Cefâña şabra tâkat mı ider ey kıddi şimşâdım
Vefâ vü luţfuña doymaz taḥammül eylemez cânım
Cefâña niçe şabr itsün benüm devletlü sulţânum

III

Didüñ olmak dilerseñ ḥayl-ı ‘uşşâk içre müsteşnâ
Murâdım cevır kılmâkdur saña şabr eyle ey şeydâ
Bilürsin ḥöd şabırlı kılların dirler sever Mevlâ
Nola başım yüzüm üstine her emrûñ şehâ ammâ
Vefâ vü luţfuña doymaz taḥammül eylemez cânım
Cefâña niçe şabr itsün benüm devletlü sulţânum

IV

İdersin muttaşıl cevır ü cefâñı bendeñe ‘âdet
Hele bir tecrübe kıllı luţfuña gör var mıdur tâkat
İderken ḥân mân-ı şabrumı mihr-i vefâ gâret
Nice dirseñ cefâ vü cevürüme şabr it be hey âfet
Vefâ vü luţfuña doymaz taḥammül eylemez cânım
Cefâña niçe şabr itsün benüm devletlü sulţânum

V

Teraḥḥüm eyleyüp kılsañ nazâr ben ḥasteñe cânâ
Olur berg-i ḥazân-veş cân u tende lertzeler peydâ

Vücûdumdan eşer qalmaz kelâmuñ eylesem ışğâ
Ġubârî niçe şabr eyler cefâña ey gül-i ra'nâ
Vefâ vü luţfuña doymaz taĥammül eylemez cânım
Cefâña niçe şabr itsün benüm devletlü sulţânım

26

Ġazel-i Çarĥî

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Şehâ tîr-i müjeñ sînem delüp cândan gezer ilmez
Helâk eyler beni ol ġamzeler bir ġün amân virmez
- 2 Senüñ 'aşquña şöhret bulalı 'âlemde sulţânım
İrişdi göklere feryâd u eġġânım saña irmez
- 3 Dil ü cân mülkini yaġma idelden çeşm-i Tâtâruñ
Taġıldı kâkülün fikriyle 'aqlım başuma gelmez
- 4 Göñül zevk ü şafâya mâyil oldu sevdi bir ĥûbı
Velî sen bî-vefâya dil virelden göñlümüz ġülmez
- 5 Lebün yâdıyla Çarĥî şol kadar mestâne olmuş kim
Yatur bî-hûd olup bî-çâre 'aklı başına gelmez

27

[Ġazel-i] Rûĥî

(Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Boynuma kol şalındı hey kâfir
Cânım andan alındı hey kâfir

- 2 Cümle hûbânı gezdi hep gönlüm
Vardı sende dolandı hey kâfir
- 3 Beni ‘aşıklığa begenmezsın
Baña beñzer bulındı hey kâfir
- 4 İntizâr ile ben helâk oldum
Be gelürseñ gelindi hey kâfir
- 5 Rûhiyi hasretüñle öldürme
Kıluñ ise tulındı hey kâfir

28

[Gazel-i] Hâyâlî

(Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün Fa‘lün)

- 1 Menba‘-ı cân ki çeşme-i femdür
Âb-ı hayvân içinde müdgamdur
- 2 Şimdi serdâr-ı mülk-i hüsn olana
Tûğ-ı şâhî siyâh perçemdür
- 3 Zülfikâr-ı ‘Alî degilse şehâ
Ġanzeler tîğ u tîr-i mülcmdür
- 4 La‘l-i nâbuñ Mesîh-i şânîdür
Bûy-ı zülfüñ buğûr-ı Meryemdür
- 5 Ey Hâyâlî bu nazm-ı gevher-bâr
Hâtif-i gaybdan mı mülhemdür

[169 b] **Tesdîs-i Merhûm Ğanî-zâde Nâdirî Efendi Raĥmetullâhi ‘Aleyh**

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Âh kim ehl-i dile dâyim felek bî-dâd ider
 Bir nefes şadân iderse nice yıl nâ-şad ider
 Yıkmağa mülk-i cihânı fitneler bünyâd ider
 Bâd-ı kahrın âfet-engîz ü gül-i şimşad ider
 Dehr-i dîn her laḥza bir nev-res güli berbâd ider
 Bülbül-i bî-çâre ḥasretler çeker feryâd ider

II

Gerçi bir kaç gün güli ḥandân idüp vaḳt-i bahâr
 Câm-ı ‘aşkından hezâr-ı zârı eyler bî-ḳarâr
 Dil-rübâ nâz itmede ‘âşık niyâz itmekte zâr
 Nâ-gehân bâd-ı ḥazân ol cem‘i eyler târ-mâr
 Dehr-i dîn her laḥza bir nev-res güli berbâd ider
 Bülbül-i bî-çâre ḥasretler çeker feryâd ider

III

Ğâh Leylânun vefâtın âfet-i Mecnûn idüp
 Ki Züleyḥânun ğam-ı Yûsufı baĝrın ḥûn idüp
 Ḥâce-i bâzâr-ı ‘aşkı ‘âḳıbet maĝbûn idüp
 Pençesinden ‘aşkınuñ sermâyesin bîrûn idüp
 Dehr-i dîn her laḥza bir nev-res güli berbâd ider
 Bülbül-i bî-çâre ḥasretler çeker feryâd ider

IV

Derd-i ḳahr-ı dehr ile âşüfte-ḥâl oldum meded
 Bâr-ı ğam bükdi miyânım bî-mecâl oldum meded
 Yâr gitdi fürḳatinde pâ-y-mâl oldum meded

Nâleden bî-tâb olup mânend-i nâl oldum meded
Dehr-i dûn her laḥza bir nev-res güli berbâd ider
Bülbül-i bî-çâre ḥasretler çeker feryâd ider

V

Ḳandedür ol mihr-i raḥşânum ki ‘âlem-tâb idi
Tâb-ı ḥüsni âteş-endâz-ı dil-i aḥbâb idi
Gitdi berbâd oldu el-ḥaḳ gevher-i nâ-yâb idi
Bülbül-i cân ağlasun kim bir gül-i sîr-âb idi
Dehr-i dûn her laḥza bir nev-res güli berbâd ider
Bülbül-i bî-çâre ḥasretler çeker feryâd ider

VI

Yâ Rab ol nev-res güli kıl zînet-efzâ-yı cinân
Bülbül olsun aña hep mürgân-ı ḳudsî âşiyân
Gül gibi nüzhet-geh-i cennetde gelsün her zamân
Nâdirî-veş eylesün dil murgı hecr ile fiğân
Dehr-i dûn her laḥza bir nev-res güli berbâd ider
Bülbül-i bî-çâre ḥasretler çeker feryâd ider

30

[Ġazel-i] Ġanî-zâde

(Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün)

- 1 Her dem ki revân olsañ eyâ rûḥ-ı muḳaddes
Ferş-i ḳademüñ olsa revâ târem-i aḥlas
- 2 ‘Âşık seg-i dildârdan ayrılrsa olur zâr
Zîrâ ki çeker derd ü belâ merdüm-i bî-kes
- 3 Mâh-ı neve irgürdi ḳaşuñ dûd-ı derûnı
Kühsâr-ı belâ servidür ammâ daḥı nev-res

4 Zâhid ne iki ‘âlemi ol rîş-i dırâzuñ
Ṭab‘ ehli anı hażm idemez bilmiş ol uz kes

5 Perverde olup sükker-i nazmumla ser-â-pâ
Oldı qalemüm Nâdiriyâ ‘ûd u mülebbes

31

Ġazel-i Ġanî-zâde

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

1 Dil-i sûzânı ol şûḥ-ı kemân-dârum nişân eyler
Semenderdür ḥadengi âteş içre âşiyân eyler

2 Olup şandûka-i sînemde dâgum ṭable-i tîrûñ
Ceresdür dil pes-i şandûkada her dem figân eyler

3 Meger kim ḥoqqa-bâz-ı ḥîle-gerd-i ‘aşq-ı mekkârûñ
Ki qalbüm ḥoqkasında mühre-i ḥâlûñ nihân eyler

4 Firâz-ı bâm-ı ‘aşqa çıqmağa ‘azm eyledi cânım
Anuñçün sînem üzre şerḥalardan nerd-bân eyler

5 Ḥaṭın oḥşar eliyle dil-rübâ ey Nâdirî gûyâ
Qalem barmaqların levḥ-i ruḥında imtiḥân eyler

32

[170 a] **Tesdîs-i Merḥûm Nâdirî Efendi Maṭla‘-ı Bâkî**
(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Yâ İlâhî baña şadî vü melâmet senden

Dile zaḥm-ı elem ü merhem ü râḥat senden

Câna düşdi yine bir nâr-ı melâlet senden
Dâğ-ı fûrkatle irişdi dile âfet senden
Meded Allâh meded ‘avn ü ‘inâyet senden
Bu firâk âteşine döymege tâkat senden

II

Nice bir miḥnet-i hicrân ile efgân ideyin
Nice bir fûrkat ile çâk-ı girîbân ideyin
Nice bir dîde-i ğam-dîdemi giryân ideyin
Nice bir sîne-i bî-kînemi sûzân ideyin
Meded Allâh meded ‘avn ü ‘inâyet senden
Bu firâk âteşine döymege tâkat senden

III

Beni terk eyledi ol tâze cüvânım gitdi
Nola ḥâk olsa ten-i ḥaste ki cânım gitdi
O mehi bulmağa âfâka fiġânım gitdi
Mededüm kalmadı feryâda tûvânım gitdi
Meded Allâh meded ‘avn ü ‘inâyet senden
Bu firâk âteşine döymege tâkat senden

IV

Câna kâr itdi dirîġâ elem-i fûrkat-i yâr
Kalmadı zerre kadar sînde ârâm u qarâr
Dîde pür-ḥûn u dil âzürde vü ḥâtır bîmâr
Baḥt-ı bergeşte vü tâkat kem ü miḥnet bisyâr
Meded Allâh meded ‘avn ü ‘inâyet senden
Bu firâk âteşine döymege tâkat senden

V

Dil-i bîmârı zebûn itdi meded renc-i firâk
Dûd-ı âhı olup âteş-figen-i seb‘ tıbâk

Oldı her lahza belâ çekmek ile tâkatı tâk
Görinen şanma şafağ yandı ser-â-ser âfâk
Meded Allâh meded ‘avn ü ‘inâyet senden
Bu firâk âteşine döymege tâkat senden

VI

Raḥmetüñ âbını yâ Rab dile bârân eyle
Külḥen-i sîne-i sûzânı gülistân eyle
Nâdirî ḥasteyi ğarḳ-ı yem-i iḥsân eyle
Söndürüp âteşini derdine dermân eyle
Meded Allâh meded ‘avn ü ‘inâyet senden
Bu firâk âteşine döymege tâkat senden

33

[Ġazel-i] Nâdirî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Şimdi te’sîr-i ḥumâr-ı ğamdan olmazdı şikest
‘Aşkuña câm-ı belâ nûş itmesem rûz-ı elest
- 2 Gerçi kim bâzûlaruñ öpmek deger cân naḳdine
Neylesün girmez ele bî-çâre ‘âşık teng-dest
- 3 Kible-i cân itdiler âvâreler meyḥâneyi
Bâdeye raġbet kılalldan dilberân-ı mey-perest
- 4 Baḫr-ı ğamda ḥançerüñ mâhîsini şayd itmege
Ḳadd-ı ḥam-geşte tınâb-ı âh ile bir dâne şest
- 5 Dide-i dilber kızarmış var ise ey Nâdirî
Bâde-i ḥûn-ı ciġer nûşından olmuş ḳan mest

34

[Gazel-i] Merhûm Ganî-zâde Efendi

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Şanma çeşmümde ‘ayân oldu remedden humret
Gözüme geldi benüm bâde-i câm-ı mihnet
- 2 Leşker-i derd göz açdırmadı başdı hayfâ
Bağlanup merdüm-i çeşm oldu mükedder gâyet
- 3 Meyl-i kehhâl degül haste olup merdüm-i çeşm
Bir ‘aşâ almış ele eylemek ister hareket
- 4 Nice merdümleri garķ itdi ‘aceb kanlu şudur
Hâşılı virdi Kızılıрмаğa yaşum haclet
- 5 Sür yüzüñ Nâdiriyâ hâk-i der-i ağaya
Ki bulur anuñ ile çeşm-i ‘alilüñ râhat
- 6 O der-i devlete varmağa mecâlüñ yoğ ise
Hâkin irgür diyü kııl bâd-ı şabâya minnet
- 7 Haķ Te‘âlâ anı pâyende kıilup devletde
Devletin eyleye hem-vâre qarîn-i şihhat

35

[170 b] [Tedsîs-i Vechî]

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Garķa-i baħr-i vişâl olsa ten-i ‘uryânum
Haste-i hançer-i hecr olsa dil-i nâlânum

Ne anuñla sevinür nâr-ı dil-i sûzânum
Ne bunuñla bulunur derd-i dile dermânum
Ne vefâdan ne cefâdan müteselli cânım
Maraż-ı ‘aşka ‘ilâc olmaz imiş sulţânım

II

Dâmen-i vaşluñ ile yaşımı gözden silemem
Ĥançer-i hecrüñ ile terk-i ‘alâka kılamam
Kâfire dağı bunı virmeye Mevlâ dilemem
Ĥâşılı çâre nedür neyleyeyin hîç bilemem
Ne vefâdan ne cefâdan müteselli cânım
Maraż-ı ‘aşka ‘ilâc olmaz imiş sulţânım

III

Ėonca-veş ĥâr-ı cefâ kana boyadı bedenüm
Çâre yok gül gibi elden koyam ol sîm-tenüm
Bû-‘acebdür bilüp aĥvâlüm o şîrîn-süĥanım
Ĥurmayup baña ‘ilâc itmede ammâ ki benüm
Ne vefâdan ne cefâdan müteselli cânım
Maraż-ı ‘aşka ‘ilâc olmaz imiş sulţânım

IV

Her kaçan virse keder âyîne-i ĥalbe cefâ
Pâk eylerdi anı mişķale-i mihr [ü] vefâ
Şimdi bir ĥâlete vardum elemüñle cânâ
Ėalmadı zerre ĥadar dilde ĥam-ı ĥavf u recâ
Ne vefâdan ne cefâdan müteselli cânım
Maraż-ı ‘aşka ‘ilâc olmaz imiş sulţânım

V

‘Aşķdur zât aña ĥahrı ile luĥ ey şîfât
Ĥâlib-i zât-ı şîfât ile kaçan bula şebât

Ber-araf oldu aradan ğam-ı mav u ibâ
aste-i ‘aku olaldan dil-i Vechî bi’z-zâ
Ne vefâdan ne cefâdan müteselli cânım
Maraz-ı ‘aka ‘ilâc olmaz imi sulânım

36

[Ġazel-i] Ġanî-zâde

(Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Ol ru-ı lâle-ğün afa ğâl u ğau eb-i arab
un lebüi ki bâdenü vatidür ibtidâ-yı eb
- 2 Mâh-cebîn-i dil-rübâ mahar-ı nûr-ı Mutafâ
‘Ârızı üzre kâküli hem-ser-i küfr-i Bû-Leheb
- 3 Seng ile ‘aıın urup ğurd ider üstüğânını
Tâ ki ekerse tîğ aa ekmese sâ‘idi ta‘ab
- 4 Od gibi ırmayup yanar ditreyüp oldu zerd-rû
aldı ğam-ı maabbetü mihr-i sipihre tâb u teb
- 5 Nâdiriyâ bu ab‘ ile saa virildi Rûmda
Nâdire-senci-i ‘Acem nûkte-ırâzi-i ‘Arab

37

Nazîre-i ‘Azmî-zâde Efendi

(Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Eyledi kıpızıl velî her birini o ğonca-leb
Ġülleri ğülenü nola ğandeler itse bî-sebeb

- 2 Lerze-i destüme sebab şüreb-i müdâm şunmañuz
Tâb-ı gam-ı zamânedden zâhir olur tenümde teb
- 3 Hûn-ı kebûteri getir ‘ayş idelüm ki sâkıyâ
Nice dem oldu görmedük böylece bir dem-i tarab
- 4 Kaldı hükûmet itmeden sînedde cân-ı nâ-tüvân
Mülket-i hüsrev-i belâ ol şeh-i hüsniñ oldu hep
- 5 Hâleti-i belâ-keşi hecre şalup o şâh-ı hüsn
Şimdi anuñla korqudur her kime eylese gâzab

38

[Gazel-i] Nev‘î

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Tek gönül mañzen-i gencîne-i ‘irfân olsun
Tutalum kaçır-ı cinân ise de vîrân olsun
- 2 Yidügüm hân-ı gamuñ bilmez isem ‘aşkuñda
Gözüme tursun efendi göreyim kan olsun
- 3 Ola kim tu‘me ola itlerüñe cism-i nizâr
Tek hemân bâ‘ış-i cem‘iyyet-i yârân olsun
- 4 Görelüm dil kime mâyil uralum mîzâna
Gel sen ol iki gözüm Yûsuf-ı Ken‘ân olsun
- 5 Bâğ-ı hüsn içre sen ey verd-i melâhat gel açıl
Yaraşur Nev‘îye bülbül gibi nâlân olsun

[171 a] **Tesdîs-i Ni‘metî Maṭla‘-ı Bâkî**
(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

I

Ey mübtelâ-yı şöhre-i dünyâ-yı tar u teng
Âşüfte-i hayâl taşâvîr-i nakş u reng
Aç gözüñi ki itmeyesin şoñra ‘özü-leng
Şayyâd-ı merg gerdenüñe taqdı pâleheng
Ey pâ-y-bend-i dâmgeh-i kayd-ı nâm u neng
Tâ key hevâ-yı meşgale-i dehr-i bî-direng

II

Nâ-bûd kıldı hâk-i siyeh sîne dâğını
Söndürdi tende bâd-ı ecel cân çerâğını
Şayyâd-ı mevt derhem idüp elde ağını
Görmez misin ki yoluña kurmuş duzağını
Ey pâ-y-bend-i dâmgeh-i kayd-ı nâm u neng
Tâ key hevâ-yı meşgale-i dehr-i bî-direng

III

Dâm-ı ‘inâddur bu cihân şanma var devâm
Dehr-i denîden almadı hergiz kimesne kâm
Gel boynu bağılu kulu olup eyle şubḥ u şâm
Ḥabl-ı metîn ḥazret-i Mevlâya i‘tişâm
Ey pâ-y-bend-i dâmgeh-i kayd-ı nâm u neng
Tâ key hevâ-yı meşgale-i dehr-i bî-direng

IV

Ḳalbüñde fikr-i bûse ile la‘l-i nûş-ḥand
Boynuñda zıkr-i silsile-i zülf-i tâb-pesend
Añ ol günü ki gerdenüñe taqıla kemend

Qat' it kuyûd-ı 'âr ile nâmûsı diñle pend
Ey pây-bend-i dâmgeh-i kayd-ı nâm u neng
Tâ key hevâ-yı meşgale-i dehr-i bî-direng

V

Gel eyle pend-i Ni'metîyi tütmağa heves
Toldı kuyûd-ı naqş-ı 'alâyıqla peş ü pes
Aldı ecel ayağuhnı yok saña dest-res
Gel gel Cenâb-ı hâzrete peyvend-i gayrı kes
Ey pây-bend-i dâmgeh-i kayd-ı nâm u neng
Tâ key hevâ-yı meşgale-i dehr-i bî-direng

40

[Gazel-i] Ümîdî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün)

- 1 'Îzâruñ nârına dil yandırıp 'ûd
Belâ bezminde kıldı yirini od
- 2 Yaşum bârânı âhîr kıldı peydâ
'Îzâruñ âteşinden 'anberîn dûd
- 3 Buğûr itmez ruğuhnıdan çünki hâlüh
Nedür yâ ol duğân-ı 'anber-âlûd
- 4 Lebühde haqq-ı sebzühden eşer yok
Nola dirsem aña helvâ-yı bî-dûd
- 5 Qulı olurdum ol şâhuñ Ümîdî
Raķîbi hîdmetinden itse merdûd

41

[Ġazel-i] Ümîdî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Mihr-i rûyuñda iki ebrûlar ey hûr-ı cemîl
Âfitâba sâye şaldı şanki bir Cebre'îl
- 2 Zülfüñi kesdikçe olur lem'a-i hüsñüñ ziyâd
Şem'üñ artar şu'lesi ey meh kesildikçe fetîl
- 3 Kuşl-ı hâk-pâyüña göz degdigini gördiler
Sürmedânuñ ey perî-rû çekdiler gözine mîl
- 4 Gördi kim yanar derûnum âteşinden ol şabîb
Eyledi dil zahmına peykân-ı âhenden fetîl
- 5 Ey Ümîdî bir hasen şûret cebînüñ 'aşkına
Râh-ı gamda dîde saqqâsın yaşum eyler sebîl

42

[Ġazel-i] Ümîdî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Kana müstağrak görüp sînemde ol meh-pâreyi
Kınludur diyü tutup bağladı ol bî-çâreyi
- 2 Şevkden başı göge irse yeridür hâlenüñ
Çün şafâ sürer alup koynına bir meh-pâreyi
- 3 Yüz virüp hem-sâye itmiş âfitâb-ı hüsñine
Hâl ü haş didükleri bir iki yüzi kırayı

4 Ayru düşmişdür şehâ tîrûñ gibi dem-sâzdan
Acıyup bağruma başdum dilde her bir yâreyi

5 Ey Ümîdî sînede dâğ-1 siyâha kıl nazar
Âsumân-1 gamda seyr it münhasif seyyâreyi

43

[171 b] **Tesdîs-i Merhûm ‘Ulvî Efendi**
(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Pister-i gamda yatup derdle bîmâr olanuñ
Giceler şubha degin ‘aşkla bîdâr olanuñ
Hedef-i tîr-i gam-1 ta‘ne-i ağıyâr olanuñ
Künc-i miñnetde perîşân ü dil-figâr olanuñ
Kadrini añla begüm ‘âşık-1 dîdâr olanuñ
Kıymetin bil saña cânıyla harîdâr olanuñ

II

Kişver-i hüsn-i melâhatde çün olduñ sultân
Olsa dâr ile Dârâ saña lâyıķ der-bân
Gün yüzüñ ister iseñ ola dem-â-dem raşşân
Kaşlaruñ mâhına ger irmeye dirseñ noķşân
Kadrini añla begüm ‘âşık-1 dîdâr olanuñ
Kıymetin bil saña cânıyla harîdâr olanuñ

III

Bâğ-1 hüsnüñde açılmış ruķ-1 gül-gûn için
Mürde ihyâ idici ol leb-i mey-gûn için
Deşt-i gamda gezen ol vâlih-i Mecnûn için
Çâh-1 miñnetde kalan ‘âşık-1 maħzûn için

Qadrini aňla begüm ‘aşık-ı dîdâr olanuñ
Qıymetin bil saňa cânıyla ħarîdâr olanuñ

IV

Ruĥuňa nâzır olan ‘aşıkı giryân itme
Saňa mâyl gećenüñ işini efgân itme
Derd-i ‘aşkuñla marîz-i ġama dermân itme
Cismini zerre-şifat ħâk ile yeksân itme
Qadrini aňla begüm ‘aşık-ı dîdâr olanuñ
Qıymetin bil saňa cânıyla ħarîdâr olanuñ

V

Görmeyelden ruĥuñı oldı sirişküm seyl-âb
Eşk-i çeşmümden olup merdüm-i dîdem ġarġ-âb
Ey olan baĥr-i leġâfete çü dürr-i nâ-yâb
Oldı fûrġat ile ‘Ulvî ħulunuñ ħâli ħarâb
Qadrini aňla begüm ‘aşık-ı dîdâr olanuñ
Qıymetin bil saňa cânıyla ħarîdâr olanuñ

44

[Ġazel-i] Veysî

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

- 1 Cihân içre büt-i deyre ħapanlar gerçi kâfirdür
Seni ammâ görüp de ħapmamaġ küfre berâberdür
- 2 Ĥayâl-i mû-miyânuñla sirişküm ħatresi cânâ
Dizilmiş rişte-i târike ġuyâ dürr ü gevherdür
- 3 Tıururken ol sehî bâlâ göge çıġsa nola Tıübâ
Felek alġaġlara mâyl zamâna dún-perverdür

- 4 Şeb-i târîkdür miñnet şafâ üzre dil-efrûzı
Fürûğ-ı sâğar-ı şahbâ şu'â'-ı şem'-i hâverdür
- 5 Göñül bir gülsitândur bülbülidür şimdi ey Veysî
Nihâli sâ'id-i sâķî gül-i handânı sâğardur

45

[Ġazel-i] Veysî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Bezm-i ikbâlini târ eylesün dirse felek
Kişi yakduğı çerâğ üstine pervâne gerek
- 2 Sofra-i meclis-i ağıâre nedendür varmağ
Yoğ iken ortada ey şâh-ı cihân nân u nemek
- 3 Böyle vaz' ideni âzürde-i hicv eylerler
Hele benden saña ey şûh-ı cefâ-pîşe dimek
- 4 'Âşıkı terbiyet-i 'aşkı tüvânâ eyler
Dimez âlûde-i şehd-i lebi sîmurğa sinek
- 5 Şâh-ı gam mülk-i dil-i Veysîye 'asker çekeli
Her tarafından irişür na're-i en-nuşretü lek

46

[Ġazel-i] Veysî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Dîvâne çîn-i turre-i miskînüñe perî
Mâyil nihâl-i kıddüñe kalb-i şanavberi

- 2 ‘Uşşâk içinde gelsün o kim başdan geçe
Bendeñ efendi râh-ı gamuñda kodum seri
- 3 A‘dâ söziyle zaħm-ı zebân urdı sîneme
İller yanında hâtıruma degdi hançeri
- 4 Meyhâne-i belâdaki rind-i bürehne-ser
Tâc ü kabâyâ virmeye bir köhne sâgarı
- 5 Veysî haţ-ı siyâhla bu nükte-i laţif
Oldı riyâz-ı ma‘rifetüñ mîve-i teri

47

[172 a] **Tesdîs-i ‘Ulvî**
(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Biñ su‘âl itsem birine gelmez ol şehden cevâb
Rağbet oldukça aña ol benden eyler ictinâb
Hiç bir vech ile olmaz eşigünde feth-i bâb
Derd-i hasret bî-kıyâs ü dâğ-ı miħnet bî-ħisâb
Yâr bî-pervâ dirîgâ guşşadan hâlüm harâb
Sevmesün ‘âlemde kimse dilber-i ‘âlî-cenâb

II

Hâtır-ı gam-gînümi raħm eyleyüp şâd eylemez
Cânımı bir laħza bend-i gamdan âzâd eylemez
Bu dil-i vîrânımı luţf idüp âbâd eylemez
Ay ile yıllar geçer bir gün beni yâd eylemez
Yâr bî-pervâ dirîgâ guşşadan hâlüm harâb
Sevmesün ‘âlemde kimse dilber-i ‘âlî-cenâb

III

Heftede bir gün baña ‘arz-ı cemâl itmez o mâh
Ben gedâ-yı bî-nevâyım ol serîr-i hüsne şâh
Hasret ü hecr ile gamdan derdle oldum tebâh
Neyleyem ben haste yâ Rab bu gam-ı miñnetle âh
Yâr bî-pervâ dirîgâ guşşadan hâlüm harâb
Sevmesün ‘âlemde kimse dilber-i ‘âlî-cenâb

IV

Oldı gitdükçe esâs-ı ‘aşk dilde üstüvâr
Benden ol fâriğ benüm derd-i derûnum bî-şümâr
Sîne sûzân dîde giryân ten za‘îf ü dil-figâr
Kalmadı şabr u kararum olmışam hayrân u zâr
Yâr bî-pervâ dirîgâ guşşadan hâlüm harâb
Sevmesün ‘âlemde kimse dilber-i ‘âlî-cenâb

V

Geçdi ‘ömrüm ‘Ulviyâ âhîr gam-ı hicrânla
Olmadı vuşlat müyesser ol şeh-i hûbânla
Oldum ‘âşık göricek ol dilbere biñ cânla
Ola kim kaldı hemân bu derd-i bî-dermânla
Yâr bî-pervâ dirîgâ guşşadan hâlüm harâb
Sevmesün ‘âlemde kimse dilber-i ‘âlî-cenâb

48

[Gazel-i] Bâkî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Lebüñe dirler ise gonca-i gülden terdür
Şağın incinme begüm haylice rengîn yirdür

- 2 Dehenüñ tûfî-i şekker-şiken olsa ne ‘aceb
Leb-i şîrîn ü haţ-ı sebz aña bâl ü perdür
- 3 Zülfine gerçi hemân sünbül-i ter hem-serdür
İkisinden de siyeh kâküli bâlâ-terdür
- 4 Halka-i zülfi hayâli gözümüzden gitmez
Güiyâ çeşm-i ‘alîl üzre siyeh çenberdür
- 5 Dökilen kanlara bak dîde-i giryânından
Düstüm Bâkıye raħm eyleyicek demlerdür

49

Gazel-i Bâkî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Cihânuñ ni‘metinden kendü âb u dânemüz yegdür
İlüñ kâşânesinden gûşe-i virânemüz yegdür
- 2 Ğinâ şadırındaki mağrûr-ı bâl-âsûde serverden
Fenâ bezminde hâb-âlûd olan mestânemüz yegdür
- 3 Ta‘alluğ vechine ğaflet hicâbın çekdi çün zâhid
Bizüm andan tegâfûl gösteren dîvânemüz yegdür
- 4 Hezârân derd ü ğamla hâşıl olmuş bir gül-i terden
Leb-â-leb bâde-i gül-rengle peymânemüz yegdür
- 5 Hümâ-yı evc-i ‘izzet gibi ğayretsizden ey Bâkî
Maħabbet şem‘ine şeh-per yağan pervânemüz yegdür

50

[Gazel-i] Bâkî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Her kaçan gönlüme fikr-i 'ârız-ı dilber düşer
Güviyâ mir'âta 'aks-i pertev-i hâver düşer
- 2 Ger ölürsem hasret-i kaddiyle ol servüñ beni
Bir yire defn eyleñüz kim sâye-i 'ar'ar düşer
- 3 Tañ mı gam öldürse meydân-ı melâmetde beni
Bu neberd-i 'aşkdur anca dil-âverler düşer
- 4 Anuñ için varmazam ben kûyuña giryân olup
Hâk-i râhuñ korkaram cânâ gözümde ter düşer
- 5 'Ârız u ruhsârûnı medh itse Bâkî her kaçan
Şi'ri ey gül-çihre anuñ böyle rengîn-ter düşer

51

[172 b] Tesdîs-i 'Ulvî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

I

Şanemâ sencileyin dilber-i ra'nâ bulamam
Bâğ-ı hüsnüñ gibi bir özge temâşâ bulamam
Râzumı açmağa gönlüm gibi şeydâ bulamam
Saña derdüm dimesem gerçi tesellâ bulamam
'Arz-ı hâl itmege cânâ seni tenhâ bulamam
Seni tenhâ bulıcağ kendümi aşlâ bulamam

II

Sûzla nâme yazarsam saña ‘âlem tutuşur
Kül olur hâme vü kâğıd dil-i pür-nem tutuşur
Söylesem ger sözümün sûzı ile fem tutuşur
Nice fem belki sözüm işiden âdem tutuşur
‘Arz-ı hâl itmege cânâ seni tenhâ bulamam
Seni tenhâ bulıcağ kendümi aşlâ bulamam

III

Âh idersem açılır râzum u ‘ârum qalmaz
Virürem hâke teni bâda gubârum qalmaz
Halka rüsvây oluram ‘arz-ı vaqârum qalmaz
Kûyuña ‘azm iderem şabr u qarârum qalmaz
‘Arz-ı hâl itmege cânâ seni tenhâ bulamam
Seni tenhâ bulıcağ kendümi aşlâ bulamam

IV

Seni ağıarla gördükçe gelür qalbe melâl
Hayretümden olur ol demde dil-i nâtika lâl
Gün gibi yalnız it eyler iseñ ‘arz-ı cemâl
Başlasam hâlümü takrîre gider nuqqa mecâl
‘Arz-ı hâl itmege cânâ seni tenhâ bulamam
Seni tenhâ bulıcağ kendümi aşlâ bulamam

V

Hâl-i dil miñnet-i ‘aşkuñla diger-gün olalı
Hâtırum guşsa-ı hicrânla mañzûn olalı
Hasret-i la‘l-i lebünle cigerüm hûn olalı
Leylî-i zülfüne ‘Ulvî gibi Mecnûn olalı
‘Arz-ı hâl itmege cânâ seni tenhâ bulamam
Seni tenhâ bulıcağ kendümi aşlâ bulamam

52

[Ġazel-i] Fuzûlî

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 Ol mâh vişâliyle hoş it bir gice hâlüm
Ey aḡter-i ṡâli' koma boynuñda vebâlüm
- 2 Feryâd ki ber virmedi bî-dâddan özge
Göz yaşı ile besledüğüm tâze nihâlüm
- 3 Sûzândur odumdan tenüme şancılar oḡlar
Pervâneyum ey sem' tutuşmuş per ü bâlüm
- 4 Sâḡî gam-1 devrân ile ḡâyetde melûlem
Bir câm-1 feraḡ-baḡş ile def' eyle melâlüm
- 5 Luṡf eyle Fuzûlî benüm aḡvâlümü 'arz it
Ol serve ki söyleşmege koymadı mecâlüm

53

[Ġazel-i] Hüdâyî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ey kaşı yâ ḡadengüñe sînem nişâne dik
Nâzük nihâl-i servdür ol bâḡ-1 câna dik
- 2 Tîrûñle sînemi yeter itdüñ delik delik
Şimden girü 'aşâyı dil-i nâ-tüvâna dik
- 3 Gül dikme bâḡa 'ârız-1 dilber yeter diyü
Serv ü çenâr geldi bugün bâḡbâna dik

- 4 Ey cân ıabıbi tıg-ı gamuñ sınem itdi çak
Gel sūzen-i mūjeñle yine nāzūkāne dik
- 5 ‘Uşşak içinde eyle Hūdāyîyi ser-firāz
Ey Yūsuf-ı zamāne başın kes sināna dik

54

[Ġazel-i] Hūdāyî

(Mef‘ūlü Mefā‘īlü Mefā‘īlü Fe‘ūlün)

- 1 Cān istese cānāna dime virmezem anı
Bî-minnet olur yoħsa ecel virmez amānı
- 2 Olmaz leb-i yâķūt lebūñ gibi şafā-baħş
Taşvîr yazarsa nola cân virmeze Mānî
- 3 Emdür lebi her derde vü ħikmet nedür ammā
Ben ħasteye ölsem de gelüp virmez amānı
- 4 La‘line virem cānı diyü eylerem ārām
Nez‘a gelicek anuñ için virmezem anı
- 5 Ol serv-i ħırāmān elüñe girse Hūdāyî
Em leblerini ħoc belini virme zamānı

55

[173 a] Tesdîs-i ‘Ulvî

(Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün)

I

Te‘ālallah yed-i ħudret ne demde urdı bünyāduñ
Nedendür bilsem āyâ āb u ħāk ü āteş u bâduñ

Ne bâğuñ bâğbânı beslemişdür add-i řimřâduñ
Ne řaħn-ı dil-güşâde çekdi âmet-i serv-i âzâduñ
Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ
Cefâyı kimden öğrendüñ be zâlim kimdür üstâduñ

II

Ne gülzâruñ nesîmidür hevâ-yı ‘unşur-ı pâküñ
Ne şem‘üñ şu‘lesidür nâr-ı ruhsâr-ı ‘araķ-nâküñ
Ne nehrüñ şuyıdur âbuñ ne yir toprağıdur bâduñ
Ne ħilatsin ki ırsañ ħalkı yoķdur kimseden bâküñ
Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ
Cefâyı kimden öğrendüñ be zâlim kimdür üstâduñ

III

Ruħuñ ‘arz it bize ey burc-ı ħüsnüñ mâhı luř eyle
Ziyâ-baħş olsun âfâa cemâlüñ mâhı luř eyle
Cefâ vü cevre gâhı âyıl olduķ gâhı luş eyle
Kerem ıl şorduğum ‘ayb eyleme billâhi luş eyle
Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ
Cefâyı kimden öğrendüñ be zâlim kimdür üstâduñ

IV

Kimüñ ta‘lîmine düřdüñ ‘aceb ey ĝonca-leb maźhar
Cefâ fennini ıldıñ nev-resîde tıfl iken ezber
Zihî iz‘ân u pâk u fikr ü ‘aql u şab‘-ı nâzük-ter
Saña virmiş bu deñlü âbiliyyet řâni‘-i ekber
Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ
Cefâyı kimden öğrendüñ be zâlim kimdür üstâduñ

V

Müjeñ mekkâre sen bir merdüm-i ĝaddâra beñzersün
Niçe başlar keser anlar döker ħûn-ħâra beñzersün

Göñüller kaçmada mâhir teb-i ‘ayyâra beñzersün
Kuluñ ‘Ulviye rahm itmez vefâsız yâra beñzersün
Efendüm saña kim dirler ne yirdensün nedür aduñ
Cefâyı kimden öğrendüñ be zâlim kimdür üstâduñ

56

[Gazel-i] Bâkî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Bir şafâ-bağş kanı câm-ı muşaffâdan yeg
Bir tarab-sâz mı var sâğar-ı şahbâdan yeg
- 2 Kanı bir câm-ı muşaffâ gibi şâfi-meşreb
Şafha-i sînesi mir’ât-ı mücellâdan yeg
- 3 Bir nefes hem-dem olup def‘-i melâl eyleyicek
Bulmadum dünyede câm-ı mey-i hamrâdan yeg
- 4 Câm-ı mey bezmde bir dilber-i ra‘nâdur kim
Çihre-i nâzüki gül-berg-i muṭarrâdan yeg
- 5 Bâkiyâ mey-gedenüñ ehli hârâbat içre
Hıdmet-i ḥâk-i deri devlet-i Dârâdan yeg

57

[Gazel-i] Bâkî

(Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün)

- 1 Eṭrâf-ı çemen-zârı yine âb ṭolandı
Gülzâra girüp her yaña şalındı bulandı

- 2 Beñzetdi dehânuñda olan abb-i nebâta
Şebnem göricek gonca hemân ağzı şulandı
- 3 Bağlarsañ eger rişte-i reyhân ile ırmaz
Tâ rişte-i cân ırrası târına ulandı
- 4 Ârâm-geh-i murğ idi dirler ser-i Mecnûn
Meydân-ı maħabbetde ne başlar yuvalandı
- 5 Bâķiyi mey-i nâba yemîn itdi dimişler
Gül gibi ele sâğar alup içmez ol andı

58

[Ėazel-i] Bâķi

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Ey şabâ dil raħtın ol ġisû-yı miskîn-târe çek
‘Âşık-ı divâneyi zencîr-i zülf-i yâre çek
- 2 Ola kim bir pâre yaşın diñdüre anın kese
Ėâk-pâyuñ tûtiyâsın dîde-i ġûnbâre çek
- 3 Câm-ı gül-ġûn al ele nûş eyle bî-pervâ bu ġün
Ėuvvet-i bâzûñ ile bir dilber-i meh-pâre çek
- 4 Dür dişi vaşfında ey dil bağla bir ‘ıķd-ı nefis
Ėüher-i elfâz-ı nazmuñ rişte-i efkâre çek
- 5 Sîne bir eglenceden ġâlî gerekmez Bâķiyâ
Yâre sen ķadır degülsüñ bârî miskîn yâre çek

59

[173 b] **Maṭla‘**

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

Şalar zindân-ı hecre kulların ol Yûsuf-ı şânî
Kıyâmet korhusın añmaz yahûd unuttı mîzânı

60

Tesdîs-i ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Kıl nazar hâlûme ey kişver-i hüsnüñ şâhı
Gâh cevr eyler iseñ bârî esirge gâhî
Çoma tenhâda vü fûrkatde dil-i gümrâhı
İrmesün çarha dir iseñ bu ğarîbüñ âhı
Bezme gel bu gice ey ‘âlem-i hüsnüñ mâhı
Yoğsa yirden göge dek incinürüz vallâhi

II

Zulmet-i fûrKate şalma dil-i nâlânımuza
Her dem irgürme meded göklere efgânımuza
Merhamet kılmaz iseñ bârî gel al cânımuza
‘Arz-ı hüsn it görelüm şem‘-i şebistânımuza
Bezme gel bu gice ey ‘âlem-i hüsnüñ mâhı
Yoğsa yirden göge dek incinürüz vallâhi

III

Göz yaşın bezm-i maḥabbetde şarâb eyleyelüm
Nâle vü âhı o meclisde rebâb eyleyelüm
Cigeri âteş-i şevkuñla kebâb eyleyelüm
Mey-i la‘lûñle dili mest ü ḥarâb eyleyelüm

Bezme gel bu gice ey ‘âlem-i hüsniñ mâhı
Yoğsa yirden göge dek incinürüz vallâhi

IV

Şeb-i gamda şu kadar derd ile âh eylemişüz
Yirleri gökleri hep dūd-ı siyâh eylemişüz
Gerçi cân nağdini yoluñda tebâh eylemişüz
Nazaruñ yoğ bize bilsek ne günâh eylemişüz
Bezme gel bu gice ey ‘âlem-i hüsniñ mâhı
Yoğsa yirden göge dek incinürüz vallâhi

V

Şems-i ‘âlem gibi gün yüzüñi pinhân itdüñ
Ra‘d-veş işümi feryâdla efgân itdüñ
Ağladup gözlerimüñ yaşını bârân itdüñ
Niçe gündür ki beni hecr ile giryân itdüñ
Bezme gel bu gice ey ‘âlem-i hüsniñ mâhı
Yoğsa yirden göge dek incinürüz vallâhi

VI

Biz senüñ hüsni dil-âvîzüñe ‘âşık olayuz
Âsitânuñda kamu hıdmete lâyıq olayuz
Âteş-i hecrüñle yanmada fâyıq olayuz
Şubh-ı şâdık gibi hem ‘âşık-ı şâdık olayuz
Bezme gel bu gice ey ‘âlem-i hüsniñ mâhı
Yoğsa yirden göge dek incinürüz vallâhi

VII

Gayrılarla niçe bir câm-ı meyi nûş idesin
Cür‘a-veş hâke şalup ‘Ulvîyi bî-hûş idesin
Niçe bir kavm-i hasûduñ sözüni gûş idesin
Niçe bir eyledüğüñ ‘ahdi ferâmûş idesin

Bezme gel bu gice ey ‘âlem-i hüsnüñ mâhı
Yoħsa yirden göge dek incinürüz vallâhi

61

[Ėazel-i] Bâķî Efendi

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Jâlelerden taķınur farkına gevher lâle
Şâh olupdur çemen iķlîmine beñzer lâle
- 2 Saltanat bârgehin ķurdı yine faşl-ı bahâr
Taķt-ı Cemşîd çemen tâc-ı Sikender lâle
- 3 Âl fânûs ile geldi giceden gülzâra
Viridi şaħn-ı çemenüñ yollarına fer lâle
- 4 Bûy-ı miskîn-i bahâr irdi dimâğ-ı dehre
Yaķalı dâmen-i kühsârda micmer lâle
- 5 Ergavânlar tutısup hırmen-i gül yanmağ için
Gülsitân milkine âteş ķodı yir yir lâle
- 6 Dâğ-ı hicrân elemin ķılmaĖa dilden bîrûn
Şaħn-ı gülşende tutar gül gibi sâğar lâle
- 7 Jâle naķdin ķadeħe ķoydı çemen bezminde
Cem‘ idüp şaķlamadı Ėonca gibi zer lâle
- 8 Şol ķadar toğradı şemşîr-i firâķuñ ki Ėören
Dil-i Ėûnîni Ėayâl eyledi ķatmer lâle

9 Zînet-i gülşen-i iqbâle yiter ey Bâkî
Çihre-i baht-ı şehen-şâh-ı muzaffer lâle

62

[174 a] Tesdîs-i ‘Ulvî
(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Küşti-gîr-i ğam-ı dünyâya leked-kûb olma
Şakaluñı sürüyüp her yire cârûb olma
Büt-perest olmağı ço tâlib-i her hûb olma
Bâ‘iş-i şûr u şegab fitne vü âşûb olma
Gel kerem eyle meded kimseye mensûb olma
Kaça zendür bu zamâne aña mağlûb olma

II

Şimdi erbâb-ı menâşibda haqîkat yokdur
Naḥs-ı devr-i Zuḥal irişdi sa‘âdet yokdur
Bize yokdur kerem ü luḫ u ‘inâyet yokdur
Bize vallâhi ve billâhi mürüvvet yokdur
Gel kerem eyle meded kimseye mensûb olma
Kaça zendür bu zamâne aña mağlûb olma

III

Ne müderris ne mülâzım ü ne hûdķâdî ol
Kısmet-i rûz-ı ezel her ne ise râzî ol
Ben dimem lâyıķ-ı müstaķbel ile mâzî ol
Hâle eyle nazarı yâd ile feyyâzî ol
Gel kerem eyle meded kimseye mensûb olma
Kaça zendür bu zamâne aña mağlûb olma

IV

Handesine felegüñ hergiz inan olmaz imiş
Rîş-ğand imiş aña zann ü gümân olmaz imiş
Gerçek imiş selefüñ kavli yalan olmaz imiş
Tecrübe itmeyicek nesne ‘ayân olmaz imiş
Gel kerem eyle meded kimseye mensûb olma
Kaça zendür bu zamâne aña mağlûb olma

V

İntisâb itme dirüm kimseye ey ‘Ulvî saña
Gûş-ı cân ile meded diñle sözümi gûyâ
Çekesin ‘azl zamânında niçe renc ü ‘anâ
Manşib olduğda ide saña nice cevır ü cefâ
Gel kerem eyle meded kimseye mensûb olma
Kaça zendür bu zamâne aña mağlûb olma

63

[Gazel-i] Kâbûlî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Cism-i pâkin görmek isterseñ soyup hammâma koy
Olmaz ol nâzük-beden gibi efendi pâk-şoy
- 2 Ol tezerv-i hoş-ğırâmuñ şimdi ey şayyâd-ı dil
Şaydınuñ eyyâmıdur zîrâ raķîbi dağı toy
- 3 Tañ mı pest olsa nazardan serv-i bâlâ-yı çemen
Kadd-i yâre uymadı başka başına çekdi boy
- 4 Âb-ı istiğfâr ile çirk-i günâh-ı cismi yu
Naşş-ı gayrı levh-i dilden tîğ-i irfân ile yuy

- 5 Hâzret-i 'Îsâ da olsañ yaramazsın düşmene
Ey Kâbûlî sûzen-i zerle gerekse gözin oy

64

Gazel-i 'Ubeydî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Yağdı yandurdu firâkuñ beni nâr-ı eleme
Ger tutarsam yeridür cânib-i mülk-i 'ademe
- 2 Ey gönül şevk ilinüñ şâhlığın ister iseñ
Çek şürâhî 'alemin yürü baş it ceys-i gama
- 3 Deyr-i hüsn içre iderlerse leţâfet-bahşın
Ağız açdurmaz o kâfir-beçe hiç yer şanma
- 4 Ey perî-rû nice pervâz ura evşâfuñda
Kıol kanad olmaz ise dest-i hidâyet kıлма
- 5 Rûmda hâl-i ruhı vaşfı ile ol şâhuñ
Noқта қодуñ be 'Ubeydî şu'arâ-yı 'Aceme

65

Velehu

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Ğam-ı 'aşkuñ olalı göñlüme cânâ hem-râh
Âh kim oldu işi her gice tâ şubha dek âh
- 2 Âteş-i mihrüni gün gibi 'ayân eyler nesîm
Ser-te-ser hâne-i dünyâyı yıkar ey yüzi mâh

- 3 Gözümüñ eşk-i revânıyla duḡân-ı âhum
Yirleri seyle virüp eyledi eflâki siyâh
- 4 Beni kûyuñda o gel bir gice mihmân olayın
Senden ey pâdişehüm istemezem manşıb ü câh
- 5 Tûtiyâ eyleyeler çeşmine erbâb-ı başar
Ḥâkûme bir nazâr eylerse ‘Ubeydî ol mâh

66

[174 b] **Tesdîs-i ‘Ulvî**
(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Ḥalk-ı ‘âlemden biraz göñlüm cüdâ olsun dirin
Ârzû-yı câh-ı devlet hep hebâ olsun dirin
Bendeñ olmaḡa şehâ senden rızâ olsun dirin
uluña gâhî cefâ gâhî vefâ olsun dirin
Göñlümi o ‘aşuñ ile mübtelâ olsun dirin
‘Âıbet bir şâha ul olur saña olsun dirin

II

Cevrüne şabr eylemezsem vaşluña şâd olmayın
Seng-i miḡnetden açarsam ġamdan âzâd olmayın
Âsitânuñ terk idersem ḡayr ile yâd olmayın
Özge şâha ul olursam hergiz âbâd olmayın
Göñlümi o ‘aşuñ ile mübtelâ olsun dirin
‘Âıbet bir şâha ul olur saña olsun dirin

III

Nad-i ‘ömri yoluña rûḡum revân itsem gerek
Ḥançer-i müjġanla teslîm-i cân itsem gerek

Gizlü râzum ‘âleme bir bir ‘ayân itsem gerek
Âh şâhum diyü yollarda figân itsem gerek
Gönlümi ço ‘aşkuñ ile mübtelâ olsun dirin
‘Âkıbet bir şâha kul olur saña olsun dirin

IV

Ol şehüñ eyvânına dirsem nola dârü’s-selâm
‘Arşı ferş olmuş serîrinde felek hurşîdi câm
Çaşırınıñ etrâfına baqdum bir üstâd-ı benâm
Şafha-i dîvârına bu matla‘ı yazmış tamâm
Gönlümi ço ‘aşkuñ ile mübtelâ olsun dirin
‘Âkıbet bir şâha kul olur saña olsun dirin

V

‘Ulviyâ gülzâra vardum kıлмаğa def‘-i melâl
Şundi bir dîvân elüme ol gül-i bâğ-ı cemâl
Ben tefe’ül idicek geldi bu nazm-ı pür-ğayâl
Okuyup ol şâh-ı hüsne karşı itdüm hasb-i hâl
Gönlümi ço ‘aşkuñ ile mübtelâ olsun dirin
‘Âkıbet bir şâha kul olur saña olsun dirin

67

Кıt‘a-i Şâdık

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- 1 Vaşluñ egerçi ‘aşıka emr-i muhâldür
Çat‘ eylemez recâyı gönül ihtimâldür
- 2 Şâdık recânı kesme Hudâdan ki ‘âkıbet
Şavm-ı firâkuñ âhiri ‘îd-i vişâldür

68

[Ġazel-i] ‘Abdî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Ey gönül hecr-i nigâr ile yine giryân ol
Ey ciger âteş-i ‘aşk ile pişüp büryân ol
- 2 Dilberüñ la‘l-i zülâlin içelüm mest olalum
Şûfî dağl itme bize var Mışıra sultân ol
- 3 Âh kim zülfî hevâsına dolaşdı gönülüm
Gele ey gam bize gurbetde bu dem yârân ol
- 4 Ayagüñ toprağına cânı nişâr eyleyelüm
Tek bizüm bir gice gam-hânemüze mihmân ol
- 5 Niçe bir hâk ile yeksân olalum yolında
‘Abdiyâ Kâ‘be-i kûyında anuñ qurbân ol

69

Müfred

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

Zülfüñe degdigin eyler de kılupe efsâne

Şaklayamadı bu râzı daracıkdur şâne

70

Müfred

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

Büse-i la‘lüñi biñ câna begüm vir gitsün

Qatı tar şatma şehâ senden alan hayr itsün

71

Müfred

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

Eski ‘uşşâkı itmez olduñ yâd
Yeñi ‘âşık begüm mübârek bâd

72

Maṭla‘

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

Dîde-i mazlûmdan akan kanlu yaş
Kimseye hayr eylemez gâfil mebâş

73

Maṭla‘

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

Ağlatma dûstum beni güldürme düşmeni
Yaşumdan it hâzer gerek ise saña seni

74

[175 a] **Tesdîs-i ‘Ulvî**

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Bir kıyâmet serv-қadsin âfet-i dil-қâhsın
Kâ‘bedür ‘uşşâқа kûyuñ sen Ḥalîlu’llâhsın
Da‘vâ-yı ‘irfân idüp her hâlden âgâhsın
Her gedâyile şalınma ḥüsn iline şâhsın
Ey efendüm menzilüñ burc-ı şeref sen mâhsın
Sâyе gibi rû-siyehlerle niçün hem-râhsın

II

Her pelîde baş koşup ey serv-ğad yâr olma gel
Gonca-i bâğ-1 İremsin hem-dem-i hâr olma gel
Kıl nazâr bülbüllerüñ zârına bîzâr olma gel
Bir hümâsın dâm-1 her bûma giriftâr olma gel
Ey efendüm menzilüñ burc-1 şeref sen mâhsın
Sâye gibi rû-siyehlerle niçün hem-râhsın

III

Hâne-i ağıyâra varup eyleme mihr-i vefâ
Mesken itme burc-1 ‘akrebde şaşın ey mehliğâ
Gün gibi rif’atde olmak yaraşur mâhum saña
Şehr içinde ibtizâl ehliyle gezme dâ’imâ
Ey efendüm menzilüñ burc-1 şeref sen mâhsın
Sâye gibi rû-siyehlerle niçün hem-râhsın

IV

Saña hem-dem olmasun anlar ki ‘âşık olmaya
Şubh gibi rûz u şeb kavlinde şâdık olmaya
Keşf-i râz itme aña hâle muvâfık olmaya
Hıdmet-i sultânda neyler ol ki lâyıq olmaya
Ey efendüm menzilüñ burc-1 şeref sen mâhsın
Sâye gibi rû-siyehlerle niçün hem-râhsın

V

Gün yüzüñsüz gerçi ‘Ulvî gündüzini şâm ider
Rûz-1 vuşlatdan şeb-i ğamda dilin nâ-kâm ider
Hasb-i hâli saña bu güftârla i’lâm ider
Her denîye hem-dem olmak dilberi bed-nâm ider
Ey efendüm menzilüñ burc-1 şeref sen mâhsın
Sâye gibi rû-siyehlerle niçün hem-râhsın

75

Maṭla‘

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

Dek gelmek istedi ḳad-i bâlâ-yı dilbere
Ṭübâyı dikkiler depesi üstine yere

76

[175 b] **Tesdîs-i Ra‘nâ**

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Mâh-rûlarda saña kimse muḳâbil mi olur
Rû-be-rû olmağa encüm gûne ḳâyil mi olur
Seni sevmez bu cihân içre ya¹⁰¹ mi olur
Saña mihritse kişi ya‘nî o zâyil mi olur
Seni ḳoyup dil ü cân ğayrıya mâyil mi olur
Gökde ḳurşîde iren zerreye ḳâyil mi olur

II

Ġonca lebler ki ola gülşen-i dehr içre hezâr
Geleler şalını her serv-i ḳad ü hoş-reftâr
Şaçları dâm ola ger dâneleri hâl-i ‘izâr
Murğ-ı dil anlara mümkün midür ola şikâr
Seni ḳoyup dil ü cân ğayrıya mâyil mi olur
Gökde ḳurşîde iren zerreye ḳâyil mi olur

III

Gelse meh-rûlar eger bir yire ey mâh-ı felek
İtseler kendülerin zînet ü zîverle bezek
Olsa her biri güzellikte perî-çihre gerek

¹⁰¹ Okunamadı.

Ne perî-çihre hey âdem eger olursa melek
Seni koyup dil ü cân gayrıya mâyl mi olur
Gökde hırşîde iren zerreye kâyl mi olur

IV

Burc-ı hüsn içre şehâ bir meh-i tâbânsın sen
Meh-i tâbân dimezem mihr-i dıraşşânsın sen
Hûblar içre bugün âfet-i devrânsın sen
Mâ-ھاşal bu vechle maşşûd-ı dil ü cânsın sen
Seni koyup dil ü cân gayrıya mâyl mi olur
Gökde hırşîde iren zerreye kâyl mi olur

V

Ŧolsa ger tâze şanemlerle çü bu deyr-i kühen
Her biri olsa anuñ serv-kaç ü sîm-beden
Seni sevdi dil ü cânum seni ey gonca-dehen
Olsa bir yaña güzellerle cihân bir yaña sen
Seni koyup dil ü cân gayrıya mâyl mi olur
Gökde hırşîde iren zerreye kâyl mi olur

77

[Ġazel-i] Cinânî

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe‘ûlün)

- 1 Raķîbinden ricâ kııl vaşl-ı yâri
Başından avlamak yegdür bîñarı
- 2 Varursañ meclis-i aġyâra dâyim
Beni sen öldürürsüñ varı varı
- 3 Yüzüm berg-i hâzâna döndürürsin
İdüp aġyâr ile seyr-i bahârı

4 İñende ‘izzet itme ħar raķibe
Kim anuñ ‘aşkıdur ‘aşķ-ı ħimârî

5 Cinânî ol gül-i zîbâyı añma
Ĥırâş-ı dil durur zîrâ ki ħârî

78

Ĥâfız Aĥmed Paşa Ĥazretlerinüñ Bağdâd'dan İrsâl Eyledügi Ėazeldür
(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Behre-dâr olmaduñ ey dil Şehr-i ħam bünyâddan
Kimse Şâdân gitmedi dârü’l-belâ Bağdâddan

2 Kerbelâdur bunda aĥbâbı Resûlün ħam çeker
Ger inanmazsañ ħaber al bu dil-i nâŐâddan

3 Ėam çeken derd ü belâya Şabr iden gelsün beri
Kerbelâ dârü’l-‘anâdur ħiŐŐe al evlâddan

4 Ĥiç Şafâ-yı Őab‘ ile gitmek olur mı ey ħöñül
Böyle cây-ı pür-sitemden ħavm-i bî-imdâddan

5 ĤâŐılı Ĥâfız süĥandânuñ ħulı ħurbânıyuz
Böyle ħördük mekteb-i ‘aşķ içre biz üstâddan

79

Nazîre-i Cûşî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Behre-mend olmaķ dilerseñ dâverâ Bağdâddan
Eyle istimdâd-ı ħimmet merķad-ı evlâddan

- 2 Tîğ-ı berķ-âsâñı ‘uryân eyleyüp ħûn-bâr kıł
Baħr-ı ħûn it Kerbelâyı ķavm-i pür-ilĥâddan
- 3 Şadme-i merdân İslâma taĥammül eylemez
Ķal‘a-i Bağdâd olursa âhen ü pûlâddan
- 4 Bîsütûn-ı ķal‘a-i Bağdâdı berbâd itmede
Her biri ķalur mı merdânuñ meger Ferĥâddan
- 5 Cûşiyâ ģayret ķanı gelsünler erbâb-ı neberd
‘Azm idüp rezm idelüm ħolsun felek feryâddan

80

[176 a] **Tesdîs-i Fuzûlî-i Bağdâdî**
(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

I

Saña hicrân belâsı hep bu ķarĥ-ı bî-vefânuñdur
Şefâ‘at merĥamet şefķat Resûl-i kibriyânuñdur
‘Aĥâ vü redd ü baĥşış Ĥâlîķ-ı kevn ü mekânuñdur
Dilâ bî-hûde şanma kim bu söz bir nüktedânuñdur
Erenlerden ümîdüñ kesme himmet evliyânuñdur
Tevekkül kıł vişâl-i yâre ķün virmek Ĥudânuñdur

II

Ķam-ı hicrân beni öldürdi gördüm ģayra yok tedbîr
Varup aĥvâlümü bir pîre bir bir eyledüm taķrîr
Firâķ eyyâmınuñ her ser-ģüzeştin söyledüm bir bir
Bu derde ķâre olmaz mı didüm aña didi ol pîr
Erenlerden ümîdüñ kesme himmet evliyânuñdur
Tevekkül kıł vişâl-i yâre ķün virmek Ĥudânuñdur

III

Firâkından şafâ kesb eyle yâruñ olma bîgâne
Derûnuñ sırrını şakla şakın 'arz itme nâdâna
Çerâğ-ı sîne gibi yandur getür şevkle meydâna
Göñül râh-ı maḥabbetde eger düşdüñse hicrâna
Erenlerden ümîdüñ kesme himmet evliyânuñdur
Tevekkül kıl vişâl-i yâre çün virmek Ḥudânuñdur

IV

Belâ vâdîsinüñ Mecnûnı oldum bî-ser ü bî-pâ
Recâmı kaç' idüp hicrândan itmem kimseye şekvâ
Olursañ cânla tâlib seni maḥrûm ide ḥâşâ
Eger başuñda 'akluñ var ise ey 'âşık-ı şeydâ
Erenlerden ümîdüñ kesme himmet evliyânuñdur
Tevekkül kıl vişâl-i yâre çün virmek Ḥudânuñdur

V

Yüri âlûde-dâmân ol maḥabbet ḥâk-i râhında
Bilürsin kim beḳâ yok 'âkıbet devlet külâhında
Fuzûlî aldanup ḳalma cihânuñ 'izz ü câhında
Murâda irmek isterseñ bu 'âlem tekye-gâhında
Erenlerden ümîdüñ kesme himmet evliyânuñdur
Tevekkül kıl vişâl-i yâre çün virmek Ḥudânuñdur

81

[Ġazel-i] Nev'î

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

- 1 La'l-i lebûñe rûḥ disem lâf degüldür
Şâ'ir sözi bî-rûḥ ola inşâf degüldür

- 2 İzüñ tozunı başuma tâc eyledüğüm bu
Farq eylemeyen cevheri şarrâf degüldür
- 3 Ol mâhı görünmez diyü ‘âşık niçün ağlar
‘Aşkıyla meger âyînesi şâf degüldür
- 4 Bağlandı gamuñla girih-i rişte-i cânım
Ol mûy-ı miyânda görinen nâf degüldür
- 5 Cânâ seni cânıyla severse nola Nev‘î
Hâkkâ ki seni sevmemek inşâf degüldür

82

[Gazel-i] Nev‘î

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Görinen gönca vü lâle degül Ferhâd-ı bî-çâre
Düşürmiş kan bulaşık tîşesin öldükde kûhsâra
- 2 Ne bilsün içmeyenler şerbet-i keyfiyyet-i ‘aşkı
Devâ şorma dilâ ol gönca-femden cism-i bîmâra
- 3 Boyanup kanlara şahrâ-yı gamda dâğ-ı miñnetle
Göñül virmek baña mı kaldı her bir lâle-ruhsâra
- 4 Elüñ öpmek senüñ şol kim sa‘âdet bilmez ey sâkî
Hâbâb-ı mey gibi düşsün ayağa olsun âvâre
- 5 Nigâruñ Nev‘iyâ dendânı vaşfi ehl-i nazm içre
Dür-i nâ-süftedür gûyâ ki düşmiş bañr-i eş‘âra

83

[Gazel-i] Nev'î

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Bitürdi gülşen-i rûyında hatt-ı sebz-i cânânı
Meger rûh-ı nebâtîdür kelâm-ı şekker-efşânı
- 2 Benüm rûhum dimiş yâre rakîb-i har gâlağ kılmiş
Egerçi rûhdur ammâ degüldür rûh-ı hayvânî
- 3 Hele sen Yûsuf-ı Mışrıye şânîsin leâfette
Saña şad âferîn cânâ bulunmadı saña şânî
- 4 Diyâr-ı şarğa beñzer mihr ile pâ-mâl olan cismüm
Olupdur dâğlar şâhî sirişk-i dîde 'Osmânî
- 5 Maḥabbet yügrüğine câm-ı la'lin ögdül itmiş yâr
Geçenler Nev'iyâ kayd-ı bedenden aldı meydânı

84

[176 b] **Tesdîs-i Merḥûm Kâalender Efendi Maṭla'-ı Merḥûm Hâtifi**
(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

I

Ḥor bakma fuḡarâya şaḡın ey ehl-i hüner
Şûrete kılma nazâr sîrete olur ekşer
Düşer erbâb-ı fenâ luṭf-ı Ḥudâya maḡzar
Kâdir olmazsa da bir ḡabbeye 'âlemde eger
İtme dervîş-i 'abâ-pûşa ḡaḡâretle nazâr
O da ḡâlince fenâ mülketinüñ şâhı geḡer

II

Şâf dil ol yire o ozuği un âb-1 revân
aynayup tekye-i ‘aş ire varup nie zamân
Bir bilür şâh u gedâ adrini ehl-i ‘irfân
Yedi ilîme olursağ da eger şâh-1 cihân
İtme dervîş-i ‘abâ-pûşa akâretle nazâr
O da âlince fenâ mülketinüğ şâhı geer

III

Âdemüğ fıtrat-1 evvelde Hudâ-yı müte‘âl
Kimisin şâh-1 cihân itdi kimisin abdâl
Kimine şadr naşîb itdi kimine şaff-1 ni‘âl
Bu naşîhatleri gûş it şaın ey nîk-işâl
İtme dervîş-i ‘abâ-pûşa akâretle nazâr
O da âlince fenâ mülketinüğ şâhı geer

IV

Hünerine nazâr it ‘aybı nihân eyle
Kibri o yanuğa al ‘âlemi seyrân eyle
Def‘-i gam it güle ba yüzine andân eyle
âtırımı ele al lu idüp ihsân eyle
İtme dervîş-i ‘abâ-pûşa akâretle nazâr
O da âlince fenâ mülketinüğ şâhı geer

V

Münkir olma fuarâya yüri zâhid zinhâr
Rıf ile ba yüzine lu ile eyle güftâr
Fuarâdan opar erbâb-1 velâyet her bâr
Gel alender sözine eyleme lu it inkâr
İtme dervîş-i ‘abâ-pûşa akâretle nazâr
O da âlince fenâ mülketinüğ şâhı geer

85

[Gazel-i] Ümîdî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Rişte-i zerrînle gülşende mihr-i âsumân
Gonca tıflınuñ çeküp dendânın oldı ağzı kan
- 2 Gûşe-i bâl-i perîdür dilberâ müjgân degül
Kıldı şebbâz-ı hayâlün dîdem içre âşiyân
- 3 Ceyş-i hicrân ile dil ceng itmek için dilberâ
Sînede na'l ü elifler câ-be-câ tîr ü kemân
- 4 Kâtı gönlünden şikâyetler idüp ey serv-şad
Sînesin seng-i şabâ ile döger âb-ı revân
- 5 Künc-i mişnetde Ümîdî şol kadar oldı za'îf
Kim ecel biñ yıl arayup bulmaya benden nişân

86

[Gazel-i] Ümîdî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Çeşm-i hûnînum belâ bâğında bitmiş lâledür
Dürr-i dendânuñ hayâli anda ey gül jâledür
- 2 Mâhdur şevk-i ruhuñla yakduğum her tâze dâğ
Kan bulaşmış şanma etrâfında anuñ hâledür
- 3 Cism-i fânî egnüme giydürdi bir köhne kabâ
Görinen dâğ-ı siyehler câ-be-câ pergâledür

- 4 Dest-i kudret rişte-i âl üzre dizmiş incidür
La'l-i nâbı üzre yâruñ şanma göz tebhâledür
- 5 Ey Ümîdî başum üzre yakduğum her tâze dâğ
Kulle-i kûh-ı belâ üzre açılmış lâledür

87

[Gazel-i] Ümîdî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Çün şafağ içre tülû' itdi bugün 'îd ayı
Câm-ı zerrîn ile şun sâkî mey-i hamrâyı
- 2 Feth-i bâb oldı açıldı der-i meyhâne yine
Kıldı miftâh-ı felek mâh-ı nev-i garrâyı
- 3 Hâne-i dilde gam ocağına şular koyalum
Geliñüz nûş idelüm câm-ı mey-i şahbâyı
- 4 'Ayş ü 'işret demidür cânımıza cân kıatalum
Sâkiyâ şun bize câm-ı mey-i rûh-efzâyı
- 5 'Îd-gehde demidür yine bele şalınalum
Ey Ümîdî bulup ol serv-i sehî bâlâyı

88

[177 a] Tesdîs-i 'Âlî Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Hem-dem iken rûz u şeb gün yüzlü mâhumdan dirîğ
Tâli'üm dûr eyledi nâ-geh nigâhumdan dirîğ

Od bırağdum nüh-sipihre nâr-1 âhumdan dirîğ
Çarę berbâd oldu âh-1 şubę-gâhumdan dirîğ
Ayru düşdüm irmedin vaşlına şâhumdan dirîğ
Kime feryâd ideyin baht-1 siyâhumdan dirîğ

II

Fülk-i dil tuğyân-1 eşk-i dîdeden ğarę-âb iken
Ten ğubârı rûzgâr-1 âh ile pertâb iken
Ėâk-sâr-1 fûrkat içre cân u ten nâ-yâb iken
‘Âlem-i vuşlat dil-i zâra hayâl-i ğâb iken
Ayru düşdüm irmedin vaşlına şâhumdan dirîğ
Kime feryâd ideyin baht-1 siyâhumdan dirîğ

III

Bir zamân ol kâmeti servüñ olup hem-sâyesi
Başuma tâc idi ğâk-i pây-1 gerdûn pâyesi
Nâz ile perverde eylerken melâhat dâyesi
Nâ-gehân ol tıflı zeyn itdi ecel pîrâyesi
Ayru düşdüm irmedin vaşlına şâhumdan dirîğ
Kime feryâd ideyin baht-1 siyâhumdan dirîğ

IV

Genc iken hayfâ nihân itdi anı ka‘r-1 zemîn
Mâr-veş ğâk ile yeksân oldu zülf-i ‘anberîn
Ėülşen-i ğabrin görenler dir dil ü cânâ hemîn
Hâzihî cennâtü ‘Adnin fedĖulûhâ ğâlidîn
Ayru düşdüm irmedin vaşlına şâhumdan dirîğ
Kime feryâd ideyin baht-1 siyâhumdan dirîğ

V

‘Âliyâ tâ ğaşre dek olsam eger mâtem-zede
Eylesem baht u sitâremle dem-â-dem ‘arbede

‘Âlemi kılsam şerâr-ı âh ile âteş-gede
Mâlik olmayam bir anuñ gibi ‘ömr sermede
Ayrı düşdüm irmedin vaşlına şâhumdan dirîğ
Kime feryâd ideyin baht-ı siyâhumdan dirîğ

89

[Gazel-i] Selîsî Efendi

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Bilini kocdurur ol dil-rübâ ki yâda varur
Araya fitne düşer ortalık fesâda varur
- 2 Vefâ vü luţfına mazhar düşem diyü şâyed
Düşer ayağına yâruñ dil fütâde varur
- 3 Hevâya uyma olup mest-i bâde-i ğaflet
Şakın ki hâşıl-ı ‘ömr-i ‘azîz bâda varur
- 4 Semend-i vaşlına âhîr süvâr olur şol kim
O şeh-süvâruñ öñünce olur piyâde varur
- 5 Selîsî bu dili bend itmiş iken ol kâkül
‘Aceb durur anı taht-ı ider şabâda varur

90

Velehu Sellemehu

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün)

- 1 Dehân-ı ejdehâya düşmüş ol genc
Beni pîr itse tañ mı ğuşşa vü renc

- 2 Benüm ıartarlar altun ile Şi'rüm
Ben oldum ehl-i nazm ire sũhan-senc
- 3 Lebũnsũz kim ki nũŐ-ı bade eyler
Olur idũgi aña renc ü efrenc
- 4 GũŐad olmaz dil-i zârum dirîgâ
Geer miĥnetle eyyâmum Şeş ü penc
- 5 Nola vîrân olursa dil-i SelîŐi
Dehân-ı ejdehâya dũŐmũŐ ol genc

91

Velehu

(Mefâ'îlũn Mefâ'îlũn Mefâ'îlũn Mefâ'îlũn)

- 1 O Şeh agyâra yâr olup dil-i bî-are[yi] ŐatmıŐ
Elin alup ulunuñ ol perî yabanlara atmıŐ
- 2 Nihânî zevķ idũp gũl-geşt-i seyr-i cân-fezâ itmıŐ
Yine a'dânuñ ol Őũĥ-ı cihân cânına cân atmıŐ
- 3 Dil bu dâneyi dârũ'Ő-Şifâ-yı kũyına alup
Ĥabîbũm Şerbet-i la'liyle tîmâr idũp uŐlatmıŐ
- 4 Nişân olmaķ muķarrer sîneler tîr-i cefâsına
Yine ol eŐmi ĥũnî ĥıŐmla baķıŐların atmıŐ
- 5 SelfîŐiyi gehî Şâdî vũ gâĥî gũŐŐa vũ ĥamla
Bu arĥ-ı nâ-muvâfiķ ĥurmayup hem-vâre oynatmıŐ

[177 b]

Tesdîs-i Sâ'î

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

I

‘Âlemde şafâ seyr-i ruḥ-ı yârı bilürsin
 Ğam gelse sebep ḥîle-i aġyârı bilürsin
 Mâyil saña ol şûḥ-ı cefâkârı bilürsin
 Kec-revlik ider çarḥ-ı sitemkârı bilürsin
 Ne kûyına bir fırsat olup varı bilürsin
 Ne yârı bulup ḳapuda yalvarı bilürsin

II

Meclisde elin öpmege ibrâm idemezsin
 Ayaġına yüz sürmege iḳdâm idemezsin
 Bir ân yüzünü görmesek ârâm idemezsin
 Nâmıyla daḡı ḥâlûñi i'lâm idemezsin
 Ne kûyına bir fırsat olup varı bilürsin
 Ne yârı bulup ḳapuda yalvarı bilürsin

III

Eller seni añlar ki gülüp ‘âlem idersin
 Mey nûş idüben şevḳle def'-i ġam idersin
 Maḡzûn dil iken ḥâṭıruñı ḡurrem idersin
 Añdıḳça ruḡın dîdelerüñ pür-nem idersin
 Ne kûyına bir fırsat olup varı bilürsin
 Ne yârı bulup ḳapuda yalvarı bilürsin

IV

Şoldı elem-i ḡarla ḡayfâ gül-i âlûñ
 Âşüftesinin bir şeh-i iḳlîm-i cemâlûñ
 Lâyıḳ mı cefâ ide gelüp şormaya ḡâlûñ

Bîmâr olalı kalmadı reftâre mecâlûñ
Ne kûyına bir fırsat olup varı bilürsin
Ne yârı bulup çapuda yalvarı bilürsin

V

Gülşende hırâm itse kaçan ol gül-i ra'nâ
Feryâd u fiğân eylese her bülbül-i şeydâ
Ey Sâ'î-i dil-ğaste idüp râzuñı ifşâ
Şanursın ola cümle muğayyed saña dünyâ
Ne kûyına bir fırsat olup varı bilürsin
Ne yârı bulup çapuda yalvarı bilürsin

93

Müfred-i Hâşimî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Çanı ol dem kim emerdüm geh zebânın geh lebin
Ol gözi bîmâr şimdi dil ağız virmez yatur

94

[Maçla'-ı] Hâşimî

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

O hûnî gamzelerle başlayaldan zulm-i bî-dâda
Cihânı küşte-i şemşîr-i 'aşk itdi kılıc-zâde

95

Çazel-i Hâşimî

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Çulı olduñ sevüp biñ cân ile çün bir dil-ârâmı
Ne emr eylerse ol şimden girü anuñ dil-ârâmı

- 2 Düşelden ayru gülzâr-ı cemâlûnden benüm cânüm
Dem-â-dem nâle eyler eylemez murğ-ı dil-ârâ mı
- 3 Şalınsañ nâzla cânâ kaçan bâğ-ı leîâfetde
Gören dir kâmetüñ ‘ar‘ar mı ya serv-i dil-ârâ mı
- 4 Sevâd-ı nûn-ı nâzük mi cebîn altında ol ebrû
Yazılmış ‘ayn-ı ra‘nâ üstine yâhûd dil-ârâmı
- 5 Olup kaç‘-ı hüsnde Hâşimî manşûbe-bâz olmuş
İki ruğ gösterince mât ider yüz biñ dil-ârâmı

96

[Maṭla‘-ı] Cinânî

(Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün)

Tenhâ bize ol serv-i sehî-ğad nice gelsün
Ağyâr yine yanına uymış girü kılsun

97

Velehu

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

Bârân degül felekde düşelden felâkete
Ağlar zamâne çekdügümüz derd ü miñnete

98

Ġazel-i Cinânî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Ditreyüp cânlar virürken üstüñe dünyâ senüñ
Lerze virmek cismüñe lâyıķ mıdur hummâ senüñ

- 2 Bir iki gün üşüdüp korkutduğundan gam yime
Ser-te-ser dünyâ du'â-gûyuñ durur cânâ senüñ
- 3 Hastelikden nâ-tüvân olmak neden çeşmüñ gibi
Şerbet-i la'lüñ iderken mürdeyi ihyâ senüñ
- 4 Bir gül-i terdür aña pejmürde olmak hayfdur
'Ârızuñ båd-ı elemden şaklasun Mevlâ senüñ
- 5 Sen cihânuñ cânısın dünyâya sensüz kim bakar
Şihhatüñ ister bütün dünyâ vü mâ fihâ senüñ
- 6 Olmadum tâb-ı teb-i gamdan Cinânî-ves şalâş
'Unşur-ı pâküñde hummâ olalı peydâ senüñ

99

[178 a]

Tesdîs-i Hâtîfî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

I

Gel ey nûr-ı ilâhî def'-i zulmât-ı elem eyle
Göñül âyînesinden maḥv-ı jengâr-ı sitem eyle
Ayaguñ tozına hûn-ı sirişk ol dem kadem eyle
Dem-i himmetdür ey hüsrev-i 'âlî[şân] himem eyle
Çerâğ-ı luḫfuñı şem'-i şeb-i târîk-i gam eyle
Elim al kaldum uykularda luḫ eyle kerem eyle

II

Reh-i gamda¹⁰² refîküm nâle vü âh oldı gitdükçe
Belâ vü derd ü miḫnet daḫı hem-râh oldı gitdükçe
Derûnum sırrına a'dâ da âgâh oldı gitdükçe

¹⁰² Mecmû'ada "gamuñda" şeklinde yazılmıştır. Vezin gereği "gamda" şeklinde okundu.

Şeb-i ğamda dil-i dîvâne güm-râh oldu gitdükçe
Çerâĝ-ı luţfuñı şem‘-i şeb-i târîk-i ğam eyle
Elim al aldum uykulara luţf eyle kerem eyle

III

Sipih-r-i ma‘rifetde mâh-ı bedr iken hilâl oldum
Şeb-i ğamda hayâlüm bu ki fânûs-ı hayâl oldum
Belâlar içre döndüm lâma derd altında dâl oldum
Söyümdi şem‘-i şevum râh-ı ğamda pâ-y-mâl oldum
Çerâĝ-ı luţfuñı şem‘-i şeb-i târîk-i ğam eyle
Elim al aldum uykulara luţf eyle kerem eyle

IV

Başa çımadı gönül gibi ahvâl-i perîşânum
‘Aceb teşvîşe düşdi şâne-veş dest-i dil ü cânım
Hâlâş olmadı aldı pençe-i ğamdan girîbânım
Mürüvvet kânısın luţf it benüm devletlü sulţânım
Çerâĝ-ı luţfuñı şem‘-i şeb-i târîk-i ğam eyle
Elim al aldum uykulara luţf eyle kerem eyle

V

Hemîşe kevkeb-i ibâl ü iclâlüñ sa‘îd olsun
Giceñ adr ü berât u gündüzüñ nevrûz u ‘îd olsun
İki ‘âlemde şâd ol devletüñ ‘ömrüñ mezîd olsun
Esîr-i künc-i minet dâ-yim andan müstefîd olsun
Çerâĝ-ı luţfuñı şem‘-i şeb-i târîk-i ğam eyle
Elim al aldum uykulara luţf eyle kerem eyle

100

[Gazel-i] Yahyâ

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şol gelen ol serv-i ra'nâ olmasun öldür beni
Şalınan naḥl-ı dil-ârâ olmasun öldür beni
- 2 Nâzla şol çeşm-i 'âşıkdan yüzün pinhân idüp
Gün gibi yine hüveydâ olmasun öldür beni
- 3 'Âşığın öldürdi dirler bir güzel biñ nâzla
Öldüren ol çeşmi şehlâ olmasun öldür beni
- 4 Mürdeye cânlar bağışlar dostum 'Îsâ lebüñ
La'l-i cân-baḥşuñ Mesîhâ olmasun öldür beni
- 5 Gün gibi rûşen degül midür ne ḥâcetdür delîl
Sevdigüñ İshâk Yahyâ olmasun öldür beni

101

[Gazel-i] Tîğî

(Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün)

- 1 La'l-i leb-i cân-perverüñ gûyâ ki sükker kendüdür
Luṭf ile şîrîn sözlerüñ kand-i mükerrer kendüdür
- 2 Peykân-ı tîr-i cân-sitân sînemde tutmuşdur mekân
Gûyâ ki ey kaşî kemân kalb-i şanavber kendüdür
- 3 'Aks-i 'izâruñ câmda nûş itdügüñ hengâmda
Bir şîşe-i gül-fâmda şan gonca-i ter kendüdür

- 4 Gülzâr-ı cânda al‘atũñ berg-i gülidür cennetũñ
Âb-ı revânda âmetũñ serv-i semenber kendüdür
- 5 Olmaz dil-i ehl-i hüner Ye‘cûc-ı amdan rane-ver
ılmaz aña düşmen zarar sedd-i Sikender kendüdür
- 6 ‘Îsâ nefesler dem-be-dem oldu aña hâk-i adem
Deyr-i cihânda ol şanem rû-ı muşavver kendüdür
- 7 Zâl-i zamâne Tîğiyâ bir kimseye ılmaz vefâ
Dil-beste olmayan aña merd-i dil-âver kendüdür

102

[azel-i] Ramî Çelebi

(Fe‘ilâtũn Fe‘ilâtũn Fe‘ilâtũn Fe‘ilũn)

- 1 Sîneme yâre çeküp yâruñ eli an oldu
Bar-ı hũn içre o dem pene-i mercân oldu
- 2 ‘Arz-ı hâl idemedũm yârı görüp alamadan
Yılda bir ‘îd gelür anda da bârân oldu
- 3 ıymetin cevherimũñ bilmedi şarrâf-ı zamân
Yirlere gedi felek hâk ile yeksân oldu
- 4 Şundi bir câm-ı cihân-bîn seeri pîr-i muğân
Dü-cihân naşsı o mir‘ât ile seyrân oldu
- 5 Dil-i Ramîde arâr itmedũñ ey genc-i murâd
Yıllar oldu ki anuñ hâtırı vîrân oldu

I

Dirîgâ ayru düşdüm sen nihâl-i ergavânumdan
 Sirişk-i la'l-gûnum aqđı çeşm-i hûn-feşânumdan
 Egerçi künc-i fûrkatde uşandum tatlu cânumdan
 Velî bîzâr şanma sen meh-i nâ-mihrbânumdan
 Ğam-ı hecrüñle cânum çıkısa cism-i nâ-tüvânumdan
 Temennâ-yı vişâlüñ gitmeye rûh-ı revânumdan

II

Gül-i rûyuñdan ayru zâr u zâr u hâr hâr olsam
 Ayagum bend-i hecrüñde esîr-i intizâr olsam
 Ğam-ı fûrkatde biñ yıl mübtelâ-yı âh u zâr olsam
 Cemâlüñ görmesem tâ haşre dek hâtır-figâr olsam
 Ğam-ı hecrüñle cânum çıkısa cism-i nâ-tüvânumdan
 Temennâ-yı vişâlüñ gitmeye rûh-ı revânumdan

III

Beni gerdûn ayırdı dergeh-i devlet-me'âbuñdan
 Ğam-ı fûrkatle cân virdüm uşandum tatlu cânumdan
 Yine gelmez tağayyür kalb-i zâra inqılâbuñdan
 Efendüm hâşılı pûşide olmasun cenâbuñdan
 Ğam-ı hecrüñle cânum çıkısa cism-i nâ-tüvânumdan
 Temennâ-yı vişâlüñ gitmeye rûh-ı revânumdan

IV

Belâ-yı hecre düşsem dâyimâ kârım olur zârî
 Sirişküm garğa-i seyl-âb ider bu çeşm-i hûn-bârı
 Öürsem de unutmam ben o güftâr u o reftârı

Ne mümkündür ferâmûş eylemek sen mâh-ı ruhsârı
Gam-ı hecrüñle cânım çıksa cism-i nâ-tüvânumdan
Temennâ-yı vişâlüñ gitmeye rûh-ı revânumdan

V

Ġamuñla Âzerî dâyim melâmet şanma sultânım
Fırâkuñdan giriftâr-ı muşîbet şanma sultânım
Benüm itdüklerüm senden şikâyet şanma sultânım
Beni peymân-şiken bezmi haķîkat şanma sultânım
Ġam-ı hecrüñle cânım çıksa cism-i nâ-tüvânumdan
Temennâ-yı vişâlüñ gitmeye rûh-ı revânumdan

104

Tesdîs-i Âzerî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

I

Zarardur baķmasun 'aşķ içre gönüm kıl ile kâle
Rızâ virsün cefâ-yı yâra andan itmesün nâle
Belâ-yı zilletle şabr eylesün irmezse iķbâle
İdüp dâyim naşîhat dil dil-i şûrîde aķvâle
Şikâyet itme cevrenden nazar kıl ol haķ u hâle
Ki bitmez bu çemende hârsız gül dâĝsız lâle

II

Cefâ itdüñ diyü 'arz itme yâra çihre-i zerdüñ
Ķo şabr itsün belâ-yı 'aşķa cân-ı derd-perverdüñ
Müfid olmaz sirişküñ sûd virmez nâle-i serdüñ
Ziyân eylersen ey ĝâfil daķı efzûn olur derdüñ
Şikâyet itme cevrenden nazar kıl ol haķ u hâle
Ki bitmez bu çemende hârsız gül dâĝsız lâle

III

Dilâ ğam-gîn olup reng alma yâruñ mekr ü âlinden
Şafâ vü zevk alur erbâb-ı dil ‘aşkuñ melâlinden
Cemâli çün neşât-efzûndur kaçma celâlinden
Çeküp dâyim elem ol bî-vefânuñ infi‘âlinden
Şikâyet itme cevrinden nazar kııl ol haṭ u hâle
Ki bitmez bu çemende hârsız gül dâğsız lâle

IV

Dilâ düş dâmenine yâra hiç yokdur bedel çünkim
Geç istignâ tarîkından virür ‘aşka hâlel çünkim
Cemâle kâni‘ ol kaşr-ı vişâle irmez el çünkim
Cihânı böyle halk itdi Hudâ-yı lem-yezel çünkim
Şikâyet itme cevrinden nazar kııl ol haṭ u hâle
Ki bitmez bu çemende hârsız gül dâğsız lâle

V

Cefâ vü cevrden çün çekmez el ol seng-dil kâfir
Taḥammül itme bir dem olma ol eṭvârına nâzır
Anuñ pûlâddan kalbin Hudâ nerm itmege kâdir
Bu pendî Âzerî eyler Hayâlî gibi bir şâ‘ir
Şikâyet itme cevrinden nazar kııl ol haṭ u hâle
Ki bitmez bu çemende hârsız gül dâğsız lâle

105

Maṭla‘

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

Bir müferriḥ nev-bahâr oldı dilâ def‘ it ğamuñ
Otu yetişdi zemînüñ şenligi var ‘âlemüñ

[179 a]

Tedsîs-i Âzerî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Gerçi âyîn-i vefâ uymaz senüñ mu'tâduña
 Muttaşıl resm-i cefâ ammâ ki düşmez aduña
 Hasteñe rahm eylemek bir kerre gelmez yâduña
 Bî-güneh şemsîr çekmiş 'âşık-ı nâ-şâduña
 Sen mi öğretdüñ cefâyı gamze-i cellâduña
 Hûb ta'lîm eylemişsin âferîn üstâduña

II

Gözlerüñ hûn-rîzlik fennîni tekmîl eylemiş
 Mübtelâlar kanını dökmekde ta'cîl eylemiş
 Hışmını efzûn idüp luğfını taqlîl eylemiş
 Yok kuşûrı mekteb-i hûsn içre taşşîl eylemiş
 Sen mi öğretdüñ cefâyı gamze-i cellâduña
 Hûb ta'lîm eylemişsin âferîn üstâduña

III

Bendeñe lâyıq görüp cevri ü cefâdan gayrısın
 Eylemezdüñ 'âşıka mihr ü vefâdan gayrısın
 Görmez idi ehl-i dil zevk u şafâdan gayrısın
 Bilmez idi 'âşıkuñ hergiz vefâdan gayrısın
 Sen mi öğretdüñ cefâyı gamze-i cellâduña
 Hûb ta'lîm eylemişsin âferîn üstâduña

IV

Dergehüñden dûr idüp ağıyârûñı mehcûr tut
 'Âşık-ı dil-ğasteden derd ü belâñı dûr tut
 Kullaruñ gam-nâkı cânâ her nefes mesrûr tut

Pâdişâhum şorduğum ‘ayb eyleme ma‘zûr tut
Sen mi öğretdüñ cefâyı gamze-i cellâduña
Hûb ta‘lîm eylemişsin âferîn üstâduña

V

Âzerînuñ itdügi feryâd-ı âh vâh için
Çarha âteşler şalan sûz-ı dil-i gümrâh için
Mehbiţ-i Rûhü’l-emîn ol şâh-ı ‘âlî-câh için
Toğru söyle ‘âlemi halk eyleyen Allâh için
Sen mi öğretdüñ cefâyı gamze-i cellâduña
Hûb ta‘lîm eylemişsin âferîn üstâduña

107

Tesdîs-i Âzerî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Gülşen-i ‘âlem gelürsin goncasız külhên baña
Nağme-i bülbül görünür nâle-i şîven baña
Çeşm-i cellâduñ olur her lahza tîr-efgen baña
Reşk idüp gülzâr-ı kûyuñ olduğın mesken baña
Dûstum ‘âlem senüñçün ger ola düşmen baña
Gam yimem zîrâ yitersin dûst ancak sen baña

II

Bülbül-i nâlân kim gül-berg-i handânuñ görüp
Sâye-veş üftâde kim serv-i hırâmânuñ görüp
Cânla meftûnuñ oldum çeşm-i fettânuñ görüp
Baña haddimden ziyâde luğ u ihsânuñ görüp
Dûstum ‘âlem senüñçün ger ola düşmen baña
Gam yimem zîrâ yitersin dûst ancak sen baña

III

Ṭa'n ider 'âlem baña dildâre hem-demdür diyü
Ġayrı 'uşşâk-ı belâ-keşden muḳaddemdür diyü
Câm-ı la'lin nûş ider her laḫza mey Cemdür diyü
Bî-tekellüf bezm-i vaşl-ı yâre maḫremdür diyü
Dûstum 'âlem senüñçün ger ola düşmen baña
Ġam yimem zîrâ yitersin dûst ancak sen baña

IV

Mâyil-i ḳadd-i bülendüñdür ḳamu ṭab'-ı selîm
Tîr-veş yanuñda yir eyler olanlar müstaḳîm
Göñlüm itmezseñ yanumda tîġ-i hecrüñle dü-nîm
Baña düşmen oldı 'âlem diyü çekmem ḫavf u bîm
Dûstum 'âlem senüñçün ger ola düşmen baña
Ġam yimem zîrâ yitersin dûst ancak sen baña

V

Nâme göndermiş dimiş ol meh dil-i âvâreye
Benden el çeksün naşîḫat eyleñ ol bî-çâreye
Yoḫsa hep 'âlem 'adû olup atarlar pâreye
Âzerî ben daḫı vardum didüm ol meh-pâreye
Dûstum 'âlem senüñçün ger ola düşmen baña
Ġam yimem zîrâ yitersin dûst ancak sen baña

108

Maṭla'-ı Ġarrâ

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Maṭla'-ı mihr olsa çâk-ı girîbânuñ senüñ
Baḳıcaḳ gözler ḳamaşdurmazdı gerdânuñ senüñ

I

Hîç görmez oldum ‘âlemi çeşm-i sirişk-efşânla
 Bir yirde ârâm eylemem bu kalb-i ser-gerdânla
 Efsâne oldum ‘âleme endûh-ı bî-pâyânla
 Âsûde olmaz hâşılı mâbeynimiz ol cânla
 Yârimden ayrıldum meded kaldum ğam u hicrânla
 Bilmem beni neyler felek âhîr Muḥammed cânla

II

Aldırdum elden yârimi pür-yâre kaldum hey meded
 Gitdi devâsı derdimüñ şad-pâre kaldum hey meded
 Merhem bulunmaz yarama bî-çâre kaldum hey meded
 Bir ğam-güsârüm kalmadı âvâre kaldum hey meded
 Yârimden ayrıldum meded kaldum ğam u hicrânla
 Bilmem beni neyler felek âhîr Muḥammed cânla

III

Ƙaldum belâda yalıñuz bir ğam-güsârüm kalmadı
 Halk içre gitdi raĝbetüm ‘arz-ı vaĝârüm kalmadı
 Virdüm bî-küllî şabrumı hecre qarârüm kalmadı
 Bir hâlüm añlar hem-demüm bir yâr-ı ĝârüm kalmadı
 Yârimden ayrıldum meded kaldum ğam u hicrânla
 Bilmem beni neyler felek âhîr Muḥammed cânla

IV

Âteş bıraĝdı cânuma çün düşdi tâb u teb baña
 Cân virmek oldu hâşılı şimden girü enseb baña
 Bed-hâh u bed-gû oldılar ğam-hâr olanlar hep baña

Bilmem kime hâlüm diyem kim raħm ide yâ Rab baña
Yârimden ayrıldum meded kaldum ğam u hicrânla
Bilmem beni neyler felek âhîr Muħammed cânla

V

Mesrûr iken düşdüm ğama âzürde oldum bilmedüm
Geçdüm hevâ-yı vaşldan efsürde oldum bilmedüm
‘İşret umarken Âzerî ğam-hârda oldum bilmedüm
Zerd oldı fûrkatde tenüm pejmürde oldum bilmedüm
Yârimden ayrıldum meded kaldum ğam u hicrânla
Bilmem beni neyler felek âhîr Muħammed cânla

110

[Ġazel-i] Fûrûĝî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Çek ayagũn dâmen-i tecrîde şâf sâde ol
Mertebeñ pest itmeye şâh dehre istiĝnâda ol
- 2 Pâye-i a‘lâya irmek ise maķşûduñ eger
Sâye-veş râh-ı maħabbetde yûri üftâde ol
- 3 Ol diril haşr olmaĝı sa‘y it yûri cânânla
Hey kıyâmet-ķad ‘aceb olur mı bu dünyâda ol
- 4 Pây-ı ħum-ı bâdede düşe bisât-ı ‘işreti
El alup pîr-i muĝândan şâhib-i seccâde ol
- 5 ‘Âķıbet zîr-i zemîn olsa gerekdür menzilũñ
Ey Fûrûĝî sen gerek şâh u gerek şehzâde ol

111

[Ġazel-i] Bâkî Çelebi

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Öpelden la'lüñi âl ile bâde câm u sâgar hem
Benümçün dem-be-dem ağlar şürâhî şem'-i enver hem
- 2 Sen ol sulţân-ı hûbân-ı cihânsın kim işigüñde
Kuluñdur nice Kıl oğlı güzeller belki begler hem
- 3 Görüp bezmüñde sûzum hâl-i ruhsâruñ firâkıyla
Tıtuşdı odlara yandı benümçün 'ûd u 'anber hem
- 4 'Aceb ey serv-i ser-keş sen ne nağl-i 'âlem-ârâsın
Ki kaddüñ dikmesidür gökde Tûbâ yirde 'ar'ar hem
- 5 Görüp bu dürlü dürlü nazm-ı pâküm şermden Bâkî
Kızardı pençe-i mercân bozardı lü'lü'-yi ter hem

112

[Ġazel-i] Vağdetî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Gülşen-i küyını ol ğonca-femüñ yâra getir
Kafes-i tende ğöñül murđını feryâda getir
- 2 Pây-mâl eylemedin ğam beni ey bâd-ı şabâ
Müjde-i hâk-i rehin dîde-i nâ-şâda getir
- 3 Zekânuñ çâhına düşmüşlere ğadd yok ammâ
Vara bir bencileyin 'âşık-ı üftâde getir

- 4 Niçe bir gûş idelüm zâhid-i huşkuñ pendin
Sâkiyâ muṭrib ile meclise gel bâde getür
- 5 Ders-i ‘aşkı aña ben ögredeyin Vaḥdetiyâ
Tıfl-ı nâdân-ı dili var yürü üstâda getür

113

[180 a] **Tesdîs-i Âzerî**
(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Didi ol meh çâk ider tîgum girîbânuñ senüñ
Hâke şemşîr dem-i âlûdum döker ḳanuñ senüñ
İrgürür zaḥmum şaḳın gerdûna efğânuñ senüñ
Ben didüm bu cân u dil ser-geşte ḥayrânuñ senüñ
Çekmezem ğam dökse ḳanum tîĝ-i bürrânuñ senüñ
Vehmüm andandur ki pür-ḥûn ola dâmânuñ senüñ

II

Vehm ider dirlerse tîĝuñdan benümçün her denî
İl sözün gûş eyleme sulṭânum aldarlar seni
Diñleme ‘uşşâḳ ḥaḳḳında kelâm-ı düşmeni
Ḥançerüñden şanma rû-gerdân olam ‘ömrüm beni
Çekmezem ğam dökse ḳanum tîĝ-i hicrânuñ senüñ
Vehmüm andandur ki pür-ḥûn ola dâmânuñ senüñ

III

Çünkü öldürmek muḳarrerdür beni cânım şaḳın
Ġayr eliyle ṭutma luṭf eyle girîbânum şaḳın
Kendü şemşîrüñle çâk it cism-i ‘uryânum şaḳın
Der-miyân it dâmenüñ gül-berg-i ḥandânum şaḳın

Çekmezem ğam dökse anum tıg-i bürrânuñ senüñ
Vehmüm andandur ki pür-ûn ola dâmânuñ senüñ

IV

Olmadı âşıl lebüñden düstum kâmum benüm
Bezm-i ‘aş içre şikest itdi ğamuñ cânum benüm
İstemezsin lev-i ‘âlemden gide nâmum benüm
Gel o ibrâm eyleme devletlü sulânım benüm
Çekmezem ğam dökse anum tıg-i bürrânuñ senüñ
Vehmüm andandur ki pür-ûn ola dâmânuñ senüñ

V

Olsa cânum şeş-per-i endûhdan şad-pâre ten
Zerrece tıg-i ğamuñdan münarif olmaz beden
Dönmezem biñ zam urursañ sen gözi cellâddan
Âzerî-veş şîr-i tab‘um ‘arşa-yı ‘aş içre ben
Çekmezem ğam dökse anum tıg-i bürrânuñ senüñ
Vehmüm andandur ki pür-ûn ola dâmânuñ senüñ

114

Tesdîs-i Âzerî

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

I

Bu üsn ü bu melâatla cihân içre müsellemsin
Perî-rûlar arasında melek sîretlü âdemsin
Dil-i mecrû-ı ‘uşşâ-ı süan-perdâza merhemsin
Nola ihyâ iderseñ mu‘ciz-i ‘Îsâya hem-demsin
ayât-efzâ-yı ‘âlem rû-baş-ı mürde-i ğamsın
Hemân ben astenüñ cânı degülsin cân-ı ‘âlemsin

II

Gider cânım bedenden ey perî senden ba'îd olsam
Ğubâr-ı hâk-pâyûñ gibi cânâ nâ-bedîd olsam
Yoluñda cân u ser terk itmek ile çün ferîd olsam
Nola şemşîr-i bürrânûñ firâkıyla şehîd olsam
Hayât-efzâ-yı 'âlem rûh-bağş-ı mürde-i ğamsın
Hemân ben ğastenüñ cânı degülsin cân-ı 'âlemsin

III

Cefâlar eyleyüp her dem beni sen derd-nâk itseñ
Vücûdum âteş-i 'aşķuñla cânâ sûz-nâk itseñ
Dutup dest-i firâķuñla yaķamı çâk çâk itseñ
Efendüm râzıyem derd ü belâ ile helâk itseñ
Hayât-efzâ-yı 'âlem rûh-bağş-ı mürde-i ğamsın
Hemân ben ğastenüñ cânı degülsin cân-ı 'âlemsin

IV

Hevâ-yı pây-ı bûsuñla dil ü cân derd-nâküñdür
Ğamuñla künc-i miğnetde za'îf ü bî-mecâlüñdür
Dil-i bî-çârenüñ eglencesi resm-i hayâlüñdür
Bu maţla' ey hilâl-ebrû senüñ ğod ğasb-i ğâlüñdür
Hayât-efzâ-yı 'âlem rûh-bağş-ı mürde-i ğamsın
Hemân ben ğastenüñ cânı degülsin cân-ı 'âlemsin

V

Tabîbâ ğaste-i derd-i ğam-ı hecre devâ itseñ
Marâz-ı 'aşķa ķanûn-ı vefâ birle şifâ itseñ
Cihânûñ ğalkını hep Âzerî-veş mübtelâ itseñ
Hezârân mürde-i derd ü ğama gelseñ devâ itseñ
Hayât-efzâ-yı 'âlem rûh-bağş-ı mürde-i ğamsın
Hemân ben ğastenüñ cânı degülsin cân-ı 'âlemsin

[180 b] **Tesdîs-i Merhûm Âzerî Çelebi Rahmetullâhi ‘Aleyh**

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Añmaduñ bir kez ğam-ı ‘aşkuñla giryân olduğum
 Fürkatüñle hân-ķâh-ı ğamda mihmân olduğum
 Reh-güzârında sirişküm gibi ğalţân olduğum
 Şimdilik ğuş itmedüñ kûyuñda nâlân olduğum
 İşidürsin bir zamân hâk ile yeksân olduğum
 İşte gitdüm sağ esen ħal imdi ķurbân olduğum

II

Ben ķuluñ ğamz eyleyüp saña ‘adû-yı bed-güher
 ‘Âķıbet şalduñ diyâr-ı fürķate bî-pâ vü ser
 Tîr-i âhum eyleyüp ey seng-dil bir gün eşer
 Merħamet idüp şorarken ben ğarîbüñden ħaber
 İşidürsin bir zamân hâk ile yeksân olduğum
 İşte gitdüm sağ esen ħal imdi ķurbân olduğum

III

Redd idüp ķapuñdan ey mihr-i sipihr-i mekrümet
 Ķılmaduñ ben daħı nâçîze bir kez merħamet
 Cism-i bîmârumda ħalmadı ümîd ‘âfiyet
 Şimdi sen cevri ile öldürmek ne lâzım ‘âķıbet
 İşidürsin bir zamân hâk ile yeksân olduğum
 İşte gitdüm sağ esen ħal imdi ķurbân olduğum

IV

Dem mi vardur ħâtır-ı maħzûnumı incitmedüñ
 Resm-i cevri terk idüp semt-i vefâya gitmedüñ
 Çok cefâlar eyledüñ bir kez teraħħum itmedüñ

Bunca demlerdür kapuñda nâlemi işitmedüñ
İşidürsin bir zamân hâk ile yeksân olduğum
İşte gitdüm sağ esen al imdi urbân olduğum

V

Dûstum kûyuñda âhir terk idüp cân u seri
Âzerî-veş vâdî-i hicrâna düşdüm serserî
Aldı düşmenler elümden ol gül-i nâzük teri
‘Ömrüñ efzûn eylesün Hâk sağ olursañ ey perî
İşidürsin bir zamân hâk ile yeksân olduğum
İşte gitdüm sağ esen al imdi urbân olduğum

116

Tesdîs-i Âzerî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Şanmañuz ‘âlemde anca sâde ruhsâr isterüz
Şîve-kâr u ‘işve-ger şûh u sitem-kâr isterüz
Hüsn-i halka mâyilüz bir hûb-ı evâr isterüz
Bamazuz her mâh-rûya özge dildâr isterüz
‘Âşıkız biz ‘âşığın adrin bilür yâr isterüz
Virmezüz nâ-ehle dil yâr-ı vefâ-dâr isterüz

II

Dil kapuñdan a‘ne-i düşmenle dâyim dürdur
Ben hazîn olmada iller vaşl ile mesrûrdur
Sa‘ylar kim eylerüm yoluñda nâ-meşkûrdur
Sen meh-i nâ-mihre virmezsem gönül ma‘zûrdur
‘Âşıkız biz ‘âşığın adrin bilür yâr isterüz
Virmezüz nâ-ehle dil yâr-ı vefâ-dâr isterüz

III

Bî-ser ü sâ mân cihân mülkini gezdüm sû-be-sû
Her kimi gördüm fenâ deyrinde buldum telh-gû
Görmedüm bir hem-dem ü hem-derd yâr-ı nîk-hû
Bunca demdür eylerüm bâzâr-ı dehri cüst ü cû
'Âşıkız biz 'âşığın kıadrin bilür yâr isterüz
Virmezüz nâ-ehle dil yâr-ı vefâ-dâr isterüz

IV

Dehrden ey hâce ancak mihrdür maşşûdumuz
İsterüz sermâye-i şıdık u şafâdan sûdumuz
Kâyilüz bu yolda hâk olsa ten-i nâ-bûdumuz
Böyle halk itmiş bizi rûz-ı ezel ma'bûdumuz
'Âşıkız biz 'âşığın kıadrin bilür yâr isterüz
Virmezüz nâ-ehle dil yâr-ı vefâ-dâr isterüz

V

Âzerî biz şâhid-i bâzâra meyyâl olmazuz
Cevre mâyil yâr için şûrîde ahvâl olmazuz
Pûte-i 'aşkıında her sîmîn tenüñ kâl olmazuz
Cismimiz hâk eyleyüp yolında pâ-mâl olmazuz
'Âşıkız biz 'âşığın kıadrin bilür yâr isterüz
Virmezüz nâ-ehle dil yâr-ı vefâ-dâr isterüz

117

[181 a]

Tesdîs-i Âzerî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

I

Kanı bir haşletüñ cânâ dil-ârâlanmadan gayrı
Ya bir işüñ mi var hüsn ile ra'nâlanmadan gayrı
Ya bir 'âdet mi itdüñ halka ziyâlanmadan gayrı

Ya nem gördüñ benüm yoluñda şeydâlanmadan ğayrı
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

II

Göñül halvet serâyında belâña eyledüm mesken
Ġam-ı endüh ü miñnet bir gün eksük olmadı benden
Cemâlünsüz gülistân-ı cihân oldu baña külhen
Senüñ ben cânla kırbânuñ oldum ey perî yâ sen
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

III

İşigüñde raķibe dâyimâ minnetler eylersün
Gice tâ şubh olunca şevkle şöhetler eylersün
Dil-i zâra cefâya her zamân raġbetler eylersün
Yine tırmaz vefâ itdüm diyü minnetler eylersün
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

IV

Olaldan mihr-i ruhsâruñ sipih-i behcetüñ mâhı
Dil-i miskînüñ eksük olmadı âh-ı seher-ġâhı
Beni yâd eylemezsün lu᠗fla iller gibi ġâhı
Efendi şordüğüm ‘ayb itme inşâf eyle billâhı
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

V

Olaldan haste-i derd-i ġamuñ cânâ dil-i şeydâ
İdüp aķbel vücûdum eyledüm şihhatde istibrâ
Bilürken yoluña cân virdüğüm ey ġonca-i zîbâ

Yoluñda ölmek oldu Âzerîye maṭlab-ı a'lâ
Ne mihr itdüh baña mihrühle garrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

118

[Ġazel-i] Dervîş Kıdsî

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 Ey dil yüri şimden girü fikr-i kefen eyle
Lâgar cesedi tu'me-i zâğ u zağan eyle
- 2 Kırtar bizi ey peyk-i ecel vâdî-i gamdan
Cânân bize rahm eylemedi bârî sen eyle
- 3 Cism-i şâdef-âsâda olan kaṭre-i eşküñ
Her dânesini sa'y ile dürr-i 'Aden eyle
- 4 Hüzn ise çoğaldı yüri şimden girü 'âşık
Dil hânesinüh adını beytü'l-hâzen eyle
- 5 Ma'mûre-i dehr içre şafâ kalmadı Kıdsî
Şimden girü ser-ḥadd-ı fenâyı vaṭan eyle

119

[Ġazel-i] Ḥaylî Efendi

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Mâni'-i vaşl olmadan hâlî degül şâm u seḥer
Girmesün mâ-beyne yoḥsa pîrehan başdan çıkar
- 2 Zülf-i müşğînüh ne kayd olsun perîşân eylemek
Kâkülüh başdan yeter erbâb-ı 'aşka derd-i ser

- 3 Şerbet-i la'lüñ ümîd itse 'aceb mi haste-dil
Neylesün ölsün mü ey rûh-ı revân cândur umar
- 4 Gonca içre jâle şanmañ ol gözi maħmûr için
Kâse-i la'lin ile saqqâ-yı gülşen şu seper
- 5 Bağmayaldan ol gözi âhû benüm aħvâlüme
Geldi mir'ât-ı dil-i âşüfteye Haylî keder

120

[Gazel-i] Sırrî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Şehâ tîğ-i gamuñ kesmek dilermiş bendeki senden
Beni gam öldürür şimden girü ümmîdi kes benden
- 2 Görinmezsin kaçarsın 'âşıkuñdan neylesün âdem
Neden çağ böyle kaçmağ ey perî lâyıq mıdur andan
- 3 Baña gülzâr-ı kûyuñ gül-'izâruñ serv-ğaddüñdür
Ferâğat itdüm andan şâhid olsun seyr-i gülşenden
- 4 Lebüñsüz gonca-i ter nîşterdür çeşm-i 'uşşâğa
Ruħuñsuz fark olunmaz şahñ-ı gülşen künc-i küllenden
- 5 İrişdi şâm-ı fûrkat gül yüzüñden ölmege sa'y it
Yetiş ser-menzile ey Sırrî bârî turma irkenden

[181 b] **Tesdîs-i Beyânî**

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Giyüp ol câme-i dîbâyı zîbâlanmadan ğayrı
 O zer-kârî kemerle belde ra‘nâlanmadan ğayrı
 Miyânuñ gösterüp kıaddüñle bâlâlanmadan ğayrı
 Ne luřf itdüñ ‘aceb ben Kıaysa Leylâlanmadan ğayrı
 Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
 Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

II

Ruĥuñ mir’âtını âyîne-i ‘âlem-nümâ itdüñ
 Temâşâ itdürüp işbu dil-efkârı gedâ itdüñ
 Düşürdüñ vâdî-i hecre giriftâr-ı belâ itdüñ
 Fütâde eyleyüp ben ĥâk-sârı mübtelâ itdüñ
 Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
 Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

III

Varup ğarrâlanup aĝyâra ülfet eyledüm dirsın
 Dil-i nâ-şâdını şordum ri‘âyet eyledüm dirsın
 Vefâ itdüm cefâdan hep ferâgat eyledüm dirsın
 ‘Acebdür imtinân idüp maĥabbet eyledüm dirsın
 Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
 Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

IV

Benümle seyr-i bâĝa ‘azm idüp hîç ‘işret itdüñ mi
 Varup meclis kıurup üftâdeñ ile řoĥbet itdüñ mi
 Kenâr-ı cûda bir kezdür kenâre himmet itdüñ mi

Ne raħm itdüñ dil-i nâ-şadı bilsem râhat itdüñ mi
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

V

Beyânî-veş beni ruhsâr-ı âle ‘âşık itdüñ sen
Cemâlüñ gösterüp ol hadd u hâle ‘âşık itdüñ sen
Şalındüñ serv-veş ol yâl ü bâle ‘âşık itdüñ sen
Ne hüsn itdüñ ‘aceb hüsn-i cemâle âşık itdüñ sen
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

122

Ġazel-i Riyâzî Efendi

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Degüldür âbile yir yir dehân-ı yâr üzere
Şeker tirâşesidür dâne-i enâr üzere
- 2 Şalınsa yâr qalır mı gönülde şabr u sükûn
Qarâr ider mi hezâr olsa şâh-sâr üzere
- 3 Yir eyledi dil-i sengîn-i yârda âhum
Degüldi şanki ‘alem feth olup hişâr üzere
- 4 Qonuldu şandı gören qurşuñ üstüne bâdâm
Gelince nâveki dâĝ-ı dil-i figâr üzere
- 5 Riyâziyâ mey-i nâb ile bir midür dürdi
Ġazel olur mı bu şi‘r-i şafâ-şi‘âr üzere

123

[Ġazel-i] ‘Azmî-zâde

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Oldı şad-pâre tîğ-i gamla tenüñ
‘Âşık olmak neñe yarardı senüñ
- 2 Fi‘l-meşel âhenîn hişâr olsa
Tûb-ı hicrâna dönmeye bedenüñ
- 3 Merhem-i luţf ile leb-â-lebdür
Açsañ olmaz mı hoşka-i dehenüñ
- 4 Şaçlaruñ oldı ‘anberîn çevgân
Gûy-ı sîmînidür anuñ zekânuñ
- 5 Hâl-i la‘l-i nigârı vaşf itseñ
Hâletî cânda cây ider sühanuñ

124

[Ġazel-i] ‘Azmî-zâde Efendi

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Eger ‘akluñ reh-i ‘aşkında olmadıysa nâ-peydâ
Ne ararsın ser-i kûyında yâruñ ey dil-i şeydâ
- 2 Senüñ zülf-i girih-gîrûñden ayru şöyle olmuş kim
Hemân zencîri eksükdür dil-i dîvânenüñ cânâ
- 3 Dime kim ehl-i ‘aşkuñ gicesinden gündüzi yegdür
Ne anda ay var ne bunda gün ey dilber-i ra‘nâ

4 Hevâ-yı la‘l-i nâbuñ şöyle germ itmiş ki añduqça
Derûn-ı ħumda cûş eyler dem-â-dem bâde-i ħamrâ

5 Saña ħâyil olurdı Ĥâletî fenn-i belâgatda
Eger âyîne-i tab‘uñ göreydi tûtî-i gûyâ

125

[182 a] **Tesdîsât-ı Merĥûm Cinânî Efendi Raĥmetullâhi ‘Aleyh**
(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

I

Ķadüñ naĥlinde ber yoĶ ħalka bâlâlanmadan ħayrı
Ķanı bûy-ı vefâ ħaddüñde ra‘nâlanmadan ħayrı
Ne ħâşıl işigüñde baña şeydâlanmadan ħayrı
Ne luĥf itdüñ ‘aceb ‘uşşâĶa zîbâlanmadan ħayrı
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ħarrâlanmadan ħayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ħayrı

II

RaĶîb-i nâ-sezâyı vaşluñ ile kâm-rân itme
Beni redd eyleyüp hecrüñle rüsvâ-yı cihân itme
‘Adûnuñ gel kerem Ķıl tîr-i ta‘nına nişân itme
Vefâ itdüm diyü aĶyâra Ķarşu imtinân itme
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ħarrâlanmadan ħayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ħayrı

III

Benümle gitmeden bezm-i şarâba nefret eylersin
Varup aĶyârla meyĥânelerde ‘işret eylersin
Dil-i zârı ħamuñla mübtelâ-yı miĥnet eylersin
Yine ħikmet budur ‘uşşâĶ içinde nefret eylersin

Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

IV

Esîr-i ‘aşk idelden göñlümi ol kâdir-i muṭlaḳ
Kılup bî-hûde cevri zulm idersin dem-be-dem nâ-ḫaḳ
Olurken her denî deryâ-yı iḥsânũnda müstağraḳ
Begüm incinme gel billâh di ‘ayb olmasun şormaq
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

V

Dil-i maḥzûnumı vaşluñla şâd itdüñ mi bir laḫza
‘Aceb ol nâ-murâdı ber-murâd itdüñ mi bir laḫza
Şeh-i ḫüsn olalı hîç ‘adl ü dâd itdüñ mi bir laḫza
Cinânî-veş beni luṭfuñla yâd itdüñ mi bir laḫza
Ne mihr itdüñ baña mihrüñle ğarrâlanmadan ğayrı
Güzeller şâhı neñ gördük temâşâlanmadan ğayrı

126

Ġazeliyyât-ı ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Nûr-ı çeşmüm benüm ol nergis-i bîmâra fedâ
Dil ü cânım ol iki ğamze-i ḫûñḫâra fedâ
- 2 Gözlerümden bu iki merdüm-i ğam-dîdelerüm
Ruḫlarũnda şol iki ḫâl-i siyeh-kâra fedâ
- 3 Dil-i bîmârumı itdüm reh-i ‘aşkında ğubâr
Ten-i şad-pâremi kıldum señ dildâra fedâ

- 4 Çeşm-i pür-ḥûndur aḳan dâne-i eşküm güheri
La‘l-i dilberde dizilmiş dürr-i şeh-vâra fedâ
- 5 ‘Aḳl u şabr u ten ü cân u dil ü dîde ne ki var
‘Ulviyâ cümlesi ol turre-i tarrâra fedâ

127

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Yüz çevirmez dil-i âşüfte senüñ tîrûñden
Tîrûñi sînede dirîĝ eyleme naḥcîrûñden
- 2 Çünkü ben ḥasteñi öldürmege tedbîr itdüñ
Ey ṭabîb-i dil ü cân dönme bu tedbîrûñden
- 3 Şeb-i fûrḳatde niçe bir yanalum ḳahruñla
Şuşaduk teşneyüz içür bize şemşîrûñden
- 4 Murĝ-ı bâ-beste gibi düşdi dehân-ı yâra
Göñlümi ḳurtarımam zülf-i girih-gîrûñden
- 5 Şeyḫ câmıyla seni eyleye şâyed irşâd
Mey-fürûşa yetiş ey ‘Ulvî el al pîrûñden

128

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Sûre-i Nûr [u] Duḥânı vird ider her bâr şem‘
Zülf ü ruḥsârûñ idüpdür var ise efkâr şem‘

- 2 Rûzgâr rûzgâruñ şiddet-i zulmin görüp ¹⁰³
Od yaqar başına şekvâ için ey dildâr şem‘
- 3 Sîne-i pür-yâresinde dâyimâ işler fetîl
Tîg-i şevkuñla idelden cismini efkâr şem‘
- 4 Gördügi meh-rûya zer gösterse ağzıyla ne var
Rind-i şâhid-bâz olupdur ey kâmer-ruhsâr şem‘
- 5 ‘Ulviyâ ebrû-yı dilberde görinen hâller
Beñzer ol mihrâba kim her gûşesinde var şem‘

129

[182 b] **Tesdîs-i Cinânî Efendi**

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

I

Ezelden ‘âdetüñdür qaşd-ı erbâb-ı vefâ kılmak
Senüñ devrüñde düşmez ‘âşîka kesb-i şafâ kılmak
Revâ mı dûr idüp ‘uşşâkı yârından cüdâ kılmak
Nedendür böyle dâyim sa‘y-i meşkûrın hebâ kılmak
Muqarrerdür felek çün yârı yârından cüdâ kılmak
Çeküp zahmet ne lâzım birbiriyle âşinâ kılmak

II

Vişâl-i yâr için ‘uşşâka şarf-ı himmet eylersün
Anı bir iki gün dildârla hem-şoḥbet eylersün
Dönersin yine nâ-geh mübtelâ-yı fûrkat eylersün
Giriftâr-ı ğam-ı miḥnet esîr-i zillet eylersün

¹⁰³ Bu dizede vezin ve anlam bozuktur. "İsmail Çetin, Derzi-zâde Ulvî (Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkitli Metni) Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1993." adlı tezde şu şekilde yazılmıştır: "Şiddet ile zulm idüpdür aña şâh-ı rûzgâr"

Muqarrerdür felek çün yârı yârından cüdâ kılmak
Çeküp zaḥmet ne lâzım birbiriyle âşinâ kılmak

III

Sürûr-ı vaşl ile ‘uşşâkı mesrûr eyleyen sensin
Dil-i virânını luḥfuyla ma‘mûr eyleyen sensin
Dönüp âḥir yine hecriyle mehcûr eyleyen sensin
Murâdı ‘aksine devr eyleyüp dûr eyleyen sensin
Muqarrerdür felek çün yârı yârından cüdâ kılmak
Çeküp zaḥmet ne lâzım birbiriyle âşinâ kılmak

IV

Miyân-ı ‘âşık u ma‘şûka evvel şarf idüp himmet
Kılursın sa‘y-i bî-pâyân idüp taḥşîl-i ünsiyyet
Şoñ ucı ayırursın yine bir gün kılmayup şefkat
Gider el-ḥâşılı berbâd olur hep çekdüğüñ zaḥmet
Muqarrerdür felek çün yârı yârından cüdâ kılmak
Çeküp zaḥmet ne lâzım birbiriyle âşinâ kılmak

V

Kılup gâhî teraḥḥum şarf idüp sa‘y-i firâvânı
İdersin ‘âşık-ı şeydâya hem-dem gerçi cânânı
Cüdâ eylersin âḥir eyleyüp ‘aksine devrânı
Cinânî-veş aña mesken kılursın künc-i hicrânı
Muqarrerdür felek çün yârı yârından cüdâ kılmak
Çeküp zaḥmet ne lâzım birbiriyle âşinâ kılmak

130

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Hâl kim halka-i zülfünde nümâyân olmuş
‘Ayn-ı ‘âşık gibidür hüsnuñe hayrân olmuş
- 2 Ben kara günlü ġarîbüñ şeb-i târı gibi âh
Turreler ‘ârîzuñ üstinde perîşân olmuş
- 3 Hâkda cism-i za‘îfüm nola fark olmaz ise
Râh-ı miñnetde düşüp hâkla yeksân olmuş
- 4 Bülbül ağlamada gül gülmede dil anlamada
Kimi giryân kimi ġandân kimi nâlân olmuş
- 5 Dâġlar kim görünür sâ‘id-i sîmînünde
‘Ayn-ı ‘Ulvî gibidür la‘l-şifat kıan olmuş

131

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- 1 Bir bî-kesüm ki ġâlüme maħrem bulunmadı
Kıanlu yaşum gibi baña hem-dem bulunmadı
- 2 Dârü’ş-şifâ-yı ‘âlemi ġeşt iderüm dirġġ
Ölmekden özge yarama merhem bulunmadı
- 3 Bir ‘âleme irişmişdüñ ‘âşkı-yârıla
Geldüñ cihâna gitdüñ o ‘âlem bulunmadı

- 4 Demler geçer ki biñ yaşaruz her birinde lîk
Bezm-i ezelde sürdügümüz dem bulunmadı
- 5 Çarh iñlemekde mihr ise yanup yaqılmada
‘Âlem elemde bir dili bî-ğam bulunmadı

Tetimme

- 6 Bir bezm-i bî-şafâya götürdi felek bizi
Bâde dükendi câm-ı tehî Cem bulunmadı
- 7 Mîr ü gedâ faqîr ü ğanî hep esîr hâl
Hiç kimsede nişâne-i hâtem bulunmadı
- 8 Hâlûñ yanında almaya Firdevsi hâbbeye
Âdem gibi cihânda bir âdem bulunmadı
- 9 ‘Ulvî getürdi cânını tuhfe kabûl kııl
‘Arz itmege cenâbuña nesnem bulunmadı

132

[183 a]

Tesdîs-i Cinânî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Beste-i zülf-i siyeh-kâr olmağ ister göñlümüz
Öykünüp Manşûra ber-dâr olmağ ister göñlümüz
Bâde-i ‘aşk ile evgâr olmağ ister göñlümüz
Bir sehî-ğadde hevâ-dâr olmağ ister göñlümüz
Bir cüvâna ‘aşık-ı zâr olmağ ister göñlümüz
Pîrlik vaqtinde bîmâr olmağ ister göñlümüz

II

Ĥûblardan ‘âzim olmuşken ferâgat kıılmağa
İstemezken kimseye mihr ü maĥabbet kıılmağa
Diñlemez Şimdi Őürü‘ itsem naŐîĥat kıılmağa
Başladı bir âfete ‘arz-ı meveddet kıılmağa
Bir cüvâna ‘âşık-ı zâr olmağ ister göñlümüz
Pîrlik vaĥtinde bîmâr olmağ ister göñlümüz

III

Bülbül-i Şeydâ gibi gül-berg-i ĥandân istemez
Bâğ u râğa meyli yoĥ seyr-i gülistân istemez
İrtifâ‘-ı faĥr ider iĥbâl ü ‘unvân istemez
ĤâŐılı itseñ cihân mülkine sulţân istemez
Bir cüvâna ‘âşık-ı zâr olmağ ister göñlümüz
Pîrlik vaĥtinde bîmâr olmağ ister göñlümüz

IV

Yüz tutup Şimden girü âlûde-dâmân olmağa
Ķaşdı var zühd ü Őalâĥından peşîmân olmağa
Cân virüp bir dilberüñ ‘aŐıkıyla nâlân olmağa
Sa‘y idüp râĥ-ı ĥam-ı [‘aşık] içre pûyân olmağa
Bir cüvâna ‘âşık-ı zâr olmağ ister göñlümüz
Pîrlik vaĥtinde bîmâr olmağ ister göñlümüz

V

‘Arz idüp ol pâdiŐâĥ-ı ĥüsne ĥâlüm rû-be-rû
Bendesı oldum ne ĥam eylerse a‘dâ güft ü gû
Vaĥtidür ĥamdan helâk olsa raĥîb-i kîne-cû
Ey Cinânî bilmeyen bilsün ‘alâ rağmi’l-‘adû
Bir cüvâna ‘âşık-ı zâr olmağ ister göñlümüz
Pîrlik vaĥtinde bîmâr olmağ ister göñlümüz

133

Ġazel-i ‘Ulvî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Şalursın sâye-veş hâke niçe sulţân-ı hûbânı
Şalınsuñ nâzla ey serv-ķâmet sâye sulţânı
- 2 Düşer endâmına lerze çemende serv-i bâlânuñ
Ĥarîm-i bâġı seyr itseñ Ĥırâmânı Ĥırâmânı
- 3 Çemen şahnında cânâ sâye-i ķaddüñ midür yâĤûd
Düşürdi bâd-ı âhum ayaguña naĤl-ı bistânı
- 4 Meger kim gördiler öykündüġin sen serv-i bâlâyâ
Üşerler başına servüñ idüp bülbüller eġġanı
- 5 Şanurlar sidre üzre şeh-per-i Cibrîldür ‘Ulvî
Görenler kâkül-i miskînle ķadd-i Ĥırâmânı

134

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Severin cân ile ol ġonca-dehânı çokdan
Şol Ĥudâ Ĥaķķı ki var itdi cihânı yoķdan
- 2 Râziyuz eyle şehâ gâĤî cefâ gâĤî vefâ
Devletüñde görelüm luĤfuñı azdan çokdan
- 3 Sîne meydânını şahrâ-yı neyistân eyle
Ten-i Ĥâķîye nazar kıl ki pür olsun oķdan

4 Lâlenüñ dâg-ı derûnın ne bilür sâğar-ı mey
Acuñ ey gonca-dehen hâlini şorma toğdan

5 ‘Ulvî-i haste-dile yoğ yire cevrl eylersin
Bûse-i la‘lünü umduğça gelürsünü yoğdan

135

[Ėzel-i] ‘Ulvî

(Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün)

1 Ol dilber-i nev-ğat seni çün fitneye şaldı
Ėam çekme gönül kim çoğı gitdi azı kaldı

2 Gitdükçe gönül tâlîb olur genc-i vişâle
Hırş ise ziyâd olmada ‘ömr ise azaldı

3 Ėarğ olacağın bilmedi dîvâne gönül âh
Ėavvâş-şifat bağr-ı Ėam-ı ‘aşkuña taldı

4 Ėan derleyürek tîğ-i müjeñ keştî-i tende
Cân lengerini dil deñizinden çeküp aldı

5 Meydân-ı mağabbetde seyrin eyleyli tûb
Çevğân-ı kazâ ‘Ulvîyi yirden yire çaldı

136

[183 b] **Tesdîs-i Cinânî Efendi**

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Nola Ėarğ-âb iderse kâ’inâtı çeşm-i giryânum

Yağarsa tığ-ı çarğı süz-ı âh-ı âteş-efşânum

Sezâ-vâr-ı belâ şâyeste-i gamdur dil ü cânum
Mağarrum qalmamışdur cürmümi inkâra dermânım
Günâhum bî-nihâyetdür şayılmaz cürm ü 'işyânım
Beni 'afvuñla handân it meded devletlü sulţânım

II

Nihâl-i nâz-perver qâmet-i bâlâñ için olsun
Gül-i bâğ-ı leţâfet 'arız-ı zîbâñ için olsun
Müsel sel kâkülüñle haţt-ı 'anber-sâñ için olsun
Edâ-yı rûh-bağsuñ la'l-i gevher-zâñ için olsun
Günâhum bî-nihâyetdür şayılmaz cürm ü 'işyânım
Beni 'afvuñla handân it meded devletlü sulţânım

III

Firâquñla gönül âvâredür sensüz qarârım yok
Gamuñla gûşe-i gurbetde qaldım gam-güsârım yok
Varup 'özr eylemekdür saña fikrüm gayrı kârım yok
Hiçâbumdan velîkin i'tizâra iktidârım yok
Günâhum bî-nihâyetdür şayılmaz cürm ü 'işyânım
Beni 'afvuñla handân it meded devletlü sulţânım

IV

Beden kim senden ayru qalup efsürde olmuşdur
Gam-ı hicrânla gitmiş hayâtı mürde olmuşdur
Meded qıl gonca-veş dil teng olup pejmürde olmuşdur
Efendi gerçi benden haţıruñ âzürde olmuşdur
Günâhum bî-nihâyetdür şayılmaz cürm ü 'işyânım
Beni 'afvuñla handân it meded devletlü sulţânım

V

Ĥudâ kim Ĥusn-i bî-hemtâ ile mişlûñ 'adîm itdi
BiĤamdillâh ki ol zât-ı Ĥaţâ-bağsuñ kerîm itdi

Cinânî işigüñde gerçi kim cürm-i ‘azîm itdi
Ne itdiyse recâ-yı ‘afv idüp bî-ḥavf u bîm itdi
Günâhum bî-nihâyetdür şayılmaz cürm ü ‘işyânum
Beni ‘afvuñla ḥandân it meded devletlü sulṭânum

137

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Dir gören cism-i laṭîfin aña âdem cânı
‘Acebâ böyle sever mi ola âdem cânı
- 2 Tek hemân ‘id-i vişâlüñle müşerref olayın
Yoluña hem dili ḳurbân ideyin hem cânı
- 3 Bûse-i la‘l-i revân-baḥşuña mânend olmaz
Rûḥ-ı şânî ki ḳatar cânuma her dem cânı
- 4 Cânısın cânısın iḳlîm-i ḥayâtuñ nitekim
Döndi bir ḳâlebe ‘âlem şeh-i ‘âlem cânı
- 5 Vaşf-ı la‘lüñ ile ten mürdesi bulmazdı vücûd
‘Ulvîyâ ḥaste-dilüñ olmasa ol fem cânı

138

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 ‘Adem gülzârına bir ḡonca-leb cânânımız gitdi
Diriḡ ol serv-ḳadd sîmîn-beden tiz bitdi tiz yitdi

- 2 Şikâr-ı murğ-ı lâhûta süzildi şol kara gözler
Cihâna baqdı gördi hayfadur qonmağa ‘âr itdi
- 3 Zamâne lu‘betidir saña beglik virse incinme
Niçe ‘âşıkları bir lu‘b ile ol hâke ser gitdi
- 4 Müsâfir-hânedür ‘âlem toludur âh u şâhumla
Der ü divârına baqsañ neler geldi neler gitdi
- 5 Firâq-ı yârla yitmez mi a‘dâ qahrı ey ‘Ulvî
‘Aceb ey çarğ-ı merdüm-küş o bî-çâre saña nitdi

139

[Gazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Sîneye dâğ-ı maħabbet yaqalum lâle gibi
Qatre qatre dökelim göz yaşını jâle gibi
- 2 ‘Aks-i ruhsârûñ ile mâh-ı münevverdür câm
Halka-i şoħbetimiz oldı aña hâle gibi
- 3 Gitdüñ ey kebg-i hırâmum baña şayd olmaduñ âh
Cânımı ħasret ile ala gözüñ ala gibi
- 4 Yine diş yâresi gördüm leb-i cân-baħşuñda
Başlar çıksa yüzüñde nola tebhâle gibi
- 5 Gerçi kim ‘azm-i sefer eyledi ‘Ulvî-i ħarîb
‘Aql ile fikri velî dilber ile qala gibi

[184 a] Tesdîs-i Cinânî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Kâmetüñ gibi bülend ü hûb-şânım var imiş
 Kâkülüñ mânendi 'ömr-i câvidânım var imiş
 Pençe-i şîr-i firâkuñdan emânım var imiş
 Hân-ı vaşluñdan nevâl-i âb u nânım var imiş
 Devlet-i iqbâl ü baht-ı kâm-rânım var imiş
 Kim seni bir dağı görmege zamânım var imiş

II

Matla'-ı mihr-i vefâdan toğdı hürşîd-i vişâl
 Rûşen itdi ser-be-ser âfâkı envâr-ı cemâl
 Kalmadı bu şevkle hâtırda âşâr-ı melâl
 Hâmülillâh hayra döndi 'âkıbet encâm-ı hâl
 Devlet-i iqbâl ü baht-ı kâm-rânım var imiş
 Kim seni bir dağı görmege zamânım var imiş

III

Dehr-i fânînüñ ki ahvâlinde vardur gâyeti
 Bu imiş rûz-ı ezel 'uşşâka dâyim 'âdeti
 Bir iki gün kime çekdürse belâ-yı fûrkatı
 Sevğ idermiş aña luğfindan şafâ-yı vuşlatı
 Devlet-i iqbâl ü baht-ı kâm-rânım var imiş
 Kim seni bir dağı görmege zamânım var imiş

IV

Ben dimezdüm kim ser-i kûyuñda çün mesrûr olam
 Belki añlardum yanuñda dâyimâ mehcûr olam
 Bu imiş taqdîr-i Hâk âhîr mişâl Tûr olam

Pertev-i dîdâruñ ile ya'nî kim pür-nûr olam
Devlet-i iqbâl ü baht-ı kâm-rânum var imiş
Kim seni bir dağı görmege zamânum var imiş

V

Ey Cinânî ref' olup âyîne-i dilden gubâr
Mazhar-ı nûr-ı tecellî oldı hep dâr ü diyâr
Rûşen oldı 'âkıbet bu dîde-i giryân u zâr
Şubh-ı vuşlat zâhir oldı gitdi şâm-ı hecr-i yâr
Devlet-i iqbâl ü baht-ı kâm-rânum var imiş
Kim seni bir dağı görmege zamânum var imiş

141

[Gazel-i] 'Ulvî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Gerçi kim 'âleme çok dilber-i mümtâz gelür
Haqq budur kim saña beñzer güzelüm az gelür
- 2 Haşre dek dâmenüñ elden kıomaz âvâre göñül
Sen anı şanma cefâ itmek ile vâz gelür
- 3 Haşret-i la'lüñ ile bî-kes ü tenhâ olalı
Bezm-i gamda meges âvâzı baña sâz gelür
- 4 Kime kaçd itdi 'aceb yine harâmî çeşmüñ
Gûş-ı câna ser-i kûyuñda bir âvâz gelür
- 5 Gerçi yüz biñ bulunur 'âşıka cânlar virici
Şanma 'Ulvî gibi bir 'âşıq-ı ser-bâz gelür

142

[Ġazel-i] ‘Ulvî Çelebi

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Dilâ hercâyidür ol cevri çok cânânı neylersin
Ĥas u ĥârıyla açılmış gül-i ĥandânı neylersin
- 2 Ceres gibi figân itseñ işitmez ol şanem nâleñ
Baĥup bir sâde naĥşa sûret-i bî-cânı neylersin
- 3 Göñül ‘uryân-ı ‘aşĥ ol ĥânmandan geç şeh-i ġamsın
Külâh-ı Keyĥubâd u ĥaşmet-i ĥâĥânı neylersin
- 4 Gerek Ĥızr ol gerek İskender ölmek çün muĥarrerdür
Çeküp zûlmet belâsın çeşme-i ĥayvânı neylersin
- 5 Tıtalum mâh-rûlarla idem göz yaşını teskîn
Figân u âha şabr itmez dil-i nâlânı neylersin
- 6 Bahâr eyyâmıdur seyr-i kenârũñ vaĥtidür ammâ
Ĥadeng-i ġam gibi tırmaz yaġar bârânı neylersin
- 7 Be ‘Ulvî derd-i ‘aşĥ-ı yârla çünkim başuñ ĥoşdur
Tabîb-i şehre her dem baş egüp dermânı neylersin

143

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Fetîl-i dâġımı âhum bilenden pîrehen şaĥlar
Nitekim şem‘a-i fânûs şem‘i sönmeden şaĥlar

- 2 ‘Adûlardan hâzer kılmaz yoluñda ‘âşık-ı şâdık
Belâlardan anı dâyim Hudâ-yı zü’l-minen şağlar
- 3 Şu kim pirâhenin kûyuñda ğarķ-ı eşk-i çeşm eyler
Hemân ol hâcîdur kim zenzeme batmış kefen şağlar
- 4 Nihân ol hâne-i dilberde ağıyâra zebûn olma
Sen Allâh'a tevekkül eyle ey dil şağlayan şağlar
- 5 Çıkup maḥbûb ile seyr-i kenâr-ı bâğ u râğ itmez
Hayıflar ‘Ulviyâ ol şaḡşa kim yanında zen şağlar

144

[184 b] **Tesdîs-i Cinânî Efendi**

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Ḥam kıtur ḳaddin ğamuñla tâḳ-ı ebrûñı gören
Göz göre meshûr olur ol çeşm-i câdûñı gören
‘Âḳıbet başdan çıkar zülf-i semen-bûñı gören
Vechi var baḳmazsa ğayra rûy-ı nîĝûñı gören
Aḳıdur şu gibi ğöñlin ḳadd-i dil-cûñı gören
Şoyınup abdâl olur bir kerre pehlûñı gören

II

İşigüñde ḳul olup erbâb-ı ḳadr ü i‘tibâr
Her biri abdâluñ olmağ ile eyler iftiḥâr
Pâyûña yüzler sürüp her dem mişâl-i cûy-bâr
Ġam degül âḫir şoyınmağı idersem ihtiyâr
Aḳıdur şu gibi ğöñlin ḳadd-i dil-cûñı gören
Şoyınup abdâl olur bir kerre pehlûñı gören

III

Kim ezilmez ol leb-i la‘l-i şeker-ḥâñı görüp
Saña kim dil bağlamaz zülf-i semen-sâñı görüp
Mâyil oldum kâmet-i mevzûn u zîbâñı görüp
Gitdi ‘aqlum bir nazâr pehlû-yı ra‘nâñı görüp
Akıdur şu gibi gönlin kıdd-i dil-cûñı gören
Şoyınup abdâl olur bir kerre pehlûñı gören

IV

Ḥâṭırum gerd-i ta‘alluḡdan gamuñla pâk olup
Şoyınup abdâluñ oldum ‘âşık-ı bî-bâk olup
Pây-mâl-i râh-ı ‘aşk olsam ‘aceb mi hâk olup
Câme-i cismüm kabâ itsem girîbân-çâk olup
Akıdur şu gibi gönlin kıdd-i dil-cûñı gören
Şoyınup abdâl olur bir kerre pehlûñı gören

V

Sünbül olmaz bâğda bu kâkül-i hoş-bû gibi
Bir nihâl-i tâze olmaz ol kıdd-i dil-cû gibi
Görmedüm mir‘ât u şâf u sâde ol pehlû gibi
Ṭañ mıdur gönli Cinânîñüñ aḡarsa şu gibi
Akıdur şu gibi gönlin kıdd-i dil-cûñı gören
Şoyınup abdâl olur bir kerre pehlûñı gören

145

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Ḥaḡ bu kim özge şafâ yok mı mey-i ḡamrâda
Ola meclisde ḡuşûşâ o gül-i ra‘nâda

- 2 Gözüme şekl-i beşerde görünür mihr-i münîr
‘Aks-i hüsnuñ ki görem câm-ı mey-i şahbâda
- 3 ‘Âkıbet hâk olacak cism için efkârı gider
Ey gönül ‘ârif olan ğam mı çeker dünyâda
- 4 Murğ-ı dil fâhte-veş âh u figân eylemede
Ol boyı serv-i ser-efrâz ise istignâda
- 5 Sâye-veş hâke düşersem ne ‘aceb ey ‘Ulvî
Oldı bir serv-i hırâmâna gönül üftâde

146

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Gönül âh itdi hecrüñle gözüm dökdi bu şebnem hem
Benümçün inledi bülbül seher ağladı şebnem hem
- 2 Gözüm câm-ı Cem ü âyîne-i ‘âlem-nümâ gönülüm
Benüm bu remzümi fehm itmedi İskender ü Cem hem
- 3 Ehibbâdan şanup râz açma ey dil kimseye hergiz
‘Adâvetle maḥabbet şimdi birdür medḥ ile zem hem
- 4 Sifâl-i ser-ḳadehdür meclisümde bâde göz yaşı
Celîsüm derd ü miḥnetdür enîsüm ğuşsa vü ğam hem
- 5 Nice tîmâr iderler yarama cerrâḥlar bilsem
Tutuşur ‘Ulviyâ sûz-ı dilimden penbe merhem hem

147

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Lebûñle çeşmüñe ‘âlem bizi dil-dâdedür dirler
Şuşarşak pür-ħumâr ancak şu içsek bâdedür dirler
- 2 Nihâl-i serv-i bâlâñuñ görenler ‘aksini dirler
Ayaguñ öpmege düşmiş senüñ üftâdedür dirler
- 3 Sözüñ vaşf-ı leb-i la‘lûñle hem rengîn ü hem şîrîn
‘Adûlar nüktemi fehm eylemezler sâdedür dirler
- 4 Cihânı lâ ile selb eylemek âsân idi ammâ
Beķâ icâbın eylerse kamu illâdadur dirler
- 5 Yetîm-i eşk-i çeşm-i ‘Ulvîye bakma ħaķâretle
Nazardan düşmesün luţf ile merdüm-zâdedür dirler

148

[185 a] Tesdîs-i Cinânî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Ĥûblardan bir nefes ħâlî degül kâşânemüz
Tâ ezelden ‘ayş için bünyâd olunmuş ħânemüz
Rind-i dürd-âşâm olanlar söyleyüp efsânemüz
Bezm-i ‘aşķ içre nola nûş itseler peymânemüz
Geçdi Mecnûn ‘aşķdan geçmez dil-i mestânemüz
İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dîvânemüz

II

Zülf-i hûbânuñ anı bend itdiler zencîrine
Şerbet-i la'liyle çok sa'y eyledüm tebdîrine
Bulmadum bir çâre hîç tebdîrimüñ te'şîrine
Gerçi tâbi'dür tarîk-i 'aşk içinde yirine
Geçdi Mecnûn 'aşkıdan geçmez dil-i mestânemüz
İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dîvânemüz

III

Kûh-ken kim sevdi Şîrîni maḥabbet eyleyüp
Bîsütündan cân atup gitdi nedâmet eyleyüp
Kıldı 'Azrâ terkini Vâmîk inâbet eyleyüp
'Âkıbet Leylî hevâsından ferâgat eyleyüp
Geçdi Mecnûn 'aşkıdan geçmez dil-i mestânemüz
İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dîvânemüz

IV

Cân virüp bir nev-cüvâna 'âşık-ı zâr olmağa
Kaşdı cân-ı 'aşkla ser-mest ü evgâr olmağa
Sa'y ider dâğ-ı ğam-ı hecriyle evkâr olmağa
Hâşılı hîç meyli yok bir laḫza hüşyâr olmağa
Geçdi Mecnûn 'aşkıdan geçmez dil-i mestânemüz
İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dîvânemüz

V

Aldı 'aqlın 'arz-ı ruḫsâr eyleyüp cânâneler
Âşinâ-yı 'aşk olaldan ta'n ider bîĝâneler
Hüşyâr olup Cinânî-veş nice mestâneler
Uşlanup dârü'ş-şifâdan çıkdı hep dîvâneler
Geçdi Mecnûn 'aşkıdan geçmez dil-i mestânemüz
İllerüñ uşlandı uşlanmaz bizüm dîvânemüz

149

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Zekānuñ hecri ile dil delinüp nây oldu
Ġabġabuñ fikri ile ħâlimüz eyvây oldu
- 2 Nâvek-i âhı atarsağ yiridür eflâke
Ķaşları hecr ile kâmetümüz yây oldu
- 3 Şeb-i miġnetde ħilâl olsa nola cism-i nizâr
Gün yüzüñ görmeyeli hefte degül ay oldu
- 4 Ehl-i ‘aşkuñ kimi fūrkatde kimi vuşlatda
Niçesi yoġsul olup niçeleri bay oldu
- 5 Ŧuydılar yoluña cân virdüğini ‘Ulvînüñ
Saña ‘âşık olalı ‘âleme rüsvây oldu

150

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Ey gönül seyyâġ olup ‘azm it vaţandan bir yaña
‘Âlemi geşt idelüm sen bir yaña ben bir yaña
- 2 Yârdan mehcür idüp ħûn eyleme baġrum benüm
Pend-i nâşih bir yaña vü ta‘n-ı düşmen bir yaña
- 3 Dîde giryân sîne büryân ħâneme varsam kaçan
Çâk ider der yağasın bir yaña revzen bir yaña

- 4 Ol sehî-ğadd dilberüñ gel gitme kûyından diyü
Pâyuma sâyem düşer bir yaña dâmen bir yaña
- 5 Her kaçan gülzâra varsam ‘Ulviyâ dildârsuz
Dil uzadur hârlar bir yaña sûsen bir yaña

151

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Cevr-i a‘dâya tağammül yegdür
Der-geh-i Ĥağğa tevekkül yegdür
- 2 ‘Aşğ yolunda sebük-pây olıgör
Terk-i âlât-ı tecemmül yegdür
- 3 Gün gibi irse başuñ eflâke
Sâye-veş halka tenezzül yegdür
- 4 Seng-i miğnetle dögün ey ten-i zerd
Saña dîbâdan ise çul yegdür
- 5 ‘Ulviyâ hâtrıruña degse ‘adû
‘Ârif ol tınma tecâhül yegdür

152

[185 b] Tesdîs-i Cinânî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Gerçi ‘âşık geçinür çok bulnur her güzele
Deñmede ‘âşık-ı şâdık şanemâ girmez ele

Ne revâdur varasun göz göre her mübtezele
Zahm urup tîr-i ğamuñ bağrumı reşk ile dele
Cûy-bâr eyle gözüm yaşını sen şimdi hele
Yüri ey serv yigitsin yüri yoluña gele

II

Va‘de-i vaşl ile evvel beni meftûn itdüñ
Aldadup şoñra ğam-ı hecr ile mağbûn itdüñ
Ğayrılarla şalınup kalbümü maħzûn itdüñ
Aĝladup gözlerimüñ yaşını Ceyhûn itdüñ
Cûy-bâr eyle gözüm yaşını sen şimdi hele
Yüri ey serv yigitsin yüri yoluña gele

III

Beni sâyeñ gibi gezdürmege eylersin ‘âr
Taķılur yanuña her laħza kesilmez aĝyâr
Umaram her ne ki çekdiyse ğamuñla dil-i zâr
Göresin başuña bir gün gele hep âħir-i kâr
Cûy-bâr eyle gözüm yaşını sen şimdi hele
Yüri ey serv yigitsin yüri yoluña gele

IV

Beni dûr itdi ğapuñdan bir iki dûn u denî
Luţfla diñlemedüñ pend ü naşîhat kîlini
Pây-mâl itdi ğamuñ gerçi ki bu cân u teni
Bed-du‘â itmezem ammâ ğodum Allâha seni
Cûy-bâr eyle gözüm yaşını sen şimdi hele
Yüri ey serv yigitsin yüri yoluña gele

V

Şanma yanuñda ğala eyledüĝüñ cevr ü cefâ
Ķala kâr itmeye mi âh-ı seher-ĝâh saña

Bulasın bir dem ola her ne ki itdünse baña
Ne çekermiş göresin sen de Cinânî-i gedâ
Cûy-bâr eyle gözüm yaşını sen şimdi hele
Yüri ey serv yigitsin yüri yoluña gele

153

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün)

- 1 Hâk-i kademün mîl ile çekdüm gözüm üzre
Bir kıble-nümâ eyledüm anı yüzüm üzre
- 2 Bâd-ı ğam-ı miñnet anı kûyuñda kıomazdı
Yağdırmasa bârân-ı sirişküm tozum üzre
- 3 Mestûr ideli ğaıı-ı siyeh ‘arız-ı yârı
Tercîh iderüm gicelerüm gündüzüm üzre
- 4 Maıv itmedi ğurşid-i ruğuñ baııt-ı sirişküm
ıoğmadı sa‘âdet ğüneşı yıldızum üzre
- 5 Dürr dişlerinüñ vaşfinı nazm ideli ‘Ulvî
Her noııtaları cevher olupdur sözüm üzre

154

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Cûy-ı çeşmümden benüm müjğân-ı ğûnînüm hemân
Oldı etrâf-ı İremde ‘ayn-ı şâğ-ı ergüvân

- 2 Şol kadar hûn itdi bağrum hasret-i la‘l-i lebün
İki gözüm bir dem olmaz dîdeden akmaya kan
- 3 Kıaddüne beñzetedügi çün kâmet-i servi şehâ
Gülşen içre ayagına yüz sürer âb-ı revân
- 4 Cism-i zerdüm hâk iderse sebz-i hattıñ âl ile
Her şükûfe kabrüm üzre ola mîr-i ‘âşıkân
- 5 Dâğlar verd-i maħabbet her elif ‘Ulvî nihâl
‘Andelb-i hoş-nevâyım kim tenümdür gülsitân

155

[Gazel-i] ‘Ulvî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Fütâde kıaddüne ‘ar‘ar ruħuña verd-i ter ‘âşık
Ölümlü çeşmüne nergis lebüne goncalar ‘âşık
- 2 Zemîn ü âsmâna şît-i hüsnuñ velvele şaldı
Hâbîbüm saña olmışdur melek ‘âşık beşer ‘âşık
- 3 Melâhat kişverinde ey perî bir şâh-ı ‘âdilsin
Cefâ görmez senüñ devründe bir kimse meger ‘âşık
- 4 Devâsız derd iken ‘aşkuñ oransuz cevır iken hecrüñ
O derde mübtelâ olup o cevıre şabr ider ‘âşık
- 5 Ser-i küyuñ tolanurlar dil-i ‘Ulvî gibi her dem
Hať-ı ruhsâruña olmuş güneş ‘âşık kamer ‘âşık

[188 a] Tesdîs-i Cinânî Efendi

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Dil-i âzâdenüñ evvel şalâh u zühd idi kârı
 Degüldi bir nihâl-i nâz-perverdün hevâdârı
 Kılup şimdi o zülf-i ‘anber-efşânuñ giriftârı
 İdüp bir gül gamıyla bülbül-âsâ kârımı zârî
 Beni ol nev-cüvânuñ çünkü kılduñ ‘âşık-ı zârı
 Taḥammül vir Hudâyâ bâr-ı ‘aşkın çekmege bârî

II

Elümde sîm ü zer ḥarc itmege cânâna vüs‘at yok
 Kenâra çekmege bâlâ-yı kıddin istirâhat yok
 Cemâlin görmesem şabr itmege bir lahza kudret yok
 Muḥaşşıl çekmege bâr-ı belâ-yı ‘aşkı tâkat yok
 Beni ol nev-cüvânuñ çünkü kılduñ ‘âşık-ı zârı
 Taḥammül vir Hudâyâ bâr-ı ‘aşkın çekmege bârî

III

Beni Leylî saçı gâlib kılup Mecnûna şöhretde
 Giriftâr itdi kaldum bend-i sevdâ-yı maḥabbetde
 Gezerken fâriğ ü âzâde şahrâ-yı selâmetde
 Mekânım eyleyüp âḥir ser-i kûy-ı melâmetde
 Beni ol nev-cüvânuñ çünkü kılduñ ‘âşık-ı zârı
 Taḥammül vir Hudâyâ bâr-ı ‘aşkın çekmege bârî

IV

Yüzüme bak disem bakmaz geçer nâz u tegâfülden
 Şorarsam la‘lini şâfi ḥaber virmez ta‘allülden
 Binâ-yı şabr ise ḥâlî degül bir dem tezelzülden

Za'îf oldum mecâlüm kalmadı kaldum taḥammûlden
Beni ol nev-cüvânuñ çünki kılduñ 'âşık-ı zârı
Taḥammül vir Ḥudâyâ bâr-ı 'aşkın çekmege bârî

V

Göñül kim [bir] ser-âmed serv-i âzâduñ esîridür
Güzeller 'askerinüñ pâdişâh-ı bî-naẓîridür
Egerçi ḥalk-ı 'âlem 'âşık-ı zâr u ḥaķîridür
Cinânî ḥasteye raḥm eyle kim hengâm-ı berîdür
Beni ol nev-cüvânuñ çünki kılduñ 'âşık-ı zârı
Taḥammül vir Ḥudâyâ bâr-ı 'aşkın çekmege bârî

157

[Ġazel-i] 'Ulvî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 'Ayn-ı 'ibretle nazâr kıll lâle-i ḥamrâya baķ
Dâĝ-ı ḥûn-âlûde-i Mecnûn ğam-ı fersâya baķ
- 2 Rû-yı yâri gül gül itmiş neşve-i câm-ı şarâb
'Aşķ gûlzârında açılmış gül-i ra'nâya baķ
- 3 Âyet ile şâbit olmuşdur şarâbuñ nef'i çok
Münkir olma şûfiyâ gel bâde-i ḥamrâya baķ
- 4 Ğonca-i dem-beste idüp servi kılmışdur şikest
Şol dehân-ı tengi seyr it şol kad-i bâlâya baķ
- 5 Bunca demdür küştesidür ğamze-i ḥûn-rîzinüñ
Ĝûşe-i çeşm ile bir kez 'Ulvî-i şeydâya baķ

158

[Ġazel-i] ‘Ulvî Efendi

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Medh idersin kaçın hilâlî misin
Vaşf idersin belin hayâlî misin
- 2 Kankı kûyındasın Sitanbuluñ
Yoħsa ey bî-vefâ Vefâlî mısın
- 3 Şâfi la‘lini medh idersin anuñ
Şûfiyâ bâdeden şafâlî mısın
- 4 Bilsem ey kâse-i ser-i pâ-mâl
Seg-i cânânımuñ sıfâlî misin
- 5 ‘Ulvîye yâri gelmege bu gice
Didi tenhâ mı hücre hâlî misin

159

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Nâme şerh eyler iken yâre yaķam çâk itdüm
Cism-i fersûdemi ol nâme içün hâk itdüm
- 2 Ağlamak tıtdı beni nâme yazarken yâre
Göz yaşıyla varaķ-ı nâmeyi nem-nâk itdüm
- 3 Hayret almış beni bir niçe zamân geçmiş âh
‘Aķlumuñ gitdüğini soñradan idrâk itdüm

- 4 Nâme-i asretüm irmiŖ iŖigine o meh n
Gün gibi menzil mi çarem-i efl k itdüm
- 5 ‘Ulviy  yazmağ i n ‘aŖk-ı haik i vaŖfın
G ll u gıŖdan dil   c n levh sını p k itdüm

160

[188 b] **Tesd s-i Cin n **

(Mef’ l  F ’il t  Mef ’il  F ’ilün)

I

 Ŗ fte-h l-i turre-i arr r olam gibi
Mecr h-ı tür-i g mze-i dild r olam gibi
C m-ı Ŗar b-ı ‘aŖkla evg r olam gibi
R sv -yı Ŗehr   Ŗ hre-i b z r olam gibi
Bir serv-i ser-bülende hev d r olam gibi
Togrusı bu ki ‘aŖka girift r olam gibi

II

eŖmi egeri hıŖm ile kaŖd-ı ‘it b ider
N z kl giyle lebleri amm  hi b ider
Dil murgı k metin göreli ızır b ider
Umağ  aŖiy ne-i tenden Ŗit b ider
Bir serv-i ser-bülende hev d r olam gibi
Togrusı bu ki ‘aŖka girift r olam gibi

III

Bir müddet idi a’ne kılup m btel lara
Mihr eylemezdi zerre kadar meh-li lara
İster gönül ki yeltene Ŗimdi hev lara
B l -yı addi ugrada gibi bel lara

Bir serv-i ser-bülende hevâdâr olam gibi
Toğrusı bu ki ‘aşka giriftâr olam gibi

IV

Demler durur ki gâlib olup dilde ‘aşk-ı yâr
Eyler hüçüm kevkebe-i ‘aklı târ-mâr
Berbâd olup hevâ ile nâmûs u‘ırz u ‘âr
Kalmaya gibi hâşılı hiç elde ihtiyâr
Bir serv-i ser-bülende hevâdâr olam gibi
Toğrusı bu ki ‘aşka giriftâr olam gibi

V

Düşdüm gam-ı maḥabbete ser-geşte ḥâl olup
‘Aqlum tağıldı ‘aşk ile Mecnûn-miṣâl olup
Zühd ü şalâḥ-ı kârı Cinânî muḥâl olup
Âḥir yolında sâye-şıfat pâ-y-mâl olup
Bir serv-i ser-bülende hevâdâr olam gibi
Toğrusı bu ki ‘aşka giriftâr olam gibi

161

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Şanemâ derdüñ olursam nola dermân yirine
Dil-i bî-câna lebüñ fikri yeter cân yirine
- 2 Çeşm-i gam-dîdeme her demde nesîm-i seḫeri
Ḥâk-i pâyuñ getirür kuḫl-ı Şıfâḥân yirine
- 3 Şeb-i hecrüñde kalan ‘âşık-ı dil-ḫastelere
Şu‘le-i âḫ yiter şem‘-i şebistân yirine

4 Deldiler gamzelerüñ sîne-i mecrûhumı âh
Hûblar çıkdılar oğ atmağa meydân yirine

5 ‘Ulvî bendeñ sevinür cevr ü cefâ itseñ aña
Dilberüñ qahrı olur ‘aşığa ihsân yirine

162

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

1 Dirîgâ seyl-i eşküm cûy-bâr olmağda gitdükçe
Benüm servüm has u hâra kenâr olmağda gitdükçe

2 Qarâr itmez o meh gam-hâneme bir lağza geldükçe
Anuñçün ‘aql u fikrüm bî-qarâr olmağda gitdükçe

3 ‘Aceb kimdür benüm mâh-ı neve teşbîh iden cismüm
O bedr olmağda dâyim ben nizâr olmağda gitdükçe

4 Müyesser olmadı irmek vişâli şehrine gitdi
Ceres gibi işüm feryâd u zâr olmağda gitdükçe

5 Öpüp iller ayaguñ manşıb-ı a‘lâya irmekde
Dil-i ‘Ulvî ayaklarda ğubâr olmağda gitdükçe

163

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Niçe bir her saçı Leylâya dilâ meftûnluk
Saña mı qaldı cihân içre hemân Mecnûnluk

- 2 Fakr u fâkam göricek kaçdı ol âfet benden
Âh kim aldı benüm âfetümi medyûnluk
- 3 Haq budur kim elüme girse benüm aqlas çarh
Pârelerdüm anı meh-rûlara tonluk tonluk
- 4 Serv-i bâlâ olımaz kâmet-i bâlâña mişâl
Sende hatm oldu eyâ kıaddi elif mevzûnluk
- 5 Gülmek olmazsa müyesser nola ‘Ulvî kuluña
‘Âşık-ı haste-dilüñ işi olur maḥzûnluk

164

[189 a] **Tesdîs-i Cinânî**

(Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün)

I

Tîr-i ğamuñ ham eyledi kıaddüm kemân gibi
Pür-yâre oldu sîne dil-i nâ-tüvân gibi
Beñzüm şarardı hecr ile berg-i ḥazân gibi
Eşküm ‘aceb mi çağlasa âb-ı revân gibi
Bî-çâre dil sever seni cisminde cân gibi
Sen aña bî-vefâlık idersin cihân gibi

II

Bir laḥza ‘işret itmegi sensüz bilüp ḥarâm
La’lûñ ğamıyla kıan yuḥarın ben ‘ale’d-devâm
Sen rûz u şeb elüñde tutup câm-ı lâle-fâm
‘İşretdesin raķîb ile ey serv-i ḥoş-ḥırâm
Bî-çâre dil sever seni cisminde cân gibi
Sen aña bî-vefâlık idersin cihân gibi

III

Dil künc-i ğamda hecr ile maḥzûn u bî-ḥuzûr
Sen ğayrılarla şâm u seḥer şâd u pür-sürûr
Râh-ı şafâda eyler iken sa'y-i bî-kuşûr
Lâyık mıdur ki eylesin ben ğarîbi dûr
Bî-çâre dil sever seni cisminde cân gibi
Sen aña bî-vefâlık idersin cihân gibi

IV

Herkes ğamuña bencileyin mübtelâ mıdur
Şâyeste-i mürüvvet-i mihr-i vefâ mıdur
Sevdüm didümse sen boyı servi ḥaḫâ mıdur
Billâhi toĝru söyle efendi revâ mıdur
Bî-çâre dil sever seni cisminde cân gibi
Sen aña bî-vefâlık idersin cihân gibi

V

Kûyuña bu Cinânî-i şeydâ gedâ olup
Yıllardurur ğamuñla gezer mübtelâ olup
Bâ' iş nedür ki çak bu kadar bî-vefâ olup
Varduñ raķîb-i kâfire benden cüdâ olup
Bî-çâre dil sever seni cisminde cân gibi
Sen aña bî-vefâlık idersin cihân gibi

165

[Ĝazel-i] 'Ulvî

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

- 1 Derdüm baña kâr eyledi dermâna el irmez
Cânım lebe geldi [leb]-i cânâna el irmez

- 2 Dil sâye-şîfat hâk-i mezelletde yatur âh
Yıllar geçer ol serv-i hırâmâna el irmez
- 3 Şad-pâre durur şâne gibi gerçi derûnum
Ammâ nidem ol zülf-i perîşâna el virmez
- 4 Didüm dehenûñ hastesiyüm ey boyı şimşâd
Didi o perî mühr-i Süleymâna el irmez
- 5 ‘Ulvî gibi gavvâş-ı ma‘âni olımazsun
Ka‘rına anuñ ey dil-i dîvâne el irmez

166

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Kañı sâyeñ gibi hâk olduğum ey serv yanuñda
Ölürsem cânım alsun bârî Mevlâ âsitânuñda
- 2 Ser-i kûyuñdan ayırdı felek ben zâr u mañzûnı
Göñül murğı dirîgâ uçmaz oldu âşiyânuñda
- 3 Dehân-ı mâra düşmiş mûra dönmiş ey saçı Leylâ
Göñül bağlandı kaldı turre-i ‘anber-feşânuñda
- 4 Kemâl ehline rağbet var iken devründe sulţânım
Revâ mı ‘Ulvîye bunca felâketler zamânuñda
- 5 Ne bâküñ var hücûm-ı ‘asker-i Ye‘cüc-i a‘dâdan
Otursun sedd-i İskender gibi şâhum mekânuñda

167

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün)

- 1 La‘lũñ gibi yâķûť-1 Bedaķşân ele girmez
Dendânuña beñzer dür-i ġalķân ele girmez
- 2 ‘Aşķında nola sîneme yaķarsa o meh dâġ
Ġurbetde niķe demler olur nân ele girmez
- 3 Elden çıkarırsan ġöñül ol rûķ-1 revânı
Vallâhi şaķın ġafleti ķo cân ele girmez
- 4 Eyyâm-1 cüvânî dem-i pîrinde bulunmaz
Hengâm-1 şitâ irse ġülistân ele girmez
- 5 ‘Ulvî ķuluñuñ ġöñlini şâhum ele al kim
Yârân çoġ olur yâr-1 süķandân ele girmez

168

[189 b] **Tesdîs-i Merķûm Cinânî Efendi Berây-1 Maķdûm-1 Bostânzâde Efendi**
(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Ġam-1 gerdûnla dil niķe bir maķzûn u zâr olsun
Zamânıdur binâsı ķaşr-1 ‘ömrüñ üstüvâr olsun
Derûnuñ mevc-i ġam geldükķe baķr-i bî-kenâr olsun
Ġayırmaz luťf-1 Ġaķdan ġâťıruñ ümmîd-vâr olsun
Sukûť itdiyse bir kevķeb cihânuñ mihri var olsun
Nola düşdiyse bir mîve dirañtı pâydâr olsun

II

Cihân-ı bî-beķâ kim cây-gâh-ı derd ü miĥnetdür
Naşîbi anda ĥalkuñ geh meserret geh melâletdür
Olan sâķıt egerçi kevkeb-i burc-ı leķâfetdür
Velîkin şeyĥü'l-islâm âfitâb-ı evc-i 'izzetdür
Suķût itdiyse bir kevkeb cihânuñ mihri var olsun
Nola düşdiyse bir mîve dıraĥtı pâyidâr olsun

III

Ne deñlü tıfl olursa naķl iden evlâdı insânuñ
Büyükdür dilde dâyim iftirâķı ĥaķ budur anuñ
Elem çekme hubûtın yâd idüp ol necm-i raĥşânuñ
Ĥudâ bâd-ı elemden şaķlasun gül-berg-i ĥandânuñ
Suķût itdiyse bir kevkeb cihânuñ mihri var olsun
Nola düşdiyse bir mîve dıraĥtı pâyidâr olsun

IV

Anuñ kim rûz u şeb fetvâ vü taķvâ ola eşĥâli
Zamîr-i rûşeni olmak gerek endûhdan ĥâlî
Ĥudâdan isterem kim durduĥınca ķubbe-i 'âlî
Ziyâ-baĥş itsün ol mihr-i sipihr-i 'izz ü iķbâli
Suķût itdiyse bir kevkeb cihânuñ mihri var olsun
Nola düşdiyse bir mîve dıraĥtı pâyidâr olsun

V

Yeter yakduñ Cinânî âteş-i âhuñla âfâķı
Tesellî bul biraz yâd eyleyüp taķdîr-i Ĥallâķı
İdüp şâĥib-sa'âdet mihr-i enver gibi işrâķı
Ola evlâd-ı emcâd ile rûz-ı ĥaşre dek bâķî
Suķût itdiyse bir kevkeb cihânuñ mihri var olsun
Nola düşdiyse bir mîve dıraĥtı pâyidâr olsun

169

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Olup alçaq gönüllü âb gibi
Meskenet ehli ol türâb gibi
- 2 Cür‘a-veş ‘âkıbet olursun hâk
Çatı germ olma gel şarâb gibi
- 3 ‘Aşq meydânına giren ‘ârif
Ele alsun başın habâb gibi
- 4 Leb-i dildârı öpmek isterseñ
‘Aşq odına tutuş kebâb gibi
- 5 ‘Âşık-ı teşne-dillere görünür
Ser-i âb-ı cihân serâb gibi
- 6 Dirseñ el üzre tutalar seni halk
Ma‘rifetle pür ol kitâb gibi
- 7 Tâlib-i genc-i vaşl-ı yâr olmuş
Hâl-i ‘Ulvî çatı harâb gibi

170

Ġazel-i ‘Ulvî

(Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün)

- 1 Telh eyleyli lezzetini şûfi şarâbuñ
Yoçdur görecek gözi anı şimdi habâbuñ

- 2 Esrâr-ı leb-i dilber ile halk mükeyyef
Keyfiyyet-i hâlini sorar yok mı nâbuñ
- 3 Biz çaldığımız kıldan eger şûfi çalaydı
Çalmazdı yire ‘ırzını ol çeng ü rebâbuñ
- 4 Peymâne şikest olmağ ile bezm-i gam içre
Yandı yüregi döne döne nâra kebâbuñ
- 5 Yâruñ mey-i nâba olalı la‘li nemek-rîz
Bildüm ne imiş aşlını ‘Ulvî şeker-âbuñ

171

[Gazel-i] ‘Ulvî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 İrişdi nev-cüvânum serv-i bâlâ oldu gitdükçe
Açıldı gül gibi ol gonca ra‘nâ oldu gitdükçe
- 2 Şalınsa cem‘ olur ol serv-ğaddüñ pâyına ‘uşşâğ
Denilmez vaşf-ı refâtı temâşâ oldu gitdükçe
- 3 Gözümden kaçre kaçre dökilen eşk-i güher-bârum
Dirildi bir yire irkildi deryâ oldu gitdükçe
- 4 Ayakdaşum bulunmazken beyâbân-ı mağabbetde
Reh-i ‘aşğ içre sâyem baña hem-pâ oldu gitdükçe
- 5 Ğamuñ afyûnı ‘Ulvînüñ şu deñlü aldı ‘ağlın kim
Yitürdi kendüyi yolda muğarrâ oldu gitdükçe

[190 a] **Tesdîs-i Cinânî Maṭla‘-ı Bâkî**

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Görmege sîne-i sîmînini sen sîm-berüñ
 Nazar-ı pâki olan terkin urur cân u serüñ
 Rûşen it dîdelerin ‘âşık-ı şâhib-naẓaruñ
 Ne revâdur ki seḥâb örte şu‘â‘ın ẓamerüñ
 Ğoncalar içre nihân eyleme gül-berg-i terüñ
 Ya‘nî seyr eyleyelüm sîneñi çözü dügmelerüñ

II

Varalum gûşe-i gülzâra idüp ‘ayşa şalâ
 İdelüm şevkle pîrâheni mânend-i kabâ
 Zâhir olsun görelüm neydüğünü şun‘-ı Hudâ
 Baçalum âyîne-veş eyleyelüm kesb-i şafâ
 Ğoncalar içre nihân eyleme gül-berg-i terüñ
 Ya‘nî seyr eyleyelüm sîneñi çözü dügmelerüñ

III

İçelüm bâde-i ‘aşkı ğam-ı ferdâ idelüm
 Açalum râz-ı dil-i zârı hüveydâ idelüm
 Vaşl ile derd-i ğam-ı hecre müdâvâ idelüm
 Aç girîbânuñı bir laḥza temâşâ idelüm
 Ğoncalar içre nihân eyleme gül-berg-i terüñ
 Ya‘nî seyr eyleyelüm sîneñi çözü dügmelerüñ

IV

Ḥalk iden bu ruḥ-ı zîbâ ile vech-i ḥüsnüñ
 Eylemiş berg-i gül-i ter gibi nâzük bedenüñ
 Ğorğaram eyleye endâmuñı âzürde senüñ

Şoyınup şîve vü nâz ile çıkar pîreheñüñ
Goncalar içre nihân eyleme gül-berg-i terüñ
Ya'nî seyr eyleyelüm sîneñi çöz dügmelerüñ

V

Yüz sürüp sîneñe her 'âşık-ı pâkîze nazar
Kõkularsa nola mânende-i berg-i gül-i ter
Mâni'-i vuşlat olur tâc u kabâyile kemer
Seyr-i pehlû idelüm câme-i zerrîni çıkar
Goncalar içre nihân eyleme gül-berg-i terüñ
Ya'nî seyr eyleyelüm sîneñi çöz dügmelerüñ

173

[Gazel-i] 'Ulvî

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 Fûrkatde kuduñ bende[ñi] sulţânım unutma
Ya'kûbuñı ey Yûsuf-ı Ken'ânım unutma
- 2 Bildürmek için fûrKate düşdügümü cânâ
Şol dem ki ire sem'üñe efgânım unutma
- 3 Bîmâruñ olaldan varamam kapuña hergiz
Dermânde olup kalmadı dermânım unutma
- 4 Zülmetde yatur haste gönül bî-kes ü tenhâ
Pervâneñi ey şem'-i şebistânım unutma
- 5 'Ulvî kuluña eyledüğüñ cevır ü cefâyı
Bir gün añasın ey şeh-i hûbânım unutma

174

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün)

- 1 Ağyârla gördük seni hicrâna ışınduk
Hicrâna düşüp âteş-i sûzâna ışınduk
- 2 Bir âteş imiş ta‘ne-i a‘dâ aña nisbet
Hicrânda olan âteş-i hırmâna ışınduk
- 3 Yanup yakılıp hâlimüze ağladı ey dil
Dün gice yine şem‘-i şebistâna ışınduk
- 4 Gün gibi ço hercâyiligi dirken o mâha
Gördük rûşen-i mihr-i dirahşâna ışınduk
- 5 ‘Ulvî gibi biz kürkü içinden giyer olduk
Nûş eyleyicek bir iki peymâne ışınduk

175

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün)

- 1 Cennet şafâsı vuşlat-ı cânân degül midür
Dûzağ belâsı miñnet-i hicrân degül midür
- 2 Bir de şükûfeye nazar it gökde encüme
Ahvâl-i dehre her biri hayrân degül midür
- 3 Dünyâ-yı dînla niçeler kim gurûr ider
Bir iki gün bu tekyede mihmân degül midür

- 4 İhvân şanup ‘adûlara uyma şehâ iken
İden cefâyı Yûsufa ihvân degül midür
- 5 ‘Ulvî kemînededen nazaruñ eyleme dirîg
Yoħsa řapuñda lâyıķ-ı iħsân degül midür

176

[190 b] **Tesdîs-i Cinânî**

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Ne revâdur ki varup hem-dem-i aġyâr olasın
Gül-i pâkîze iken hem-nefes-i ĥâr olasın
Ĥâtır-ı ehl-i dile bâ’iş-i âzâr olasın
Dûstlardan kesilüp düşmen ile yâr olasın
Seni kim dirdi ki çak böyle cefâkâr olasın
Dûstluķ ĥaķķı ise ancak olur var olasın

II

Unudup eyledüġüñ ‘ahd ile peymânı baña
Başladuñ eylemege cevr-i firâvânı baña
Gitmezem diyü iderdüñ niçe eymânı baña
Lâf imiş da‘vî-i mihr eyledüġüñ ĥanı baña
Seni kim dirdi ki çak böyle cefâkâr olasın
Dûstluķ ĥaķķı ise ancak olur var olasın

III

Bir yaña düşmen ider cânuma biñ dürlü cefâ
Bir yaña ĥalmadı âyîne-i ĥalbümde şafâ
Bulmadı ĥaste gönül şerbet-i la‘lünle şifâ
Şaķlayup mihr-i ruĥuñ eylemeyüp ġayra vefâ

Seni kim dirdi ki çağ böyle cefâkâr olasın
Dûstluğ haqqı ise ancak olur var olasın

IV

Va‘de-i luṭfuñı gûş eyleyüp efsâne gibi
İnanurdum aña her vech ile dîvâne gibi
Cân virürken ruḥuñuñ şem‘ine pervâne gibi
Redd idüp ḥâk-ı derüñden beni bîgâne gibi
Seni kim dirdi ki çağ böyle cefâkâr olasın
Dûstluğ haqqı ise ancak olur var olasın

V

Ḳanı ol dem ki ḳoḳup nâfe-şifat sünbülüñi
Ṭolaşup oḥşar idüm şâne gibi kâkülüñi
‘Arz iderken baña geh ḡoncañı ḡâhî gülüñi
Añmaz olduñ unudup şimdi Cinânî ḳuluñı
Seni kim dirdi ki çağ böyle cefâkâr olasın
Dûstluğ haqqı ise ancak olur var olasın

177

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Geçdi ḡurbet câna yârân-ı şafâdan kimse yok
Bir ‘aceb ḡirdâba düşdüm âşinâdan kimse yok
- 2 Ḳanı ol düzdîde ḡamze ḳanı ol ‘âlî nazar
Bî-kes oldum âşinâdan rûşenâdan kimse yok
- 3 Âsitânuñ itlerindür dûr olaldan dûstum
Kimse bilmez ḥâlüm iḡvân-ı vefâdan kimse yok

4 Şimdi bir hâletdeyüm kim geçdi hasret cânuma
Kim ölürsem baña ağlar akrîbâdan kimse yok

5 Dâr-ı ğurbetde nola ‘uryân gezersem ‘Ulvîyâ
Bir zamâne gelmişüz kim eshîyâdan kimse yok

178

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 ‘Aceb bilsem beni yâr-ı güzînüm yâr şanmaz mı
Beni cândan uşandırdı cefâdan yâr uşanmaz mı

2 Şeb-i ğam zâyil olmaz mı gönül bâĝı açılmaz mı
Sa‘âdet şubhı yok mı baht-ı hâb-âlûd uyanmaz mı

3 Niçe bir künc-i târik içre kıalsun haste dil yâ Rab
Ümîdüm mâhî toĝmaz mı murâdum şem‘i yanmaz mı

4 Tıtalum şu gibi def‘-i humâr için içer kıanum
Hayâtum çeşmesi maḥv oldu çeşmüñ daḥı kıanmaz mı

5 Ağardı giryeden dîdem ne hikmetdür ‘aceb bilsem
Şehîd-i ‘aşkı olanlar lâle-veş kıana boyanmaz mı

6 Bilür çün mü‘minüñ mir‘âtı mü‘min olduğın vâ‘iz
Niçün seyr-i ruḥuñdan men‘ ider ḥalkı utanmaz mı

7 Ne deñlü keşret-i îmâyile ‘arz-ı melâl itsem
Yüzüme bakmaz ol şeh bilsem ey ‘Ulvî inanmaz mı

179

[Ġazel-i] ‘Ulvî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Her dem evrâķ-ı felek bâda varur âhumdan
Tâze gülsin hâzer it âh-ı seher-gâhumdan
- 2 Nâvek-i âhum ile döndi felek ğırbâla
Ġâfil olma şaķın ey meh dil-i âgâhumdan
- 3 Sâye-veş Ka‘be ķapusında ğubâr olmişken
Felek ayırdı beni bir ulu dergâhumdan
- 4 Âh şâhum diyü kûyında gezerken yâruñ
Âh kim hâste ğöñül düşdi cüdâ şâhumdan
- 5 Ġün gibi kevkeb-i bahtum şala âfâķa ziyâ
‘Ulviyâ bir nazâr olsa o yüzi mâhumdan

180

[191 a] Tesdîs-i Cinânî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

‘Aceb mi tâķ-ı ķarķı yaķsa âh-ı âteş-efşânım
Gelüp ol şem‘-i meclis eylemez rûşen şebistânım
Ġaçup ta‘n-ı ‘adûdan olmadı bir gice mihmânım
Der-âĝûş olmaĝa ķâbil degül serv-i hırâmânım
Söz añlar ehl-i dildür gerçi kim yâr-ı suhandânım
Murâdumdan teĝâfûl ğösterüp ğûş itmez eĝânım

II

Nezâketle gehî iş'âr-ı ümmîd-i vişâl itdüm
Gehî taşrîh idüp maqşûdumı tafşîl-i hâl itdüm
Harâmî çeşmine naqd-i dil ü cânı helâl itdüm
Cevâbın virmedi hiç leblerinden çok su'âl itdüm
Söz añlar ehl-i dildür gerçi kim yâr-ı suhandânım
Murâdumdan tegâfûl gösterüp gûş itmez efgânım

III

Olurken niçe demdür gözlerüm yaşı gibi sâyil
Nihâl-i ser-firâzın båd-ı âhum kılmadı mâyil
Raķîb-i bed-liķâyı ara yirde zann idüp hâyil
Degül ğam-hânemi bir gice teşrîf itmege ķâyil
Söz añlar ehl-i dildür gerçi kim yâr-ı suhandânım
Murâdumdan tegâfûl gösterüp gûş itmez efgânım

IV

Sürindüm sâye gibi ol kadar oldum hevâdârı
Kenâr itmek naşîb olmadı serv-i ķâmet-i yârı
Bilür dilberligi bilmez nedür âyîn-i dildârı
Mecâlüm ķalmadı el-hâşılı yalvarı yalvarı
Söz añlar ehl-i dildür gerçi kim yâr-ı suhandânım
Murâdumdan tegâfûl gösterüp gûş itmez efgânım

V

Cinânî-veş egerçi yolına harc eylerem mâlüm
Teraħħum fikrin itmez diñlemez tafşîl ü icmâlüm
Mücerred sâde bir pehlû iken maqşûd-ı âmâlüm
Bilüp pâk olduğum ma'lûmı iken cümle aħvâlüm
Söz añlar ehl-i dildür gerçi kim yâr-ı suhandânım
Murâdumdan tegâfûl gösterüp gûş itmez efgânım

181

Ġazel-i Bâķî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Ayacı toprağın özler bulurken gökde yir kevkeb
İşigi cânibin gözler zihî 'âlî-nazar kevkeb
- 2 Egerçi gök yüzinde aħter-i ferħunde-fer çokdur
Ķanı hâl-i ruħuñ mânendi bir rûşen güher kevkeb
- 3 Ne bilsünler Ķarañuda anuñ göz kıpduğın iller
Gice hâl-i ruħuñla baħş için gelmiş meger kevkeb
- 4 Ne taşlar başdı seng-endâz-ı âhum deyr-i gerdûna
Düşen altun Ķayalardur degül vaħt-i seher kevkeb
- 5 Maħabbet dâğı yak sîneñde ferr-i devlet isterseñ
Bilürsin olmaz ey Bâķî sa'âdet-baħş her kevkeb

182

Nażîre-i 'Ulvî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Meger hâl-i ruħuña 'aşık olmuş ey kamer kevkeb
Ķarârı yok yürür geh şarĶa geh Ķarba gider kevkeb
- 2 Melâħat 'âleminde âsmân-ı Ķüsne ey meh-rû
Güneşsin sen velî sâyir güzeller ser-te-ser kevkeb
- 3 'Aceb midür nazar Ķılmazsa senden Ķayrıya çeşmüm
Alışmaz degme bir kimseyle ey nûr-ı başar kevkeb

- 4 Sipihrüñ delmedük yirin omadum tîr-i âhumla
Anı şâm-ı firâķuñda görenler şandılar kevkeb
- 5 Şeb-i ğamda gözüm şubķ-ı vişâli gözedür dâyim
Belî bîdâr olur ey ‘Ulvî her şeb tâ seķer kevkeb

183

Ėazel-i ‘Ulvî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Vuşlat olmadı müyesser dilber-i ra‘nâ ile
‘Ömrimüz geçdi dirîĝâ va‘de-i ferdâ ile
- 2 Ol hilâl-ebrû ile da‘vâ-yı ĥusn itme güneş
Baķş-ı nûr itmez ķamer mihr-i cihân-ârâ ile
- 3 Ėalvetinde bâde idüp mescid içre zikr ider
Şûfî ister ķurtara başın ķuru ĝavĝâ ile
- 4 Ėabĝab-i sîbüñden almaĝa şulu şeftâlüler
Döndi leymûna yüzüm geçdi günüm eyvâ ile
- 5 Âĥ kim gözden bıraķdı ‘Ulvî-i âşüfteyi
Öldürürsün sen beni âķir bu istignâ ile

184

[191 b] **Tesdîsât-ı Merĥûm Tîĝî Beg Raĥmeten Vâsi‘aten**
(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Dilberüñ ‘âşıkına cevrlle bî-dâdı ķalur
‘Âşıkıñ yok yirine nâle vü feryâdı ķalur

Nik ü bed cümle geçer şanma gam ü şâdî kalur
Devlet anuñ ki hemân hayrla bir yâdı kalur
Kâmilüñ gitse vücûdı niçe icâdı kalur
Sen dağı añlayıgör kim er ölür adı kalur

II

Bî-beķâdur bu cihân devleti ğayetde dilâ
‘Âşıķa şâhid-i bâzâr ide mi mihr [ü] vefâ
Er odur aldamayup anı ‘acûze dünyâ
Bula fakır ile fenâ içre kemâliyle beķâ
Kâmilüñ gitse vücûdı niçe icâdı kalur
Sen dağı añlayıgör kim er ölür adı kalur

III

Oynadup ğar-geh-i nîlide felek zıll-ı ğayâl
Gösterir birbiri ardınca hezârân eşķâl
Aldanup aña baķa ķalma mişâl-i etfâl
İde gör şûret-i fânîyi ķoyup kesb-i kemâl
Kâmilüñ gitse vücûdı niçe icâdı kalur
Sen dağı añlayıgör kim er ölür adı kalur

IV

Olayın dirseñ eger peyrev-i râh-ı merdân
İde gör ‘aşķla taķşıl-i kemâl-i ‘irfân
Olmadın ğâķ-ı fenâyile vücûduñ yeksân
Cân virüp sen dağı dünyâda ķo bir nâm u nişân
Kâmilüñ gitse vücûdı niçe icâdı kalur
Sen dağı añlayıgör kim er ölür adı kalur

V

Tîğiyâ fenn-i belâgatda olup râh-nümûn
Yazdı çizdi nice üstâd şürûĥ ile mütûn

Olıcağ nazm ile dîvân-ı feşâhat meşhûn
Añdırur ‘Ulvîyi bu maṭla‘-ı ḥikmet mazmûn
Kâmilüñ gitse vücûdı niçe icâdı ḳalur
Sen dağı añlayıgör kim er ölür adı ḳalur

185

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Ġam küşt-gîrini saña ḳurbân olan yeñer
Zâl-i sipihri bî-ser ü sâ mân olan yeñer
- 2 Ey pehlevân-ı ‘aşḳla meydân uman göñül
Ser-tâ-ḳadem bürehne vü ‘uryân olan yeñer
- 3 Dîvânelerle ülfet iden ‘izz ü devleti
Zencîr-veş müşevveş-i devrân olan yeñer
- 4 Nâ-cins olanda ḳuvvet-i bâzû füzûn olur
Her ḳanda ise ‘âḳili nâdân olan yeñer
- 5 Ġam guşsa gibi dîvleri ‘Âliyâ hemân
Mihr-i ḳanâ‘atıyla Süleymân olan yeñer

186

Ġazeliyât-ı Merḥûm ‘Âlî Efendi

(Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün)

- 1 Az ḳaldı bugün ğam beni pâ-mâl ideyazdı
Meyḥâneci mey yok diyü ihmâl ideyazdı

- 2 Hatt-ı leb-i yârûñ beni misk-nâba çekerken
Rez duğteri kendine çeküp âl ideyazdı
- 3 Yâd itmek ile hürmetini câm-ı şarâbuñ
Vâ'iz dil-i dîvâne-i izlâl ideyazdı
- 4 Bir nukre-i hâm olmuş iken sîne-i sâkı
Kızdurdı anı âteş-i mey kâl ideyazdı
- 5 Vaşf eyleyürek pîr-i muğân bâde-i nâbı
'Âlî gibi zâhidleri abdâl ideyazdı

187

[Gazel-i] 'Âlî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Kapuñda üstühânım nakşı düşmiş kara yirüm yok
Oda yansa cihân içinde bir köhne haşîrüm yok
- 2 Görünmez sâye mir'ât içre 'aks-i çihre nâ-peydâ
Ġamuñdan şol kadar inceldi cismüm kim nazîrüm yok
- 3 Etıbbânuñ eli nabzumdadur her lahza her sâ'at
Ne derdüm var benüm derdüñden özge dest-gîrüm yok
- 4 Diyâr-ı gamla ser-ğadd-i elem hep zîr-destümde
Bu deñlü kişverüñ sulţâniyem hiç bir vezîrüm yok
- 5 Kemâlüm câmı şehler bezmine bîğânedür 'Âlî
Sühân mülkini fetğ itdüm mu'înum yok zahîrüm yok

[192 a]

Tesdîs-i Tîgî Beg

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Pâyûña yüz sürmeyen gün gibi gögsin germesün
 Düşmeyen şebnem-şıfat mihrüñle kendün dirmesün
 Hâk Te'âlâ bendeki senden cüdâlık virmesün
 Üstümüzden sâye-i serv-şadüñ gidermesün
 Âfitâb şal'atüñ cânâ zevâle irmesün
 Mâh-ı tâbânsın Hudâ eksiklügüñ göstermesün

II

Mihr ü mâh-âsâ felekde görmeyüp naşş-ı zevâl
 Devletüñ pâyında kılsun ol Hudâ-yı lâ-yezâl
 Kõnmayup mir'ât-ı kalb-i pâküñe gerd-i melâl
 Sâye-i zıll-ı Hudâda olasın âsûde-şâl
 Âfitâb şal'atüñ cânâ zevâle irmesün
 Mâh-ı tâbânsın Hudâ eksiklügüñ göstermesün

III

Hâk Te'âlâdan budur maşşûdumuz her şubh u şâm
 Devlet ile şadr-ı 'izzetde olasın şâd-kâm
 Gice gündüz eyleyüp evc-i sa'âdetde maşâm
 Devr idüp gerdün murâduñ üstine dönsün müdâm
 Âfitâb şal'atüñ cânâ zevâle irmesün
 Mâh-ı tâbânsın Hudâ eksiklügüñ göstermesün

IV

Hâk-pâyüñ olmasun bâb-ı sa'âdetden ırâğ
 Âsitânuñ ide Mevlâ ehl-i hâcâta şurağ
 Dehre geldikçe fûrûğ mâh-ı tâbândan ferâğ

Sen uyar şâm u seherde mihr ü meh gibi çerâğ
Âfitâb tal'atun cânâ zevâle irmesün
Mâh-ı tâbânsın Hudâ eksiklügün göstermesün

V

Eyleyüp evc-i a'lâda gün gibi dâyim mekân
Devlet ü iqbâl ile ol kâm-bağş u kâm-rân
Mâh-veş bulsun teraqqî mihrün ile âsmân
Tîğî-i bîmâra olsun bu du'â vird-i zebân
Âfitâb tal'atun cânâ zevâle irmesün
Mâh-ı tâbânsın Hudâ eksiklügün göstermesün

189

[Gazel-i] 'Âlî

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 'Araqla toptuludur eldeki ayağımı gör
Gariğ-i nûr-ı kerâmât olan çerâğımı gör
- 2 'Adem diyârına 'azm eyledüm gamuñla senün
Efendi tîguñı gönder benüm yarağımı gör
- 3 Vilâyet-i Kızıl Elmada şanki tağlardur
Bu kanlu kanlu ciger pâresinde dâğımı gör
- 4 Şu serverem ki sipihr ile mihr cirminden
Fezâ-yı dehre çıkan tuğımı otağımı gör
- 5 Ne fikr-i tu'me ne kayd-ı beden ne lezzet-i cân
Hevâ-yı 'aşkla 'Âlî benüm ferâğımı gör

190

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 İşigüñ hastesidür cân anı tenden bilme
Ol behişt âb-ı revânın bu çemenden bilme
- 2 Dîdedür gördi gönül sevdi bir işdür oldı
Şaķın incinme efendi hele benden bilme
- 3 Âh iden ten degül ey Yûsuf-ı şânî dildür
Hâl-i Ya‘ķûbı meded beyt-i hazenden bilme
- 4 Küşteler var ki ecelden bile şaķlar zaķmın
Sen şehîdânı hemân kanlu bedenden bilme
- 5 Bâġbândan degül efgânı hezâruñ ‘Âlî
Güli şâķından u hârını dikenden bilme

191

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Niçe ġavġâlar ider her yıl alınca hâşıl
Yaramaz bülbüle tîmâr-ı çemen ve’l-hâşıl
- 2 Cûy-bâruñ katı taşķınlıġı var şimdi diyü
Serv dâmânını divşürmege olmış mâyil
- 3 Ġoncanuñ vaşfin iden şanma hemân bülbüldür
Haberin virdi gülüñ her çemen oldı bir dil

4 Günde biñ dürlü cefâ her birinüñ gâyeti yok
Düstum böyle kalursak bize gâyet müşkil

5 Ağların cân u dilüñ kaydına düşdüm ‘Âlî
Biri lâ-ya‘kıl-ı devrân birisi pâ-der-gil

192

[192 b] **Tesdîs-i Tîğî**

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Ne kadar râh-ı maḥabbetde çekersem miḥnet
Eylerin cânla teslîm ü rızâya minnet
Câna kâr itse ğam-ı hecr ü belâ-yı fûrḳat
İtmezüz vuşlat içün kimseye aşlâ diḳḳat
Şad-hezâr olsa eger düşmen Ebû Cehl-şifat
Ger Muḥammed baña yâr ola benümdür fuṣṣat

II

Ḥarem-i Ka‘be-i ‘aşḳ içre şu kim başdı ḳadem
İrdi maḳşûda olup zevḳ u şafâya maḥrem
Yâr çün mâyil-i aşḫâb-ı şafâdur her dem
Şanmañuz keşret-i aġyâr baña vire elem
Şad-hezâr olsa eger düşmen Ebû Cehl-şifat
Ger Muḥammed baña yâr ola benümdür fuṣṣat

III

Geçeli gerdenüme şevḳ u irâdet reseni
Olmışam ‘aşḳla mânend-i Üveys-i Ḳaranî
Pür olup ḥâr-ı muġaylânla dünyâ-yı denî
Üştür-i çarḫ müdâm eylese pâ-mâl beni

Şad-hezâr olsa eger düşmen Ebû Cehl-şifat
Ger Muhammed baña yâr ola benümdür fırsat

IV

Ger fûrûzende olup âteş-i hışm u gâzaba
Bâğ-ı dehrûn döne her hâr u hası Bû-Leheb'e
Berg-i gül gibi düşerse bedenüm tâb u tebe
İtmezin bülbül-i şeydâ gibi gavgâ galebe
Şad-hezâr olsa eger düşmen Ebû Cehl-şifat
Ger Muhammed baña yâr ola benümdür fırsat

V

İttifâkıyla gelüp bir yire erbâb-ı nifâk
Olsalar cân u dile bâ'ış-i endûh u firâk
Baña mahşûş olup cümle belâ-yı 'uşşâk
Tîgiyâ bâr-ı elem tâkatümi eylese tâk
Şad-hezâr olsa eger düşmen Ebû Cehl-şifat
Ger Muhammed baña yâr ola benümdür fırsat

193

[Gazel-i] 'Âlî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Nev-bahâr oldı benüm gönüm açılmaz kaldı
Her kişi gül gibi gülmekde beni gam aldı
- 2 Dâğlar yaqdı bedende yine erbâb-ı cünûn
Ne turursuz diyü etrâfa haberler şaldı
- 3 Hırka vü tâcını çok kimse girev kıldı meye
Azmaduğ şûfi bu mevsimde katı az kaldı

4 Çalma sâzı meded ey muṭrib-i gûyâ yoḥsa
Her nemûz var ise ‘ayyâr-ı melâmet çaldı

5 Ser-fürû eylerin ol ‘ârife ben ey ‘Âlî
Şimdi gâvvâş gibi baḥr-ı şafâya ṭaldı

194

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

1 Görelden serv-ḳaddüñ ḡamdan âzâd olmadum ḳaldı
Ḥarâb itdüñ beni luṭfuñla âbâd olmadum ḳaldı

2 Geh ağlar gözlerüm geh nâle eyler cân-ı bîmârum
Düşelden derd-i ‘aşḳa bir nefes şâd olmadum ḳaldı

3 Gelelden dehre zehr-âb-ı elemdür çekdügüm ammâ
Bu müşkildür ki hergiz aña mu‘tâd olmadum ḳaldı

4 Belâ küncinde miḥnet ḡüşesinde bî-nîşân oldum
Fiḡânım işidilmez oldı ben yâd olmadum ḳaldı

5 Melâmet yollarında çigneḳ oldum gitdi ey ‘Âlî
Bir avuç ṭopraḡum ammâ ki berbâd olmadum ḳaldı

195

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Seni sevmekde ḥaṭâ var ise benden bilürin
Ne belâ gelse velî başuma senden bilürin

- 2 Pây-bûsuñ şerefin toğrusı ey serv-i revân
Şahn-ı gülşende biten tâze çemenden bilürin
- 3 İmtizâcı severin ben seg-i kûyuñla senüñ
İşigüñ beklemegi ħubb-ı vaţandan bilürin
- 4 Herkesüñ meylini ben baña kıyâs itmedeyin
‘Âşıkun çoklığını şanma sevenden bilürin
- 5 Dür-i nazmuñda nizâm olsa ne var ey ‘Âlî
Bu kemâlâtı ben ol vech-i ħasenden bilürin

196

[193 a] **Tesdîs-i Tîğî**

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Çâre yok añmağa bâr-ı ğam-ı ağıârı saña
Dilerüm dûstum inşâf vire bârî saña
Açmayup ğonca-şıfat sîne-i efkârı saña
Şanma kim ‘arza meded yok elem-i ħârı saña
Ġamdan öldüm dimedüm ħâl-i dil-i zârı saña
Ey gül-i tâze-rû irgürmedim âzârı saña

II

Eyledüñ göñlümi alınca niçe ğunc ü delâl
Kılduñ âl ile derûn-ı dilümi mâl-â-mâl
Şimdi sen gül gibi her ħâra idüp ‘arz-ı cemâl
Ben iderken söze geldükçe niçe bülbüli lâl
Ġamdan öldüm dimedüm ħâl-i dil-i zârı saña
Ey gül-i tâze-rû irgürmedim âzârı saña

III

Bildügüñ gibi beni derdüñ ile zâr itdüñ
‘Aşkla bilmedügüm derde giriftâr itdüñ
Düşürüp pister-i hâke beni bîmâr itdüñ
Gonca-veş gerçi taraldup dilümi pür-hâr itdüñ
Ġamdan öldüm dîmedüm hâl-i dil-i zârı saña
Ey gül-i tâze-rû irgürmedim âzârı saña

IV

Ġılmayup ey meh-i nâ-mihr baña ‘arz-ı vefâ
Bilmezsin kaldı mı hîç itmedügüñ cevri ü cefâ
Ola mı vaqt-i mükâfâtı ‘aceb rûz-ı cezâ
Şabr idüp ta‘ne-i hâr-ı Ġam-ı hecre cânâ
Ġamdan öldüm dîmedüm hâl-i dil-i zârı saña
Ey gül-i tâze-rû irgürmedim âzârı saña

V

Jeng-i Ġamdan dil-i TîĠîyi mücellâ eyle
Derdini sînede açmaz koma ifşâ eyle
Dimezem ‘aşkuñ ile ‘âlemi rüsvâ eyle
Gûş-ı hûş ile hele bu sözüm ışĠâ eyle
Ġamdan öldüm dîmedüm hâl-i dil-i zârı saña
Ey gül-i tâze-rû irgürmedim âzârı saña

197

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Bir âsitâne idi mürüvvet didükleri
Yapdı anuñ kapusını hıssset didükleri

- 2 Ölseñ yolında fâ'ide yok saña kimseden
Zîrâ güm oldu ortada himmet didükleri
- 3 'Âkılleri mezemmet ider ehl-i ibtizâl
Şimdi zarâfet oldu sefâhat didükleri
- 4 Bir şey midür vücûdı mı vardur ne nesnedür
Añlamaz oldu gitdi şadâkat didükleri
- 5 Bunca belâdan özge yine 'Âliyâ müdâm
Eksük degül gönülde kıasâvet didükleri

198

[Gazel-i] 'Âlî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Bi-hamdillâh ki şâhum ölmeden didârũnı gördüm
Ayağũn tozına yüz biñ şafâlarla yüzüm sürdüm
- 2 Hâlâş itdüm yaşum Gül-günını dem dem tekâpûdan
Murâdum rahşını ser-menzil-i maqşûda irgürdüm
- 3 Kef-i sîmîn-i dür-pâşuñla hâşâ bir görem bahrı
Senũñ müstağrak-ı ihsânuñam anuñ nesin gördüm
- 4 Yaşum deryâsına ta'n itdüğün gûş itdüğüm sâ'at
Şalup âhum yelin girdâb-ı bahruñ pençesin burdum
- 5 Ben ol rindem ki 'Âlî ayak ayak pâye kaç' itdüm
Düşüp pâ-yı muğâna niçe yıl el kıavşurup kıurdum

199

[Gazel-i] ‘Âlî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Mey şunlsa destüme şabr u qarâr elden gider
Mürşidüñ pendî tütılmaz ihtiyâr elden gider
- 2 El ayak tutmaz beden ditrer mişâl-i ra‘şe-ger
Her kaçan câm-1 şarâb-1 hoş-güvâr elden gider
- 3 Sûzen-i gamzeñ dikiş tutmaz söker cân riştesin
Çeşm-i bîmâruñ görinse cism-i zâr elden gider
- 4 Ol gözi âhûyı kollarken ‘adû gadr eylese
Şanuram bir şâhbâz-1 cân-şikâr elden gider
- 5 Keşf-i esrâr eylemek ‘Âlî iderken âh u zâr
Şaķınıñ abdâllar nâ-geh ğubâr elden gider

200

[193 b] Tesdîs-i Tîĝî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Senüñ ey serv sâyeñ ‘âleme bir zıll-1 râhatdur
Vücûd-1 nâzüküñ halk-1 cihâna maħz-1 minnetdür
İşigüñ Ka‘be-i ehl-i dil ü aşhâb-1 hâcetdür
Kapuñ dârü’s-şifâ-yı haste-i faķr u felâketdür
Tabîb-i cân u dilsin hastalık saña ne zaħmetdür
Hudâ derdüñ dil-i bîmâra virsün câna minnetdür

II

Olaldan ʃab'-ı pākũñ maẓhar-ı elʃâf-ı Sübhânî
Hezârân haste hâlũñ eyledũñ derdine dermânı
Hâfâdan Ńaķlasun tek zât-ı pākũñ luʃf-ı Rabbânî
Yoluñda virmege hep râzıyuz biñ başla cânı
Ṭabîb-i cân u dilsin hastalık saña ne zaḥmetdür
Hudâ derdũñ dil-i bîmâra virsün cânâ minnetdür

III

Vücûd-ı sûd-mendũñ Ńaķlayup Mevlâ zararlıardan
Ńaķınsun hâk-pâyuñ rûzgâr bed eŃerlerden
Irag idüp cemâlũñ âfitâbın bed nazarlıardan
Hudâ-yı lem-yezel hıfz eylesün dâyim zararlıardan
Ṭabîb-i cân u dilsin hastalık saña ne zaḥmetdür
Hudâ derdũñ dil-i bîmâra virsün cânâ minnetdür

IV

Çıķup seyrâna gün gibi temâŃâ eyle sultânım
Cemâlũñ göster aḥbâba tesellâ eyle sultânım
Yine ızhâr-ı i'câz-ı Mesîhâ eyle sultânım
Niçe dil mürdeyi nuṫkuñla ihyâ eyle sultânım
Ṭabîb-i cân u dilsin hastalık saña ne zaḥmetdür
Hudâ derdũñ dil-i bîmâra virsün cânâ minnetdür

V

İrüp dârü'Ń-Ńifâ-yı luʃf-ı Haķdan Ńerbet-i iḥsân
Ten-i nâzûk mizâcuñ bula dâyim kuvvet ü dermân
Hudâ idüp senũñ bir mûyuña Tiĝî gibi biñ cân
Demidür ķullaruñ yoluña olsa cümleten ķurbân
Ṭabîb-i cân u dilsin hastalık saña ne zaḥmetdür
Hudâ derdũñ dil-i bîmâra virsün cânâ minnetdür

201

[194 a] Tesdîs-i Tîgî

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

I

Meylüm benüm ol ğamzesi mekkâre mi olsun
Yâ ol müjesi kıatil-i ğaddâre mi olsun
Yâ ol şacı miskîn-i siyeh-kâre mi olsun
Şad-çâk tenüm derd ile bî-çâre mi olsun
Her dilber için sînedede bir yâre mi olsun
Nitsün dil-i sevdâ-zede biñ pâre mi olsun

II

Bir şerha çeküp sîneme ol ğamzesi kıatil
Eyler dil-i pür-hûnumı almakda niçe âl
Cism ise pür-efkâr u dil-i zâr ise meyyâl
Bilmem dil-i meyyâlle âhîr niç'olur hâl
Her dilber için sînedede bir yâre mi olsun
Nitsün dil-i sevdâ-zede biñ pâre mi olsun

III

Gülzâr-ı melâhatde kimi serv-i ser-efrâz
Gül gibi kimi bülbül-i dem-sâz u hoş-âvâz
Nergis gibi dâyim kiminüñ ğamzesi ğammâz
Ve'l-hâşılı her birisi bir vech ile mümtâz
Her dilber için sînedede bir yâre mi olsun
Nitsün dil-i sevdâ-zede biñ pâre mi olsun

IV

Hâl-i ruhı yağıdı kiminüñ cânuma bir dâğ
Şaldı ser-i zülfi kiminüñ gerdenu me bağ
Mecnûn gibi itdi kimisi meskenümi tağ

Şemşîr-i müjeyle kıomayup bir yirümi şağ
Her dilber için sînedede bir yâre mi olsun
Nitsün dil-i sevdâ-zede biñ pâre mi olsun

V

‘Âlemde ‘aceb miñnet imiş derd-i maħabbet
Bu derde düşün bulmaz imiş hiç selâmet
Bir dilber ile dil idemez çünkü kıanâ‘at
Tîğî bu hevâdan kesilüp eyle ferâğat
Her dilber için sînedede bir yâre mi olsun
Nitsün dil-i sevdâ-zede biñ pâre mi olsun

202

[Ėazel-i] ‘Âlî

(Mef‘ülü Fâ‘ilâtün Mef‘ülü Fâ‘ilâtün)

- 1 Yaşuñ vefâ iderse var aęla tâ kıyâmet
Ey çeşm-i bî-başîret benden saña icâzet
- 2 A‘dâya minnetümden serden ferâğatüm yeg
Hiç bunda şübhe yokdur sözde budur ne minnet
- 3 Maħvında baħr ‘âciz hükminde dehr kıâşır
Şol ħatı kı yazupdur alnumda kilik-i kıudret
- 4 ħatıñ zuhûr idelden göñlüm ħarâba vardı
Tahrîr olındı şâhum beñzer ki ol velâyet
- 5 Devrân baña muħâlîf ben nefsüme müsâ‘id
Ėuş eyledüñ mi ‘Âlî hiç böyle bir ħikâyet

203

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Çok zamândur ki kuluñdur o senüñ az degül
Deli gönülüm yine hiç luţf ile mümtâz degül
- 2 Ney çalındukça gönül şehrine âteş şalınur
Bâ‘iş-i sûz-ı cigerdür baña ol sâz degül
- 3 Yazdı dil mülkini haţtuñ yine hicrân bâķî
Niçe tîmâr ola kim ķâbil-i ifrâz degül
- 4 Ser-i zülfüñden ise ķaşuña mâyildür dil
Ĥâşılı ehl-i kerâmetdür o cân-bâz degül
- 5 Derd-i dil baġladı ‘Âlî daġı sen şivedesin
İtdügüñ cevr ü cefâdur güzelüm nâz degül

204

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Sulţânumuñ olursa baña yümn-i himmeti
Naşb eyleyem Yemende livâ-yı sa‘âdeti
- 2 Ťab‘umdaki zülâl-i ma‘ânî ġurûş idüp
Nâ-pâk iken muţahhar idem ol vilâyeti
- 3 Ger şehri Rûza şal beni ger şehri Başraya
Bir laġza Ťurmayam götürem bâr-ı rıġleti

- 4 Bağdâda uğrar ise yolum bâğ-ı dâd idem
Gülzâr-ı nazmum ile o cây-ı hilâfeti
- 5 Tahmîn-i manşib itme kesüp biçme ‘Âliyâ
Çadd-i ümîde râst-ķabâdur mürüvveti

205

[194 b] Tesdîs-i Tîğî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Dem-be-dem nûş eyleyüp la‘l-i şeker-efşânuñı
Şubha dek pehlûya şarmışken ten-i ‘uryânuñı
Görmüş iken iltifât-ı bî-ħad ü pâyanuñı
Çekmek ile şimdi bir kaç gün ğam-ı hicrânuñı
Hiç ola mı cân u dil elden ķoya dâmânuñı
Ey sehî-ķâmet boyuñca görmüşüm ihsânuñı

II

Seyr iderken cân u dil bâğ-ı cemâl içre gülüñ
Eyler iken hâtırum dâyim perîşân sünbülüñ
Düstüm keyfiyyeti var mı diyü câm-ı mülüñ
Ki ayaguñ bûs idüp gâhî ķoķarken kâkülüñ
Hiç ola mı cân u dil elden ķoya dâmânuñı
Ey sehî-ķâmet boyuñca görmüşüm ihsânuñı

III

Serv gibi şalınup seyr-i gülistân eyleseñ
Ġonca-veş biñ ‘âşık-ı ğam-gîni ħandân eyleseñ
Yüz virüp hâra hezârân lutf [u] ihsân eyleseñ
Sâye-veş ya‘nî beni ħâk ile yeksân eyleseñ

Hîç ola mı cân u dil elden qoya dâmânunı
Ey sehî-kâmet boyuñca görmüşüm ihsânunı

IV

Luţfuñ ile eglenüp hâk-ı rehüñde bir zamân
Hoş gezerken sâye-i servüñde ey ârâm-ı cân
Cûy-veş gülzâr-ı kûyuñda olup şimdi revân
Âsitânunđan cüdâ olmaqla bir lahza hemân
Hîç ola mı cân u dil elden qoya dâmânunı
Ey sehî-kâmet boyuñca görmüşüm ihsânunı

V

Bezm-i vaşluñ faşl-ı gül gibi beqâsızdur diyü
Gonca-i pür-hâr-veş la'lüñ şafâsızdur diyü
Tîgî-i bî-çâre derdine devâsızdur diyü
Geçdi benden hâşılı 'ömrüm vefâsızdur diyü
Hîç ola mı cân u dil elden qoya dâmânunı
Ey sehî-kâmet boyuñca görmüşüm ihsânunı

206

[Gazel-i] 'Âfî

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Cefâlaruñla kırıldıq dağı uşanma mısın
Günâhumuz nedür ey bî-vefâ utanma mısın
- 2 Ne gice bellü ne gün bellü hâb-ı nâzdasın
Qapuñda bunca figân eylerüz uyanma mısın
- 3 Lebüñe cân virürüz söyle niçün almazsın
Yalan mı söylerüz ey bî-vefâ inanma mısın

4 Firâk-ı yâra ğam-ı rûzgâra düşmişsin
Göñül belâ odı her yanuñ aldı yanma mısın

5 Ölince vaşluña irmez mi ‘Âlî-i şeydâ
Şevâba girme misin aña hayr şanma mısın

207

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

1 Cihâna şâh olayın dir iseñ zarâfette
Tevekküli kıoma elden geçin kıanâ‘atle

2 Elüñi ellere kıavşurmasañ yeg idi saña
Cenâb-ı hâzrete el baĝlasañ ‘ibâdetle

3 Ümîd-i devlet ile kendümüz zelîl iderüz
Sitemlerin çekerüz dehrüñ istimâetle

4 Zamân-ı devlet-i Efrâsiyâbı fikr idelüm
Zamâne mekrini fehm idelüm firâsetle

5 Bülend-himmet olayduñ eger sen ey ‘Âlî
Denâ’at itmez idüñ ârzû-yı devletle

208

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Yine meyhâne kıapusında yüzüm hâk ideyin
Deli göñlüm yine bir mest-i kıarabnâk ideyin

- 2 Mey içüp köhne çanaqlarla şafâlar süreyin
Her birin kendüme âyîne-i idrâk ideyin
- 3 Vireyin meyl-i meye ‘âr ile nâmûs yükin
Ayacağı götüreyin kendümi çâlâk ideyin
- 4 Başdan ayağa meye ğarķ olayın nolsa gerek
Mest-i bî-bâk olayın her yirümi pâk ideyin
- 5 Nev-bahâr oldı şafâ demleri geldi ‘Âlî
Varayın bezm-i ħarâbâta yaķam çâk ideyin

209

[195 a] **Tesdîs-i Tîĝî Beg**

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Ĥükmin icrâ idemez ‘âleme Dârâ didüĝüñ
Ĥalka söz tutdıramaz müftû vü mollâ didüĝüñ
Ĥall ü ‘aķdı ķula işmarladı paŗa didüĝüñ
Oldı maĝlûb nefer-i zâbiķ ü aĝa didüĝüñ
‘Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didüĝüñ
Ĥatı alķaķ görünür oldı eñ a‘lâ didüĝüñ

II

Fuķarâ zılm-i celâliden idüp eĝânı
Engürûs içre sefer ehli dökerken ķanı
Ĥâlden ķılmayup âĝâh şeh-i devrânı
Ĥâke şaldı aĝalar kûy-ı ser-i ĝaltânı
‘Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didüĝüñ
Ĥatı alķaķ görünür oldı eñ a‘lâ didüĝüñ

III

Vüzerâ vizrle tezvîre virüpdür şûret
Ağalar kıapusı açılmaz ebed bî-rüşvet
Demidür zâhir olup yevme teķûmü's-sâ'at
İrse devletlülerüñ çoğuna Hâķdan neķbet
'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didüğüñ
Kıatı alķaķ görünür oldu eñ a'lâ didüğüñ

IV

Cehl ile girdi biri birine ĥayl-i vüzerâ
Düşdiler manşıb içün baķş ü cidâle 'ulemâ
Bildiler fırsatı bu demde ģanîmet cühelâ
Zulm ile zîr ü zeber oldu anuñçün dünyâ
'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didüğüñ
Kıatı alķaķ görünür oldu eñ a'lâ didüğüñ

V

Tiğiyâ nice bozulmaya niżâm-ı 'âlem
Oldı cühhâl bu demde 'ulemâdan ekrem
Kıalmadı şadrda bir ĥâķim-i 'âdil çü bu dem
'Arzını salţanatuñ eylediler zîr-i kıadem
'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didüğüñ
Kıatı alķaķ görünür oldu eñ a'lâ didüğüñ

210

[Ėazel-i] 'Âlî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ay aydınında kıollayup ol mâh-pâreyi
Nûr-ı cemâle ģarķ idebilsem sitâreyi

- 2 Meh-tâba karşı turmasa devr itse câm-ı mey
Geh âfîtaba geh güle kılsam nezzâreyi
- 3 Ey dil şakın ki encümi hep nâ-bedîd ider
Çok çok tağıtma âhuñ odından şerâreyi
- 4 Lâyık degüldür itme zer ü sîm için begüm
Yârâna hulf-ı va‘de[yi] ‘uşşâka pâreyi
- 5 ‘Âlî zamân hüsn ile taş bağruñı şınur
Âb-ı revân içinde yatan seng-i hâreyi

211

[Gazel-i] ‘Âlî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Yok yire başlar miyân-ı yâr için feryâda dil
Tîğî bir deryâ-dil ancak hânçeri bir sâde-dil
- 2 Göz yaşı baır olduğınca el yudı benden gönül
Gerçi barmağ ile kendin gösterür deryâda dil
- 3 Her gören ‘âşık giriftâr oldu kaldı zülfüne
Kalmadı ey serv-ğad dünyâda bir âzâde-dil
- 4 Söyle ey pîrüm ne dirsın sen bu rüsvâlıklara
Meyl ider cânlar virür her tıfl-ı mâder-zâda dil
- 5 Saht iken hâtır gör ey ‘Âlî şafâ-yı nazmumı
Beñzemez mi şûretâ âyîne-i pûlâda dil

212

[Gazel-i] 'Âlî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Bir fireng oğlanı cân mülkini yağma kıldı
'Âlem-i ma'nâda 'Îsâ beni ihyâ kıldı
- 2 Küfrini neyleyelim hüsnine yüz biñ taşın
Şanki bir nûr idi zulmetde tecellî kıldı
- 3 Reşk idüp nûr-ı cemâline anuñ mihr-i münîr
Çarh-ı çârümde Mesîhâyâ biraz yakıldı
- 4 Bu kadar mu'cize 'Îsâyâ yiter vallâhi
Bir şanem bunca müselmânları şeydâ kıldı
- 5 'Arz-ı dîdâr ile dîn ehlinüñ aldı 'aqlın
'Âliyâ bilmem o kâfir ne temâşâ kıldı

213

[195 b] Tesdîs-i Tîğî Beg

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Dimezem kim lâyıķ-ı in'âm ü ihsân it beni
Sâğar-ı vaşluñ şunup gül gibi handân it beni
Cür'a-veş pâ-mâl idüp hâk ile yeksân it beni
Eşk-i çeşmüm gibi isterseñ perîşân it beni
Şem' gibi râziyem sûzân u giryân it beni
Meclis-i hâşuñda tek bir gice mihmân it beni

II

Şevkle pervâne-veş sûzân olup şeb-tâ-seher
Ağlayayın yâd-ı la'lûnle döküp hûn-ı ciger
Olmadan tenden cüdâ miqrâz-ı hicrân ile ser
Luţf idüp lâyıķ görürseñ gözlerüm nûrı eger
Şem' gibi râziyem sûzân u giryân it beni
Meclis-i hâşuñda tek bir gice mihmân it beni

III

Hasret-i bezm-i şafâ-baḡşuñla ey sîmîn-beden
Muttaşıl sûz u güdâz üzre olupdur cân u ten
Mâh-rûlar karşıña olup çerâğ-ı encümen
Bezm-i hâş itdükçe her gice şebistânuñda sen
Şem' gibi râziyem sûzân u giryân it beni
Meclis-i hâşuñda tek bir gice mihmân it beni

IV

Şoḡbet-i hâş eyleyüp şevķ ile olsañ bâde-hâh
Mûmdur bezmüñde yanmağa çerâğ-ı mihr ü mâh
Kâkülüñ fikri şeb-i ğamda idüp rûzum siyâh
Çekmezin ğam göklere çıksa tepemden dûd-ı âh
Şem' gibi râziyem sûzân u giryân it beni
Meclis-i hâşuñda tek bir gice mihmân it beni

V

Nice demdür künc-i fûrkatde tutup Tîĝî maķâm
Ḥâb-ı râḡat dîde-i giryânına oldu ḡarâm
Şâhidümdür zâhir ü bâtın Ḥudâ-yı lâ-yenâm
İltifât-ı bî-naẓîrûñle kı lup in'âm-ı 'âm
Şem' gibi râziyem sûzân u giryân it beni
Meclis-i hâşuñda tek bir gice mihmân it beni

214

Ġazel-i ‘Âlî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Hâberüm virdi yaķup mülk-i vücûdında ‘alev
Eşerüm gibi durur ma‘nîde sûz-ı Hüsrev
- 2 Şoñra geldümse selefden ne zarar zâtuma kim
Şâh olan ‘askerine olsa ‘aceb mi pey-rev
- 3 İstikâmet görelî kâmet-i mevzûnuñda
Kodı ‘aşķ ehli gönül naķdini yanuñda girev
- 4 Getürüp fikrûme ebrûñı her ay başında
Eski derdüm baña yâd itdürür oldı meh-i nev
- 5 Gelmeyince ħaķı ġam-ġâneñe gelmez o perî
Sen gerek kâtlan ol ümmîd ile ‘Âlî gerek ev

215

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Ey mey-fürûş şaķlamaz iseñ şırâsını
Sen benden al metâ‘-ı meyüñ şad bahâsını
- 2 Hecrinde miġnetüm dem-i vuşlatda ħayretüm
Bildürmedi baña o perîñüñ vefâsını
- 3 Andan gönül ne lezzeti var böyle sevmenüñ
İl yiye balını çekesin sen belâsını

4 Âhum şabâyı zülfüne vaşf itdügi bu kim
Hem-râhı olmağın kıovar anuñ hevâsını

5 ‘Âlî gibi ğarîbe cefâlar sezâ degül
Hâtırcıgını yıkıma ‘atâ kııl recâsını

216

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Mütefâ‘ilün Fe‘ûlün Mütefâ‘ilün Fe‘ûlün)

1 Yine tâzelendi ğülşen yine rûy-ı ğül şen oldu
Yine her dıraht açıldı ğözi ğöñli rûşen oldu

2 Yine câm-ı bâde bir bir tonanup habâblar ile
Kimi kıaşr-ı şevkı ü zevke kimi kıalbe revzen oldu

3 Şeb ü rûz ben şafâda sen iseñ ğam-ı riyâda
Baña ğülşen oldu ‘âlem saña şûfi külhen oldu

4 Yine dâğlar yakılsun yine sînemüz tonansun
Ki ğül ile lâle yir yir açılup müzeyyen oldu

5 Ġözi ğöñli ağlamağda dil ü cânı inlemekde
Kime ‘âşık oldu ‘Âlî ki bu sır mu‘ayyen oldu

[196 a]

Tesdîs-i Tîğî Maṭla‘-ı ‘Ulvi

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Ġubâr-ı pâyuñ idüp cism-i câna tûtiyâ geldüñ
 Ayaguñ tozı ile yüzüm üstine başa geldüñ
 Cihâna gün gibi ‘arz eyleyüp rû-yı vefâ geldüñ
 Ruḡuñ mâhıyla şâm-ı tîrem itdüñ pür-ziyâ geldüñ
 Beni fûrkat şebinde ҡomaduñ ey mehlikâ geldüñ
 Şafâ virdüñ gönül mir’âtına şâhum şafâ geldüñ

II

Қoyup ḡâk-rehüñ gün gibi seyrân eyleyelden sen
 Ġam-ı mihrüñle yirde gökde cânım tutmadı mesken
 Cemâlüñ mâhını görmek dilerdüm cânla dilden
 Biḡamdillâh ki idüp dîde-i ġam-dîdemi rûşen
 Beni fûrkat şebinde ҡomaduñ ey mehlikâ geldüñ
 Şafâ virdüñ gönül mir’âtına şâhum şafâ geldüñ

III

Unutmuşken beni derd ü ġamuñ şahrâ-yı miḡnetde
 Olurken cevri-yârân ile dil vâdî-i ḡayretde
 ḡayâlüñ olmuş iken hem-demüm kûy-ı maḡabbetde
 Cemâlüñ ḡayretiyle ҡalmış iken künc-i zulmetde
 Beni fûrkat şebinde ҡomaduñ ey mehlikâ geldüñ
 Şafâ virdüñ gönül mir’âtına şâhum şafâ geldüñ

IV

Ser-i kûyuñda her dem eglenüp ҡavl ü ҡarârûñla
 Cihânda hem-dem olmuşken gönül feryâd u zârûñla
 Dem-â-dem mest iken sevdâ-yı çeşm-i pür-ḡumârûñla

Gözüm yıldız şayarken şubh olunca intizâruñla
Beni fûrkat şebinde kıomadun ey mehlikâ geldun
Şafâ virdun gönül mir'âtına şâhum şafâ geldun

V

Ruñundan nergis ise çeşm-i bed her lağza dır olsun
Gubâr-ı kûyuña her kim ki düşmez dirse kûr olsun
Cemâlun seyrin itsun kalb-i Tigî pür-ğuzûr olsun
Ruñun mir'âtı Hâğdan isterim kim ğarğ-ı nûr olsun
Beni fûrkat şebinde kıomadun ey mehlikâ geldun
Şafâ virdun gönül mir'âtına şâhum şafâ geldun

218

[Ġazel-i] 'Âlî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Cân gibi ins ü cin nazarından berîdür ol
Görsem dime o şûhı görünmez perîdür ol
- 2 Şûret viren melâhatidür deyr-i 'âleme
Büt-ğâne-i dilun büt-i meh-peykeridür ol
- 3 Serdâr-ı serverân-ı cihân serv-ğaddidür
Ser-keş güzeller[un] nite kim serveridür ol
- 4 Farğındaki otağa şanup yañlış añlama
Devlet hümâsı konmuş anun şeh-peridür ol
- 5 Sulţân-ı mülk-i hüsndür ammâ nihâyeti
'Âlî gibi şikeste-dilun dilberidür ol

219

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Ey dil ü cân ‘ömrüñüz farzâ ki geçmiş bâdesiz
Pes ne keyfiyyetle derd ü ğuşşadan âzâdesiz
- 2 Tâc u misvâküñ nedür çaķ başdan ey vâ‘iz senüñ
Gör bizi pîr-i muġân irşâd ider seccâdesiz
- 3 İhtiyâţ eyleñ meded ‘âşıklar ol divânededen
‘Aķluñuz var ise pend itmeñ dil-i nâ-şâda siz
- 4 Hükümüñüz icrâya mâyl siz sirişk-i çeşmüme
Ey gözüm merdümleri beñzer ki siz şeh-zâdesiz
- 5 Şimdi bir genc-i nihânum var benüm şu‘bânı yoķ
Ya‘nî kim ‘Âlî bir âfet sevmişem üftâdesiz

220

[Ġazel-i] ‘Âlî ¹⁰⁴

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Kaķuñda üstüñânım naķşı düşmiş kara yirüm yoķ
Oda yansa cihân içinde bir köhne haşîrüm yoķ
- 2 Görinmez sâye mir’ât içre ‘aks-i çihre nâ-peydâ
Ġamuñdan şol kadar inceldi cismüm kim nazîrüm yoķ
- 3 Etıbbânuñ eli nabzumdadur her laķza her sâ‘at
Ne derdüm var benüm derdüñden özge dest-ġîrüm yoķ

¹⁰⁴ Bu gazel mükerrer yazılmıştır. Diġeri [191b]'de bulunmaktadır.

- 4 Diyâr-ı gamla ser-ḥadd-i elem hep zîr-destümde
Bu deñlü kişverüñ sulṭâniyem hîç bir vezîrüm yok
- 5 Kemâlüm câmı şehler bezmine bîgânedür ‘Âlî
Süḥan mülkini feth itdüm mu‘înüm yok zahîrüm yok

221

[196 b] **Tesdîs-i Tiğî Maṭla‘-ı Merḥûm Bâkî Efendi**
(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Ne ‘aceb kara gönüllü olur ol lâle-‘izâr
Kılmamış büy-ı vefâ zerrece gönlünde qarâr
Gonca-veş hecr ile ‘uşşâkı ider sîne-figâr
Rûz u şeb olsa nola mâyil-i semt-i agyâr
Ezelî böyledür âyîn-i sipihr-i gaddâr
Ki gülüñ ḥâb-gehi ḥâr ola ḥâruñ gülzâr

II

Ḥayli ḥûbâna şaḳın eyleme isnâd-ı kerem
Anlara luṭf [u] kerem ‘âşîkadur cevri ü sitem
Zâr idüp bülbül-i gülzârı cihânda her dem
Gül gibi ḥârıla gülşende iderler ‘âlem
Ezelî böyledür âyîn-i sipihr-i gaddâr
Ki gülüñ ḥâb-gehi ḥâr ola ḥâruñ gülzâr

III

Eylemez gerçi güzeller dil-i ‘uşşâka vefâ
‘Âdetâ ehl-i dile artuğ olur cevri ü cefâ
Çopmamış bir gül-i bî-ḥâr turaldan dünyâ
Şanma bu şiveyi sen şimdi olupdur peydâ

Ezelî böyledür âyîn-i sipihr-i ğaddâr
Ki gülüñ hâb-gehi hâr ola hâruñ gülzâr

IV

Bülbüli ki kafes-i hecre giriftâr eyler
‘Âşık-ı zâruñ alup gönünü bîzâr eyler
Pister-i hâke şalup nergisi bîmâr eyler
Gülşeni hâşılı eṭrâfını pür-hâr eyler
Ezelî böyledür âyîn-i sipihr-i ğaddâr
Ki gülüñ hâb-gehi hâr ola hâruñ gülzâr

V

Tîgiyâ câm-ı şafâ haste kıilup ‘uşşâkı
Hârḥârını çeker derd-i humâruñ sâķî
Göricek her kişi hâlince ğam-ı âfâķı
Ḥasb-i hâl eyledi âfâķa bu şî‘rin Bâķî
Ezelî böyledür âyîn-i sipihr-i ğaddâr
Ki gülüñ hâb-gehi hâr ola hâruñ gülzâr

222

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Bürüdet üzreyüz el-ân o serv-ķâmetle
Zamâne sen de elem virme kış kıyâmetle
- 2 Dilüm varaydı eger yârı sevmezem dimege
Raķbüñ aĝzın arardum varup zârâfetle
- 3 Ġazâda nîze gibi ser-firâz-ı aķrânuz
Menâzil almışuz oķ gibi istiķâmetle

- 4 Efendi ben uluña hıdmetüñ buyur ne ise
Otur serîr-i melâhatde sen sa'âdetle
- 5 Feşâhat üzre durur cümle sözlerüñ 'Âlî
Ferîd-i 'aşr olasin gibi sen belâgatle

223

[Ġazel-i] 'Âlî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Açıl felek gibi o göñül inqılâbuñı
Mihir-i vefâdadur didiler inqılâbuñı
- 2 Öldüm apuñda yalvarı yalvarı sevdüğüm
Almağ müyesser olmadı şâfi cevâbuñı
- 3 Biñ derdüñi ki almış idüm bir ümîde ben
Dökdi aıuñ rağam sen unitma hisâbuñı
- 4 Nağd-i sirişki arc iderin muttaşıl göñül
Bir çâre bulmadum ki şeneldem arâbuñı
- 5 'Âlî bülend imiş azelüñ gibi himmetüñ
Aldum cevâbı gör dime 'Âlî cenâbuñı

224

[Ġazel-i] 'Âlî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Derdüm ne idügin saña meftûn olan bilür
Hâlüm amuñla hâli diger-gûn olan bilür

- 2 Her bî-sitâre bilmese mâhiyyetüñ nola
Sen mâhir ü bî-bahtı hümâyûn olan bilür
- 3 ‘Âlemde yine ‘âlem-i vuşlat şafâsını
Derd-i firâķ-ı yâr ile maħzûn olan bilür
- 4 Sen ‘ayb idersin ey saçı Leylâ ne ğam beni
Mecnûn hâlini yine mecnûn olan bilür
- 5 ‘Âlî kuluñ ne derd ü belâ çekdüĝin şehâ
Hecrûñle bir benüm gibi maĝbûn olan bilür

225

[197 a] Tesdîs-i Tîĝî Maṭla‘-ı ‘Ulvî
(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Baña kemlik şananlar dâ’imâ eylikle yâd olsun
Zevâlüm isteyenler gün gibi rûşen-nihâd olsun
Ķuşûrum gözleyen kâmillerüñ ‘ömri ziyâd olsun
Mükâfâtı dimem bir muḳtezâ-yı ‘adl ü dâd olsun
Yıķanlar hâṭır-ı nâ-şâdumı yâ Rabbi şâd olsun
Benümçün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun

II

Sitem-gerlikde çün ol bî-vefâ yâr oldu aĝyâre
Şafâsından şafâlar kesb idüp zevķ itmedür çâre
Naşîb olan belâdur muttaşıl çün ‘âşık-ı zâre
Dil-i zârum elemden hazz alur incinmez âzâre
Yıķanlar hâṭır-ı nâ-şâdumı yâ Rabbi şâd olsun
Benümçün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun

III

Göñül olduğça pür-ğam cümle halkı şadmân ister
Ne deñlü zâr u nâ-kâm olsa dehri kâmrân ister
Cihânı kendü gibi şanma zâr u nâ-tüvân ister
Meşeldür gerçi dirler yıkılanı yıkılan ister
Yıkanlar hâtır-ı nâ-şadımı yâ Rabbi şad olsun
Benümçün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun

IV

Revân olunca rûhum hâne-i vîrâne-i dilden
Kimesne istemem rencîde-hâtır olduğın benden
Çabûlümdür ne gelse cevr-i yâr u ta'n-ı düşmenden
Murâdı bu dil-i nâ-şad u nâ-kâmuñ budur senden
Yıkanlar hâtır-ı nâ-şadımı yâ Rabbi şad olsun
Benümçün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun

V

Murâd üzre felekde görmeyüp şenlik yüzün üstâd
Harâb-âbâd 'âlemde çeker biñ cevr ile bî-dâd
Olup derd ü belâ vü dehr-i dûna Tîğiyâ mu'tâd
Çoyup bu maṭla'ı hüzn ile gitdi 'Ulvî-i nâ-şad
Yıkanlar hâtır-ı nâ-şadımı yâ Rabbî şad olsun
Benümçün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun

226

[Gazel-i] 'Âlî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Yine sûsen gibi yapraklar açıldı bahâr oldu
Kızıl yelkenlü ğâzîlerle şahrâ lâle-zâr oldu

- 2 Şadâ-yı bülbülinden gülsitânuñ geldi istignâ
Yine her bir dil-âver na‘ralarla âşikâr oldu
- 3 Ğazâ deştinde çok toz kıopdı şan rûz-ı kıyâmetdür
Kıapandı ‘ayn-ı a‘dâ bir ‘acâyib rûzgâr oldu
- 4 Dikildi nîzeler gösterdi şekl-i serv-i âzâdı
‘Adûnuñ kıanı pâ-y-ı serve akmış cûy-bâr oldu
- 5 Dem-â-dem geh kıılıçla geh kıalemle aldı meydânı
Hele her yirde ‘Âlî pehlevân-ı nâm-dâr oldu

227

[Ğazel-i] ‘Âlî

(Müfte‘ilün Mefâ‘ilün Müfte‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Geşt ü güzâra mâ‘ilüz âb-ı revân mıyuz neyüz
Seyr ü sülûka râĝıbz bâd-ı vezân mıyuz neyüz
- 2 Çeng gibi ğamîdeyüz def gibi devr-dîdeyüz
Mest-i mey-i çekîdeyüz pîr-i muĝân mıyuz neyüz
- 3 Varlıĝa yok sürûrumuz yok yire var ğurûrumuz
Ğör şü bizüm ğuzûrumuz rind-i cihân mıyuz neyüz
- 4 Ağlamadan uşanmazuz inlemeden utanmazuz
Her [ne] diseñ inanmazuz şûfi yalan mıyuz neyüz
- 5 Nükteye başladuĝ yine ‘Âlî-i nâ-murâd ile
Dürre şadef mi ağzımız gevhre kân mıyuz neyüz

228

[Gazel-i] ‘Âlî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Gehî Cem-bezmüz ey sâkî gehî Rüstem-neberdüz biz
Bugün meydânda sâğardan kılıçdan yaña merdüz biz
- 2 Eger etrâfımız düşmen çevirse nite kim pergâr
Çıkup ol ortalıkda nokta-veş turmağda ferdüz biz
- 3 Du‘âsı mürşid-i halvet-nişînüñ reh-nümâmızdur
Eser yil gibi şûfî muttaşıl şahrâ-neverdüz biz
- 4 Yanar od gibi düşmen germ olursa kaçmazuz andan
Akar şu gibi karşı varuruz çak şöyle serdüz biz
- 5 Bizi inletmesün ol cân tabîbi söyle ey ‘Âlî
Şakınsun âhumuzdan kim garîbüz ehl-i derdüz biz

229

[197 b] Tesdîs-i Tîğî Matla‘-ı Hâverî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Düşelden ayru ol Yûsuf cemâlümnden elemlele
Mükedder oldı hâlüm cevri-i ihvân-ı sitemlele
Koma Ya‘kûbuñı beytü’l-hazende nâr-ı gamlarla
Şafâ vir dîde-i gam-dîdeme luğ u keremlele
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum niçe demlele
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demlele kademlele

II

Olaldan gün gibi ey mâh sen geşt ü güzâr üzre
Düşüpdür ıztırâba cân u dil olmaz qarâr üzre
Şabâ-veş bir gün uğrar diyü nâ-geh bu gubâr üzre
Gözüm yollarda kaldı nergis-âsâ intizâr üzre
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum niçe demlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demler kademlerle

III

Rakîbe yâr olup olma qarîn düşmen-i bî-dîn
Çuluñdan nefret itme pâdişâhum eyleyüp nefrîn
Cemâlûñ ‘arza kıl ey ruhları meh beñleri pervîn
Münevver ola tâ kim tîre bahtum gözlerüm aydın
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum niçe demlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demler kademlerle

IV

Şarâb-ı fûrkatûñ nûş itdüreldeñ sâķî-i devrân
Olupdur kanlu yaşum cür‘a gibi hâk ile yeksân
Niçe bir dâyim olsun bezm-i gamda sâġar-ı hicrân
Vişâlûñ ârzûsıyla habâb-ı mey gibi nâlân
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum niçe demlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demler kademlerle

V

Temâşâ itmek için Tîġî serv-ķadd-i dil-cûyuñ
Tolanur cûy-ı eşki gibi her dem gülşen-i kûyuñ
Meşâma irgürüp ey Yûsuf-ı gül pirehen bûyuñ
Demidür cânımı rûşen iderse gün gibi rûyuñ
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum niçe demlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demler kademlerle

- 1 Zâhir ü bâtın rümûz-ı *'allemel-esmâ* bizüz
'İlm-i küllî bizdedür dünyâ vü mâ-fihâ bizüz
- 2 On sekiz biñ 'âlemi bir adım itsek çok degül
Evc-i 'ulvî pâyemüzdür sırr-ı *mâ-evhâ* bizüz
- 3 Keşf-i râzı sevmezüz bülbül gibi her hâra biz
Gülşen-i hayretde açılmış gül-i bûyâ bizüz
- 4 Dillemezdüñ bilseñ ey şûfî şafâ-yı kalbümüz
Kaçresin mir'ât-ı vechullâh iden deryâ bizüz
- 5 Mest-i bî-bâküz maḥabbet bâdesin nûş itmede
Mey-perest olan şanur âlûde-i şahbâ bizüz
- 6 Mâverâ-yı mülk-i aḳdemden gelen añlar bizi
Niçe biñ kühsâra dâmen-gîr olan şahrâ bizüz
- 7 Rişte-i tevḥîdi gözler dîde-i sûrâḥumuz
Kıymetin naḳd-i dü kevn itmiş dür-i yektâ bizüz
- 8 Hâk-i pâyüz gerçi ammâ kim sükûnı sevmezüz
Tiz eser yıllar gibi dâyim cihân-peymâ bizüz
- 9 Göz göz olmuşdur beden peykân-ı tîr-i yârdan
Şâhid-i maḳşûda nâzır dîde-i bînâ bizüz

- 10 Mescid-i Akşâ yüzüñdür Ka‘be-i ‘ulyâ kapuñ
Anlara hikmet budur kim maqşad-ı akşâ bizüz
- 11 Nûr-ı vaḥdetdendür ey ‘Âlî sirişt-i pākümüz
Hüsn-i dilber gibi ‘uşşâk içre müsteşnâ bizüz

231

[198 a] **Tesdîs-i Merḥûm Tîġî Beg Edirnevî**
(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Ġam-ı hâlûñle cânâ sînede biñ dâġ-ı mâtem var
‘İzâr-ı lâle-gûnuñ ḥasretindür dilde yüz ġam var
Cihân hâlî degüldür gerçi yüz biñ yâr-ı maḥrem var
Bu çeşm-i hûn-feşân-ı merdüm-âsâ niçe hem-dem var
Senüñ bir dâne-i hâlûñ cihâna virmez âdem var
Perî-peyker güzeller çoġdur ammâ sende ‘âlem var

II

Bugün hâl-i ruḥuñsuz ey perî-rû ‘âlem-i fânî
Virürse almazam bir cübbeye mülk-i Süleymânî
Cihânda merdüm-i çeşmüm gibi her dem döküp kanı
Gözüm nûrı hayâl-i hâk-pâyuña virüp cânı
Senüñ bir dâne-i hâlûñ cihâna virmez âdem var
Perî-peyker güzeller çoġdur ammâ sende ‘âlem var

III

Melâḥat gülşeninüñ gerçi çoġdur serv-i bâlâsı
Nihâl-i kâmetüñdür anlaruñ ammâ dik a‘lâsı
Ben anı bilürem kendümden ey cânlar temennâsı
Cihânda ġayret-i firdevs-i a‘lâ olsa me’vâsı

Senüñ bir dâne-i hâlüñ cihâna virmez âdem var
Perî-peyker güzeller çokdur ammâ sende ‘âlem var

IV

Ġam-ı zülf ü haţuñla cân virüp âşüfte-hâl olsa
Ten-i zâr u nizârı mâr u mûra pây-mâl olsa
Sevâd-ı ‘uğde-i hâlüñle gönli pür-melâl olsa
Ne deñlü fikr-i sevdâñ ile ‘âlemde hayâl olsa
Senüñ bir dâne-i hâlüñ cihâna virmez âdem var
Perî-peyker güzeller çokdur ammâ sende ‘âlem var

V

Bahâ-i hüsnüñi bilmez dime Tîġi-i şeydâya
Ġubâr-ı pâyüñe cân virdügi yitmez mi dünyâya
Hevâ-yı ‘aşkuñ ile hân mânın şaldı deryâya
Sevâd-ı ‘ayn-ı ‘âlem gibi ey dürr-i girân-mâye
Senüñ bir dâne-i hâlüñ cihâna virmez âdem var
Perî-peyker güzeller çokdur ammâ sende ‘âlem var

232

[Ġazel-i] ‘Âfî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Nolduñ ey bülbül yanuñda bir gül-i ra‘nâ mı yok
Ġande eyler giryene bir şûġ-ı bezm-ârâ mı yok
- 2 Ġârġârından ne iñlersin fenâ gülzârınuñ
Her nihâlinde hezârân bir gül-i bûyâ mı yok
- 3 Şâhid-i bâġuñ cemâlinde neñ eksük bilmezem
Nergis-i şehlâ mı yok şeb-bûy-ı müşk-âsâ mı yok

- 4 Niçün ağlarsıñ felekden jâle-veş var yok yire
Gülşenüñde bir güler yüzlü semen-sîmâ mı yok
- 5 Bezmümüz ma'mûresin 'Âlî harâbât añlama
Sâğar-ı şahbâ mı yok rind-i kadeh-peymâ mı yok

233

[Gazel-i] 'Âlî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şöyle dönse sâğar-ı şahbâ müselsel muttaşıl
Cür'adan tolsa toköz mînâ müselsel muttaşıl
- 2 Câmı kor devr [ü] teselsül baħşin eylerse ħakîm
Dürd-keşlerle olur ğavgâ müselsel muttaşıl
- 3 Şevke âh-ı pür-şerer deryâ-yı 'aşka seyl-i eşk
Yâ mücerred munfaşıldur yâ müselsel muttaşıl
- 4 Derd ü ğam manşıbların kılduğça zülfi silsile
Şâd idermiş Kaysını Leylâ müselsel muttaşıl
- 5 Maħfil-i gülşende ey gül şahf-ı ħüsnüñden gele
'Aşr okur bülbüllerüñ ğûyâ müselsel muttaşıl
- 6 Sübħa-i lü'lü' gibi tevħide girse ħûblar
Dönse şûfi yüz dür-i yektâ müselsel muttaşıl
- 7 Saṭr-ı eş'âruñla 'Âlî baħr-ı nazm itdükçe cüş
Mevc urur ğûyâ ki bir deryâ müselsel muttaşıl

[198 b] Tesdîs-i Tîğî Maṭla‘-ı Meşâmî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Der-i dildârdan hep dûr olanlar der-beder düşdi
 Maḥabbet ‘arşa-gâhında düşen şâhib-hüner düşdi
 Bu yolda niçe server geçdi çok bî-pâ vü ser düşdi
 Niçe cânlar olup ber-bâd u tenler bî-ḥaber düşdi
 Dilâ düş tîğ-i yâre saña ‘âlemden güzzer düşdi
 Sipâhîsin bırağ üstine ol çünkim sefer düşdi

II

Reh-i cânâna dök naḳd-i sirişkûñ nâli terk eyle
 Fenâ bul râh-ı ğamda devlet ü iḳbâli terk eyle
 Uzatma baḥş-i zülf-i yârı kıl ü ḳâli terk eyle
 Muḥaşşıl ‘aşḳla cân virmede ihmâli terk eyle
 Dilâ düş tîğ-i yâre saña ‘âlemden güzzer düşdi
 Sipâhîsin bırağ üstine ol çünkim sefer düşdi

III

Gezerken râh-ı ğamda râst geldüm gice cânâna
 Yanında tîğ-i ḥûn-efşânı kendi ḥayli mestâne
 Didüm ey âfet-i rûḥ-ı revânum ḳandedür ḥâne
 Didi gel yanuma düş ḳalmaz iseñ baş ile cânâ
 Dilâ düş tîğ-i yâre saña ‘âlemden güzzer düşdi
 Sipâhîsin bırağ üstine ol çünkim sefer düşdi

IV

İdüp ḳat‘-ı recâ ser-rişte-i ümmîd-i vuşlatdan
 Muḳayyed olma zülf-i yârla geç ḳayd-ı fûrḳatden
 Ğarâz bir ğamze ise râh-ı ‘aşḳ içre ol âfetden

Nişân-ı tîr-i ta'n ol kaçma şemşîr-i melâmetden
Dilâ düş tîğ-i yâre saña 'âlemden güzer düşdi
Sipâhîsin birağ üstine ol çünkim sefer düşdi

V

Geçüp Tîğî gibi serden o çeşm-i hûn-feşân üzre
Hâbâb-âsâ kuruldı hâyemeler âb-ı revân üzre
O şâhuñ hidmetin minnet bilürseñ baş u cân üzre
Kuşan gayret kuşağın bir niçe yüzden miyân üzre
Dilâ düş tîğ-i yâre saña 'âlemden güzer düşdi
Sipâhîsin birağ üstine ol çünkim sefer düşdi

235

[199 a] **Tesdîs-i Tîğî Maṭla‘-ı Fuzûlî**
(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Çekdi kullâb-ı maḥabbetle hevâlardan beni
Cezbe-i hüsniñ halâş itdi kazâlardan beni
'Aşq-ı pâküñ eyledi hâliş riyâlardan beni
Luṭf idüp kırtardı sâ'ir hûd-nümâlardan beni
Fâriğ itdi mihrüñ özge meh-liqâlardan beni
Hırz imiş 'aşkuñ seniñ şaqlar belâlardan beni

II

Şu gibi 'aşkuñ beni sen serve sâ'il eyledi
Def' idüp dilden hevâ-yı gayrı zâ'il eyledi
Naşş-ı hüsniñ şûret-i hûbâna mâ'il eyledi
Boynuma zencîr-i sevdâñı hamâ'il eyledi
Fâriğ itdi mihrüñ özge meh-liqâlardan beni
Hırz imiş 'aşkuñ seniñ şaqlar belâlardan beni

III

Gerçi kim ölmez hevâlardan bu dil pür-iztîrâb
Her meh-i nâ-mihr-bânuñ çekdi cevriñ bî-hisâb
İrişüp cânâ cenâb-ı Һazretüñden fetĥ-i bâb
Һamdülillâh oldu kapuñda du‘âmız müstecâb
Fârîğ itdi mihrüñ özge meh-liķâlardan beni
Һırz imiş ‘aşķuñ senüñ şaķlar belâlardan beni

IV

Cümle ‘âlem teşne âb-ı zülâlüñdür senüñ
Ârzü-yı cân u dil zevķ-i vişâlüñdür senüñ
Zıkr [ü] fikrüm dem-be-dem vaşf-ı cemâlüñdür senüñ
Eksigüm dünyâda ‘aşķ-ı bâ-kemâlüñdür senüñ
Fârîğ itdi mihrüñ özge meh-liķâlardan beni
Һırz imiş ‘aşķuñ senüñ şaķlar belâlardan beni

V

Tîĝiyâ çün ol meh-i tâbâna oldum mübtelâ
Baķmaz oldum âfitâb-ı ‘âlem-ârâdan yaña
Eyleyüp âĥir ĝam-ı ‘aşķıyla terk-i mâsivâ
Dâ’imâ vird-i zebânumdur bu beyt-i dil-ĝüşâ
Fârîğ itdi mihrüñ özge meh-liķâlardan beni
Һırz imiş ‘aşķuñ senüñ şaķlar belâlardan beni

236

[Ĝazel-i] ‘Âlî

(Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Dellâl nâle didi dil ü cânâ iñlemeñ
Fermân-ı ‘aşķı bilmedüm işitmedüm dimeñ

- 2 Hân-ı vişâle demler ola yir bulunmaya
Şabr eyleñ ey belâ-zedeler şimdi gam yimeñ
- 3 Ser-ğâb-ı hecrüñ âhiri bezm-i vişâl olur
Bir lahza katlanuñ ne düşerse beliñlemeñ
- 4 Ger hûy u hâyı koñ diyü pend itse şeyh-i şehri
Başlañ figân u nâleye siz anı diñlemeñ
- 5 ‘Âlî fülânı sevdi dimişsiz işitmiş ol
Kimse işitmesün bunu bir dağı söylemeñ

237

[Gazel-i] ‘Âlî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Ruhuñ bâğındaki sünbüllere ki hâle tâlîbdür
Bahâr oldu dil-i dîvânenüñ sevdâsı ğâlibdür
- 2 Hâyâlünüñden ayırma hayl-i ‘uşşâkı ğarîb itme
Senüñ ‘âşıkıların bî-kes kalurlarsa ğarâ’ibdür
- 3 Zülâl-i ‘ârızuñdan bahş iderken cûy-ı gülşende
Semenler nârvenler tâze güller iki cânîbdür
- 4 Çü mihrüñ gice gündüz şâbit olmışdur derûnumda
Yanumda şubh-ı şâdık ‘arz-ı mihr eyleyse kâzîbdür
- 5 Turur ‘Âlî gibi sevdâ-yı zülf-i yâra müstağrak
Siyehler geydi dil deyr-i felekde şanki râhibdür

238

[Gazel-i] 'Âlî

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 Geh şîveler itdüñ baña gâhî nazâr itdüñ
Bir ben bilürem gönüm alınca neler itdüñ
- 2 Eksilmedi peykân-ı hadengün yüregümden
Ey kaçları yâ luğ ile gönümde yir itdüñ
- 3 Hınnâlama barmaqlaruñı kanlara girme
Ey düst meded yoğsa bizi beşbeter itdüñ
- 4 Ey varduñ o mâhuñ baña yirden göge zulmin
Ey âh çıkup göklere yir yir haber itdüñ
- 5 Vaş eyleyürek şî'r ile cânânuñı 'Âlî
'Uşşâkı çoğaltduñ yine haylî hüner itdüñ

239

[199 b] **Tesdîs-i Tîğî Beg**

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

I

Ne mümkindür turup ol şâhdan yolda selâm almak
Ne kâbildür varup vaşçün ağzından peyâm almak
Naşîb olmadı la'l-i yârdan zevk-i müdâm almak
Olaydı bârî a'dâ rağmına gül gibi câm almak
Egerçi haylî müşkildür kişi dünyâda kâm almak
Bütün dünyâ deger ammâ 'adûdan intikâm almak

II

Tahammül kııl cefâ vü cevrine ağıyâr-ı mezmûmuñ
Meşeldür bu ezelden yirde qalmaz âhı mazlûmuñ
Alursın kînini şabr eyler iseñ cân-ı mağmûmuñ
Bir adı muntekımdür hazret-i qahhâr-ı qayyûmuñ
Egerçi haylî müşkildür kişi dünyâda kâm almak
Bütün dünyâ deger ammâ ‘adûdan intikâm almak

III

Murâdâtı ne dem kim itdi qassâm-ı ezel kıismet
Naşibi oldı erbâb-ı dilüñ ol dem gam u miñnet
İrişmez gerçi kim taqdîre tağyîr eyleyüp himmet
Zen-i dehre başılmaz merd olan dâyim çeker gayret
Egerçi haylî müşkildür kişi dünyâda kâm almak
Bütün dünyâ deger ammâ ‘adûdan intikâm almak

IV

Şegâd-ı hîle-cû şol dem ki pûr-ı Zâl-ı devrânı
Düşürdi çâh-ı qahra eyleyüp mekr ile destânı
Urup cân-ı ‘adûya âh ile bir tîr-i bürrânı
Bu ma‘nâyı diyüp ol demde yaqa eylemiş cânı
Egerçi haylî müşkildür kişi dünyâda kâm almak
Bütün dünyâ deger ammâ ‘adûdan intikâm almak

V

Beqâ yoqdur cihân içre egerçi cümle fânîdür
‘Adûdan şoñra bir dem zindegânî câvidânıdur
Olanlar düşmene gâlib cihânuñ qahramânıdur
Dimişler Tîğiyâ anlar ki dehrüñ kâm-rânıdur
Egerçi haylî müşkildür kişi dünyâda kâm almak
Bütün dünyâ deger ammâ ‘adûdan intikâm almak

240

[Gazel-i] ‘Âlî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 İşigüñ terki ise saltanat andan geçdük
Varmazuz dergeh-i sulţâna cihândan geçdük
- 2 ‘Aqlımız gitdi görüp halka-i zıkr içre seni
Geleli devrüne bir devr-i zamândan geçdük
- 3 Tîrümüz pûte-i maşşûdı güzer kılmışdur
Şanmasunlar bizi kim nâm u nişândan geçdük
- 4 Hınçerüñle bilüñüñ şol kadar âvâresiyüz
Niçe der-bend ile çok âb-ı revândan geçdük
- 5 ‘Âliyâ gerçi kemer-beste gedâyuz ammâ
Çenber-i dâ’ire-i kevn ü mekândan geçdük

241

Velehu

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Zülfüñi koğmaduğumçün ey yâr
Göñlümün haylî perîşânlığı var
- 2 Öpmedüm la‘l-i lebün bezm içre
Çan yudarsam nola mânend-i enâr
- 3 Çuçmadum ince bilün bir kerre
Çomadun eyleyem ol genci kenâr

4 Şarmadum sîneye çünkim seni ben
Sine varınca idem nâle vü zâr

5 Vuşlat ümmîd idinürseñ ‘Âlî
Yâruñ ayagına yüz sür yalvar

242

Velehu

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Senüñle fahr iderin senden özge varum yok
Ġamuñla eglenürin ğayrılarla kârum yok
- 2 Zamâne şeyhi qosun ta‘nı kim ne dirse disün
Benüm güzelleri sevmekde ihtiyârum yok
- 3 Hevâ-yı ‘aşk ile ney gibi inlerin gezerin
Sen olmayınca benüm bir nefes qarârum yok
- 4 Senüñleyin gice gündüz düşümde fikrümde
Egerçi vaşluña irsem de iftiyhârum yok
- 5 Cemâl-i yârdan artuğdur ‘aşkum ey ‘Âlî
Velî ne çâre benüm hüsni-i iştiyhârum yok

243

[201 a] **Tesdîs-i Tîĝî**

(Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün)

I

Demdür gözedüp ‘ayn-ı haķîkatle uşûli
‘Aşk ile bulam dirseñ eger Hâķķa vuşûli

Çün âl-i ‘abâ yolına giydik qara çulı
Elden qomazuz dâmen-i evlâd-ı betûli
Ol seyyid-i hûbânuñ olursağ nola qulı
Evlâda muhibbüz severüz âl-i resûli

II

Ol halkı hasen ahsen-i evlâd-ı ‘Alîdür
İhvânı arasında güzeller güzelidür
Hüsn iline sultân vilâyetde ‘Alîdür
Dünyânuñ efendisi cihân bî-bedelidür
Ol seyyid-i hûbânuñ olursağ nola qulı
Evlâda muhibbüz severüz âl-i resûli

III

Hâk-i kademi çeşmümüze kuhl-ı cilâdur
Hurşîd dahı maqla‘-ı envâr-ı Hudâdur
Şâh-ı şecer-i sidre gibi sebz qabâdur
Haqqâ ki tarâvetde gül-i âl-i ‘abâdur
Ol seyyid-i hûbânuñ olursağ nola qulı
Evlâda muhibbüz severüz âl-i resûli

IV

Cân ile olup qulı o sultân-ı sa‘îdüñ
Yok hadd ü hesâbı reh-i ‘aşkında şehîdüñ
Gûş eylemeyüp sözüni hussâd-ı ‘anîdüñ
Cân u dil ile rağmına ağıâr-ı Yezîdüñ
Ol seyyid-i hûbânuñ olursağ nola qulı
Evlâda muhibbüz severüz âl-i resûli

V

Tîgî görüp ol seyyid-i sâdât-ı cihânı
Kimdür ki cihân içre aña virmeye cânı

Erbâb-ı dile eyler ise luğf-ı nihânı
Hâk-ı rehine biz de virüp nağd-ı revânı
Ol seyyid-i hûbânun olursağ nola kulu
Evlâda muhibbüz severüz âl-i resûli

244

[Gazel-i] 'Âlî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Halk-ı 'âlem cümle mest-i la'l-i nâbuñdur senüñ
Yaluñuz bir ben degül 'âlem harâbuñdur senüñ
- 2 Baña gün-â-gün cefâlar dürlü [dürlü] şiveler
Geh 'azâbuñ geh 'itâbuñ geh hiğâbuñdur senüñ
- 3 Yarım ağız bir sözüñ besdür bütün dünyâlara
Bunca bîmâruñ şifâsı bir cevâbuñdur senüñ
- 4 Eñ büyük cevr ü sitem dünyâda eñ müşkil elem
Ellere luğfuñla bizden ictinâbuñdur senüñ
- 5 Nâ-bedîd olmışsın ey 'Âlî duğân-ı âhda
Saña gün göstermeyen gâlib hicâbuñdur senüñ

245

[Gazel-i] 'Âlî

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 Hüsnuñ nice vaşf eyleyeyüm kim elemüm var
Allâhı severseñ beni söyletme gamum var

- 2 Al cânımı kıatlanma ecel vaqtine ey ğam
Gel gel ki bu yülden saña luř u keremüm var
- 3 Şol deñlü cefâ bârını yükletdi zamâna
Pîr eylemedin pîr gibi kıadd-i ğamum var
- 4 Mey-ğâneye varsam gelür ayağuma bâde
Ey pîr-i muğân gör ne mübârek kıademüm var
- 5 ‘Âlî nice ğâlũñ diyü sögdürme sipihre
Allâhı severseñ beni söyletme ğamum var

246

[Ĝazel-i] ‘Âlî

(Mef’ülü Mefâ’ilü Mefâ’ilü Fe’ülün)

- 1 Ey bâğ-ı cihân naķd-i ğazânı yavu kıılma
Bülbüllerũñ ağlatma ğülüm var diyü ğülme
- 2 Añ ğâr-ı belâ zağmını ey bülbül-i Şeydâ
Ârâmğeh-i ğülbüne aldanma bön olma
- 3 El Şunma hezâruñ kıanamıŐ dâğına zinhâr
Ĝülzâra yolından gel iñen ğülleri yolma
- 4 Âvâzuñ ile mürde-i ezhâr dirildi
Ey bülbül-i ‘Îsâ-nefesüm ölme sen ölme
- 5 ‘Âlî ne Őurursın yüri var bezm-i bahâra
Cem câmını çek bî-ğaber ol kendũñi bulma

[201 b] Tesdîsât-ı Hâşimî Efendi Üsküdârî ‘Aleyhi’r-rahmeti

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Pîrlik irdi mecâlüm gitdi kuvvet kalmadı
 Zâ‘fa yüz tıtdı beden cismümde kuvvet kalmadı
 Dilde ‘ayş ü ‘işrete meyl ü maḥabbet kalmadı
 Gitdi gülzâr-ı vücûdumda tarâvet kalmadı
 Gözde ḥâb u tende tâb u dilde tâkat kalmadı
 Bilmezem ḥâlüm nolur bir yirde râḥat kalmadı

II

Fürqatüñle ağlamakdan kalmadı çeşmümde nûr
 Sîne tıldı derd ü ğamla gitdi kalbümde sürûr
 Her cihetden cisme geldi ḥâşılı ḥükm-i fütûr
 Tende ârâm itmeyüp cân olsa tañ mı bî-ḥuzûr
 Gözde ḥâb u tende tâb u dilde tâkat kalmadı
 Bilmezem ḥâlüm nolur bir yirde râḥat kalmadı

III

Çarḥ-ı kec-rev şol kadar itdürdi baña âh u zâr
 Mûya döndi mûyeden inceldi bu cism-i nizâr
 Şâhid-i maḥşûd ise ser-keş dirîĝâ bî-ḳarâr
 El vire devlet diyü çekmek niçe bir intizâr
 Gözde ḥâb u tende tâb u dilde tâkat kalmadı
 Bilmezem ḥâlüm nolur bir yirde râḥat kalmadı

IV

Dem-be-dem erbâb-ı istiḥkâka eylersin cefâ
 Mazḥar ammâ luṭfuña her nâ-maḥall u nâ-sezâ
 Ḥâşılı senden uşandum ey sipihr-i kec ‘aṭâ

Gûşe-i ‘uzletde eylersem ‘aceb mi inzivâ
Gözde hâb u tende tâb u dilde tâkat kalmadı
Bilmezem hâlüm nolur bir yirde râhat kalmadı

V

Jeng-i ğamdan olalı mir’âtı-ı hâtır pür-keder
Zerrece zevk u şafâdan kalmadı aşlâ eşer
Nâvek-i endûh dehre eyleyüp seng-i siper
Hâşimî olduñ nişân tîr-i kazâyâ ol kadar
Gözde hâb u tende tâb u dilde tâkat kalmadı
Bilmezem hâlüm nolur bir yirde râhat kalmadı

248

[Ġazel-i] ‘Âlî

(Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün)

- 1 ‘Âlemde cây-ı râhat u bezm-i huzûr yok
Dil hânesinde ğuşşa var ammâ sürûr yok
- 2 Hûr u kuşûr ümîdine hâk eyler âdemi
Cevr ü cefâlarında zamânuñ kuşûr yok
- 3 Gönli evini câm-ı kadeh rûşen eylemez
Vechi budur ki çihre-i zâhide nûr yok
- 4 Câm-ı cihân-nümâ ile İskenderem velî
Göñlüm habâb-ı mey gibi şişmez gurûr yok
- 5 Etfâl-i şehrüñ atduğı taşlar tağılmada
‘Âlî gönül şu kişvere beñzer ki sûr yok

249

Ġazeliyyât-ı Vâlihî

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Nedür bu girye diseñ çeşm-i eşk-bârum için
Gehî benüm için ağlar gehî kenârum için
- 2 Hezâr dîde-i hûn-bârum olsa yetmez idi
Ölünce ağlamağa yâr-ı ğam-ğüsârum için
- 3 Ayırdı båd-ı fenâ ben ğubârı kûyuñdan
Revâdur eyler isem nâle rûzgârum için
- 4 Mekânı cennet-i ‘Adn ola öliceğ her kim
Yir itse reh-ğüzere-i yârda mezârum için
- 5 Müfid olmaya cârûb itse zülfünü havrâ
Reh-i belâda olan Vâlihî ğubârum için

250

[Ġazel-i] Vâlihî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Diyârumda müsâfir hân mânımdan ğarîbüm ben
Kıyâs itmeñ beni sâ’irlere merd-i ğarîbüm ben
- 2 Alıp bûy-ı fenâ bu köhne bâğuñ nev-bahârından
Ġül-i mağşûdı bâğ-ı cânda bulmuş ‘andelîbüm ben
- 3 Cihâna gelmeden tağşîl-i derd-i ‘aşğdur mağşûd
Beni şanmañ ki muĥtâc-ı müdâvât-ı tağbîbüm ben

- 4 Beni yegâne şanma şûfi âdâb-ı tarîkatda
Niçe yıl âsitân-ı ‘aşka yüz sürmüş edfbüm ben
- 5 Murâda Vâlihî merd-i Hudâ çün dest-res bulmaz
Murâdât-ı cihândan anuñ içün bî-naşîbüm ben

251

[202 a] **Tesdîs-i Hâşimî-i Üsküdârî**
(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Bâr-ı gam çekmekte kıddüm yâ gibi olursa ham
Tîr-i hicrânüñ ucından cânuma geçse sitem
Tîb deyince hâşılı cevruñ baña virse elem
Hiç ola mı gayrıya deyr-i cihânda baş egem
Senden özge bir büt-i ra‘nâya ger meyl eyleyem
Tañrıya iki dimişlerden olayın ey şanem

II

Ger çatup peyveste kaşuñ hışm idersiñ muttaşıl
Hiç ola mı ola peyvend-i ta‘alluk munfaşıl
Gayrıya mihr ü vefâ resmin görüp bu sâde-dil
Mâyil olmam naqşına rûh-ı muşavver olsa bil
Senden özge bir büt-i ra‘nâya ger meyl eyleyem
Tañrıya iki dimişlerden olayın ey şanem

III

Râh-ı ‘aşk içre cemâlüñdür baña necm-i hüda
Gel şeb-i târ irdi kıldum ol bu yolda reh-nümâ
Zülf-i kâfir-kîşinüñ sevdâsı kıldı mübtelâ
Bağlayup zünnâr-ı ‘aşka dil gönül virdüm saña

Senden özge bir büt-i ra'nâya ger meyl eyleyem
Tañrıya iki dimişlerden olayın ey şanem

IV

Olmışam ser-geşte hâlün tâk-ı mînâ haqqıçün
'Aqlum aldı beñlerün mâh u şüreyyâ haqqıçün
Dilde mihrün âfitâb-ı 'âlem-ârâ haqqıçün
Buldı yir dördünci gökde şol Mesîhâ haqqıçün
Senden özge bir büt-i ra'nâya ger meyl eyleyem
Tañrıya iki dimişlerden olayın ey şanem

V

Hâşimî-veş hem-nişînüz gerçi çok dildâr ile
Dil diler ola muğârin sen kamer-ruhsâr ile
Şem'-veş karşında yanup âh-ı âteş-bâr ile
Ergânûn-âsâ şadâ idüp diyem biñ zâr ile
Senden özge bir büt-i ra'nâya ger meyl eyleyem
Tañrıya iki dimişlerden olayın ey şanem

252

[Ġazel-i] Vâlihî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Yile varmasun meded şabr u qarârı kimsenün
Geçmesün âh ile her dem rûzgârı kimsenün
- 2 Goncasından bülbül-âsâ olmasun kimse cüdâ
Şolmasun bâd-ı fenâdan gül-'izârı kimsenün
- 3 Kılmasun künc-i firâk içre benüm gibi ğarîb
Gitmesün yâ Rab 'adem mülkine yârı kimsenün

- 4 Hâke şalmasun gül-i nev-restesin bâd-ı ecel
Yâ İlâhî şolmasun böyle bahârı kimsenüñ
- 5 Cân virürken Vâlihî anuñ yolında ölmege
Göz göre cân virmesün yâ Rab nigârı kimsenüñ

253

[Ġazel-i] Vâlihî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Mükedder dil olan 'âşık ğubâr-ı haţ-ı yârından
Açılmaz gönca-veş gülzâr-ı dehrüñ sebze-zârından
- 2 Göze göstermez almaz 'aynına kuhl-ı Şıfâhânı
Şu kim çeşmine eyler tûtiyâ kûyuñ ğubârından
- 3 Kaşuñla 'ârizuñ şevkiyle geçdüm bezm-i devrânuñ
Hilâl-i sâgarından câm-ı hürşîd iştihârından
- 4 Cemâlünden cüdâ ey tâze gül dîvânedür şol kim
Şafâ vü hażz alur bu köhne bâğuñ nev-bahârından
- 5 Açılmadı niķâb-ı rû-yı dilber bâd-ı âh ile
Nola ger Vâlihî feryâd iderse rûzgârından

254

[Ġazel-i] Vâlihî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Gözleri ol goncada kaldı hezârân bülbülüñ
Şanma ey dil çeşm-i bülbüldür libâsı ol gülüñ

- 2 Tatalum kim ‘âşıkı olmuş gülüñ farzâ hezâr
Var hezârânuñ gibi ey dil senüñ de bülbülüñ
- 3 Olmasa üftâde-i zülf-i ‘arağ-nâküñ senüñ
Ey gül-i ter üstine düşmezdi şebnem sünbülüñ
- 4 Hâlden hâlî şanur ehl-i kabâya sûfiyâ
Ta‘n idersiñ ehl-i hâle bu iken hâlüñ çuluñ
- 5 Vâlihî haqqâ semend-i tab‘-ı çâlâküñe sen
Zümre-i aḥbâbdan evvel alursın ögdülüñ

255

[202 b] **Tesdîs-i Hâşimî**

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Öleyim cevrüñ ile luḫf ile dirgürme beni
Ḳalayım derd ü ğamuñ içre sevindürme beni
Ağlayam hecrüñ ile vaşl ile dirgürme beni
İltifâtuñla meded sevdigüm öldürme beni
Öleyin fūrḳat ile vuşlata irgürme beni
İltifât eyleyüp aġyâr ile bir görme beni

II

Çekeyin derd-i ğamuñ ney gibi nâlân olayın
Dün ü gün ağlayayın hecr ile giryân olayın
Âteş-i ḥasret ile ḳoñ beni sûzân olayın
Nâ-murâd olmağ ile ‘âleme destân olayın
Öleyin fūrḳat ile vuşlata irgürme beni
İltifât eyleyüp aġyâr ile bir görme beni

III

Ço Şehâ mülket-i dil zulm ile âbâd olsun
Dil-i bî-çâre meded cevruñe mu'tâd olsun
Baña Şol resme cefâ eyle ki bir ad olsun
Reh-i 'aşk içre olan sâlike irşâd olsun
Öleyin fûrkat ile vuşlata irgürme beni
İltifât eyleyüp ağıâr ile bir görme beni

IV

Baña kıl her ne kadar var ise 'âlemde cefâ
Baña it her ne kadar olsa cihân içre ezâ
Cevruñ olsun güzelüm ya'nî ki maşşûş baña
Hâşılı neyler iseñ eyle hemân itme vefâ
Öleyin fûrkat ile vuşlata irgürme beni
İltifât eyleyüp ağıâr ile bir görme beni

V

Meclis-i gâmda sirişküm ço Şarâb eyleyeyin
Cigerüm âteş-i miñnetle kebâb eyleyeyin
Hâşimî tâ ki mey ol bezme rebâb eyleyeyin
Mey-i fûrkatle dili mest ü harâb eyleyeyin
Öleyin fûrkat ile vuşlata irgürme beni
İltifât eyleyüp ağıâr ile bir görme beni

256

[Çazel-i] Vâlihî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Leylî-i zülfüñe Mecnûn olsa kâyildür gönül
Hâşılı her vech ile ma'kûle kâyildür gönül

- 2 Korkarın söyletmez anı öldürür sultân-ı ‘aşk
Leşker-i hecre giriftâr oldu bir dildür gönül
- 3 Mağbes-i çâh-ı zenahtânında olmuşdur esîr
Tutulaldan kâfir-i zülfine bir yıldur gönül
- 4 Râh-ı ‘aşk içre ceres şeklinde feryâd eylese
Nola çün câm-ı belâdan yine kânzildür gönül
- 5 Gerçi kıaddi münhanî oldu mağabbetden velî
Vâlihî ol nev-cüvâna dağı mâyildür gönül

257

[Gazel-i] Vâlihî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Dâyimâ endîşe-i rûz-ı vişâl eyler gönül
Bî-ser ü sâ mân iken fikr-i muhâl eyler gönül
- 2 Rûz-ı hicrân mâh-ı rûze gibi bî-pâyân iken
‘Îd-ı vaşluñ yâdına şavm-ı vişâl eyler gönül
- 3 Gird-i ruhsârûña kim ‘anber-feşân olmuş saçuñ
Anı gerd-i haç şanup yañlış hayâl eyler gönül
- 4 Gördüğim âlâyiş-i devrân ider pâ-mâl-i ğam
Nûş-ı câm-ı ‘aşk idüp def‘-i melâl eyler gönül
- 5 Her ne kim fermân iderse Vâlihî sultân-ı ‘aşk
Cânla emrine anuñ imtişâl eyler gönül

258

[Gazel-i] Vâlihî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Hâtem-i la‘li hayâli teni hâk itdügi dem
Tıyn-ı mahtûm gibi şatıla dirhem dirhem
- 2 Câm-ı la‘lini koyup gevhere meyl it dime kim
Kimsenüñ minnetine şûfî şovuk şu içmem
- 3 Mübtelâ-yı gam-ı hicrân olurun yıllar ile
Yâd-ı vaşluñla eger bir gün olursam hurrem
- 4 Cennet-i kûyuñı Firdevse berâber tutmaz
Dâne-i hâlüñi dünyâya degişmez âdem
- 5 Luţf-ı cûd itmede ol Hüsrev-i mülk-i keremüñ
Olımaz Vâlihî bir bir ma‘nî deñlü hâtem

259

[203 a] Tesdîs-i Hâşimî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Bileli irecegin devlet-i dünyâya halel
Tuyalı kâr-ı cihân olmasın âhir muhtel
Kalmadı şafha-i hâtırda haţ-ı tûl-i emel
Ârzû-yı dile pek mâyil ideñ gerçi ezel
Şimdi hiç gam yimezüz virmese maqşûdumuz el
Ber-murâd olmağı bilmem ne şanurduğ evvel

II

Dil-i zârumdan idüp naqş-ı merâmı zâyil
Gûşe-i künc-i ferâgatda idindüm menzil
Nâ-murâd olmada buldı arayup kâminı dil
Şâkirüz hâlimüze dilde tesellî hâşıl
Şimdi hiç gam yimezüz virmese maqşûdumuz el
Ber-murâd olmağı bilmem ne şanurduq evvel

III

İtmişüz fürkat ile künc-i belâda ülfet
Ârzû eylemezüz zerrece ey dil vuşlat
İhtiyâr eylemişüz gûşe-i derd ü miñnet
Dehre kâm-ı dil için itmezüz aşlâ minnet
Şimdi hiç gam yimezüz virmese maqşûdumuz el
Ber-murâd olmağı bilmem ne şanurduq evvel

IV

Yimezüz gam başa çıkdı diyü her câhil için
Çekmezüz derd ü elem saltanat-ı zâyil için
İbtizâl eylemezüz dünye-i bî-hâşıl için
Ser-fürû eylemezüz kimseye kâm-ı dil için
Şimdi hiç gam yimezüz virmese maqşûdumuz el
Ber-murâd olmağı bilmem ne şanurduq evvel

V

Râziyuz şimdi raqîb-i felek eylerse cefâ
Kâyilüz şahid-i maqşûdumuz itmezse vefâ
Tutmuşuz yüz Haqqa herkesden idüp qat'-ı recâ
Eyleseñ Hâşimiyâ halka nola istignâ
Şimdi hiç gam yimezüz virmese maqşûdumuz el
Ber-murâd olmağı bilmem ne şanurduq evvel

260

[Ġazel-i] Vâlihî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Her ne dem kim yâr aġyâra çoçulmağdan gelür
Ser-fürû eyler o ser-keş baña alçağdan gelür
- 2 Şanma cennetden murâdı zâhidüñ didâr ola
Gerçi söyletseñ saña ol şûret-i Hâğdan gelür
- 3 Özge kuşdur zâhid-i sâlûs ey hûr-ı behişt
Şöyle söyler tut ki toġru şimdi uçmağdan gelür
- 4 Bağr-ı ġamda karşılaşma rûzgâr ile şağın
Bâd-bân-ı fülk-i dil nâ-gâh yaprağdan gelür
- 5 Vâlihî gelmezse şûfiden aceb mi 'aşğ-ı pâk
Her çabâhat lâ-cerem 'âlemde ağmağdan gelür

261

[Ġazel-i] Vâlihî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Dâğ urup dâğumuñ üstine eyâ meh-ğal'at
Nâr-ı hecr ile ser-â-pâ beni yağduñ çat çat
- 2 Câmî'-i hüsne imâm oldu mü'ezzîn-zâde
Uyduğ aña çü getürdi o sehî-ğad çâmet
- 3 Secde it çaşları mihrâbına ser-keş olma
Saña yat didiler ey şûfî 'inâd eyleme yat

- 4 Saña kim didi alup sîm ü zer-i mazlûmı
Hüsrevâ zulm ile dünyâyı biri birine kat
- 5 Yâra ağıyâr nezâketle göz itmek dilemiş
Hey meded Vâlihî zinhâr göz itdürme gözet

262

[Gazel-i] Vâlihî

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Dehânuñ goncasıdur bağırmuz kıan olmağa bâ'is
Hevâ-yı kâkülüñdür dil perîşân olmağa bâ'is
- 2 Girîbânıyla tâ dâmânına yapışmasa kimse
Mücerred budurur abdâl 'uryân olmağa bâ'is
- 3 Dilâ mevc-i maḥabbet baḥr-ı cândan sâḥil-i çeşme
Dökilür her dem olup dîde giryân olmağa bâ'is
- 4 Müsâvîyken Hudânuñ feyzi ḥalka olmuş isti'dâd
Kimi ḥalkuñ gedâ kimisi sultân olmağa bâ'is
- 5 Zebân-ı ḥâlini gördi cihânda kimse fehm itmez
Budur ey Vâlihî dil tıflı nâlân olmağa bâ'is

263

[203 b] Tesdîs-i Hâşimî-i Üsküdârî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Bî-beḳâdur gâfil olma dehr-i bî-bünyâddan
Bir ribât-ı köhnedür ḳalmış Şemûd u 'Âddan

QıŖŖa-i İskenderi gr hiŖŖe al Ŗeddâddan
Neyledi taht-ı Sleymânı su'âl it bâddan
Merhamet umma gönül bu gerdiŖ-i bî-dâddan
Kimse ma'mr olmamıŖdur bu harâb-âbâddan

II

Kimseye rağm eylemez cellâd-ı çarĖ-ı bî-emân
Zlm ile vîrân ider bir demde niçe Ėân mân
Azdur gün baŖına eylemse ger biñ kerre kan
Ŗefkat itmez eyleseñ biñ derd ile âh u figân
Merhamet umma gönül bu gerdiŖ-i bî-dâddan
Kimse ma'mr olmamıŖdur bu harâb-âbâddan

III

Ŗâh olup olsañ serîr-i saltanatda pr-srr
Olsa emrnde Süleymân gibi hep vaĖŖ u tuyr
'Âķıbet tîr-i każâ idüp seni ehl-i ķubr
Olısar nâzk tenñ yirde gıdâ-yı mâr u mr
Merhamet umma gönül bu gerdiŖ-i bî-dâddan
Kimse ma'mr olmamıŖdur bu harâb-âbâddan

IV

VuŖlat ile her kimi bir dem felek Ėandân ider
AĞladur bir niçe demler hecr ile giryân ider
Rağt u bağtın tağıdup 'ayŖı evin tâlân ider
'Âķıbet bir gün binâ-yı 'mrini vîrân ider
Merhamet umma gönül bu gerdiŖ-i bî-dâddan
Kimse ma'mr olmamıŖdur bu harâb-âbâddan

V

BaŖa ilter kârına devrân gehî ĖoŖ-Ėâl ider
Luğf ile yüz gösterüp iķbâl u istiķbâl ider

Geh döner ey Hâşimî hâke şalup pâ-mâl ider
Güne-güne hâşılı insâna mekr ü âl ider
Merhamet umma gönül bu gerdiş-i bî-dâddan
Kimse ma'mûr olmamışdur bu harâb-âbâddan

264

[Gazel-i] Vâlihî

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 O serv-i müntehâ-ğad nağl-ı bâğ-ı 'âlem-ârâdur
Temâşâ bu ki şüfnüñ boyuñ bildügi Tûbâdur
- 2 Büyük bayrâmdur görmek hilâl-ebrûñı ey meh-rû
Yoluñda cânı kurbân eylemek hod 'îd-i ağhâdur
- 3 Yanup yağılmada pervâneye gerçi nazar olmaz
Velîkin bülbül-i şûrîde dil ser-mest ü şeydâdur
- 4 Çemen deryâ-yı ağdar yâsemen lenger semen yelken
Çekilür zevrağ-ı şahbâ-yı melis şan kadirğadur
- 5 Revâdur Vâlihî berg-i güle tağrîr eylerseñ
Ruğı vaşfında yâruñ sözlerüñ rengîn ü ra'nâdur

265

[Gazel-i] Vâlihî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Pîr-i 'aşka hıdmet idüp dil mağabbet öğrenür
Lâ-cerem üstâddan şâkird şan'at öğrenür

- 2 Hîşşe alur kışşa-i Mecnûndan ‘âkîl olan
Merd-i bî-ğayret hemân ancak hikâyet öğrenür
- 3 ‘Aşk içinde dil haqîkat yolların taşîl ider
Şûfi-i sâlikdür âdâb-ı tarîkat öğrenür
- 4 Gâh hatt-ı ‘ârızuñ geh hatt-ı la‘lûñ yâd idüp
Döndi dil şol tıfla kim günde bir âyet öğrenür
- 5 Âferînler Vâlihî nazm-ı belâgat bahşuña
Niçeler üslûb-ı şî‘rûñden feşâhat öğrenür

266

[Gazel-i] Vâlihî

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün)

- 1 Ben zerreyi ser-geşte iden çarh-ı felekdür
Ben haste dilûñ cânın alan âh o melekdür
- 2 Turreñle kaşuñ kim ide ‘uşşâka girişme
Şabr eyleyüp âh eylememek haylî kötekdür
- 3 Şâh-ı gül ü şimşadı kim ekerse boyuñsuz
Her sözi anuñ ben kuluña bir degenekdür
- 4 Devr-i hat-ı ruhsâre-i cânânedede hâle
Yüksek aşılursa nola çün yeñi elekdür
- 5 Üslûbuña ‘âlemde senüñ Vâlihî söz yok
Bu gûne gazel söylemek el-haç ne dimekdür

[210 a] **Tesdîs-i ‘Âşımî el-İmâm**
(Mef’ûlü Fâ’ilâtü Mefâ’ilü Fâ’ilün)

I

Cellâd-ı dehr âl ile dâmânum almasun
 Hayr itmez aña âh-ı firâvânum almasun
 Peygûle-i gam içre ecel yanum almasun
 Kahr ile öldürüp bir avuç kanum almasun
 Eyleñ du‘â ki mevt girîbânum almasun
 Vaşl olmayınca dilbere Hâk cânum almasun

II

Ey hâciyân-ı beyt-i Hudâvend-i müste‘ân
 Oluñ sebîl-i Hâkka sürüp yüzüñüz revân
 Cümle murâd hâşıl olur anda bî-gümân
 İrdikde âsitân-ı der-i Ka‘beye hemân
 Eyleñ du‘â ki mevt girîbânum almasun
 Vaşl olmayınca dilbere Hâk cânum almasun

III

Dil kim semend-i ‘aşka bugün pây-mâldür
 Ta‘n itme zâhidâ görüp anı vebâldür
 Bilmez bu derdi bilmeyen ayruksı hâldür
 Heçr âhîr oldı şimdi ümîdüm vişâldür
 Eyleñ du‘â ki mevt girîbânum almasun
 Vaşl olmayınca dilbere Hâk cânum almasun

IV

Erbâb-ı ‘aşka şimdi bu âh ile şîvenüm
 İtseñ devâyı derd-i dil-i zâruma benüm
 Heçr [ü] firâk-ı yâr[la] nizâr itmede tenüm

Ğable'l-ecel o yârı göre çeşm-i rûşenüm
Eyleñ du'â ki mevt girîbânım almasun
Vaşl olmayınca dilbere Hâğ cânım almasun

V

Ey reh-revân-ı Ka'be idüp 'Âşımîyi şâd
Dest-i du'âyı cânib-i Hâğğa idüñ güşâd
Mihrin o mâhuñ eylesün 'uşşâkına ziyâd
Tâ kim cihânda gitmeye maħrûm nâ-murâd
Eyleñ du'â ki mevt girîbânım almasun
Vaşl olmayınca dilbere Hâğ cânım almasun

268

[Ğazel-i] Hâşimî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bezm-i 'aşkuñda yine lâzım dil-i sûzâna şem'
Ruħlaruñ şevki yeter ħalvet-serây-ı câna şem'
- 2 Âteş-i 'aşkuñla ħat ħat yanmış idüm şem'-vâr
Ğonmadan daħı ħabîbüm bu toğuz eyvâna şem'
- 3 Şem'-veş ħayret o dile rişte-i cânım yanar
Her ħaçan olsañ sen ey meh meclis-i nâdâna şem'
- 4 Düşmese bir yâr-ı şîrînden cüdâ ger şubħa dek
Ğutuşup yanmazdı her şeb âteş-i hicrâna şem'
- 5 Tâ ölünce Hâşimî sûzân u giryân olalım
Degmedi sûz u güdâzı irmeden pâyâna şem'

269

[Ġazel-i] Hâşimî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Kâlbe geldi pîr olup işğâl-i dünyâdan ferâğ
Gelmedi ammâ ki seyr-i hüsn-i zîbâdan ferâğ
- 2 Pendi қо ehl-i mezâka mümkün olmaz zâhidâ
Lezzet-i vaşl-ı habîb-i mâh-sîmâdan ferâğ
- 3 Gitdi 'aqlum bâde-i la'lüñ görüp mest oldı dil
Gelmiş iken sâkiyâ câm-ı muşaffâdan ferâğ
- 4 Uyma leylî zülfüne Mecnûnluğun efzûn olur
Saña 'aqlun yâr ise ger kıl bu sevdâdan ferâğ
- 5 Rağbet itmez halk-ı 'âlem nazm u neşre Hâşimî
Tab'una gelse 'aceb mi şî'r ü inşâdan ferâğ

270

[Ġazel-i] Hâşimî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Ey gönül ferhunde-fâl olsa nola erbâb-ı 'aşk
Bûstân-ı hüsn-i dilberden açıldı bâb-ı 'aşk
- 2 Göz açup kendüm bilüp 'âlemde hûşyâr olmadum
Olmayınca mest-i medhûş-ı şarâb-ı nâb-ı 'aşk
- 3 Nâşihün olmazdı kalbi tîre bârid sözleri
Olsa gönlünde mağabbet âteşinden tâb-ı 'aşk

- 4 Bilmezem âhir kenâre irgürür mi rûzgâr
Oldı şimdi fülk-i dil ser-geşte-i girdâb-ı ‘aşk
- 5 Cilve-gâh-ı sîneden seyrân iderken bâl açup
Kırdı nâ-geh Hâşimî dil murgunı ‘ikâb-ı ‘aşk

271

[210 b] **Tesdîs-i Nev‘î-zâde**

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Âh kim bağrum yine peymâne gibi tıldı hûn
Bezm-i hecr-i yârda düşdüm yıkıldum ser-nigûn
Gâlib oldı bu dil-i şeydâya sevdâ-yı cünûn
Vâdi-i hayretde kıldum bulmadum bir reh-nümûn
Yâr bî-pervâ felek bî-rahm u devrân bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşmen kavî tâli‘ zebûn

II

‘Âlem-i mişnetde oldı şâm-ı fûrkat bir yaña
Üstüme toğmaz o mâh-ı burc-ı devlet bir yaña
Oldı tâli‘ sâkin-i künc-i nuhûset bir yaña
Gitdi devlet bir yaña yaşdan sa‘âdet bir yaña
Yâr bî-pervâ felek bî-rahm u devrân bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşmen kavî tâli‘ zebûn

III

Bülbül-i dil tañ mıdur eylerse feryâd-ı hezâr
Bir yüzi gül gonca-leb şehden ayırdı rûzgâr
Ben belâ hârında düşmenlerle ‘ayş itmekde yâr
Bir degüldür düstlar derdüm olupdur bî-şümâr

Yâr bî-pervâ felek bî-raḥm u devrân bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşmen kavî ṭâli‘ zebûn

IV

Dem mi vardır kim belâ bezminde giryân olmayam
Bâde-i eşküm döküp âlûde-dâmân olmayam
Bir nefes mümkün midür ney gibi nâlân olmayam
Ben niçe şoḥbet gibi perişân olmayam¹⁰⁵
Yâr bî-pervâ felek bî-raḥm u devrân bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşmen kavî ṭâli‘ zebûn

V

Ḥidmetindeyken beni red eyledi ol pâdişâh
Sürdi şehrinden giderdi dergehinden bî-günâh
Kâküli hecriyle oldu çeşmüme dünyâ tebâh
Hey meded kaldum ‘Atâyî-veş kara günlerde âh
Yâr bî-pervâ felek bî-raḥm u devrân bî-sükûn
Derd çok hem-derd yok düşmen kavî ṭâli‘ zebûn

272

[Ġazel-i] Hâşimî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Bağırı ḥûn olsa nola nâfe-i müşg-i Ḥutenüñ
Düşdi sevdâsına ol ṭurre-i ‘anber-şikenüñ
- 2 Bildiler küşte-i ḥâl-i ruḥ-ı rengînüñdür
Göricek dâğ-ı dilin lâle-i ḥûnîn kefenüñ
- 3 Dem-be-dem nâle kıılır bülbül-i dil diñlenmez
Güş uraldan o gül âvâzına zâğ u zağanuñ

¹⁰⁵ Vezin bozuk ve iki hece eksik.

4 Gelse biñ nâzla bakmaz yüzine ğayrılaruñ
Bir nazar mihr-i cemâlüñ gören ey mâh senüñ

5 Hâşimî pûte-i miñnetde yanup ğâl oldı
Elem-i âteş-i ‘aşkı ile ol sîm-tenüñ

273

[Ġazel-i] Hâşimî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

1 ‘Aceb midür olursa ğalk-ı ‘âlem bülbül-i zâruñ
Ħabîbüm ğonca-i nev-restesisin sen bu ğülzâruñ

2 Şadâ-yı rûĦ-baĦşuñla şafâ vir tûtî-i câna
Yine ğüftâra gelsün nâzla la‘l-i şeker-bâruñ

3 Görüp tâĦ-ı felekde necm-i ğisû-dâra beñzetdüm
Dökilmiş Ħâl-i ebrüñ üzre ol zülf-i siyehkâruñ

4 Bulınmaz Ħüsn ü ĦulĦ u luĦf-ı tab‘ıyla saña beñzer
Müsellemdür ğüzellerde senüñ evzâ‘ u eĦvâruñ

5 Temâşâ eyleyelden Hâşimî çâĦ-ı zenaĦdânuñ
Düşüp ğöñli saña cân ile olmışdur ğiriftâruñ

274

[Ġazel-i] Hâşimî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Alsa dil naĦdin nola şîrîn-zebânı Bursanuñ
Ħüsn ile oldur cüvân-ı dil-sitânı Bursanuñ

- 2 Cânı gönli almasına bâ'ış olur ğabğabı
Eşkümü seyl itdi ol nağl-ı revânı Bursanuñ
- 3 Kıpıma bir aña beñzer sîb-i ğabğab gül-'izâr
Olsa her dem tâze bâğ u bûstânı Bursanuñ
- 4 Nüktedân olanlar anuñ bendesi olsa nola
Yoğ anuñ gibi cüvân-ı nüktedânı Bursanuñ
- 5 Nola ol şîrîn-zebânuñ vaşfını kılsa müdâm
Hâşimîdür şâ'ir-i şîrîn-zebânı Bursanuñ

275

[211 a] **Tesdîs-i 'Azîz Efendi Mağla'-ı Bâkî Efendi**
(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

I

Kârı 'aşğ ehli gibi herkesüñ efgân ancağ
Elem ü miñnet ile gözleri giryân ancağ
Deli gönülüm gibi ser-geşte-i devrân ancağ
Dime dünyâda benüm hâtırı vîrân ancağ
Halk-ı 'âlem ezeli böyle perîşân ancağ
Kimi handân kimi giryân kimi nâlân ancağ

II

Ğoncanuñ handededür bâğ-ı cihânda kârı
Bülbülüñ girye ile kârı figân u zârı
Güldürür gerçi kimini bu fenâ gülzârı
Ağladup kiminüñ eyler gözi yaşın cârî
Halk-ı 'âlem ezeli böyle perîşân ancağ
Kimi handân kimi giryân kimi nâlân ancağ

III

Kimi devletde bu halkuñ kimisi rif'atde
Kimisi faqr u felâketde kimi zilletde
Kimi vuşlatda kimisi elem-i fûrkatde
Kimi râhatda kimi derd ü gam-ı miñnetde
Halk-ı 'âlem ezeli böyle perîşân ancak
Kimi handân kimi giryân kimi nâlân ancak

IV

Künc-i fûrkatde idersem nola âh u feryâd
İrişüp kaşr-ı vişâle dil ü cân olmadı şâd
Miñnet-âbâd-ı cihân içre nitekim Ferhâd
Gam-ı endûh u belâ çekmege oldı mu'tâd
Halk-ı 'âlem ezeli böyle perîşân ancak
Kimi handân kimi giryân kimi nâlân ancak

V

Kimi dünyâda olup gül gibi şâd u hurrem
Kiminüñ girye vü efgânla çeşmi pür-nem
Bülbül-âsâ bu cihân içre 'Azîzî her dem
Gülmek olmadı müyesser diyü baña yime gam
Halk-ı 'âlem ezeli böyle perîşân ancak
Kimi handân kimi giryân kimi nâlân ancak

276

[Gazel-i] Hâşimî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Kâtlüm ister râ kaşıyla zülf-i dilber mâh u sâl
Gösterür biri kemend ü biri hançer mâh u sâl

- 2 İde yılda bir cebînüñle ruhuñ seyr itmege
Mihr ü meh cânâ tavâf-ı kûyuñ eyler mâh u sâl
- 3 Hep hilâl-ebrûñ ile nev-rûz hüsünüñdür mişâl
Ğurre nâmıyla yazar taqvîmi iller mâh u sâl
- 4 Gâh vuşlat gâh fûrkat olsa ‘âşık ğam yimez
Olsa hecrüñ şavm-ı Dâvudî gibi ger mâh u sâl
- 5 Sâlyân ile virür şehler vazîfe şâ‘ire
Hâşimîye luţfuñı eyle muğarrer mâh u sâl

277

[Ėazel-i] Hâşimî Çelebi

(Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün)

- 1 ‘Arz eyleme nâdâna ruhuñ genc-i nihân ol
Gir göñlüne erbâb-ı dilüñ gevher-i kân ol
- 2 Kûyuñda açıl gül gibi ‘uşşâka vefâ kııl
Bülbüllerüñe karşı gül-i bâĝ-ı cinân ol
- 3 Cânâ kad u zülfüñ saña tûĝ u ‘alem olsun
Hüsn iline ser-‘asker-i hûbân-ı cihân ol
- 4 Gel eyleme hicrânla öldürmegi kânûn
Vaşluñla şifâ-sâz-ı dil-i haste-dilân ol
- 5 ‘Îsâ gibi kııl Hâşimî-i mürdeñi ihyâ
Gel sîneye bu kâlîb-ı fersûdeye cân ol

278

[Gazel-i] Hâşimî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Melâhat mülkine sultân olan beg-zâdedür şimdi
Cihânı kul iden ol kâmeti âzâdedür şimdi
- 2 Görüp her serv-i dil-cûyı şu gibi mâyil olmazken
O gül-ruhsâra dil şebnem gibi üftâdedür şimdi
- 3 Leb-i mey-gûnuna dil vireli ol âfet-i cânuñ
Şafâ bezminde çeşmüm câm u eşküm bâdedür şimdi
- 4 Sezâdur ol şeh-i mülk-i melâhat gönlümüz yazsa
Nuğûş-ı mâsivâdan levh-i hâtır-sâdedür şimdi
- 5 Olaldan ol şeh-i 'âlî-cenâba Hâşimî vaşşâf
Olupdur qadri 'âlî manşıb-ı a'lâdadur şimdi

279

[211 b] Tesdîs-i 'Âlî Efendi

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün)

I

Ey dil esîr-i şevk-i ruḡ-ı yâr olam gibi
Aḡar şu gibi mâyil-i dîdâr olam gibi
Fürqat şebinde hecr ile bîdâr olam gibi
Bend-i belâya yine giriftâr olam gibi
Bir gonca gördüm anuñ içün zâr olam gibi
Bir serv-i ser-bülende hevâdâr olam gibi

II

İrüp bahâr buldı çemen rûh-ı câvidân
Güller açıldı geldi yine rû-yı gülsitân
Seyrâna gitdi cûlar olup her yaña revân
‘Ayš u şafâya varmış idüm bâğa nâ-gehân
Bir ğonca gördüm anuñ içün zâr olam gibi
Bir serv-i ser-bülende hevâdâr olam gibi

III

Bâr-ı belâyı çekmege dil bî-mecâl iken
Sevdâ-yı ‘aşka sâye gibi pâ-y-mâl iken
Dil ‘andelîbi gülşen-i ‘uzletde lâl iken
Cây-i şafâda gül gibi âsûde-ğâl iken
Bir ğonca gördüm anuñ içün zâr olam gibi
Bir serv-i ser-bülende hevâdâr olam gibi

IV

Çaddi nihâl ü tûfî mağâl u melek-ğışâl
Ruhsârı şems u alnı kamer kaçları hilâl
Zülfî berât-ı ğüsnine tuğrâ-yı bî-mişâl
Bâğ-ı cihânda mişli bulunmağ anuñ muğâl
Bir ğonca gördüm anuñ içün zâr olam gibi
Bir serv-i ser-bülende hevâdâr olam gibi

V

İrmiş degül çü dâmen-i pâkine dest-i ğâr
Gören olurdu şu gibi ol servi bî-ğarâr
‘Âlî şadefdür ağzı tolu dürr-i şâh-vâr
Bâğ-ı cihânda bülbül-i şûridesi hezâr
Bir ğonca gördüm anuñ içün zâr olam gibi
Bir serv-i ser-bülende hevâdâr olam gibi

280

[Ġazel-i] Hüdâyî

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 Kûyuñ var iken neyleyeyin bâġ-ı cinânı
Cennetdür efendüm biline kendü mekânı
- 2 Ber-vechle itdüm ki ruġuñ levġ-i dile naķş
Taġrîrümü seyr eylese ġayrân ola Mânî
- 3 Engüştüñe ġâme özünü nisbet idermiş
Bir pâre yonardum elüme girse ben anı
- 4 Kes başumı ey gözleri ġûnî bizi kırtar
Boynumda niçe bir götürem bâr-ı girânı
- 5 Dolâba dönüp 'aşķ ile ser-geşte Hüdâyî
Çarġ-ı felege döne döne çıķdı figânı

281

[Ġazel-i] Zâtî

(Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün)

- 1 Firâķ-ı hem-dem olduñ vuşlat-ı cânânı neylersin
Dilâ derd ile yâr olduñ yüri dermânı neylersin
- 2 Dirîġ itdüñ tatalum râh-ı 'aşķ-ı yârda cânı
Ya bu mürde dile cân-baġş olan cânânı neylersin
- 3 Dilâ târîk-i şebde her kaçan yâr ile vaşl olsam
Çıķar her ġuşeden ol dem meh-i tâbânı neylersin

- 4 Ruḥ-ı rengîn-i yârı seyr idüp gülzâr-ı kûyında
Şaḳın yâd itme ey dil lâle-i nu‘mânı neylersin
- 5 O şâh-ı kâmrânuñ âsitânında yine Zâtî
Seg-i kûy ile hem-demsin dahı ‘unvânı neylersin

282

[Ġazel-i] Hâşimî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Dem-i ‘îd irdi çık seyrâna cevân eyle sulṭânüm
El öpsün ḳullaruñ luṭf-ı firâvân eyle sulṭânüm
- 2 Dökülsün yoluña ḳurbân olup ‘âşıḳlaruñ ḳanı
Ser-i kûyuñ yine reşk-i gülistân eyle sulṭânüm
- 3 Bilinsün ḳullaruñ içre sezâ-yı manşıb-ı vaşluñ
Ḳapuñda cem‘ idüp ‘uşşâḳı dîvân eyle sulṭânüm
- 4 Dil ü cân görmek ister pertev-i envâr-ı dîdâruñ
Ḳarem-i Ka‘be-i kûyuñda mihmân eyle sulṭânüm
- 5 Nazar ḳıl Hâşimîye çünki eyyâm-ı şerîf irdi
Maḳall-i merḫabâdur aña iḫsân eyle sulṭânüm

283

[212 a] Tesdîs-i Cinânî

(Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün)

I

Şanmañ ki benüm bir şeh-i şâhib-keremüm var
Bir şefḳati yok pâdişeh-i pür-sitemüm var

Açmaz dehenin luş ile bir ğonca-femüm var
Biñ minnet idüp söylemem bir şanemüm var
Taqrır idemem derd-i derûnum elemüm var
Allâhı severseñ beni söyletme ğamum var

II

Hem-şoşbet olup dün gice aĝyâr ile cânân
Şâyeste görüp luşfına olmış aña mihmân
Ĝuş eyleyicek ‘aqlum o dem oldu perîşân
Ķalmadı dağı aĝzumı hîç açmaĝa dermân
Taqrır idemem derd-i derûnum elemüm var
Allâhı severseñ beni söyletme ğamum var

III

Dün sâye şalup hâneme ol nağl-i dil-ârâ
Teşrîfi ile kıldı ğam-ı hecre müdâvâ
Aĥvâl-i dil-i zârı su’âl eyledi tenhâ
Ben sâkit olup aña didüm ey gül-i ra’nâ
Taqrır idemem derd-i derûnum elemüm var
Allâhı severseñ beni söyletme ğamum var

IV

Dervîş ü ğanî gerçi geçer hep saña ‘âşık
Aldanma çatı nâdir olur ‘âşık-ı řâdıķ
Her gördüğünü şanma řaķın yâr-ı muvâfık
Dirdüm saña ben kimdür olan vařluña lâyıķ
Taqrır idemem derd-i derûnum elemüm var
Allâhı severseñ beni söyletme ğamum var

V

Virdiyse Cinânî nola cânâ dil ü cânı
Pâ-mâl-i reh-i cevr ü cefâ eyleme anı

Keşf itme derûnında olan râz-ı nihânı
Söyletmege kaçd itme degül şimdi zamânı
Takrîr idemem derd-i derûnum elemüm var
Allâhı severseñ beni söyletme gamum var

284

Tesdîs-i Cinânî Efendi

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

I

Fikrüm bu idi mazhar-ı luţf u vefâ olam
Tâb-ı ruhuñla şevke gelüp dil-güşâ olam
Âyîne-veş bakup yüzüñe pür-şafâ olam
Çapuñda 'izz ü qadr ile fevqa'l-'alâ olam
Kim dirdi kim bu vech ile senden cüdâ olam
Âhîr belâ-yı hecre düşüp mübtelâ olam

II

Çanı o dem ki vaşluñ ile şâdmân idüm
Zevk u şafâ-yı 'işret ile kâmrân idüm
Çul olmağ ile çapuña şâh-ı cihân idüm
Yil gibi hizmetüñde yilerdüm revân idüm
Kim dirdi kim bu vech ile senden cüdâ olam
Âhîr belâ-yı hecre düşüp mübtelâ olam

III

La'lüñ hemîşe haste-dile çâre-sâz idi
Luţfuñ şikeste-hâtıruma dil-nüvâz idi
Zülfüñ gamıyla her gice fikrüm dırâz idi
Nâz itdügüñce sen baña kârüm niyâz idi
Kim dirdi kim bu vech ile senden cüdâ olam
Âhîr belâ-yı hecre düşüp mübtelâ olam

IV

Sen serv-ğad hevâsı ile ser-bülend olup
Sâyeynde hoş geçerdı gönül behremend olup
'Uşşâğ içinde vaşluñ ile ercümend olup
Boynumda idi hâlka-i zülfüñ kemend olup
Kim dirdi kim bu vech ile senden cüdâ olam
Âhır belâ-yı hecre düşüp mübtelâ olam

V

Bahr-i belâda keştî-i dil bulmadın kenâr
Sevğ itdi anı sâhil-i hicrâna rûzgâr
Oldı Cinânî bâd-ı şabâ gibi bî-ğarâr
Sensüz dilinde kalmadı şabr ile ihtiyâr
Kim dirdi kim bu vech ile senden cüdâ olam
Âhır belâ-yı hecre düşüp mübtelâ olam

285

[Ġazel-i] Rûhî-i Bağdâdî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Fikr-i hâl-i yâr ile ey dîde hûn-bâr olmaduñ
Gökde yıldız şaymaduñ bir gice bîdâr olmaduñ
- 2 Zevğ-i vahdet kâr-ı bî-kârândur ey dil epsem ol
Sen dağı bu kâr-gâh-ı ğamda bîdâr olmaduñ
- 3 Meclis-i mestân-ı Hâğğa yol bulam dirsene henüz
Dâhil-i cârû-keşân-ı bezm-i hammâr olmaduñ
- 4 Lâf-pervâz eyleme 'anğâ-yı Ķaf-ı 'aşğ ile
Sen henüz ey zâhid-i dil-beste tayyâr olmaduñ

- 5 Küfr-i zülf-i yâr ile itmezsın inkâruñ dürüst
Hayf kim inkâra düşdüñ ehl-i ikrâr olmaduñ
- 6 Yatmaduñ meyhânedede aldurmaduñ destâruñı
Başda ‘aqluñ var dağı sen mest ü evgâr olmaduñ
- 7 Müşkilât-ı halkı bildüñ müşkilüñ hâll itmedüñ
‘Âleme yâr olduñ ammâ kendüñe yâr olmaduñ
- 8 Hâşılıñ dünyâda gam ‘uqbâda miñnetdür hemân
Geldüğüñden gitdüğüñden çün haber-dâr olmaduñ
- 9 Mestlikdür kırtaran kayd-ı ta‘alluğdan seni
Hamdülillâh Rûhiyâ ‘âlemde hüşyâr olmaduñ

286

[212 b] **Tesdîs-i Cinânî**

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Ġam-ı hecrüñle seher çarha çıkup efgânum
Giceler halkı uyutmaz bu dil-i nâlânum
Ġarğa-i hûn-ı ciger kıldı yaşum dâmânum
Hâşılı çıkmağa az kaldı tenümden cânım
Kalmadı cevruñe şabr eylemege dermânum
Hağ Te‘âlâ saña inşâf vire sulţânım

II

Ben varup kûyuña ‘azm eylemege kudret yok
Sen gelüp ‘arz-ı niyâz eylemege şefkat yok
‘Arz-ı hâl itmege a‘dâdan ise ruşşat yok
Çekmege bâr-ı gamuñ zerre kadar tâkat yok

Çalmadı cevrüne şabr eylemege dermânım
Haç Te'âlâ saña inşâf vire sultânım

III

Ola bir gün ki bu ahvâle peşîmân olasın
Kâkülün gibi her añduçça perîşân olasın
Saña düşmez ki varup hemdem-i nâdân olasın
Sen bu inşâf ile hâşâ ki müselmân olasın
Çalmadı cevrüne şabr eylemege dermânım
Haç Te'âlâ saña inşâf vire sultânım

IV

Merdüm-i dîde iken bir iki hayvânlar ile
Hem-dem olmaç niçe bir bî-ser ü sâ mânlar ile
Haşr olup gezmedesin şâm u seher anlar ile
Hayf kim vaşluña dil râğıb olup cânlar ile
Çalmadı cevrüne şabr eylemege dermânım
Haç Te'âlâ saña inşâf vire sultânım

V

Bu Cinânî nola oldıysa kuluñ kurbânıñ
Öldürüp cevrün ile alma vebâlin anıñ
Çuvveti çalmadı za'îfle ten-i bî-cânuñ
Rağm kıl var ise gögsünde eger îmânıñ
Çalmadı cevrüne şabr eylemege dermânım
Haç Te'âlâ saña inşâf vire sultânım

Tesdîs-i Cinânî

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

I

Halkuñ ne 'aceb müşkil olur 'ağd ile hâlli
 Her hâle münâsib görünür cümle mağalli
 Eyler kimisi fikr-i teraqqî vü te'allî
 Gelmiş kimine 'âlem-i süflîde tesellî
 Hallâk-ı cihân 'âleme kılduğda tecellî
 Her şey'i birer hâl ile kılmış mütesellî

II

Olmuş kimisi cümle cihân mülkine sultân
 Başında ğam-ı tañtana-i şevket-i dîvân
 Ammâ kiminüñ kudreti yok müflis-i devrân
 Her birisi hâlince yine hurrem ü handân
 Hallâk-ı cihân 'âleme kılduğda tecellî
 Her şey'i birer hâl ile kılmış mütesellî

III

Geymiş kimisi câme-i zer-beft ü zer-endûd
 Peşmîne geyer kimi gezer faqr ile merdûd
 Hırmân iledür kimi kimi vâsıl-ı maqşûd
 Hikmet bu ki her biri yine hâline hoşnûd
 Hallâk-ı cihân 'âleme kılduğda tecellî
 Her şey'i birer hâl ile kılmış mütesellî

IV

Olmuş kimisi mîr kimi şahne vü kâdî
 Gavğası olur derd ü belâ-yı mütekkâdî
 Şorsañ yine ahvâlini müstağbel ü mâzî

Her birisi hâlinden olur şâkir ü râzî
Hâllâk-ı cihân ‘âleme kılduğda tecellî
Her şey’i birer hâl ile kılmış mütesellî

V

Erbâb-ı gınâ devlet ü iqbâl ile mağrûr
Aşhâb-ı hüner fazl u kemâlât ile mesrûr
Zühhâda Cinânî harem-i cennet ile hûr
‘Uşşâka şadâ-yı ney ü âvâze-i tanbûr
Hâllâk-ı cihân ‘âleme kılduğda tecellî
Her şey’i birer hâl ile kılmış mütesellî

288

[Gazel-i] Rûhî

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 ‘Aşk aşl-ı kemâl imiş bildüm
Mâsivâ kıl u kâl imiş bildüm
- 2 Ehl-i ma‘nâya şûret-i Hâkda
Görinen ol cemâl imiş bildüm
- 3 Ka‘beye farz olan rükû‘ u sücûd
Vech-i Hâkka mişâl imiş bildüm
- 4 Muşhaf-ı ‘aşkda sevâdımız
Açan ol hatt u hâl imiş bildüm
- 5 Meyl-i câh u celâl u mâl u menâl
Cümle bâtıl hayâl imiş bildüm

- 6 Sebeb-i kurb-ı bârgâh-ı İlah
Terk-i câh u celâl imiş bildüm
- 7 Kurtaran âdemi çalâletden
Nazar-ı ehl-i hâl imiş bildüm
- 8 Rütbe-i fazl-ı İzid-i müte‘âl
Devlet-i bî-zevâl imiş bildüm
- 9 Ehl-i dünyâya devlet ü ‘uqbâ
Ârzû-yı muhâl imiş bildüm
- 10 Meclis-i râzda elest u belâ
Ne cevâb u su‘âl imiş bildüm
- 11 Dersi ‘aşka değışdüm ey Rûhî
‘Aşk aşl-ı kemâl imiş bildüm

289

[213 a] **Tesdîs-i Cinânî**

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Nigârâ ‘aşk-ı pâküñ nice bir dilde nihân olsun
Demidür ‘âleme râz-ı derûnum dâstân olsun
Bilinsün müdde‘înüñ cümle aḥvâli ‘ayân olsun
Kapuñda imtiyâzum ḥalk içinde bî-gümân olsun
Gerek dervîş-i dil-rîş ü gerek şâh-ı cihân olsun
Saña ‘âşık geçen evvel benümle imtiḥân olsun

II

Kimi ‘âşık geçer vaşla kimisi sâde pehlûya
Ġarazsuz kimse meyl itmez şaķın sen serv-i dil-cûya
Ġanâ‘at eylemez il ħaţţ u ħâl ü çeşm ü ebrûya
Sözüm tut i‘timâd itme begüm aġyâr-ı bed-ħûya
Gerek dervîş-i dil-rîş ü gerek şâh-ı cihân olsun
Saña ‘âşık geçen evvel benümle imtiħân olsun

III

Seni sevdüm diyü kim bezl iderse yoluña mâlın
Reh-i ‘aşķuñda şâdıķ zann idüp gûş itme aķvâlin
Zamâne ħalkınuñ çoķdur bilürsin ķıl ile ķâlin
Eger bilmek dilerseñ ‘âşıkun keyfiyyet-i ħâlin
Gerek dervîş-i dil-rîş ü gerek şâh-ı cihân olsun
Saña ‘âşık geçen evvel benümle imtiħân olsun

IV

Şu kim eyler nigârâ vaşluñ için saña ibrâmı
Ġazer ķıl anı ‘âşık şanma ħayr olmaz ser-encâmı
Şaķın şayd itmesünler sen hü mâ için ķurup dâmı
Dil-i şûrîde gibi puħte şanma gördüğün ħâmı
Gerek dervîş-i dil-rîş ü gerek şâh-ı cihân olsun
Saña ‘âşık geçen evvel benümle imtiħân olsun

V

Ġapuñda pâdişâhum gerçi çoķdur ķullaruñ ‘âşık
Cinânîyem ķanı bir baña beñzer ‘âşık-ı şâdıķ
Benem aķrân içinde ħamdülillâh ‘aşķ ile fâik
Melâmet tekyesinde pîr-i ‘aşķ oldum disem lâyıķ
Gerek dervîş-i dil-rîş ü gerek şâh-ı cihân olsun
Saña ‘âşık geçen evvel benümle imtiħân olsun

Tesdîs-i Cinânî

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

I

Bezmünde şafâ kesb idenüñ özge demi var
 Kim la'l-i lebüñ gibi anuñ câm-ı Cemi var
 Ğam çekmez o kim dilber-i şâhib-keremi var
 Hâtırda ne endûh u ne hergiz eleme var
 Yanında kimüñ sencileyin bir şanemi var
 Kâfirdür anuñ zerrece gönlinde ğamı var

II

Ol mâhı ararken ğam-ı hecr ile idüp âh
 Minnet aña kim kıldı müyesser baña Allah
 Dün olmuş idüm seyre çıkup hem-dem ü hem-râh
 Yanumda görüp didi anı düşmen-i bedhâh
 Yanında kimüñ sencileyin bir şanemi var
 Kâfirdür anuñ zerrece gönlinde ğamı var

III

Bir bûse virüp luğ ile ol ğonca-i femden
 'Adlün beni kurtardı şehâ bend-i sitemden
 Gâhice beni behre-ver itdükçe keremden
 Bir zerre eşer kalmazsa dilde nola ğamdan
 Yanında kimüñ sencileyin bir şanemi var
 Kâfirdür anuñ zerrece gönlinde ğamı var

IV

Mesrûr olurun külbe-i ahzânuma gelseñ
 Gönüm yapılır hâne-i vîrânuma gelseñ
 Şevküm gelür ey şem' şebistânuma gelseñ

Hâşıl ğam u endûh gider yanuma gelseñ
Yanında kimüñ sencileyin bir şanemi var
Kâfirdür anuñ zerrece göñlinde ğamı var

V

Şarf eyler idüm olsa saña mâl ü menâlüm
Yoğ aña Cinânî gibi ammâ ki mecâlüm
İş‘âr idiyor hâlümi nazm ile mağâlüm
Dünyâ için olmazsa nola dilde melâlüm
Yanında kimüñ sencileyin bir şanemi var
Kâfirdür anuñ zerrece göñlinde ğamı var

291

[Ġazel-i] Rûhî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Ben gidüp hâk-ı derüñden virmedüm zahmet saña
Sen gelüp bir kerre hâlüm şormaduñ rağmet saña
- 2 Benden artuğ cân virür yoluñda herkes ölmege
Kır geçür tîğ-ı müjeñle ‘âlemi ruşşat saña
- 3 Ġayra ger mihr [ü] vefâ kılsañ baña cevır ü cefâ
Olmazam rencide senden çün budur ‘âdet saña
- 4 Bir nazarla biñ göñül ma‘mür idersin isteseñ
Ġâfil olma dostum virmişken el fırsat saña
- 5 Ey rağîb ol şûha meylüñden senüñ hayretdeyem
Kim baña olan cefâsı olmamış ‘ibret saña

- 6 Hârluğ çekdüñse hicrânında irdüñ vuşlata
Ey dil-i şeydâ bugünden müjde-i ‘izzet saña
- 7 Düşer âhîr başuña sevdâ-yı ‘aşkuñla cünûn
Ol perişânlıqdan el virdi bu cem‘iyyet saña
- 8 Kimdür ol hem-nâm-ı zi’n-nûreyn kim virmişdür el
Feyz-i luḡfindan süḡan fenninde bu ḡâlet saña
- 9 Rûḡiyâ çarḡuñ muḡâlif cünbişinden ḡam yime
Çün penâh olmuş der-i Paşa-yı zî-kıymet saña

292

[213 b] **Tesdîs-i Cinânî**

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Sürünüp sâye-veş dil anı mihr-i ḡâke şalmazsa
‘Adem deryâsına ḡarḡ-âb [olup] dil fülki ḡalmazsa
Ḳalır bâḡî maḡabbet mâsivâ ḡâḡırda ḡalmazsa
Çoḡalup her ne deñlü zümre-i a‘dâ azalmazsa
Ser-i kûyuñdan ayrılmam felek bir yaña şalmazsa
Yoluñda ölmedür ḡaşdum eger Ḥaḡ cânım almazsa

II

Senüñçün manşıb-ı iḡbâl ü ‘unvânumdan ayrılısam
Tek ü tenhâ ḡalup yârân u iḡvânumdan ayrılısam
Cünûn-ı ‘aşḡ ile idrâk ü iz‘ânımdan ayrılısam
‘Adem mülkine gitsem ḡâşılı cânımdan ayrılısam
Ser-i kûyuñdan ayrılmam felek bir yaña şalmazsa
Yoluñda ölmedür ḡaşdum eger Ḥaḡ cânım almazsa

III

Sirişküm gibi düşmen dökmege ‘azm eyleyüp qanum
Kesüp başum alursa sine-i bî-kîneden cânum
Yağarsa hân mânüm âteş-i sûzâna sultânüm
Muhaşşal her nice tehdîd iderse qalb-i nâlânüm
Ser-i kûyuñdan ayrılmam felek bir yaña şalmazsa
Yoluñda ölmedür qaşdum eger Haq cânüm almazsa

IV

Rağîb-i bed-liqâya yâr olup cevr ü cefâ itseñ
Varup bezm-i mey içre ğayrılarla merhabâ itseñ
Belâ-yı bend-i hecre tâ ölince mübtelâ itseñ
Ayırmaq qaşd idüp dergâh-ı ‘adlûñden cüdâ itseñ
Ser-i kûyuñdan ayrılmam felek bir yaña şalmazsa
Yoluñda ölmedür qaşdum eger Haq cânüm almazsa

V

Beden ğam pisterinde haste-hâl ü bî-mecâl olsa
Ümîd-i ‘âfiyet ol hasteye emr-i muhâl olsa
Cinânî-veş gönül râh-ı ğamuñda pây-mâl olsa
Degül bir kûyuñ içre biñ rağîb-i bed-fi‘âl olsa
Ser-i kûyuñdan ayrılmam felek bir yaña şalmazsa
Yoluñda ölmedür qaşdum eger Haq cânüm almazsa

293

Tesdîs-i Cinânî

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

I

Ne bellü yâr ile peyveste ittişâlüm var
Ne bir ferâgat-ı hâtırla infişâlüm var
Meded meded yine qalbümde infi‘âlüm var

Belâ-yı ‘aşk ile hayretdeyem melâlüm var
Ne ‘azm-i terk-i diyâr itmege mecâlüm var
Ne kâdirem ki tûram bir ğarîb hâlüm var

II

Dil-i hazînuñ ise hayli mużtarib hâlî
Bedense bâr-ı ğam-ı ‘aşkuñ oldu pâ-mâli
O şûhuñ ise cefâ müntehâ-yı âmâli
Muhaşşal olımadum inqılâbdan hâlî
Ne ‘azm-i terk-i diyâr itmege mecâlüm var
Ne kâdirem ki tûram bir ğarîb hâlüm var

III

İdüp ferâğatı dil ğâh olur ki tâ‘ib olur
Ferâğ-ı bâl ile terk-i diyâra tâlîb olur
Hevâ-yı ‘aşk yine ğâh olur ki ğâlib olur
İkâmet-i harem-i kûy-ı yâr vâcib olur
Ne ‘azm-i terk-i diyâr itmege mecâlüm var
Ne kâdirem ki tûram bir ğarîb hâlüm var

IV

Uyup ‘adûya baña bî-sebeb ‘adâvet ider
Cefâ vü cevr ü mezemmet kı lup ihânet ider
‘Aceb bu kim yine baña dönüp ri‘âyet ider
Ne bellü ülfete kâbil ne bellü nefret ider
Ne ‘azm-i terk-i diyâr itmege mecâlüm var
Ne kâdirem ki tûram bir ğarîb hâlüm var

V

Vişâl-i yâr ile günler gezer ki handânem
Dem-i firâk ile demler gelür ki nâlânem
Kâbül u redd ile geh şâd u ğâh giryânem

Cinânî gibi alup ortalıkda hayrânem
Ne ‘azm-i terk-i diyâr itmege mecâlüm var
Ne âdirem ki uram bir arîb âlüm var

294

[azel-i] Rûhî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Şanmañuz kim miñnet-i hicrânı añdum aladum
Zev-i vaşlıyla giçen devrânı añdum aladum
- 2 Gösterüp ayâra cevrenden şikâyet şûretin
Şub olunca dün gice cânânı añdum aladum
- 3 Vâ‘iz eşküm avf-ı dûzadan şanur bilmez ki ben
Dilde olan âteş-i sûzânı añdum aladum
- 4 Kimi tîğından kimisi ançerinden aladı
Ben birez ol amze-i fettânı añdum aladum
- 5 Dâm-ı amda olduğumdan giryemi şanmañ ki yâr
ayrılarla itdüğü seyrânı añdum aladum
- 6 ‘Arz-ı mihrinden raîbüñ ande el virdi baña
Dildeki sûz-ı am-ı pinhânı añdum aladum
- 7 Himmet-i ûbânı gördüm zıkr ider erbâb-ı ‘aş
Sevdüğümden gördüğüm ihsânı añdum aladum
- 8 Rûhîyâ gülşende gördüm gülden alar ‘andelîb
Ben hemân ol onca-i andânı añdum aladum

[214 a] **Tesdîs-i Cinânî Merhûm**

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Ey baña ta‘ne kı lup zümre-i yârânımdan
 Şormayan hâl-i dil-i zâr u perîşânımdan
 Neydügin añlamayıp derdümi efgânımdan
 Bilmedi zaħmumı bu çâk-ı girîbânımdan
 Vaz gelsem baña ‘ayb eyleme cânânımdan
 Geh olur şöyle ki bî-zâr oluram cânımdan

II

Elem-i cevr ü cefâ virdi dil-i zâra fütûr
 Pür olup ğuşşa vü ğam kalmadı sînemde sürûr
 Hâtır-ı fâtire efkâr-ı ferâğ itdi huţûr
 Yoğ iken zerrece âyîn-i maħabbetde kuşûr
 Vaz gelsem baña ‘ayb eyleme cânânımdan
 Geh olur şöyle ki bî-zâr oluram cânımdan

III

Ŧakılır hem-dem olup ol gül-i zîbâ ile hâr
 ‘Andelîb-i dil ider reşk ile feryâd-ı hezâr
 Kudretüm kalmadı şabr eylemege âhîr-i kâr
 ‘Azm idüp milket-i hicrâna kı lup terk-i diyâr
 Vaz gelsem baña ‘ayb eyleme cânânımdan
 Geh olur şöyle ki bî-zâr oluram cânımdan

IV

Dem-be-dem ğayrılara mihr [ü] vefâ eyler iken
 Dil-i şûrîdeye cevr ile cefâ eyler iken
 Diñleyüp düşmen-i bed-ġuyı ezâ eyler iken

Bu kadar cânuma biñ dürlü cezâ eyler iken
Vaz gelsem baña ‘ayb eyleme cânânımdan
Geh olur şöyle ki bî-zâr oluram cânımdan

V

Dil çekerken bu Cinânî gibi mihnetlerini
Rûz u şeb eyler iken cân ile hizmetlerini
Gûş idüp gayr ile meyhânedede ‘işretlerini
Seyr idüp göz göre a‘dâ ile şoĥbetlerini
Vaz gelsem baña ‘ayb eyleme cânânımdan
Geh olur şöyle ki bî-zâr oluram cânımdan

296

Tesdîs-i Cinânî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Şanmañuz ğurbetde cân-ı hoş-ğüvâr egler beni
Ya şafâ-yı seyr-i gül-geşt-i kenâr egler beni
Bir ‘aceb sevdâdayam leyl ü nehâr egler beni
Gitmege mâni‘ olup bî-iĥtiyâr egler beni
Âh kim ğurbetde ğaldum bir nigâr egler beni
Çoĥdan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

II

Dil giriftâr-ı kemend-i kâkül-i cânân olup
Boynı baĥlu ğalmışam âşüfte vü nâlân olup
Her seĥer aĥşâm olunca bâd-veş pûyân olup
Tutmadum bir kâr ucın âvâre ser-gerdân olup
Âh kim ğurbetde ğaldum bir nigâr egler beni
Çoĥdan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

III

Gitdi elden mansıb u ‘unvân u câh u mülk ü mâl
Döndi devlet zillilete kaldum ğarîb ü pâ-y-mâl
Yârsuz ‘ayş eylemek ben ğasteye emr-i muĥâl
Hey baña niçün turursın sen diyü iden su’âl
Âh kim ğurbetde kaldum bir nigâr egler beni
Çoĥdan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

IV

Bir yaña ta‘n-ı ‘adû bir yaña cevr-i rûzgâr
Göñlümi mecrûĥ ider cism-i za‘îfüm pür-figâr
Lâzım olmışken baña her vech ile terk-i diyâr
Kâbil olmadı koyup gitmek anı bî-iĥtiyâr
Âh kim ğurbetde kaldum bir nigâr egler beni
Çoĥdan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

V

Ey Cinânî gerçi îmandan durur ĥubb-ı vaţan
Kûy-ı dilber var iken añmam vaţan nâmını ben
‘Aşĥdan dâim çekerken dil ğam [u] derd ü miĥen
Gûşuma girmez dirîĝâ pend-i yârân-ı kühen
Âh kim ğurbetde kaldum bir nigâr egler beni
Çoĥdan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

297

[Ĝazel-i] Rûĥî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Ehl-i ‘irfân ile ol kılma nazâr nâdâna
Gül el üzre tutulur ĥâr atılır yâbâna

- 2 Keşret-i kayd ile vahdetden olursın maḥrûm
Dâm-ı şoḥbet diyü bend olmayıgör devrâna
- 3 Nokṭa-veş ‘âlem-i terkîbde ferd olmayıcaḡ
Kişi ayak başamaz dâ’ire-i ‘irfâna
- 4 Tâlib-i rahmete âlüftelik inşâf degül
Pâklük vâsıṭadur mağfiret-i Raḥmâna
- 5 Âdemi ehl-i nazâr şoḥbeti bînâ eyler
Ḳo bu a‘mâluḡı insâna ḡarış insâna
- 6 Ḥaṭuñuñ irmedi taḡḡîḡine ehl-i taḡlîd
Kimisi sebze ye beñzetdi kimi reyḡâna
- 7 Ne yazılmış ‘acabâ ‘ârızına dildâruñ
Görse kâfir anı elbette gelür îmâna
- 8 Söz dimek her kişinüñ senti degül ey Rûḡî
Söz odur kim ola rindâne vü dervîşâne

298

[Maṭla‘]

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün)

Şayd itmek için murḡ-ı dil-i ehl-i hevâyı

Aḡız tüfegi eyledi neyzen yine nâyı

[214 b]

Tesdîs-i Cinânî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün)

I

Cihân ol gül gamıyla hâr olursa
 Hezâr-âsâ naşîbüm zâr olursa
 'Adûdan dilde biñ âzâr olursa
 Kayırmaz dilberüm gam-hâr olursa
 Eger yârüm benümle yâr olursa
 Ne gam baña cihân ağıyâr olursa

II

Hücûm-ı düşmen-i bed-gûy-ı nâdân
 Beni eyler egerçi zâr u giryân
 Velî her dem kılup luğf ile hândân
 Yanumdan olmayup bir dem gürîzân
 Eger yârüm benümle yâr olursa
 Ne gam baña cihân ağıyâr olursa

III

Görüp ben 'âşık-ı âşüfte-hâli
 Gam-ı ağıyardan itdi su'âli
 Baña ol müstemend ü lâübâlî
 Didi ref' eyleyüp dilden melâlî
 Eger yârüm benümle yâr olursa
 Ne gam baña cihân ağıyâr olursa

IV

'Adû hâlî degül bir dem cefâdan
 Gözüm yaşı aqar bu mâcerâdan
 Mübâlât itmeyüp hiç iftirâdan

Yüzin döndürmeyüp ben mübtelâdan
Eger yârüm benümle yâr olursa
Ne ğam baña cihân aġyâr olursa

V

Yıkılsa seng-i bî-dâd ile dünyâ
Baña zulm eylese a'lâ vü ednâ
Cefâ vü cevr-i düşmenden ne pervâ
Cinânî ço ne dirse disün a'dâ
Eger yârüm benümle yâr olursa
Ne ğam baña cihân aġyâr olursa

300

Tesdîs-i Cinânî Maṭla'-ı Ebû's-su'ûd Efendi
(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

I

Âh kim bir gül için ğam-zede-i hâr oldum
Ġuşşadan bülbül-i şûrîde-şîfat zâr oldum
Bir sehî-ḳadd-i ser-efrâza hevâdâr oldum
Cûy-veş gönlüm aḳup 'âşîḳ-ı dîdâr oldum
Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyeh-kâr oldum
Yine bir oñmayacaḳ derde giriftâr oldum

II

Sînede mihr [ü] maḥabbet eṣeri ġâib iken
Ḥûblar sevmege şûrîde göñül tâ'ib iken
'Aşḳ maġlûb u ḥired ḥayli aña ġâlib iken
Cümleden el çeküp âzâdelige tâlib iken
Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyeh-kâr oldum
Yine bir oñmayacaḳ derde giriftâr oldum

III

Dil-i dîvâneyi uşlandı şanup halk-ı cihân
Ber-ţaraf olmuş iken meyl-i hevâ-yı hûbân
Yine bir şûh-ı cefâ-pîşeye meyl itdi hemân
Hâşılı kalmadı şabr itmege hergiz imkân
Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyeh-kâr oldum
Yine bir oñmayacak derde giriftâr oldum

IV

Sâ'id-i sîmi ucından tama'-ı hâma düşüp
Kadd-i bâlâsı belâsı ile âlâma düşüp
Murg-ı dil âh ki bilmezlik ile dâma düşüp
Lebleri şevki ile bâde-i gül-fâma düşüp
Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyeh-kâr oldum
Yine bir oñmayacak derde giriftâr oldum

V

Ey Cinânî nola bülbül gibi nâlân olsam
Gül-i şad-pâre gibi çâk-i girîbân olsam
Tuyulup 'aşk ile 'âlemlere destân olsam
Kâkül-i yâr gibi nola perîşân olsam
Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyeh-kâr oldum
Yine bir oñmayacak derde giriftâr oldum

301

Gazel-i Rûhî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Zülf-i dildârı al ağıârũ elinden ey dil
Söylenür ilde meşeldür ki toñuzdan bir kı1

- 2 Zâhidüñ rîşini cârûb-ı reh-i meygede kıl
Gerçi degmez aña ammâ ki toñuzdan bir kıl
- 3 Beni kûyında gün olmaz ki görüp bilmeye yâr
Her günüm olsa firâkıında ‘aceb mi bir yıl
- 4 Câme-i zerd mi elyağ saña yâ surh mı diseñ
Ol gül-i tâze gülüp nâz ile dir al yeşil
- 5 La‘l-i dildâr ile bulmazlar idi bahşecâ
Şoğmasa bülbül eger goncalaruñ ağızına dil
- 6 Ğam-ı ‘aşkıında iken fikrine geldüñ yâruñ
Bir iken ey dil-i şeydâ iki oldu müşkil
- 7 Yâr ağıyâr ile ‘ayş eylesün ey kalb-i hazîn
Yan virür benden o gül-ruh diyü sen yan yakıl
- 8 Meclis-i meyde pey-â-pey ki şunar bâdeyi yâr
Rûhiyâ hâl-i dil ile bize dir turma yıkıl

302

[215 a]

Tesdîs-i Cinânî

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

I

Melâlet-i dil-i şeydâ vü zâr mı diyeyin
Sağâmet-i beden-i pür-figâr mı diyeyin
Harâret-i teb-i ‘aşk-ı nigâr mı diyeyin
Kasâvet-i elem-i bî-şümâr mı diyeyin
Hikâyet-i ğam-ı hicrân-ı yâr mı diyeyin
Şikâyet-i sitem-i rûzgâr mı diyeyin

II

Göñül firâk ile bîmâr u ten zebûn oldu
Gözümdeñden aqđı ciger qatre qatre hûn oldu
O mehden ayru sitârem felekde dûn oldu
Sirişküm ile cihân bâğı lâle-gûn oldu
Hikâyet-i ğam-ı hicrân-ı yâr mı diyeyin
Şikâyet-i sitem-i rûzgâr mı diyeyin

III

Ğamum ziyâde firâvân u ğam-güsârum yok
Taĥammül itmege hicrâna iktidârum yok
'Ulüvv-i qadr ile ĥalk içre i'tibârum yok
Fiĝân u nâleye bir laĥza ihtiyârum yok
Hikâyet-i ğam-ı hicrân-ı yâr mı diyeyin
Şikâyet-i sitem-i rûzgâr mı diyeyin

IV

Ne dilde zevk-i sürûr u şafâ-yı vaşl-ı nigâr
Ne elde vüs'at-i kudret ne dirhem ü dînâr
Ne tende tâb [u] tûvân u taĥammül-i ğam-ı yâr
Ne bende devlet-i câh u celâl ü 'ırz [u] vaĥâr
Hikâyet-i ğam-ı hicrân-ı yâr mı diyeyin
Şikâyet-i sitem-i rûzgâr mı diyeyin

V

Bulınmadı baña bu reh-güzerde bir yoldaş
Ki zîr-i pâyuma muĥtâc iken qoya bir taş
Ayaĝum almadadur ey Cinânî her qallâş
Qomaz ki düz başavuz çarĥ-ı kecrev-i qulmaş
Hikâyet-i ğam-ı hicrân-ı yâr mı diyeyin
Şikâyet-i sitem-i rûzgâr mı diyeyin

Tesdîs-i Cinânî Efendi

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Bir zamân idi olup mazhar-ı elîf-ı kerem
 Neydügin bilmez idüm guşsa vü endûh u elem
 Şimdi hecr ile olup küşte-i şemşîr-i sitem
 Pây-mâl eyledi dil milketini guşsa vü gam
 Bir iki gün sevinüp eyledüğüm ‘işret ü dem
 Geldi burnumdan efendi hele dirhem dirhem

II

Gerçi kim bir iki gün kûyuña mihmân oldum
 ‘Ayş u ‘işretde olup gül gibi handân oldum
 ‘Âkıbet hecr ile bülbül gibi nâlân oldum
 Bilmezsin neyleyeyin vâlih ü hayrân oldum
 Bir iki gün sevinüp eyledüğüm ‘işret ü dem
 Geldi burnumdan efendi hele dirhem dirhem

III

Zevkümüz bulmuş iken göz gibi ‘işretde kemâl
 Qavl-i a‘dâ-yı bed-endîş ile irişdi zevâl
 Dil-i bîmârî za‘îf ideli hecrünle melâl
 Şimdi çeşmümde uçar lezzet-i eyyâm-ı vişâl
 Bir iki gün sevinüp eyledüğüm ‘işret ü dem
 Geldi burnumdan efendi hele dirhem dirhem

IV

Gitdi ol dem ki olup hem-dem ü hem-şoĥbet-i yâr
 Câm-ı mey gibi dehânumda idi la‘l-i nigâr
 Ayırup qavl-i dürûğ ile ‘adû-yı mekkâr

Vâdî-i fürkate şaldı beni ser-geşte-i zâr
Bir iki gün sevinüp eyledüğüm 'işret ü dem
Geldi burnumdan efendi hele dirhem dirhem

V

Ey Cinânî pür idüp nâliş ile âfâkı
Çarha şalsam yiridür dūd-ı dil-i müştâkı
Devlet-i vuşlat-ı dildârı şanurdum bâkı
Ben de bildüm ne imiş derd-i gam-ı 'uşşâkı
Bir iki gün sevinüp eyledüğüm 'işret ü dem
Geldi burnumdan efendi hele dirhem dirhem

304

Gazel-i Rûhî-i Bağdâdî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Tâze gül şevkiyle yaqdı ey gönül her tâze dâğ
Sen dağı yaq tâzeler şevkiyle yer yer tâze dâğ
- 2 Şevk odıyla nice 'âşıklar vücûdın yaqmasun
Yaqa bir meclisde kim gögsinde dilber tâze dâğ
- 3 Korkum andandur ki dirler bâ'ış-i hicrân olur
Yandururdum cismüme yoğsa ser-â-ser tâze dâğ
- 4 Efser-i zerrîn-mihre yeridür baş egmesem
Yaqdı ol gül başuma mestâne yir yir tâze dâğ
- 5 Dûddan encüm görünmezdi felekde şubha dek
Yaqdı bir 'âşık bu gice yine beñzer tâze dâğ

- 6 Bir şehüñ abdâlıyuz kim nâr-ı şevkiyle yaķar
Tekye-i ‘aşķında her gün biñ ĳalender tâze dâĳ
- 7 Sîne micmer aķker-i süzânı dâĳ-ı ĳûn-feşân
Olmış ol micmerde yer yer ĳurř-ı ‘anber tâze dâĳ
- 8 Vaşf-ı ĳâl-i yârdur rengîn edâlarla dilâ
Olsa şi‘rümde ‘aceb midür mükerrer tâze dâĳ
- 9 Tâze ‘âşık olduĳım inkâr ider Rûĳî velî
Tâze ‘âşık olmasa cisminde neyler tâze dâĳ

305

[215 b] **Tesdîs-i Cinânî Maṭla‘-ı Bâķî**
(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

I

Revâ mıdur ki ĳoyup ben za‘îf ü bîmârı
Yanınca gezdüre ol serv-i nâz aĳyârı
şorup ‘inâyet idüp ĳâl-i ‘âşık-ı zârı
Esirgese nola luṭf ile ĳalb-i ĳam-ĳârı
Esirgemek gerege ‘âşık-ı dil-efĳârı
‘Ale‘l-ĳuřuř ki bir bî-vefâ ola yâri

II

Raķîbi diñleye dâyim ne deñlü eylese lâf
Benüm sözüüm şana her söyledükçe lâf [ü] ĳüzâf
Cihânda andan umarken meķârım-i elṭâf
Revâ mıdur baña raĳm itmemek ĳanı inşâf
Esirgemek gerege ‘âşık-ı dil-efĳârı
‘Ale‘l-ĳuřuř ki bir bî-vefâ ola yâri

III

Ne deñlü itdüm ise işigüñde cürm ü günâh
Bağılasañ demidür anı hasbeten-lillâh
Haķîr isem ne kadar benden eyleme ikrâh
Terahhum eyle güzel başuñ için eyle nigâh
Esirgemek gerege ‘âşık-ı dil-efgârı
‘Ale’l-huşûş ki bir bî-vefâ ola yâri

IV

Ne raħm [u] âtıfet eyler ne kavlı ü ‘ahde vefâ
Huķûķ-ı nân u nemek bir nefesde oldu hebâ
Şuçum nedür ki ider çaķ bu deñlü cevri ü cefâ
Meger ki yâdına gelmez su’âl-i rûz-ı cezâ
Esirgemek gerege ‘âşık-ı dil-efgârı
‘Ale’l-huşûş ki bir bî-vefâ ola yâri

V

Efendi tut ki Cinânî kapuñda eyledi kan
Sirişki-i çeşmine ğarķ oldu hep cem‘-i cihân
Terahhumuñ demidür ğayre kalmadı dermân
Esirge kıll anı luţfuñla mazhar-ı ihşân
Esirgemek gerege ‘âşık-ı dil-efgârı
‘Ale’l-huşûş ki bir bî-vefâ ola yâri

306

Tesdîs-i Cinânî

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

I

Hayfâ cihanda bir gül-i bî-hâr kalmadı
Dil virmege zamânede dildâr kalmadı
Râz-ı derûna maħrem-i esrâr kalmadı

Bir mûnis ü refîk u hevâdâr kalmadı
Derdâ ki dâr-ı dehrde bir yâr kalmadı
Şerh-i ğam-ı dil itmege ğam-ıhâr kalmadı

II

Demler durur ki geşt idüp eţrâf-ı ‘âlemi
Sa‘y-i belîğ idüp aradum cins-i âdemî
Şerh itmege muķârin olup dildeki ğamı
Bulmaķ müyesser olmadı bir yâr-ı hem-demi
Derdâ ki dâr-ı dehrde bir yâr kalmadı
Şerh-i ğam-ı dil itmege ğam-ıhâr kalmadı

III

Râh-ı talebde ‘âciz idüp raĥş-ı himmeti
Tutdum egerçi elde ‘inân-ı ‘azîmeti
Çekdüm hezâr dürlü belâ vü meşakķati
Bir kimse yok cihânda bile ĥakķ-ı şöĥbeti
Derdâ ki dâr-ı dehrde bir yâr kalmadı
Şerh-i ğam-ı dil itmege ğam-ıhâr kalmadı

IV

Mülk-i fenâda her kimi zann eyledümse yâr
A‘dâ mişâli ĥâtır-ı maĥzûna oldı bâr
Âĥir netîce virmedi aĥvâl-i rûzgâr
Biñ sa‘y idüp bulunmadı bir yâr-ı ğam-güsâr
Derdâ ki dâr-ı dehrde bir yâr kalmadı
Şerh-i ğam-ı dil itmege ğam-ıhâr kalmadı

V

Ah vâl-i dehre ‘âkîl iseñ eyleyüp nigâh
‘Azm it [k m na]¹⁰⁶ sen dağı b -şekk   iştibâh
Ta‘n eyler ise  l ñe erbâb-ı ‘izz   câh
Yâd eyleyüp bu beyti Cin n  di gâh gâh
Derd  ki d r-ı dehrde bir y r çalmadı
şer -i gam-ı dil itmege gam- ar çalmadı

307

[ azel-i] Mer m R h 

(F ‘il t n F ‘il t n F ‘il t n F ‘ilün)

- 1 ‘ lem ñ biz ağniy sında mürüvvet bulmaduğ
Terk-i tecr d ehli derv şinde  alet bulmaduğ
- 2 Hep mu allid gördük erb b-ı şal hın ‘ lem ñ
Ol mu allidlerde  ş r-ı  ağı at bulmaduğ
- 3  an aha olmadı mey h neden varmağ naş b
 amd lill h aldanup z hh da  iffet bulmaduğ
- 4  ld k  hir  alim z ma‘l m-ı dild r olmadı
Derd-i dil şer ine bir ehl-i ma abbet bulmaduğ
- 5 R zg ruñ şiddeti  ıldı mükedder ‘ lemi
G r ne dery -diller z biz kim k d ret bulmaduğ
- 6 Zev -i vaş el virmedi f r atde geçdi ‘ mrim z
Senden ey  ar  intik am almağa f rşat bulmaduğ

¹⁰⁶ Mecm ada boş bırakılmıştır. "Cihan Okuyucu, Cin n  Hayatı Eserleri D v nının Tenkidli Metni, TDK Yay. : 570, Ankara, 1994, s. 314" adlı eserde "k m na" olarak yazılmıştır.

- 7 Bir tesellîymiş gam-ı hecre nihâyet var demek
Biz olanca mihnetin çekdik nihâyet bulmaduk
- 8 Mâla oldu rağbet ey Rûhî ‘aceb ‘âlemdeyüz
Her kime ‘arz-ı kemâl itdükse rağbet bulmaduk

308

[216 a] **Tesdîs-i Cinânî**

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Olmayanlar ehl-i dil yâr-ı sühandân sevmesün
Tab‘ı nâzûk dilberi agyâr-ı nâdân sevmesün
Pâk-meşreb olmayan pâkîze-dâmân sevmesün
Naqd-i cânı virmeyen ‘âlemde cânân sevmesün
Yolına hâk olmayan mihr-i dırağşân sevmesün
Hârına katlanmayan bir verd-i handân sevmesün

II

‘Âşık oldur bezl idüp bir dil-rübâya varını
Şarf ide anuñ yolında dirhem ü dînârını
Bir gülüñ her dem çeküp derd ü belâ-yı hârını
Gördügince hâşılı gam çekmeye âzârını
Yolına hâk olmayan mihr-i dırağşân sevmesün
Hârına katlanmayan bir verd-i handân sevmesün

III

Vâkı‘amda dün gice Mecnûnı gördüm âşikâr
Hâsret-i Leylâ gamıyla bî-mecâl ü dil-fîgâr
Ağlayup agyârdan itdüm şikâyet şad-hezâr
Didi bir âh eyleyüp ey ‘âşık-ı mihnet-güzâr

Yolına hâk olmayan mihr-i dıraşşân sevmesün
Hârına katlanmayan bir verd-i handân sevmesün

IV

Hânemi teşrîf idüp dün geldi ol serv-i revân
Karşu çıkdı aña istikbâl idüp şevk ile cân
Düşmenüñ cevriñi añdum eyleyüp bî-ğad fiğân
Oğudı bu maṭla‘ı biñ nâz ile açup dehân
Yolına hâk olmayan mihr-i dıraşşân sevmesün
Hârına katlanmayan bir verd-i handân sevmesün

V

Tâ ezelden böyledür aḥvâl-i dehr-i pür-sitem
Kim çeker dilber seven ağıyâr elinden derd ü gam
Gam degül dildâr için virdiyse düşmenler elem
Ey Cinânî ol reh-i ‘aşk içre sen şâbit-ka-dem
Yolına hâk olmayan mihr-i dıraşşân sevmesün
Hârına katlanmayan bir verd-i handân sevmesün

309

Tesdîs-i Cinânî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Halk-ı ‘âlem gamdan âzâd olduğundan baña ne
Yâ esîr-i kayd-ı bî-dâd olduğundan baña ne
Herkesüñ mesrûr-ı dil-şâd olduğundan baña ne
Kâ’inâtuñ luṭfa mu‘tâd olduğundan baña ne
Ben yıkıldum gayruñ âbâd olduğundan baña ne
Gam beni öldürdi il şâd olduğundan baña ne

II

Virmeyüp ben hasteye hergiz emânı ey felek
Kaşd idersin almağa cevruñle cânı ey felek
Luţ ile ma‘mûr idüp kevn ü mekânı ey felek
Gerçi kim yapduñ dil-i halk-ı cihânı ey felek
Ben yıkıldum ğayruñ âbâd olduğundan baña ne
Ġam beni öldürdi il şâd olduğundan baña ne

III

‘Aqlumı alduñ ğubâr-ı ğamla hayrân eyledüñ
Künc-i fûrkatde esîr-i bend-i hicrân eyledüñ
Yire çaldüñ kadrümi hâk ile yeksân eyledüñ
Ĥâne-i kalbüm yıķup zulm ile vîrân eyledüñ
Ben yıkıldum ğayruñ âbâd olduğundan baña ne
Ġam beni öldürdi il şâd olduğundan baña ne

IV

Ġayrılar kesb-i şafâ itmege dâyim mâh u sâl
Ben yanup hecr ile öldüm pûte-i miḥnetde kâl
Seyr idüp âyîne-i ḥâtırda jengâr-ı melâl
Ey niçün maġmûm olursın sen diyü iden su‘âl
Ben yıkıldum ğayruñ âbâd olduğundan baña ne
Ġam beni öldürdi il şâd olduğundan baña ne

V

İlleri ḥandân ider devr-i felek giryân iken
Ġalbümi ammâ benüm maḥzûn ider şâdân iken
Pây-mâl oldum Cinânî-veş refi‘ü’ş-şân iken
Âh kim bu kaşr-ı ten ma‘mûr u âbâdân iken
Ben yıkıldum ğayruñ âbâd olduğundan baña ne
Ġam beni öldürdi il şâd olduğundan baña ne

Gazel-i Rûhî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Görseñ kapuñda bendeñi şâhum 'itâbı ҡo
Genc-i vişâl tålebine sedd-i bâbı ҡo
- 2 Urmağ olurdı el beline Һançer olmasa
Nâzük mağaldur ey dil-i zâr ıztırâbı ҡo
- 3 Ey teşne-i vişâl cihândan ayak götür
Cehd it ki iresin ser-i âba serâbı ҡo
- 4 Añ ol günü ki Һâb-gehuñ zîr-i Һâk ola
Erbâb-ı câha rif'at içün intisâbı ҡo
- 5 Dünyâda Һurd u Һâbdan özge ne var dime
Bâtıl Һayâldur şağın aldanma Һâbı ҡo
- 6 Kevşerle dûzağhuñ düşünüp medğ u ҡadğine
'Arz-ı feşâhat itme meded âb u tâbı ҡo
- 7 'İşretle geçmeyen günü biz 'ömre şaymazuz
Ey çarğ ғaflet eyleme yañlış Һesâbı ҡo
- 8 Bihûdedür hep ehl-i riyânuñ Һabâseti
Meyden ki rûğ-ı tayyibedür ictinâbı ҡo
- 9 Güller açıldı 'aşka değış dersi Rûhiyâ
Ya'nî zamân-ı 'ayşdur elden kitâbı ҡo

[216 b] Tesdîs-i Cinânî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

‘Âşık-ı şeydâya ey meh mihr-bân olmaz mısın
 Rûh-bağş-ı cism-i cân-ı nâ-tüvân olmaz mısın
 ‘Azm idüp benden yaña dâmen-keşân olmaz mısın
 Lebleründen şubha dek gevher-feşân olmaz mısın
 Bir gice ğam-ğânede¹⁰⁷ genc-i nihân olmaz mısın
 Sîne-i bî-kîneme rûh-ı revân olmaz mısın

II

Luţfuña mâni‘ şanup pâkîze-dâmân olmağa
 İstemezsin külbe-i ‘âşıkda mihmân olmağa
 Başlayup ol rây-ı fâsidden peşimân olmağa
 ‘Âkıbet râzî olup qoynumda ‘uryân olmağa
 Bir gice vîrânede genc-i nihân olmaz mısın
 Sîne-i bî-kîneme rûh-ı revân olmaz mısın

III

Bir gül-i tersin ferâmûş eyle her hârı şatup
 Gitme ğayra ‘âşık-ı mağzûn u ğam-hârı şatup
 Yâdlarla eyleme bâzârı ağyârı şatup
 Hücreme tenhâ gelüp ağyâr-ı bed-kârı şatup
 Bir gice vîrânede genc-i nihân olmaz mısın
 Sîne-i bî-kîneme rûh-ı revân olmaz mısın

IV

Dil virüben sen meh-i nâ-mihri kıldum ihtiyâr
 Gitdi ârâmum ğam-ı hecrüñle oldum bî-ğarâr

¹⁰⁷ Tesdîsin diğerk tekrar beyitlerinde "vîrânede" olarak yazılmıştır.

‘Aşkuñ olmışken derûn-ı dilde baħr-i bî-kenâr
Niçe bir nâz u ta‘allül geçdi ĥadden intizâr
Bir gice vîrânede genc-i nihân olmaz mısın
Sîne-i bî-kîneme rûĥ-ı revân olmaz mısın

V

Dil Cinânî-veş çeker ‘aşkuñla dünyâlar ġamın
Bir nefes yâd eylemez ‘âlemde cân u ser ġamın
Sen daĥı tarĥ eyleyüp ey dil peder mâder ġamın
Ĥâtıruñdan dūr idüp a‘dâ-yı bed-gevher ġamın
Bir gice vîrânede genc-i nihân olmaz mısın
Sîne-i bî-kîneme rûĥ-ı revân olmaz mısın

312

Tesdîs-i Cinânî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Dimem kim râzuñı erbâb-ı ‘izz ü câha ‘arz eyle
Ziyâ-baĥş-ı çerâġ-ı mihr ü şem‘-i mâha ‘arz eyle
Belâ-yı râh-ı ‘aşĥ-ı ‘âşık-ı gümrâha ‘arz eyle
İnanmazsañ sözüm bir ‘ârif-i billâha ‘arz eyle
Dilâ ĥâlũñ ne dehrũñ mîrine ne şâha ‘arz eyle
Cihân mülkini yoĥdan var iden Allâha ‘arz eyle

II

Sipihrũñ devletinden el çeküp terk-i tecemmül kıł
‘Adû-yı bed-nihâduñ ta‘nına şabr u taĥammül kıł
E‘âlîye ne yalvar ne edânîye tenezzül kıł
Ĥudâ-yı bî-niyâza istinâd eyle tevekkül kıł
Dilâ ĥâlũñ ne dehrũñ mîrine ne şâha ‘arz eyle
Cihân mülkini yoĥdan var iden Allâha ‘arz eyle

III

Gezüp her gün der-i mîr ü vezîre ‘arz-ı hâl itme
Viren Hâkdur saña bî-hûde ‘ırzuñ pây-mâl itme
Odur mu‘tî vü mâni‘ ğayrı bir egri hayâl itme
Vesâ’ilden elüñ çek yok yire fikr-i muhâl itme
Dilâ hâlüñ ne dehrüñ mîrine ne şâha ‘arz eyle
Cihân mülkini yokdan var iden Allâha ‘arz eyle

IV

Cihân-ı bî-şebâtuñ lâ-bekâdur ‘izz ü iqbâli
Ne ğam yirsiñ olursañ kayd-ı manşıbdan eger hâlî
Recâyı Hâkka haşr it ğayrıdan kaç‘ eyle âmâli
Yüzüñ sür dergeh-i Mevlâya her dem kılma ihmâli
Dilâ hâlüñ ne dehrüñ mîrine ne şâha ‘arz eyle
Cihân mülkini yokdan var iden Allâha ‘arz eyle

V

Virüp rüşvet Cinânî ol ki kaçd-ı intisâb eyler
Zülâl-i çeşme-i Hızr özleyüp meyl-i serâb eyler
Zamânı gelmeyince şanma kim devlet şitâb eyler
Hudâ elbette bir gün şabr iderseñ fetḥ-i bâb eyler
Dilâ hâlüñ ne dehrüñ mîrine ne şâha ‘arz eyle
Cihân mülkini yokdan var iden Allâha ‘arz eyle

313

[Ġazel-i] Rûhî

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Eger şu sepmeseydi dem-be-dem endîşe-i vuşlat
Ne dil kordı ne cân yandurmaduğ sûz-ı ğam-ı fürkat

- 2 Bu gün mi bağırmuz pür-ḥûn olupdur çarḥ-ı kec-revden
Biz ol bî-i‘tibârûñ zehr-i ḳahrın yutmuşuz ḳat ḳat
- 3 Nice âh itmesün neyle tesellî eylesün gönlin
O bî-kes kim ola dâyim esîr-i gûşe-i miḥnet
- 4 İder ber-vech peydâ iḳtizâ-yı ‘aşḳ olur mâni‘
Ne deñlü eylesenñ dîdâr-ı yârı görmege diḳḳat
- 5 Şaḳınsun sevdüğüm mir’ât-ı ḥüsnin âh-ı serdinden
O dil-sûzuñ ki yakmış ola bağırın âteş-i ḥasret
- 6 Belâdur ‘aşḳ yâ Rab kimseye çekdürme ol derdi
Ki cânânı ola ağıyâr-ı bî-derd ile hem-şoḥbet
- 7 Meger irmek müyesser ola zevḳ-i vuşlata âḥir
Gönül den Rûḫiyâ mümkün degül def‘-i ğam-ı fürḳat

314

[217 a] **Tesdîs-i Cinânî**

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

I

Dilâ meyl itdügün bir dil-rübâ-yı bî-vefâ olsa
Vefâsı illere cevır ü cefâsı hep saña olsa
Ĝam-ı bâlâ-yı ḳaddi başuña dâyim belâ olsa
Ferâğat ḳâbil olmaz her ne deñlü pür-cefâ olsa
Ḥalâş olmak ne mümkün bir gönül kim mübtelâ olsa
Alınmaz ‘aşḳ elinden iki ‘âlem bir yaña olsa

II

Gerek zülfi ğamıyla hâtıruñ âşüfte-hâl olsun
Gerek şadî yüzün görme naşbüñ hep melâl olsun
Gerekse vuşlatı ‘âşıklara emr-i muhâl olsun
Ölince künc-i ğamda hem-demüñ ancak hayâl olsun
Halâş olmak ne mümkün bir gönül kim mübtelâ olsa
Alınmaz ‘aşk elinden iki ‘âlem bir yaña olsa

III

Görürseñ ğayra luḫfın saña cevrin dâyimâ anuñ
Muḫarrer cürm idersiñ terkini urmaĝa cânânuñ
Velî bir şivesiyle ‘âkıbet ol çeşmi fettânuñ
Olur evvelkiden rüsvâ dil-i şeydâ vü nâlânuñ
Halâş olmak ne mümkün bir gönül kim mübtelâ olsa
Alınmaz ‘aşk elinden iki ‘âlem bir yaña olsa

IV

Düşümde dün gece Mecnûnı gördüm vâlih ü şeydâ
Didüm bir çâre var mı derd-i ‘aşkuñ terkine âyâ
Kelâmum itdi ğuş-ı hûş ile nâ-gâh çün ışĝâ
Didi bir âh idüp ey ‘âşık-ı bî-çâre vü şeydâ
Halâş olmak ne mümkün bir gönül kim mübtelâ olsa
Alınmaz ‘aşk elinden iki ‘âlem bir yaña olsa

V

Cinânî derd-i ‘aşk-ı yâr ile gördükde efgânum
Teraḫḫum kıldılar aḫvâlüme ser-cümle yârânum
Leb-i dilber ğamıyla acımışdur gerçi kim cânum
Yañılmaz yine ammâ bu dil-i şeydâ vü nâlânum
Halâş olmak ne mümkün bir gönül kim mübtelâ olsa
Alınmaz ‘aşk elinden iki ‘âlem bir yaña olsa

315

Tesdîs-i Yahyâ

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Temâşâ eyleyüp gezdüm ser-â-ser mülk-i ‘Osmânı
Ne şehre uğradımsa sevdi dil bir mâh-ı tâbânı
Haber aldum görenlerden ‘Irâk ile Şıfâhânı
Didiler geşt idenler Çin ü Mâçîn ü Hıorasânı
Nazîrûñ görmedüm işitmedüm ey Yûsuf-ı şânî
Sen olduñ rub‘-ı meskûnuñ bugün sulţân-ı hûbânı

II

Lebüñ yâķût-ı aķmerden dişüñ dürr-i ‘Adenden yeg
‘İzâruñ berg-i gülden kâkülüñ müşg-i Hutenden yeg
Miyânuñ mûdan ince ķâmetüñ serv-i çemenden yeg
Söze gelse zebânuñ tûtî-i şîrîn-sühândan yeg
Nazîrûñ görmedüm işitmedüm ey Yûsuf-ı şânî
Sen olduñ rub‘-ı meskûnuñ bugün sulţân-ı hûbânı

III

Aķıtdum şu gibi dil gördü kim serv-i hırâmâna
Geçürdüm gonca-i gözden nazâr kıldum gülistâna
Nice şem‘-i cemâle per yakup mânend-i pervâne
Şaçı Leylîler evşâfında gûş itdüm çok efsâne
Nazîrûñ görmedüm işitmedüm ey Yûsuf-ı şânî
Sen olduñ rub‘-ı meskûnuñ bugün sulţân-ı hûbânı

IV

Ğubâr-ı hâk-pâyüñ kuhl idindi nergis-i bînâ
Yolında çalkadı varını şûrîde olup deryâ
Şadâsı vaşf-ı ķadüñle pür oldu ‘âlem-i bâlâ

Belâlardan hemîşe zât-ı pâkûñ şaklaya Mevlâ
Nazîrûñ görmedüm işitmedüm ey Yûsuf-ı şânî
Sen olduñ rub‘-ı meskûnuñ bugün sultân-ı hûbânı

V

Görüp kâküllerüñ başdan perîşân oldı sünbüller
Ruhuñ şevkiyle yir yir tağılur yaqdı qaranfüller
Oqur medh-i ruhuñ Yahyâ gibi gülşende bülbüller
Qulaqdan ‘âşîq oldılar girîbân-çâk idüp güller
Nazîrûñ görmedüm işitmedüm ey Yûsuf-ı şânî
Sen olduñ rub‘-ı meskûnuñ bugün sultân-ı hûbânı

316

[Gazel-i] Rûhî Merhûm

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Gel ey muqayyed-i dâm-ı maḥabbet-i eşyâ
Beḳâyâ ir ki fenâdur nihâyet-i eşyâ
- 2 Felekde şâhid-i vaḥdet cemâlini görmez
Eger ki perde-i çeşm ola keşret-i eşyâ
- 3 Çıkaydı perde-i pindârdan eger zâhid
Olurdı vâkıf-ı sırr-ı ḥaḳîḳat-ı eşyâ
- 4 Duḫûl-ı şoḫbet-i pîr-i muḡâna sa‘y it kim
Mükedder itmeye ṭab‘uñ küdüret-i eşyâ
- 5 Şaḳın mizâcuña ḫoş gelmeyenden olma melûl
Ki muḥtelifdür ezelden ṭabî‘at-ı eşyâ

- 6 Kõ mekr-i bâtılı el çek şalâh-ı ‘âlemden
Saña mı oldu mufavvez hükûmet-i eşyâ
- 7 Hidâyet olmayıcağ hâşıl olmaz ey Rûhî
Vuķûf-ı ‘illet-i îcâd u hilķat-ı eşyâ

317

[217 b] Tesdîs-i Sâ‘î

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün)

I

Ol dem ki vedâ‘ eyleye cân cism-i nizâra
Yârân-ı şafâ başlayalar giryê vü zâra
Defn eyleyeler bu ten-i hâki gubâra
Bu maţla‘um ol dem yazalar seng-i mezâra
Her zerre olup sûziş-i mihrûnle şerâre
Ben hâk olıcağ âteş ura dâr u diyâra

II

Ol dem ki helâk ide beni miñnet-i hicrân
Göz yaşı ile yuya teni dîde-i giryân
Defn eyleyeler reh-güzêr-i yârda yârân
Pâ-mâl ideler esb-i cefâ ile cüvân
Her zerre olup sûziş-i mihrûnle şerâre
Ben hâk olıcağ âteş ura dâr u diyâra

III

Oldum katı mest ola mı ‘aşķ-ı Hudâdan
Herkes götüre ayağı bu bezm-i fenâdan
Def‘ ola hâsed kırtulalar çün ü çerâdan
Nağl ola bu söz halka lisân-ı şu‘arâdan

Her zerre olup sūziş-i mihrūnle şerâre
Ben hâk olıcağ âteş ura dâr u diyâra

IV

‘Âlemde kemâl ehline hiç rağbet olunmaz
Lü’lü’ gibi şâf olmayanuñ bağı delinmez
Çan ağlasa ğamdan gözinuñ yaşı silinmez
Aşhâb-ı diluñ ölmeyicek kıadri bilinmez
Her zerre olup sūziş-i mihrūnle şerâre
Ben hâk olıcağ âteş ura dâr u diyâra

V

Bir gice humâr-ı ğam ile Sâ‘î-i ‘ayyâş
Çomışdı firâğ ile ecel yaşduğına baş
Dir idi vaşiyet idüp ihvânına kıardaş
Dünyâ yıķıla kıalmaya taş üstine bir taş
Her zerre olup sūziş-i mihrūnle şerâre
Ben hâk olıcağ âteş ura dâr u diyâra

318

Tesdîs-i Nev‘î-zâde

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Bârekallâh şadr-ı ‘âlî kıadr-i eşraf-ı güzîn
Levhâşallâh dâverinüñ aħter-i ‘izzet-karîn
Şît-i ‘adluñ eyledi ğuş-ı hilâli pür-ğanîn
Okudu bu maţla‘ı göklerde Cibrîl-i emîn
Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-ħağ oldu ‘ıydü’l-mü’minîn

II

Çünkü teşrîf eyledüñ zâtuñla şadr-ı devleti
Mürde-i ğam tâze cân buldı görüp bu şevketi
Çarha irgürdüñ bu gün âvâz-ı kûs-ı şöhreti
Şâ'im-i hırmâna bezl itdüñ firâvân ni'meti
Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-ħağ oldu 'ıydü'l-mü'minîn

III

'Avn-ı Bârî yâver oldu zât-ı 'âlî-şânuña
'Ağd ü ħal ser-riştesi geldi kef-i ihsânuña
Cân u dilden her biri münkâd olup fermânuña
Hep ahâlî tırdılar el bağlayup dîvânuña
Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-ħağ oldu 'ıydü'l-mü'minîn

IV

Bu peyâmı ğuşına irgürse ger bâd-ı vezân
Bir tabağ altın nişâr eylerdi verd-i gülsitân
Nağd-i cân virilse müjde yine olur râygân
Niceler şimdi sürûrından 'aceb mi virse cân
Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-ħağ oldu 'ıydü'l-mü'minîn

V

Gördiler te'sîrin âhir bende-i muhlişlerüñ
Şubh olunca giceler âh-ı dil ü çeşm-i terüñ
Âsitânuñda 'Aţâyî gibi olup çâkerüñ
Muntazır ihsânuña her biri 'abd-ı kemterüñ
Dest-bûse geldiler yine ser-efrâzân-ı dîn
Devletüñ eyyâmı el-ħağ oldu 'ıydü'l-mü'minîn

[Gazel-i] Rûhî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Dilde derd-i 'aşkı nihân eylemek âsân degül
Ġayrıdan nihân idersün yâra ħod pinhân degül
- 2 Câm devr itdür ki ansuz gönlimüz ħandân degül
Gel ki sensüz sâkiyâ devrânımız devrân degül
- 3 Düşmeyince miħnet-i hecre bilinmezmiş nedür
Maħz-ı âteşdür hele ben bildüğüm hicrân degül
- 4 Çekmek olurdu ümîd-i merħametle cevri
Kimseye ammâ o kâfir raħm ider cânân degül
- 5 Sende inşâf olsa biz ħan ağlamakdan kaçmazuz
Çıksun ol göz kim hevâ-yı 'aşķ ile giryân degül
- 6 'Aşķımız bir 'aşķdur kim derddür ħâşiyeti
Derdimiz bir derddür kim ħâbil-i dermân degül
- 7 Söyle sen ey tûtî-i tab'um ħo ħayr itsün sükût
Şi'r diñletmek belâgat ehline âsân degül
- 8 Dest-bûsuñdan ħarâz bilsem nedür men' itdügün
Ġâlibâ Rûhî-i şeydâ ħâbil-i iħsân degül

[218 a] Tesdîs-i Yakînî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Ser-keşüñ çekme ğamın serv-i hırâmân ise de
 Yüzi açılmışa bakma gül-i handân ise de
 Bî-ħaķîkat büti ķo ‘Îsî-i devrân ise de
 Yanma bî-mihr odına şem‘-i şebistân ise de
 Sevme şehrî güzeli ger meh-i tâbân ise de
 Virme hercâ’îye dil mihr-i dıraşşân ise de

II

Raķş urup şevķi ile zerre-i ser-geşte mişâl
 Pertev-i vaşlını cûyân ider iseñ meh ü sâl
 Eşk-i çeşmüñ gibi âķir seni eyler pâ-mâl
 Nazar itme ğam-ı mihriyle olursañ da hilâl
 Sevme şehrî güzeli ger meh-i tâbân ise de
 Virme hercâ’îye dil mihr-i dıraşşân ise de

III

Vâķı‘amda ğam-ı fūrķatden iderken feryâd
 Kıays-ı nâ-şâd ile hâlüm göre geldi Ferhâd
 Pend idüp didiler ey derd ü belâya mu‘tâd
 Diler iseñ olasın bend-i elemden âzâd
 Sevme şehrî güzeli ger meh-i tâbân ise de
 Virme hercâ’îye dil mihr-i dıraşşân ise de

IV

Şıdķ ile Rûm ili dilberlerine ol çâker
 Cümlesi sâde-derûn ehl-i cılâsın bekler
 Ser virürler reh-i meydân-ı vefâda anlar

Yoçdurur ğayrı güzellerde haķıķatden eşer
Sevme şehrî güzeli ger meh-i tâbân ise de
Virme hercâ'îye dil mihr-i dıraşşân ise de

V

Ey Yaķînî bu sözün haķ durur inkâr olmaz
İçlerinde bularuñ zerre ķadar 'âr olmaz
İşleri gün gibi rüşen buña hem-vâr olmaz
Eñ haķıķatlisi üç gün birine yâr olmaz
Sevme şehrî güzeli ger meh-i tâbân ise de
Virme hercâ'îye dil mihr-i dıraşşân ise de

321

[Ėzel-i] Rûhî

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Bezm-i 'âlemde ne var derd ü belâdan ğayrı
Ne görür ehl-i vefâ bunda cefâdan ğayrı
- 2 Ėam [u] endûh u belâ vü elem [ü] renc ü 'anâ
Ne dilerseñ bulunur dilde şafâdan ğayrı
- 3 Feyz-i Haķ zümre-i erbâb-ı ħarâbâtdadur
Ehl-i zühdüñ nesi var zühd ü riyâdan ğayrı
- 4 İrgüre 'aşķ ile bir ħâlete kim Mûsâ-vâr
Ėalmaya dilde temennâsı liķâdan ğayrı
- 5 Bir gül-i tâzeye vir gönlüñi bu bâğda kim
Açmaya dâmenini bâd-ı şabâdan ğayrı

- 6 Kime kılsun dil-i miñnet-zedemüz ‘arz-ı niyâz
Kimimüz var dahı ‘âlemde Hudâdan ğayrı
- 7 Felegün zemzeme-i ‘aşk iledür tahrîki
Ne var âfâkda bir şavt u şadâdan ğayrı
- 8 Reh-i ‘aşkuñda tehî-dest ise Rûhî ne ‘aceb
Şu‘arânuñ nesi var medh u şenâdan ğayrı

322

[218 b] **Tesdîs Maṭla‘-ı Faḳîr**
(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

I

Dilâ meyl itme her hûba cihâna oluben rüsvâ
Güzellerde vefâ yoḡdur bilürsin zerrece aşlâ
İrerse âh ü zârûñ çarḡa ger ey ‘âşık-ı şeydâ
Teraḡḡum eyleyüp saña fiġânuñ eylemez ışġâ
Reh-i ‘aşkıñda ‘ömr-i nâzenînüñ eyleseñ ifnâ
Yüzüñe zerrece baḡmaz o ḡurşîd-i cihân-ârâ

II

Ne deñlü hüsn ü âne mâlik olsa bir perî-peyker
Cefâ vü cevriñi ‘uşşâḡa ol deñlü füzûn eyler
Belâ-yı bâr-ı hecri cismüñ eyler ‘âkıbet bî-fer
Dilâ bu maṭla‘-ı ra‘nâyı ġuş it ‘âḡil iseñ ger
Reh-i ‘aşkıñda ‘ömr-i nâzenînüñ eyleseñ ifnâ
Yüzüñe zerrece baḡmaz o ḡurşîd-i cihân-ârâ

III

Varınca pister-i ġamda bu şeb hûba dil-i nâlân
Gelür rü’yâda gördi ḡüzn ile Mecnûn-ı ser-gerdân

Didüm var mı cihânda derd-i ‘aşkuñ terkinê dermân
Didi feryâd idüp ol ‘âşık-ı şûrîde vü giryân
Reh-i ‘aşkında ‘ömr-i nâzenînüñ eylerseñ ifnâ
Yüzüñe zerrece bakmaz o hürşîd-i cihân-ârâ

IV

Göñül virseñ eger bir gonca-fem gül yüzlü dildâre
Nüfûr idüp kaçır senden varır râm olur ağyâre
Yolında ol sehî-kaddüñ sirişkûñ dönse enhâre
Saña meyl itmez el-hâşıl sözüm gûş eyle bî-çâre
Reh-i ‘aşkında ‘ömr-i nâzenînüñ eylerseñ ifnâ
Yüzüñe zerrece bakmaz o hürşîd-i cihân-ârâ

V

Raķîb-i bed-liķâya yâr olur varır o gül-ruhsâr
Esîr-i derd-i ‘aşk idüp seni cândan ider bîzâr
Göñül virme cihânda bî-vefâya Ni‘metî zinhâr
Bu beyt-i dil-keş ile ‘âmil olup dilde kıll tekrâr
Reh-i ‘aşkında ‘ömr-i nâzenînüñ eylerseñ ifnâ
Yüzüñe zerrece bakmaz o hürşîd-i cihân-ârâ

323

Tesdîs li-Muħarririhi Maṭla‘-ı Lâ-edrî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Ey göñül zemm-i ‘adû-yı bed-liķâdan çekme ğam
Pâdişâh-ı baħr u berr olsañ iderler yine zemm
Düşmen-i bed-hâh iderse saña ger cevri ü sitem
Kendü vaşfin zıkr ider ‘âlemde herkes dem-be-dem
Düst medħinden ne aşşı zemm-i düşmenden ne ğam
Fârîğ ü âzâdeyem birdür yanumda medħ ü zem

II

Çalmadı halk-ı cihânda birbirine i'tibâr
Çadî ü zemdir her birinüñ pîşesi leyl ü nehâr
Ma'rifet 'add eyleyüp zemmi iderler iftihâr
Dünyede ger 'âkil iseñ olma cühhâl ile yâr
Düst medhinden ne aşşı zemm-i düşmenden ne ğam
Fâriğ ü âzâdeyem birdür yanumda medh ü zem

III

Olduñ ise zaħm-hûrde ta'n-ı a'dâdan eger
Böyledür aħvâl-i 'âlem çekme bî-hûde keder
Zemm ü ğıybet itdüğünden saña ne her bî-hüner
Düşmesün her dem dilüñden işbu beyt-i mu'teber
Düst medhinden ne aşşı zemm-i düşmenden ne ğam
Fâriğ ü âzâdeyem birdür yanumda medh ü zem

IV

Her ğar-ı lâ-yefhem ile olma ey dil hem-nişîn
Hağğ-ı nânı bilmeyen bed-fi'le olma gel qarîn
Dest-i cevrinden muğarrer şoñra feryâd ü enîn
Vir tesellî ğalbüñe bu beyt ile olma ğazîn
Düst medhinden ne aşşı zemm-i düşmenden ne ğam
Fâriğ ü âzâdeyem birdür yanumda medh ü zem

V

Ça'n ü teşnî'-i 'adû virdiyse ğalbe infi'âl
Çonmasun mir'ât-ı ğab'a zerrece gerd-i melâl
Yağdı ise ğalb-i vîrânuñ 'adû-yı bed-ħişâl
Sen hemân ey Ni'metî anı cenâb-ı Hağğ'a şal
Düst medhinden ne aşşı zemm-i düşmenden ne ğam
Fâriğ ü âzâdeyem birdür yanumda medh ü zem

324

[Gazel-i] Rûhî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Âlet-i meclis müheyyâ sâķiyâ âmâde gül
Bâde şun virmezden evvel berg-i 'ayşın bâda gül
- 2 Gülşene şâh-ı bahâruñ haymesin kurdı şabâ
Berg-i sebz alup ele geldi mübârek bâde gül
- 3 Meclis-i meyde ne âl itdüñ ki dest-i şevķ ile
Sînesin çâk itdi oldı hüsnuñe dil-dâde gül
- 4 Seyre çık 'arz-ı cemâl it şâhidân-ı bâğa kim
'Ârız-ı zîbâña demlerdür giçer üftâde gül
- 5 Vaşl-ı gülden zevķ alup çekmez firâķından melâl
'Andelb-i câna didâruñ yeter dünyâda gül
- 6 Şîr-dil 'Oşmân Paşa ol dilâver kim müdâm
Açılır zaķm-ı hadenginden ser-i a'dâda gül
- 7 Rûhiyâ mihr-i sipihre ģande kılsa vechi var
Bu şafâdan kim yir itmişdür ser-i paşada gül

325

Maᄗla'

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

Düşdi dîvâne dile bir şerer-i sûz-efgen
'Aşķ âhen-geri zencîr-i cünûn işler iken

[219 a] Tesdîs li- Muḥarririhi Maṭla‘-ı ‘Ubeydî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

Bî-vefâ ile dilâ dünyede ülfet itme
 Gördüğün ḥûba daḥı ‘arz-ı maḥabbet itme
 Göricek düşmen ile dilberi nefret itme
 ‘Âmil ol bu söz ile kendüñe zaḥmet itme
 Dime cânâneye aḡyâr ile şoḥbet itme
 Seni sevsün dir iseñ aña naşîḥat itme

II

Ḥâba vardıkda bu şeb pister-i ğamda dil-i zâr
 Gördi rü‘yâda gelür ḥüzn ile Mecnûn-ı nizâr
 Didî ey miḥnet-i ‘aşk ile za‘îf ü bîmâr
 Olmaḡ isterseñ eger vâşıl-ı vaşl-ı dildâr
 Dime cânâneye aḡyâr ile şoḥbet itme
 Seni sevsün dir iseñ aña naşîḥat itme

III

‘Aḡluñ alınca ider saña niçe mihr ü vefâ
 Şoñra eyler niçe biñ dürlü velî cevr ü cefâ
 Şefḡat itmez saña el-ḥâşılı ol mâh-liḡâ
 Ḥasb-i ḥâl oldu dilâ saña bu beyt-i ra‘nâ
 Dime cânâneye aḡyâr ile şoḥbet itme
 Seni sevsün dir iseñ aña naşîḥat itme

IV

Künc-i miḥnetde seni derd ile giryân itse
 Eşḡ-i çeşmüñ aḡıdup cevr ile ‘ummân itse
 Âteş-i hecri ile sîneñi sûzân itse

Bezm-i ğam içre dağı ney gibi nâlân itse
Dime cânâneye ağıâr ile şöhet itme
Seni sevsün dir iseñ aña naşîhat itme

V

Baña raħm eylemedi zerrece ol sîm-tenüm
Dem-be-dem düşmene luş itmede ammâ ki benüm
Âteş-i ‘aşkı ile yandı kül oldu bedenüm
Ni‘metî ‘âķil iseñ hâşılı gûş it sühânüm
Dime cânâneye ağıâr ile şöhet itme
Seni sevsün dir iseñ aña naşîhat itme

327

Tesdîs-i Fakîr Maṭla‘-ı Uşûlî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

I

Gördüğün hercâyiye itme maħabbet ey gönül
‘Âşık olup kendüni kılma melâmet ey gönül
Dil-rübâlarda bilür yok ğadr ü kıymet ey gönül
Bundan özge ‘ârife olmaz naşîhat ey gönül
Olmağ isterseñ cihân içinde râhat ey gönül
Bî-vefâ dildârdan eyle ferâğat ey gönül

II

‘Âşıkun ğadrin bilür bir yâr-ı şâdıķ ğalmanı
Râh-ı ‘aşķ içre dağı ‘aşķ ile fâ’iķ ğalmanı
‘Ahdine şâbit-ğadem yâr-ı muvâfıķ ğalmanı
Nağd-i cân teslîmine ‘âlemde lâyıķ ğalmanı
Olmağ isterseñ cihân içinde râhat ey gönül
Bî-vefâ dil-dârdan eyle ferâğat ey gönül

III

Zülf ü ruhsârî gamıyla âh idüp leyl ü nehâr
Miñnet-i derd ü gam-ı hasretle olma dil-figâr
Hûn-ı eşküñ her dem itseñ hâk-i pâyına nişâr
Hâlûñe rahm eylemez ol serv-ğad lâle-‘izâr
Olmağ isterseñ cihân içinde râhat ey gönül
Bî-vefâ dil-dârdan eyle ferâgat ey gönül

IV

‘Arşa-i ‘aşkında yârüñ olma ey dil pây-mâl
Yoğ yire fikr-i dehâmı birle olduñ haste-ğâl
Ebruvâmı hecri eyler kâmetüñ âhir hilâl
Hoş dimiş bu mağla‘ı bir şâ‘ir-i şîrîn-mağâl
Olmağ isterseñ cihân içinde râhat ey gönül
Bî-vefâ dil-dârdan eyle ferâgat ey gönül

V

Bezm-i gamda bağıruñı del ney gibi feryâd kııl
Âh-ı âteşnâküñ ile ‘âlemi ber-bâd kııl
Ni‘metî-veş her cihetle kendüñi nâ-şâd kııl
Ğalbüñe gam ‘ârız olduğça bu beyti yâd kııl
Olmağ isterseñ cihân içinde râhat ey gönül
Bî-vefâ dil-dârdan eyle ferâgat ey gönül

328

[Ğazel-i] Rûhî

(Mef‘ülü Fâ‘ilâtün Mef‘ülü Fâ‘ilâtün)

- 1 Âfâğda çerâğı yandüğça mihr ü mâhuñ
Mânend-i rûz-ı rûşen olsun şeb-i siyâhuñ

- 2 Sen şafha-i cihânda ol nokta gibi şâbit
Döndükçe çarh dönsün pergâr-ı ‘izz ü câhuñ
- 3 Olup süvâr-ı devlet her yaña cilve kılsañ
Tevfik-i Hâk yanuçca olsun refik-i râhuñ
- 4 Erbâb-ı ‘izz ü rif‘at tursun kapuñda kat kat
Olsun güşâde dâyim devletle bârgâhuñ
- 5 Luţf ehlinin cihânda ümmîdüm ol ki olsun
Luţf-ı nebî mu‘înüñ ‘avn-ı Hudâ penâhuñ
- 6 Sâyende hoş giçerler hoş giçdüğüñ dilerler
Zıll-ı sa‘âdetinde devletlü pâdişâhuñ
- 7 Olsun nigâh-dâruñ feyyâz-ı muţlaqu’l-feyz
Erbâb-ı nazma çünkim luţf üzredür nigâhuñ
- 8 Gûyâsı luţfuñ olsun vaşfuñda nuţka gelsün
Eş‘ârı dehri tutsun Rûhî-i hayr-ğâhuñ

329

[219 b] **Tesdîs-i Fakîr Maţla‘-ı Bâkî**
(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

I

Te‘âlallah zihî hüsni şafâ-bağş ü sürûr-efzâ
Cihâna gelmedi mişlüñ senüñ ey dilber-i ra‘nâ
Lebüñdür gonca-i hamrâ şaçüñdur ‘anber-i sârâ
Nazîrüñ yok felekde ey hilâl-ebrû melek-sîmâ
Nedür bu handeler bu işveler bu nâz u istiğnâ
Nedür bu cilveler bu şîveler bu kâmet-i bâlâ

II

Çad-i mevzûnuñ ey serv-i revânum naħl-i tûbâ mı
Gülistân-ı tarâvetde ruħuñ verd-i muṭarrâ mı
Gül-i bâğ-ı behişt mi ‘ârızuñ ya verd-i ḥamrâ mı
Dür-i dendânuñ ey kân-ı güher lü’lü’-yi lâlä mı
Nedür bu ḥandeler bu ‘iṣveler bu nâz u istiğnâ
Nedür bu cilveler bu ŧiveler bu ḳâmet-i bâlä

III

Çam-ı zülfüñle her ŧeb çıkmada eflâke efgânım
Baña raħm itmedüñ bir zerre ey mihr-i dıraḧşânım
Benüm ‘ömrüm benüm rûḥum benüm serv-i ḥırâmânım
Serîr-i ḥüsne ŧâh olduñ benüm ‘izzetlü sultânım
Nedür bu ḥandeler bu ‘iṣveler bu nâz u istiğnâ
Nedür bu cilveler bu ŧiveler bu ḳâmet-i bâlä

IV

Ḥırâmân olmada cânâ ḳadüñ naħl-i ŧanavber mi
Melâḥat gülŧeninde leblerüñ gül-berg-i aḥmer mi
Güzellik âsumânında ruħuñ mihr-i münevver mi
Ziyâ-baḧş olmada mihr-i münevver saña beñzer mi
Nedür bu ḥandeler bu ‘iṣveler bu nâz u istiğnâ
Nedür bu cilveler bu ŧiveler bu ḳâmet-i bâlä

V

Nigârâ ḥüsñüñe mağrûr olup ağlatma ‘uŧŧâķı
Bilürsin kim güzellik kimseye cânâ degül bâķı
Esirge Ni‘metî-i müstemend ü zâr-ı müŧtâķı
Bu beyt-i dil-keŧi ḥod ḥasb-i ḥâl itdi saña Bâķı
Nedür bu ḥandeler bu ‘iṣveler bu nâz u istiğnâ
Nedür bu cilveler bu ŧiveler bu ḳâmet-i bâlä

Tesdîs li-Kâtibihi

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

I

İrdi eflâke ğam-ı ‘aşkuñ ile efgânum
 Hâlüme zerrece raḥm eylemedüñ sulṭânum
 Pister-i ğamda kıllur nâle dil-i nâlânnum
 Hasret-i la‘lün ile ey şeh-i ‘âlî-şânnum
 Sînedden çıkkmağa az kıldı ğamuñla cânnum
 Şeref-i maḳdemüñe muntazırız sulṭânum

II

Pûte-i derd ü ğamuñda senüñ ey şâh-ı cihân
 Âteş-i ‘aşkuñ ile yandı kül oldı dil ü cân
 Hasret-i kadüñ ile toğrusı ey serv-i revân
 Tañ midur eyler isem pister-i hecründe figân
 Sînedden çıkkmağa az kıldı ğamuñla cânnum
 Şeref-i maḳdemüñe muntazırız sulṭânum

III

İtdi teşrîf bu şeb ḥâneme ol kaşı hilâl
 Karşu çıkkdı aña cân eyleyüben istiḳbâl
 Luṭf ile kıldı o dem ḥâl-i dil-i zârı su’âl
 Ağlayup didüm aña ey gül-i gülzâr-ı cemâl
 Sînedden çıkkmağa az kıldı ğamuñla cânnum
 Şeref-i maḳdemüñe muntazırız sulṭânum

IV

Ḳâmetüm bâr-ı ğam u derd [ü] elem eyledi ḥam
 Kıldı şad-pâre tenüm ḥançer-i ḥûn-rîz-i sitem
 İtmedüñ zaḥm-ı dil-i zâra vişâlün merhem

Menzilüm ola gibi cevruñ ile kûy-ı ‘adem
Sîneden çıkmaya az kaldı gamuñla cânım
Şeref-i maqdemüñe muntazırız sulţânım

V

Ḥaste-i derd ü gamuñ olalı cânâ dil-i zâr
Nâlesi ile ider her gice halkı bîdâr
Ni‘metî-veş ne ‘aceb eyler isem nâle vü zâr
Gözümüñ yaşına rahm eylemedüñ âhîr-i kâr
Sîneden çıkmaya az kaldı gamuñla cânım
Şeref-i maqdemüñe muntazırız sulţânım

331

[Gazel-i] Rûhî

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Ağyâr o kalbi âheni nerm eylemek diler
Miskîni gör ki yok yire şovuk demir döger
- 2 Yâruñ raqîb ni‘met-i vaşlına diş biler
Bî-çâre iki kaba kıotarsın bulursa ger
- 3 Geh bâb-ı hecri geh der-i endûhı ‘arz ider
Çarḥ-ı denî daḥı bize çok kapular açar
- 4 ‘Âşıkıların yürekleri kıopdı ḥaṭuñ görüp
Seyr eyle gör ki devr-i ruḥuñda neler kıopar
- 5 Kimüñ elinden almaq olur târ-ı zülfüñi
Herkes bilürsin ey yüzi gül kendüye çeker

- 6 Karşumda tırma git dimeñ ey meh ne ihtiyâc
Sen serv-i ser-firâzı gören kendiden gider
- 7 Mesrûrdur hemîşe rakîbüñ ne derdi var
Derd añadur ki qalbi hazîn ola çeşmi ter
- 8 Geçmez yanında sözlerimiz diyü gam yime
Ey Rûhî-i belâ-zede şabr eyle hep geçer

332

[220 a] **Tesdîs li-Kâtibihi**
(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Gülşen-i hüsnünde bülbül gibi nâlân olduğum
Ruğlaruñ şevkiyle her dem zâr ü giryân olduğum
Zülf-i müşgînüñ gibi her şeb perîşân olduğum
Râh-ı kûyuñda senüñ hâk ile yeksân olduğum
Hep senüñçündür benüm yolında qurbân olduğum
Ya kimüñçündür benüm kûyında nâlân olduğum

II

Ben garîb üftâdeñe hiç itmedüñ bir kez vefâ
Dâyimâ yanuñdan ayrılmaz 'adû-yı bed-likâ
Saña lâyıq mı dem-â-dem idesin baña cefâ
Kûy-ı 'aşk içre nigârâ çekdüğim derd ü belâ
Hep senüñçündür benüm yolında qurbân olduğum
Ya kimüñçündür benüm kûyında nâlân olduğum

III

Ağlamaqdan gözlerüm yaşını 'ummân itdügüm
Bülbül-âsâ her zamân kûyuñda efgân itdügüm

Dest-i gam birle çeküp çâk-ı girbân itdügüm
Sînemi nâr-ı gam-ı ‘aşkuñla sûzân itdügüm
Hep senüñçündür benüm yolında qurbân olduğum
Ya kimüñçündür benüm kûyında nâlân olduğum

IV

Kûyuñ içre eyledüm cism-i za‘îfüm pâ-y-mâl
İtmedüñ bir kez terahhüm baña ey Yûsuf-cemâl
Gamla irdi gerçi mir’ât-ı dile jeng-i melâl
Mû-miyânuñ fikri ile qaddüm olduğı hayâl
Hep senüñçündür benüm yolında qurbân olduğum
Ya kimüñçündür benüm kûyında nâlân olduğum

V

Âteş-i hecre yakup sînem kebâb itdüklerüm
Ni‘metî-veş gözlerüm yaşın şarâb itdüklerüm
Pây-mâlüñ olmağı hod irtikâb itdüklerüm
Cismümi yoluñda sulţânüm türâb itdüklerüm
Hep senüñçündür benüm yolında qurbân olduğum
Ya kimüñçündür benüm kûyında nâlân olduğum

333

[Gazel-i] Rûhî-i Bağdâdî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Yaramı şardurayım ol büt-i gaddâra hele
Görsün ağıâr şarıлмақ nic'olur yâra hele
- 2 Derd-i ‘aşkuñ yine zehr-i firâkuñ şunma
Yidügi cânına siñsün qoya bir pâre hele

- 3 Lebûñ emdür dile şoñra ğamuñı yükledesin
Birez Allâh oñara cân ile bî-çâre hele
- 4 Yeg bilür kıand-ı lebüñden diseler incinme
Ağzını tûti-i şîrîn-süñanuñ ara hele
- 5 Kesme bizden nazâr-ı merĥametüñ kim diyeler
Uğraduğ biz dağı bir yâr-ı vefâ-dâra hele
- 6 Dile zaĥm urduğını söyledi dün mestâne
Alduğ ikrârını yer kıalmadı inkâra hele
- 7 Ne ğazeller okınup yazıla evşâfuñda
Rûhi-i ğam-zede gelsün yine güftâra hele

334

Müfred-i Ğarrâ

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

Dehri târîk eyler idi zülf-i şeb-bûyuñ gibi
Mihr-i ruĥsârûñdan almasa eger nûrı kıamer

335

[220 b] **Tesdîs-i Şâdıķ**

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Gülşen-i 'âlemde bir kıaddi çenâr egler beni
Bir dehânı ğonca bir lâle-'izâr egler beni
Bir şeh-i ĥüsn [ü] melâĥat şehriyâr egler beni
Bir melek şûretlü zülfi müşğ-bâr egler beni

Âh kim ğurbetde aldum bir nigâr egler beni
Çodan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

II

Pister-i minetde aldum derdle bîmâr olup
Geldi asret bir yaña cân-ı ‘azîze yâr olup
Adı yaşı çeşmümün her cânibe enhâr olup
Ayrı düşdi murğ-ı dil bâğ-ı vaandan zâr olup
Âh kim ğurbetde aldum bir nigâr egler beni
Çodan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

III

Bir perî aldı yine şabr u arârum nadini
Bezî ider bu dîde-i gevher-nişârum nadini
Yolına arc eyledüm fi’l-cümle varum nadini
Elden aldırđum dirîğâ ihtiyârum nadini
Âh kim ğurbetde aldum bir nigâr egler beni
Çodan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

IV

Dûd-ı âhum çara asretle ıkar şub u mesâ
Mâh-ı nev gibi büküldi âmetüm oldu dü-tâ
Bağladı râhum ser-i sevdâ-yı zülf-i dil-rübâ
âyil olmadı dilâ terk-i diyâr itmek baña
Âh kim ğurbetde aldum bir nigâr egler beni
Çodan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

V

Şadıâ avâlümü yârân su’âl eylerse ger
Oldı addüm bâr-ı gam çekmekle mânend-i kemer
Künc-i asretde yatur bir asteyem bî-tâb u fer
Pisterüm âk-ı belâ seng-i cefâ bâlîn ser

Âh kim ğurbetde aldum bir nigâr egler beni
Çodan eylerdüm sefer bir gül-‘izâr egler beni

336

Tesdîs-i Şâdık

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Beni ayırdı hicrân ile devrân yâr-1 ğârumdan
Perişân oldu ‘aqlum yine hâl-i bî-arârumdan
Vücûdum mülkini seyl aldı çeşm-i eşk-bârumdan
Bu cism-i nâ-tüvânım yandı âh-1 pür-şerârumdan
Şeb-i târik-i ğamda bî-uzûrum âh u zârumdan
Figân baht-1 siyâhumdan şikâyet rûzgârumdan

II

Nola ney gibi her dem eylese dil âh ile efğân
Yitürdüm ‘aqlımı esrâr-1 ‘aşkıyla olup hayrân
‘Aceb mi dem-be-dem giryân olursam olmayup handân
Şeb itdi rûzumı ey dil firâ-1 kâkül-i cânân
Şeb-i târik-i ğamda bî-uzûrum âh u zârumdan
Figân baht-1 siyâhumdan şikâyet rûzgârumdan

III

Gül-i bahtım açılmaz hânde ılmaz alb-i nâlânım
‘Aceb mi bâğ-1 dehri utsa bülbül gibi efğânım
Ğam-1 derde giriftâr oldu ‘âlemde dil ü cânım
Dökerse eşk-i hûn-rîz nola her dem çeşm-i giryânım
Şeb-i târik-i ğamda bî-uzûrum âh u zârumdan
Figân baht-1 siyâhumdan şikâyet rûzgârumdan

IV

Belâ vü derd-i ğamdan itmedi bir dem beni dil-şâd
Vücûdum hırmenini bâd-ı ğuşşa eyledi ber-bâd
Cihânda miñnet-i devrân elinden olmadum âzâd
Nola her dem bu çarğ-ı bî-vefâdan eylesem feryâd
Şeb-i târîk-i ğamda bî-ğuzûrum âh u zârumdan
Fiğân baht-ı siyâhumdan şikâyet rûzgârumdan

V

Murâdum üzre dönmez Şâdıkâ bu gerdiş-i gerdûn
Şikeste hâtırum kalbüm hazîn âvâre dil mağzûn
Derûnum oldı şemşîr-i cefâ zahmı ile pür-hûn
‘Aceb mi akşa cûy-ı eşk-i hûnînüm olup Ceyhûn
Şeb-i târîk-i ğamda bî-ğuzûrum âh u zârumdan
Fiğân baht-ı siyâhumdan şikâyet rûzgârumdan

337

[Ġazel-i] Rûhî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Ya semendür ğaddi ya gül ikiden ğâlî degül
Zülfî şeb-bûdur ya sünbül ikiden ğâlî degül
- 2 Ğâl-i ruhsârı ki mülk-i fitnede bir dânedür
Ğabb-ı miskidür ya fûlfül ikiden ğâlî degül
- 3 İñler ağlar serv-ğaddin gül-ruğın yâd eyleyüp
Dil ya ğumrıdur ya bülbül ikiden ğâlî degül
- 4 ‘Ağlın alur âdemüñ fi’l-cümle reng ü âlde
Berg-i güldür la‘li ya mül ikiden ğâlî degül

- 5 Dâğ-ı hûn-efşânuma didüm ne dirsün didi yâr
Lâle ya kaçmer karanfûl ikiden hâlî degül
- 6 Hüsnuññ rehzenleri dil mülkin itmişler harâb
Gamzedür iden ya kâkül ikiden hâlî degül
- 7 Dün bir ehl-i derde ‘aşkuñ çâresin şordum didi
Ya seferdür ya taħammül ikiden hâlî degül
- 8 Va‘de-i luşf eylemiş dün Rûhi-i ‘uryâna çarh
Ya ‘abâdur luşfı ya çul ikiden hâlî degül

338

[221 a] **Tesdîs-i Hâşimî Maçla‘-ı Cinânî Efendi**
(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Şehâ şehri içre seyri var iken şahñ-ı gülistânũ
Bilürsin ‘âlemi yokdur bugün geşt-i beyâbânũ
Gel ey Yûsuf-liķâ gitme uyup kavline ihvânũ
Ėamın arturma hicrânıyla Ya‘ķûb-ı dil ü cânũ
Sen ey meh gözlerinũñ nûrısın erbâb-ı ‘irfânũ
Giderseñ ağlamaķdan nûrı kalmaz çeşm-i giryânũ

II

Teveccüh eyleyüp ağyâra cânâ pendin işitme
Cefâya yüz tıtip gel hâşır-ı ‘uřşâķı incitme
Ayagũñ toprağından çeşm-i cânı bî-naşıb itme
Ėoyup künc-i belâda bendeñi luřf eyle gel gitme
Sen ey meh gözlerinũñ nûrısın erbâb-ı ‘irfânũ
Giderseñ ağlamaķdan nûrı kalmaz çeşm-i giryânũ

III

Nolur hâlüm benüm ey dilber-i şîrîn-zebân sensüz
Ġamuñla telh olursa kâm-ı cân-ı nâ-tüvân sensüz
Nazâr kılmaya hûbân-ı cihâna çeşm-i cân sensüz
Görinmez ‘aynına ‘aşq ehlinüñ kevn ü mekân sensüz
Sen ey meh gözlerinüñ nûrısın erbâb-ı ‘irfânuñ
Giderseñ ağlamağdan nûrı qalmaz çeşm-i giryânuñ

IV

Tagıt şem‘üñ fetîli gibi zülf-i ‘anber-efşânı
Görinsün kâkülüñ altında ol ruhsâr-ı nûrânî
Ruğuñdan ayru târîk itme bezm-i ehl-i ‘irfânı
Meded maħrûm kıлма tal‘atuñdan dîde-i cânı
Sen ey meh gözlerinüñ nûrısın erbâb-ı ‘irfânuñ
Giderseñ ağlamağdan nûrı qalmaz çeşm-i giryânuñ

V

Derûnı Hâşimînüñ bîm-i hicrânuñla pür-gamdur
Anuñ gönlin yaqub gitme esâs-ı ‘aşkı muhkemdür
İzüñ tozından ayru ehl-i ‘aşkuñ dîdesi nemdür
Cemâl-i bâ-kemâlüñ nûr-bağş-ı ‘ayn-ı ‘âlemdür
Sen ey meh gözlerinüñ nûrısın erbâb-ı ‘irfânuñ
Giderseñ ağlamağdan nûrı qalmaz çeşm-i giryânuñ

339

Ġazel-i Veysî ¹⁰⁸

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Müjeñdür bîşe-zârı şîr-i merdüm-gîrdür gamzeñ
Anuñçün hûnına erbâb-ı ‘aşkuñ sîrdür gamzeñ

¹⁰⁸ Bu gazel mükerrer yazılmıştır. Diğeri [168b]'de bulunmaktadır.

- 2 Ne mümkindür bağılmaq âfitâb-ı rûy-ı dil-cûña
Çekilmiş yaydur qaşuñ atılmış tîrdür ğamzeñ
- 3 Ser-i zülf-i ğam-ender-ğamdan aldı cân-ı miskîni
Şikârı ejder ağızından qapar bir şîrdür ğamzeñ
- 4 Gözüñ cellâd-ı bî-raĥm-ı siyâsetġâh-ı miĥnetdür
Qaşuñ şemşîr-i tîz ü şu‘le-i şemşîrdür ğamzeñ
- 5 Dil-i Veysî tatalum tâs-ı pülâd-ı sipihr olmuş
Ħalâş olmaz yine tîr-i qazâ-te’sîrdür ğamzeñ

340

[Ġazel-i] Rûĥî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Düşme ol semte ki erbâb-ı riyâ mâyl ola
Aña meyl eyle ki yârân-ı şafâ mâyl ola
- 2 Sevmezüz ol güzeli kim ola eşĥâş-pesend
Biz aña meyl iderüz kim zürefâ mâyl ola
- 3 İşi yok ‘âşıkına cevri ü cefâdan ġayrı
O sitem-kâra nice ehl-i vefâ mâyl ola
- 4 Mâyilüz ol meh-i bed-mihre diyü zevġ itme
Zevġ odur kim saña ol mâh-liġâ mâyl ola
- 5 Yâra derd-i dili şerĥ eyleyelüm nolsa gerek
Ġâyeti bu bize ya qahr ide ya mâyl ola

- 6 Korkarın bağrumı hûn ide nifâk-ı a‘dâ
Şûretâ istemem ol şûhı baña mâyl ola
- 7 Nazar it hâline kaçma güzelüm Rûhîden
Devlet ol serv-ğadûñ kim şu‘arâ mâyl ola

341

[221 b] **Merhûm Hâşimî Efendi**
Müseddes Oldı Evşâf-ı Cülûs-ı Şâh-ı Devlet-mend
Heşâb İtseñ İki Târîh Olur Zeylinde Her Bir Bend
(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

I

Çuruldı çarh-ı atlasdan mu‘allâ bâr-gâh-ı nev
Cülûs idüp şeh-i ‘âlî-mekân mânend-i mâh-ı nev
O demde cümle a‘yâna el öpmek oldı câh-ı nev
Didüm ben de bu nazm ile açup târihe râh-ı nev
Cihâna müjde geldi şimdi ‘âdil pâdişâh-ı nev (sene 1012)
Cülûs-ı zer-serîr-i mülk-i zîbâ cilve-gâh-ı nev (sene 1012)

II

Sa‘âdetle o sulţân oldı heft iqlîme fermân-dih
Bu müjdeyle tonanursa yaraşur her diyâr u dih
Olur mı böyle rûşen mâh u ferruğ sâl u rûz bih
İki mışra‘ da üç târih idüp didi dil-i vâlih
Receb on sekizi meh biñ on iki sâl yek-şenbih (sene 1012)
Zihî mâh oldı Sulţân Aşmed on dördinci şâh-ı nev (sene 1012)

III

Hudâ ol ‘unşur-ı pâküñ kıla her sâlini biñ yıl
Sa‘âdetle murâdâtına olsun dâ‘imâ vâşıl
Bu ‘âlemde aña beñzer bulunmaz server-i ‘âdil

Yazup bir beyt içinde iki târîh eyledüm hâşıl
Cülûs-ı tavrı Sultân Aḥmedüñ şâhâne vü kâmil (sene 1012)
Yeñi en'âm mübârek kullarına oldı câh-ı nev (sene 1012)

IV

Bihâmdillâh irişüp 'avn-i luḫf-ı Ḥazret-i Mevlâ
Sa'âdetle serîr-i 'izzetini eyledi bâlâ
Ne deñlü medḫ iderse yine kâşırdur dil-i şeydâ
Ḳapusında ḳul olduğum bu târîh eyledüm î mâ
Şehen-şeh oldı Sultân Aḥmed-i dâ nâ zihî zîbâ (sene 1012)
Der-i devlet-me'âbı 'âleme dâ'im penâh-ı nev (sene 1012)

V

Şeref burcında dâ'im kevkeb-i baḫtı sa'id olsun
Şebi ḳadr u berât olup günü nev-rûz u 'id olsun
Şafâyıla hemîşe müddet-i 'ömri medîd olsun
Yazuñ bu beyti dergâhında târîh-i cedîd olsun
Kevâkib şâh-ı encüm meh aña derbân 'abîd olsun (sene 1012)
Her ay devr eyleyüp meh başa giydükçe külâh-ı nev (sene 1012)

VI

Cülûs idüp bugün Sultân-ı 'âlem taḫt-ı zîbâya
İrişdi kûs-i 'adlinüñ şadâsı tâḳ-ı keyvâna
Alalar kulları feth ü zaferden Ḥâşimî vâye
Ḳılup evşâfını şeh-nâme vü târîh-i dünyâya
Sipâhî dâ'imâ manşûr ola ol şâhuñ a'dâya (sene 1012)
Şeh-i nev-rûz-ı ezhârıyla çekdükçe sipâh-ı nev (sene 1012)

342

[Ġazel-i] Rûhî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Şâmımız şubh oldu döndi âfitâb câm-ı 'îd
Mâ-ħaşal bir kütlu gün gördük irişdi şâm-ı 'îd
- 2 Luţf it ey sâkî pey-â-pey câm şun 'uşşâka kim
Bir yaña hengâm-ı güldür bir yaña eyyâm-ı 'îd
- 3 Dil-rübâlar cilvede 'uşşâk hây u hûyda
Şaldı dehre velvele hengâme-i hengâm-ı 'îd
- 4 Gönlümüz gibi 'aceb mi tevbemüz ola şikest
Bir yaña ikdâm-ı 'aşk u bir yaña ibrâm-ı 'îd
- 5 Nûş-ı cân olsun şafâ câmın çeken 'uşşâka kim
Rûhiye hûn-ı cigerdür bâde-i gül-fâm-ı 'îd
- 6 Hep şafâ kesb itdiler câm-ı hilâl-i 'îdden
Yine oldu rûze-dârân-ı gama in'âm-ı 'îd
- 7 'Îd-gehde gûşe gûşe şanma dolâb-ı hevâ
Hûb-rûlar şaydına yer yer kuruldı dâm-ı 'îd

343

[222 a] Tesdîs-i Rûhî-i Bağdâdî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

I

Gitdi mülk elden meded ey ehl-i rezmûn Rüstemi

Geçdi iş tedbîrden tutdı Celâlî 'âlemi

Saňa qalmıřdur iř ey h kk m-ı vaqtuň ekremi
Bař aup meyd na gir kim geldi meyd nuň demi
H yl-i rezm n Rüstemisin ehl-i bezm n H temi
H q saňa kılmıř müyesser rezm   bezm-i ‘ lemi

II

Ey cih nuň Rüstemi ‘azm it maħall-i rezmd r
Tut ulu’l-‘azm n  arıkın kim zam n-ı ‘azmd r
Kıl teveccüh halk bils nler ki rezm n cezmd r
Rezme kılsunlar şur ‘ anlar ki ehl-i bezm r
H yl-i rezm n Rüstemisin ehl-i bezm n H temi
H q saňa kılmıř müyesser rezm   bezm-i ‘ lemi

III

Görünür ejder ‘ad  gözine i‘l muň senün
Her ne deňl  serkeř olsa hařm olur r muň senün
ř r-diller meclisinde iil r c muň senün
Ehl-i bezm   rezm iinde aňılur n muň senün
H yl-i rezm n Rüstemisin ehl-i bezm n H temi
H q saňa kılmıř müyesser rezm   bezm-i ‘ lemi

IV

Sen dil versin dil verd r anuň n ‘asker n
İ‘tim dı saňadur H k n-ı ‘izzet-g ster n
Turma git kim ceng meyd nında h l d r yer n
K nde gitseň luř-ı Mevl  ola önce rehber n
H yl-i rezm n Rüstemisin ehl-i bezm n H temi
H q saňa kılmıř müyesser rezm   bezm-i ‘ lemi

V

P diřahuň geri yolında iden okdur cid l
Sen kılışsın sende var ey merd-i meyd n  zge h l

‘Azm-i cezm it kim Celâlî mülki kıldı pâ-y-mâl
Muntazırdur saña serdâr-ı şeh-i ferhunde-fâl
Hayl-i rezmüñ Rüstemisin ehl-i bezmüñ Hâtemi
Haq saña kılmış müyesser rezm ü bezm-i ‘âlemi

VI

Bezme gelseñ melce’-i a‘lâ vü ednâsın bugün
Rezme girseñ şîr-i merdân şaff-ârâsın bugün
Her ne dir vaşfuñda Rûhî andan a‘lâsın bugün
Ya ne şanduñ sen de bir ‘Osmân Paşasın bugün
Hayl-i rezmüñ Rüstemisin ehl-i bezmüñ Hâtemi
Haq saña kılmış müselleme rezm ü bezm-i ‘âlemi

344

Gazel-i Hasan Efendi

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Gül gül oldu mey ile ruhları her bir şanemüñ
Yer yer açıldı yine gülleri bâğ-ı İremüñ
- 2 Hûn-ı ‘uşşâkı içersin mey-i gülgûn yirine
Nûş-ı cân ey gözi mestâne ziyâd ola demüñ
- 3 Halk rağbetler ider kuyla egerçi umaruz
Bize ol minneti çekdürmeye hâk-ı kademüñ
- 4 Meded ey kaşları yâ katı keremdür gönder
Kim biri biñe geçer nâvek-i cevri ü sitemüñ
- 5 Bülbül-i dil yine derd ile figân itse Hasan
Hârlar aldı yine dâmenin ol gonca-femüñ

[Gazel-i] Hâletî Efendi

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Olmaz cenâb-1 şâh-1 keremden kerem cüdâ
Kalmaz cihânda çeşme-i hürşîd bî-ziyâ
- 2 Ol şâh-1 Cem-cenâb ki câm-1 sa'âdeti
Sâkî-i himmetinden alur bây eger gedâ
- 3 Evtâr iderdi şa'sa'a-i mihri çengine
Sâzende olsa meclisine zühre-i semâ
- 4 Alursa hâk-i râhın eger müşk-i ezfere
Râyında şehriyâr-1 Hoten eylemez haîâ
- 5 Şemşîri oldı her tarafâ şalınur nihâl
Tahtîk ider nesîm-i zafer anı dâ'imâ
- 6 Olsa eger ki dal kılıç düşmen üstine
Oldı dıraht-1 bâğ-1 zafer kıaddi gûyiyâ
- 7 Ey Hâletî zuhûra gelür luţf u himmeti
Eyle devâm-1 devlet-i şâha hemân du'â
- 8 Ol bir şehâb-1 kudret ü sen [bir] giyâh-1 'aciz
Andan gelür gelürse saña kuvvet ü nemâ
- 9 Çak böyle ağlamazdı dem-â-dem bu tıfl-1 dil
Olmasa sille-i ğam u endûh der-i kıafâ

SONUÇ

Bir şairin müstensihlerce veya divan tertip edenlerce unutulmuş bazen bir beytini, bir gazelini bazen de bir kasidesini saklı olduğu yerden gün ışığına çıkarmak için vazgeçilmez kaynak olan mecmualar, içerisinde barındırdığı zengin kültür birikimiyle Osmanlı şiirinin yüzyıllara yayılmış portresini gösterebilen canlı tanıklardır. Mecmualar dil, edebiyat, tarih alanlarındaki çalışmalar ve kültürel araştırmalar için önemli ve değerli kaynaklardır.

Şiir mecmuaları sayesinde, edebiyat tarihlerindeki bir kısım bilgiyi netleştirmek, düzeltmek ve bu alana yeni bilgiler eklemek mümkün olabilir. Edebiyat tarihine yansımamış belgeler, türler, şairler, şiirler ve manzumeler mecmualar sayesinde tespit edilebilir. Bugün elimizde olmayan bir esere veya ünlü bir şairin divanında bulunmayan şiirlerine, hatta divan sahibi olmayan şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlanabilir. Mecmualar; isimleri ve şiirleri unutulmuş, çeşitli sebeplerle edebiyat tarihinde yer bulamamış şairler için bize kaynaklık eder. Şiir mecmuaları aracılığıyla divanlardaki şiirlerin eksik veya farklı şekillerine, farklı mecmualarda aynı şairin bilinmeyen şiirlerine ulaşılabilir. Bizim de bu yönlerden bazı tespitlerimiz bulunmaktadır.

Üzerinde çalıştığımız mecmua; Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 numarada kayıtlı, *Mecmû'a-i Kasâ'id* adlı eserdir. İstinsah kaydına göre tertip tarihi, H1039 yılı Rebû'l-evvel ayının 20'sidir (7 Kasım 1629). Bu kayda göre mecmuanın mürettibi ve aynı zamanda müstensihi Ni'metî mahlaslı, Bursalı Seyyid Nakîb-zâde Ni'metullâh'tır. İstinsah kaydının hemen altında Ni'metî Efendi'nin mührü yer almaktadır.

Mecmû'a-i Kasâ'id'de Ni'metî; 15. yüzyıldan Ahmed Paşa, Mesîhî ve Şeyhî Efendi gibi birkaç şairin dışında genel olarak 16. yüzyıl ve 17. yüzyılın ilk yarısında yetişen kendisi de dâhil olmak üzere 191 şaire ait 2078 şiiri derlemiştir. 338 varaktan oluşan mecmua, bu özellikleriyle hacimli ve önemli bir eserdir. *Mecmû'a-i Kasâ'id*'de derlenen nazım şekilleri; gazel, matla', kasîde, rubâ'î, tesdîs, tahmîs, târîh, kıt'a, müfred, terkîb-bend, tercî'-bend, mesnevî, muhammes, müseddés, müsemmen, bahr-i tavîl ve muammâdır. *Mecmû'a-i Kasâ'id* bir kasîde mecmuası olmasına rağmen bu mecmuada en fazla derlenen nazım şekli gazeldir.

Mecmû'a-i Kasâ'id'de en çok şiiri bulunan şair, 317 şiiriyle 'Azmî-zâde Hâletî'dir. 'Azmî-zâde Hâletî'den sonra mecmuada en çok şiiriyle karşılaştığımız şairler sırasıyla Cinânî (146 şiir), Hâşimî (117 şiir), 'Âlî Efendi (116 şiir), Ümîdî (112 şiir) ve Nef'î'dir (101 şiir). *Mecmû'a-i Kasâ'id*'de 154 şiirde şair ismi belirtilmemiştir.

Mecmua hakkında genel bir araştırma yaptıktan sonra *Mecmû'a-i Kasâ'id*'in 165b-222a varakları arası üzerinde çalışmamızı gerçekleştirdik. Buna göre 165b-222a varakları arasında 54 şaire yer verilmiştir. 1 tesdîs, 9 matla' ve 4 müfred olmak üzere toplam 14 şiirin ise şairleri tespit edilememiştir.

Nazım şekilleri olarak 211 gazel, 115 tesdîs, 12 matla', 1 kıt'a, 5 müfred, 1 müseddes toplam 345 şiir bulunmaktadır. Ayrıca bu şiirlerin içinde Vechî'ye ait başlığı yazılmamış bir tesdîs ile 'Âlî ve Veysî'ye ait mükerrer olarak yazılmış birer gazel mevcuttur. 51 şiiriyle (43 gazel, 8 tesdîs) 'Ulvî, en çok şiiri bulunan şairdir. Ardından 'Âlî 48 şiirle (46 gazel, 2 tesdîs), Cinânî 40 şiirle (2 gazel, 36 tesdîs, 2 matla), Rûhî 22 şiirle (21 gazel, 1 tesdîs), Hâşimî 20 şiirle (11 gazel, 6 tesdîs, 1 matla', 1 müfred, 1 müseddes), Tîgî 19 şiirle (1 gazel, 18 tesdîs), Vâlihî 14 gazeliyle, Veysî 13 gazeliyle, Âzerî 11 şiiriyle (1 gazel, 10 tesdîs) yer almıştır.

Çalışmamıza konu olan varaklar arasında Fuzûlî, Bâkî, Gelibolulu Âlî, Hayâlî, Cinânî, Hâletî, Rûhî-i Bağdâdî, Veysî, Nev'î, Taşlıcalı Yahyâ, Zâtî gibi tanınmış şairler bulunduğu gibi Abdî, Âzerî, Âsımî, Ârifî, Azîz Efendi, Edîbî, Fûrûgî, Gubârî, Hâtîfî, Haylî, Kudsî, Nüvîdî, Re'yî, Sâ'î, Tîgî, Vechî gibi pek bilinmeyen şairler de yer almıştır.

Ayrıca *Mecmû'a-i Kasâ'id*'in tamamında sadece birer gazelleri olan "Cûşî" ve "Çarhî" adlı şairler hakkında tezkirelerde bilgi bulamadık. Üzerinde çalıştığımız bu mecmua, tezkirelerde yer almayan, adı duyulmamış olan şairlere de yer vermesi açısından önem kazanmaktadır.

Divanını inceleme imkânı bulduğumuz şairler; Hâkânî, 'Ulvî, Bâkî, Hâfız Ahmed Paşa, 'Azmî-zâde Hâletî, Hüdâyî, Kabûlî, Nev'î-zâde, Ni'metî, Ümîdî, Vahdetî, Yakînî, Zâtî, Fuzûlî, Hâşimî, Hayâlî, Rahmî, 'Ubeydî, Nâdirî, Cinânî, 'Âlî, Rûhî, Yahyâ, Şeyhülislâm Yahyâ ve 'Azmî'dir. Bu şairlerin divandaki şiirleriyle mecmuadaki şiirlerini karşılaştırdık. Kelime, beyit ve bent sayısı, beyit ve bentlerin

sırası konusunda farklılıklar tespit ettik. Ayrıca divanlarda olmayan şiirlerle de karşılaştık. Değerlendirme ve tespitlerimiz şu şekildedir:

182a'da bulunan Cinânî'ye ait tesdîsin I. bendindeki 3. ve 4. mısraların yerleri divanda tam tersi şekildedir, bu tesdîsin III. bendindeki 4. mısra divandakinden tamamen farklıdır. 183a'daki Cinânî'ye ait tesdîsin I. bendindeki 3. ve 4. mısraların yerleri divanda tam tersi şekildedir. 185a'daki Cinânî'ye ait tesdîsin II. ve III. bentlerinin yerleri divanda tam tersi şekildedir. 185b'deki Cinânî'ye ait tesdîs mecmuada 5 bent, divanda 7 benttir; divandaki IV. ve VI. bentler mecmuada yoktur. 190b'deki Cinânî'ye ait tesdîs mecmuada 5 bent, divanda 6 benttir; divandaki V. bent mecmuada yoktur. 191a'daki Cinânî'ye ait tesdîsin tekrar beyitlerindeki mısraların yerleri divanda tam tersi şekildedir. 212b'deki Cinânî'ye ait tesdîsin III. ve IV. bentlerinin yerleri divana göre farklıdır, IV. bentteki 2. ve 3. mısraların yerleri divanda tam tersi şekildedir. 213a'daki Cinânî'ye ait tesdîs mecmuada 5 bent, divanda 6 benttir; divandaki 5. bent mecmuada yoktur. 213b'deki 293 numaralı "Terdîs-i Cinânî" başlıklı şiirin I. bendindeki 1, 2, 3 ve 4. mısraların yerleri divana göre farklıdır. 214b'deki 300 numaralı "Terdîs-i Cinânî Maṭla'-ı Ebû's-su'ûd Efendi" başlıklı şiir mecmuada 5 bent, divanda 6 benttir; divandaki 4. bent mecmuada yoktur. 215a'daki 303 numaralı "Terdîs-i Cinânî Efendi" başlıklı şiirin III. bendindeki 3. ve 4. mısraların yerleri divanda tam tersi şekildedir.

192a'da yer alan 'Âlî'ye ait "gör" redifli gazelin 2. ve 3. beyitlerinin yerleri divanda tam tersi şekildedir. 193a'daki Âlî'ye ait "didükleri" redifli gazel mecmuada 5 beyit, divanda 6 beyittir; divandaki 6. beyit mecmuada yoktur.

194a'daki 'Âlî'ye ait 202 numaralı gazelin 2. ve 3. beyitlerinin yerleri divanda tam tersi şekildedir. 195a'daki 'Âlî'ye ait "kıldı" redifli gazel mecmuada 5 beyit, divanda 7 beyittir; divandaki 3. ve 4. beyitler mecmuada yoktur. 196a'daki 'Âlî'ye ait "yoğ" redifli gazel mükerrer yazılmıştır, bu gazelin diğeri 191b'de bulunmaktadır. 211b'de bulunan 'Âlî'ye ait "Terdîs-i 'Âlî Efendi" başlıklı tesdîs divanda yoktur. Gelibolulu 'Âlî gibi tanınmış bir şairin divanında olmayan bir tesdîsinin burada yer alması bu mecmuanın önemini arttırmaktadır.

169a'da bulunan Rûhî'ye ait "hey kâfir" redifli gazel divanda yoktur. 213a'daki Rûhî'ye ait gazelin 5. beyti divanda 7. beyitte, 6. beyti divanda 5. beyitte, 7. beyti divanda 6. beyitte yer almaktadır.; 8. ve 9. beyitlerin yerleri divanda tam tersi şekildedir. 216b'deki Rûhî'ye ait "[Ġazel-i] Rûhî" başlıklı gazel mecmuada 7 beyit, divanda 8 beyittir; divandaki 6. beyit mecmuada yoktur. 218b'deki Rûhî'ye ait "gül" redifli gazel mecmuada 7 beyit, divanda 9 beyittir; mecmuadaki 6. ve 7. beyitlerin yerleri divana göre farklıdır. 219b'deki Rûhî'ye ait gazel mecmuada 8 beyit, divanda 9 beyittir; divandaki 6. beyit mecmuada yoktur. 220b'deki "[Ġazel-i] Rûhî" başlıklı "hâlî degül" redifli gazel mecmuada 8 beyit, divanda 9 beyittir; divandaki 8. beyit mecmuada yoktur. 221a'daki Rûhî'ye ait "mâyil ola" redifli gazelin 6. beyti divanda 3. beyitte, 3. beyti divanda 4. beyitte yer almaktadır. 221b'deki Rûhî'ye ait "'îd" redifli gazelin 6. beyti divanda 5. beyitte, 7. beyti divanda 6. beyitte, 5. beyti divanda 7. beyitte yer almaktadır. 222a'daki "Tedsîs-i Rûhî-i Bağdâdî" başlıklı tedsîs mecmuada 6 bent, divanda 5 benttir; mecmuadaki 6. bent divanda yoktur.

178a'da yer alan Taşlıcalı Yahyâ'ya ait "öldür beni" redifli gazel ve 217a'daki "Tedsîs-i Yahyâ" başlıklı tedsîs divanda yoktur. 168b'deki Şeyhülislâm Yahyâ'ya ait "Tedsîs-i Şeyhü'l-islâm Yahyâ Efendi Sellemehu'llâhi Te'âlâ" başlıklı tedsîs Hasan Kavruk ve Rekin Ertem tarafından ayrı olarak hazırlanmış "Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı"nda bulunamamıştır. 166a'daki "Tedsîs-i Merhûm 'Azmi" başlıklı tedsîs, divanda yoktur.

171b'deki "Tedsîs-i Merhûm 'Ulvî Efendi" başlıklı tedsîs divanda yoktur. 172b'deki 'Ulvî'ye ait tedsîsin bentlerinin yerleri divana göre farklıdır. 173b'deki 'Ulvî'ye ait tedsîs mecmuada 7 bent, divanda 6 benttir; mecmuadaki 6. bent divanda yoktur.

175a'daki 'Ulvî'ye ait tedsîs mecmuada 5 bent, divanda 4 benttir; mecmuadaki 3. bent divanda yoktur, I. bentteki 1. ve 2. mısralar divanda tamamen farklıdır yine mecmuada I. bentteki 4. mısra divanda 3. mısra da yer almaktadır; divandaki 4. mısra mecmuada yoktur, mecmuadaki 3. mısra da divanda bulunmamaktadır. Bu tedsîsin tekrar beyitleri mecmuada;

"Ey efendüm menzilüñ burc-ı şeref sen mâhsın
Sâye gibi rû-siyehlerle niçün hem-râhsın"

şeklinde iken, divanda;

"Ey efendi menzilüñ burc-ı şeref sen mâhsın

Yılduzı düşkin rakîb ile niçün hem-râhsın" şeklindedir.

182a'daki 'Ulvî'ye ait "fedâ" redifli gazelin 2. ve 4. beyitlerinin yerleri divanda farklıdır. Yine 182a'daki 'Ulvî'ye ait "şem'" redifli gazelin 2, 3 ve 4. beyitlerinin yerleri divanda farklıdır. 182b'deki 'Ulvî'ye ait "olmuş" ve "bulunmadı" redifli gazeller divanda yoktur. 183b'deki 'Ulvî'ye ait "gibi" redifli gazelin 5 beyit, divanda 7 beyittir; mecmuadaki 3, 4 ve 5. beyitlerin yerleri divanda farklıdır. 184a'daki 'Ulvî'ye ait "gelür" redifli gazelin 5 beyit, divanda 7 beyittir; yine buradaki 'Ulvî'ye ait "neylersin" redifli gazelin 7 beyit, divanda 5 beyittir; mecmuadaki 2. ve 5. beyitler divanda yoktur. 184a'daki 'Ulvî'ye ait "şaklar" redifli gazelin ve 184b'deki "hem" redifli gazeller divanda yoktur. 184b'deki 'Ulvî'ye ait "dirler" redifli gazelin 5 beyit, divanda 7 beyittir; divandaki 3. ve 6. beyitler mecmuada yoktur. 185a'daki 'Ulvî'ye ait "bir yaña" redifli gazelin 5 beyit, divanda 7 beyittir; divandaki 3. ve 4. beyitler mecmuada yoktur. Yine bu gazelin 2. beytindeki 1. mısra divanda farklıdır. Bu mısra divanda;

"Mescid ü meyhânede yirüm benüm kıomadılar" şeklindedir.

Bu gazelin 3. beyti divanda 5. beyitte bulunmakta ve mecmuadaki bu beyit divanda farklıdır. Divanda; "Her kaçan çâk-i girîbânımla varsam gülüme / Bir yaña yaşasın çâk eylerdi revzen bir yaña" şeklindedir. Yine bu gazelde 4. beyit divanda 6. beyitte yer alıyor ve 4. beytin 1. mısrası divanda farklıdır. Bu mısra divanda; "Gitme küyüñdan o serv-ķâmetüñ her gün diyü" şeklindedir. Bu gazelin 5. beyti divanda 7. beyitte bulunmakta ve 5. beytin ilk mısrası divanda farklıdır. Bu mısra divanda; "'Ulvîyâ seyr-i gülistân eylesem dil-dârsuz" şeklindedir.

185b'deki 'Ulvî'ye ait 153 numaralı "üzre" redifli gazelin divanda yoktur. 188a'daki 158 numaralı "[Ėzel-i] 'Ulvî Efendi" başlıklı gazelin mecmuada 5 beyit, divanda 4 beyittir; mecmuadaki 2. beyit divanda yoktur, mecmuadaki beyitler divana göre farklılık göstermektedir. 188b'deki 'Ulvî'ye ait "yirine" redifli gazelin mecmuada 5 beyit, divanda 7 beyittir; divandaki 4. ve 5. beyitler mecmuada yoktur. 189b'deki 'Ulvî'ye ait 170 numaralı "Ėzel-i 'Ulvî" başlıklı gazelin divanda yoktur.

190a'daki 'Ulvî'ye ait "degül midür" redifli gazel ve 190b'deki "'Aceb bilsem beni yâr-ı güzînüm yâr şanmaz mı" mısrasıyla başlayan gazel divanda yoktur. 191a'daki 'Ulvî'ye ait "kevkeb" redifli gazel mecmuada 5 beyit, divanda 8 beyittir; divandaki 2, 4 ve 5. beyitler mecmuada yoktur.

16. yüzyılın önemli şairlerden biri olan Bâkî'nin bu mecmuadaki şiirleriyle ilgili de önemli bulgularımız olmuştur. Şöyle ki; 172a'da yer alan "Ġazel-i Bâkî" başlıklı, "yegdür" redifli, 5 beyitlik gazel Sabahattin Küçük tarafından hazırlanmış olan "Bâkî Dîvânı"nda yoktur. 173a'daki Bâkî'ye ait "yeg" redifli gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri divanda tam tersi şeklindedir. Yine 173b'deki Bâkî'ye ait "lâle" redifli gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri divanda tam tersi şeklindedir.

Üzerinde çalıştığımız varaklar arasında Hâfız Ahmed Paşa'nın sadece 1 tane gazeli bulunmaktadır. 175b'deki "Hâfız Aḫmed Paşa Ḥazretlerinüñ Bağdâd'dan İrsâl Eyledügi Ġazeldür" başlıklı 5 beyitlik bu gazel, Serdal Tosun ve Adem Uysal tarafından ayrı olarak hazırlanmış "Hâfız Ahmed Paşa Dîvânı"nda bulunamamıştır.

172b'de bulunan Hüdâyî'ye ait "dik" redifli gazelin 3. ve 4. beyitlerinin yerleri divanda ters şekildedir. 211b'deki Hüdâyî'ye ait gazel mecmuada 5 beyit, divanda 6 beyittir; divandaki 2. beyit mecmuada yoktur.

Nev'î-zâde Atâyî'nin çalışmamızda 2 tane tesdîsi bulunmaktadır. Bunlardan 210b'de bulunan "Tesdaî-i Nev'î-zâde" başlıklı 5 bentlik tesdîs, Saadet Karaköse tarafından hazırlanan "Nev'î-zâde Atâyî Dîvânı"nda yoktur. 217b'deki "Tesdaî-i Nev'î-zâde" başlıklı tesdîs ise mecmuada 5 bent, divanda 6 benttir; divandaki 5. bent mecmuada yoktur.

174a'daki 'Ubeydî'ye ait "Ġazel-i 'Ubeydî" başlıklı gazelin 2. ve 3. beyitlerinin yerleri divanda farklıdır. Yine 174a'daki Ubeydî'ye ait "Velehu" başlıklı 5 beyitlik gazel divanda yoktur.

Bu mecmuanın hem mürettibi hem de müstensihi olan Ni'metî'nin çalıştığımız varaklar arasında 8 tane tesdîsi bulunmaktadır. Bunlar arasında en önemli tespitimiz, 171a'daki "Tesdaî-i Ni'metî Maḫla'-ı Bâkî" başlıklı 5 bentlik tesdîsin divanda olmamasıdır. Bu tesdîs, Gülden Esra Ersöz ve Ahmet Gülen'in hazırlamış oldukları divan çalışmalarında yoktur. 219b'deki Ni'metî'ye ait "Tesdaî li-Kâtibihi" başlıklı tesdîsin I. bendindeki 3. ve 4. mısraların yerleri divanda ters

şekildedir ve mısralar arasında kelime farklılıkları bulunmaktadır. Şöyle ki, mecmuadaki 4. mısra; "Hâsret-i la'lûñ ile ey şeh-i 'âlî-şânüm" şeklindeyken divandaki 3. mısra da; "Hâste-i hicrûñ olup ey şeh-i 'âlî-şânüm" şeklindedir. Bu tesdîsin III. ve IV. bentlerinin yerleri de divanda tam tersi şekildedir. Yine bu tesdîsin II. bendindeki 2, 3 ve 4. mısralar divandakinden farklıdır. Bu mısralar divanda şu şekildedir:

"Yandı hâkister olup âteş-i 'ışkuñ ile ten
Hâsret-i la'lûñ ile ta'lîm ider ey gönçe-i dehen
Pister-i guşşadan her şeb n'ola etsem şîven"

Şair Ümîdî'nin çalışmamızda 6 gazeli bulunmaktadır, bu gazellerden 4 tanesinin divanda olmadığını tespit ettik. 171a'daki 41 numaralı "Mihr-i rûyuñda iki ebrûlar ey hûr-ı cemîl" mısrasıyla başlayan gazel, 176b'deki 85 numaralı "Rişte-i zerrînle gülşende mihr-i âsumân" mısrasıyla başlayan gazel, 176b'deki 86 numaralı "Çeşm-i hûnînüm belâ bâğında bitmiş lâledür" mısrasıyla başlayan gazel ve 176b'deki 87 numaralı "Çün şafağ içre tûlû' itdi bugün 'îd ayı" mısrasıyla başlayan gazel divanda yoktur.

17. yüzyıl şairlerinden Vahdetî'ye ait olan 179b'deki "getür" redifli gazel divanda yoktur. 218a'daki Yakînî'ye ait olan tesdîsin II. ve III. bentlerinin yerleri divanda tam tersi şekildedir. Önemli tespitlerimizden biri de; 211b'de yer alan Zâtî'ye ait "neylersin" redifli 5 beyitlik gazelin divanda olmamasıdır.

178a'da bulunan Rahmî Çelebi'ye ait "oldı" redifli gazel mecmuada 5 beyit, divanda 7 beyittir; divandaki 4. ve 5. beyitler mecmuada yoktur. Bu gazelin 2. ve 3. beyitlerinin yerleri divanda tam tersi şekildedir.

Hâşimî'nin çalışmamızda 11 gazeli, 6 tesdîsi, 1 matla'sı, 1 müfred ve 1 müseddesi mevcuttur. Ayşe Bulan'ın hazırladığı Hâşimî divanında gazeller kısmı olmadığı için buradaki gazelleri karşılaştırma imkânımız olmadı. 177b'deki Hâşimî'ye ait matla' divanda yoktur. 201b'deki "Tesda'sât-ı Hâşimî Efendi Üsküdârî 'Aleyhi'r-raḥmeti" başlıklı tesdîs, 202b'deki "Tesda's-i Hâşimî" başlıklı tesdîs ve 203b'deki "Tesda's-i Hâşimî-i Üsküdârî" başlıklı tesdîs divanda yoktur.

203a'daki tesdîsle divandaki tesdîsin sadece tekrar beyitleri aynı, divanda diğer bentler mecmuadakinin tamamen farklıdır. 221b'deki Hâşimî'ye ait müseddesin VI. bendindeki 3. ve 4. mısralar divanda bulunmamaktadır.

Fuzûlî'nin çalışmamızda 1 gazel ve 1 tesdîsi yer almaktadır. 172b'deki "[Gazel-i] Fuzûlî" başlıklı gazel mecmuada 5 beyit, divanda 7 beyittir; divandaki 3. ve 4. beyitler mecmuada yoktur. 176a'daki "Terdîs-i Fuzûlî-i Bağdâdî" başlıklı 5 bentlik tesdîs, Kenan Akyüz vd.nin ve Abdûlbâki Gölpinarlı'nın hazırladıkları Fuzûlî divanlarında yoktur. Ancak bu tesdîs, İsmail Parlatır'ın hazırlamış olduğu "Fuzûlî Türkçe Divan" eserinde mevcuttur. "Bu tesdîsi Prof. Dr. Sabahattin Küçük, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 3424, 225a numarada kayıtlı bir şiir mecmuasında bulmuş ve Millî Kütüphane'nin 17 Nisan 1986'da düzenlenlediği 'I. Millî Fuzûlî Semineri'nde bildiri olarak sunmuştur. Sonra bu bildiri Millî Kültür dergisinin 60. sayısında yayımlanmıştır."¹⁰⁹

Çalışmamızın dikkat çeken özelliklerinden biri de pek tanınmayan, divanı bulunmayan Tîgî, Vâlihî, Âzerî gibi şairlerin şiirlerinin mecmuada yer almasıdır. Tîgî'nin 1 gazel ve 18 tesdîsinin olması, Vâlihî'nin 14 gazelinin bulunması, Âzerî'nin 1 gazel ve 10 tesdîsinin yer alması bu mecmuaya değer katacak niteliktedir.

Hakkında ilmî çalışma yapılmamış şairlerin şiirleri ve şöhret bulmuş şairlerin divanlarında yer almayan şiirleri, mecmua üzerine yaptığımız bu çalışma ile edebiyat âlemine sunulmuştur. Bu tezimiz ile mecmualarla ilgili araştırma ve incelemelere bir nebze de olsa katkıda bulunmuş olmak düşüncesi bizi ziyadesiyle memnun etmiştir.

¹⁰⁹ İsmail Parlatır, *Fuzûlî Türkçe Divan*, Akçağ Yayınları, Ankara 2014, s. 416.

KAYNAKÇA

AK oşkun, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı Karşılaştırmalı Metin*, Uludağ Üniversitesi Yay., Bursa 2001.

AKIN Bülent, "Kalender Abdal",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6142>,
(12.05.2016).

AKSOYAK İsmail Hakkı, *Gelibolulu Mustafa Âlî Dîvânı*, Harvard Üniversitesi, Yakın Doğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, ABD 2006.

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Kudsî, Kudsî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7523>,
(10.05.2016).

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Nâdirî, Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7146>,
(10.05.2016).

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Selîsî/Mehmed, Baldırzâde Şeyh Mehmed Selîsî Efendi b. Mustafa Efendi b. Tokedî Ali Dede",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7239>,
(25.06.2016).

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Âsımî, Mehmed Âsımî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1792>,
(07.08.2016).

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Kerîmî, Kerîmî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5425>,
(10.08.2016).

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Re'yî, Râyî",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1500>,
(14.08.2016).

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Re'yî, Hüseyin Re'yî Çelebi ",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2181>,
(14.08.2016).

AKSOYAK İsmail Hakkı, "Ârifî, Saâdet Giray b. Gazi Giray",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6534>,
(15.08.2016).

AKYÜZ Kenan vd., *Fuzûlî Dîvânı*, Akçağ Yay., Ankara 2000.

ALICI Lütfi, *Azmîzâde Mustafa Hâletî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1992.

ALTUNMERAL Mehmet, "Abdî",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=49>,
(07.06.2016).

AYDEMİR Yaşar, "*Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler*", Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, Volume: 2/3 (2007), s. 123.

BORANOĞLU Turan, *Bursalı Rahmî Çelebi Dîvânı'nın Tahlili*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1997.

BULAN Ayşe, *Hâşimî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Konya 1993.

ĆATOVIĆ Alena, "Vahdetî, Ahmed",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5916>,
(08.06.2016).

CEYHAN Âdem, *On Altıncı Asır Osmanlı Âlimlerinden Azmî Pîr Mehmed Bey ve Dîvânı*, Manisa 2006.

CEYHAN Adem, "Azîz, Abdülazîz bin Hoca Sâdeddîn",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4598>,
(10.07.2016).

CEYHAN Adem, "Azmî, Pîr Mehmed",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=206>,
(10.07.2016).

ÇALDAK Süleyman, "Veysî, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843>,
(18.07.2016).

ÇALDAK Süleyman, "Ârifi, Mehmed Ârif, Ârif Mehmed Efendi, Hoca-zâde Ârifi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4592>,
(15.08.2016).

ÇAVUŞOĞLU Mehmed, TANYERİ M. Ali, *Zâtî Dîvânı (Edisyon Kritik ve Transkripsiyon)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları no: 3369, İstanbul 1987.

ÇAVUŞOĞLU Mehmed, *Yahyâ Bey Dîvân Tenkitli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul 1977.

ÇETİN İsmail, *Derzi-zâde Ulvî Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Dîvânının Tenkitli Metni*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 1993.

ÇETİNKAYA Ülkü, "Âzerî, İbrahim Çelebi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1937>,
(07.08.2016).

DEMİRALAY Mehmet, *Hüdâyî-i Kadîm (16. yy) ve Dîvânı İnceleme-Tenkitli Metin*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2007.

DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 2006.

EKİNCİ Ramazan, "Ârifi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2856>,
(15.08.2016).

ELMALI Hüseyin, "el-Keşkûl", *İslâm Ansiklopedisi*, C 25, TDV Yay., Ankara 2002, s. 324.

ERDOĞAN Mehtap, "*Divan Edebiyatında Noktasız Harflerle Metin Oluşturma Geleneği ve Ni‘meti'nin Noktasız Harflerle Yazdığı Mensur İki Mektubu*", Uluslararası Klasik Türk Edebiyatı Sempozyumu (Prof. Dr. Mehmet Çavuşoğlu Anısına 10-12 Mayıs 2012), C 2, Ordu Üniversitesi Yay., Ordu 2013, s. 552-566.

ERDOĞAN Mehtap, "Ni‘meti",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1452>,
(12.04.2016).

ERDOĞAN Mustafa, *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Doktora Tezi, Ankara 2008.

ERDOĞAN Mustafa, "Rahmî, Bursalı Pîr Mehmed",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>,
(14.04.2016).

ERDOĞAN Mustafa, "Kabûlî, Gedizli",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=314>,
(12.05.2016).

ERSÖZ Gülden Esra, *Ni‘meti Dîvânı*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Adana 2007.

ERTEM Rekin, *Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı*, Akçağ Yay., Ankara 1995.

EYDURAN-SUNGURHAN Aysun, *Beyânî Tezkiretü’ş-Şu‘arâ*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2008, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78462/beyani----tezkiretus-suara.html>,
(09.08.2016).

EYDURAN-SUNGURHAN Aysun, *Kınalızâde Hasan Çelebi, Tezkiretü’ş-Şu‘arâ*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2009, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,78466/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html> (09.08.2016).

GÖLPINARLI Abdûlbâki, *Fuzûlî Dîvânı*, İnkılap Kitabevi Yay., İstanbul 2005.

GÖNEL Hüseyin, "Sırrî, Mehmed Sırrî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1876>,
(05.06.2016).

GÜLEN Ahmet, *Seyyid Nakib-zâde Ni'metî Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divânı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2007.

GÜLHAN Abdülkerim, *Hakanî Mehmed Bey, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı'nın Tenkitli Metni*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1996.

GÜRBÜZ Mehmet, "*Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*", (haz. Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 108-112.

HOCA Fadıl, *Üskübî Dîvânı Veysî Üskübî Dîvânı'nın Tahlili*, Edirne Valiliği Balkan Kitaplığı Yay., İstanbul 2013.

İPEKTEN Haluk, "Atâî, Nev'îzâde",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5326>,
(12.04.2016).

İSEN Mustafa vd., *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yay., Ankara 2011.

İSEN Mustafa ve AKSOYAK İ. Hakkı, "Âlî, Çeşmî, Gelibolulu Mustafa",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=943>,
(07.06.2016).

KAPLAN Yunus, "Nüvîdî, Yusuf Nüvîdî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4054>,
(14.04.2016).

KAPLAN Yunus, "Haylî, Ahmed Çelebi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1252>,
(25.05.2016).

KAPLAN Yunus, "Gubârî, Abdurrahman Efendi",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2432>,
(06.06.2016).

KAPLAN Yunus, "Ümîdî, Ahmet",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1164>,
(08.06.2016).

KAPLAN Yunus, "Kerîmî, Şeyhülharem-zâde Abdülkerim Efendi",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3767>,
(10.08.2016).

KARAGÖZLÜ Volkan, "Hayâlî Bey, Hayalî, Mehmed Hayâlî Bey, Bekâr Memî",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6318>,
(25.05.2016).

KARAKÖSE Saadet, *Nev'î-zâde Atâyî Dîvânı Kısmî Tahlil-Metin*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Doktora Tezi, Malatya 1994.

KAVRUK Hasan, *Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı*, MEB Yay., Ankara 2001.

KAVRUK Hasan, "Şeyhülislâm Yahyâ",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604>,
(05.06.2016).

KAYA Bayram Ali, *Azmî-zâde Hâletî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânının Tenkidli Metni*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Doktora Tezi, Edirne 1996.

KAYA Bayram Ali, "Hâletî, Azmîzâde",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=280>,
(11.05.2016).

KAYA Bayram Ali, "Yahyâ Bey, Dukaginzâde",
<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=204>,
(18.07.2016).

KESİK Beyhan, "Re'yî, Terzizâde Mustafa Re'yî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3374>,
(14.08.2016).

KESİK Beyhan, "Re'yî, (Sarı) Re'yî Çelebi ",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3373>,
(14.08.2016).

KESİK Beyhan, "Ârifî, Mehmed Ma'rûf Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3216>,
(15.08.2016).

KESİK Beyhan, "Ârifî, Helvacızâde Mehmed Ârifî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=261>,
(15.08.2016).

KILIÇ Atabey, "*Mecmua Tasnifine Dâir*", (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 75-96.

KILIÇ Filiz, "Hâfız, Müezzinzâde Hâfız Ahmed Paşa",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1093>,
(06.06.2016).

KILIÇ Filiz, "Sâî, Mehmed Sâî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5073>,
(25.06.2016).

KILIÇ Filiz, "Yakînî, Kadı İmâd Sinanzâde",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1925>,
(18.07.2016).

KÖKSAL M. Fatih, "*Şiir Mecmualarının önemi ve 'Mecmuaların Sitematik Tasnifi Projesi' (MESTAP)*", (haz. Hatice Aynur vd.), Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmua: Osmanlı edebiyatının kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul 2012, s. 411-421.

KÖKSAL Mehmet Fatih, "Vechî",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=344>,
(08.06.2016).

KÖKSAL Mehmet Fatih, ASLAN Üzeyir, "Kerîmî, Abdülkerîm",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=777>,
(10.08.2016).

KÖKSAL Mehmet Fatih, "Ârifî, Hüseyin Çelebi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=395>,
(15.08.2016).

KURNAZ Cemal ve AYDEMİR Yaşar, "*Mecmualara Sorulması Gereken Sorular*", Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume: 8/1 (2013), s. 62.

KURTOĞLU Orhan, "Zâtî, İvaz",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=802>,
(18.07.2016).

KUT Günay, "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler, İsimler, Eserler, Terimler)*, C 6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s. 170-174.

KÜÇÜK Sabahattin, *Bâkî Dîvânı Tenkidli Basım*, TDK Yay.: 601, Ankara 1994.

KÜLEKÇİ Numan, *Ganî-zâde Nâdirî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Dîvânı ve Şeh-nâmesinin Tenkidli Metni*, Atatürk Üniversitesi, Doktora Tezi, Erzurum 1985.

KÜLEKÇİ Numan, *Ganî-zâde Nâdirî ve Dîvânından Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1016, Ankara 1989.

LEVEND Agâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C 1, TTK Yay., Ankara 1998, s. 166-167.

MACİT Muhsin, "Fuzûlî",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624>,
(06.07.2016).

MACİT Muhsin ve KAPLAN Hasan, "Bâkî",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>,
(12.07.2016).

OKUYUCU Cihan, *Cinânî Hayâtı Eserleri Dîvânının Tenkidli Metni*, TDK Yay., Ankara 1994.

ÖRDEK Şerife, "Hâtifi, Hayalî, Abdurrahman Hâtifi Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3518>,
(20.05.2016).

ÖRDEK Şerife, "Tîğî, Mehmed Bey",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2365>,
(05.06.2016).

ÖRDEK Şerife, "Fürûgî, Ahmed Fürûgî Çelebi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5897>,
(06.07.2016).

ÖRDEK Şerife, "Edîbî, Bakkalzâde Ali Edip Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5999>,
(10.07.2016).

ÖRDEK Şerife, "Ârifi, Mustafa Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=791>,
(15.08.2016).

ÖZTOPRAK Nihat, "Rûhî, Bağdatlı",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2428>,
(18.06.2016).

ÖZTÜRK Yılmaz, *17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî'nin Dîvân'ının Tenkitli Metni*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Ens., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

PALA İskender, "Hakanî, Mehmed Beg",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3904>,
(06.05.2016).

PALA İskender, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay., İstanbul 2004.

PARLATIR İsmail, *Fuzûlî Türkçe Dîvân*, Akçağ Yay., Ankara 2012.

PEKTAŞ Mehmet, "Re'î",

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1234>,
(14.08.2016).

SEFERCİOĞLU Mustafa Nejat, "Nev'î, Yahyâ",

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071>,
(10.04.2016).

SELVİ Muhammed, *Ümîdî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar 2008.

SUNGURHAN Aysun, "Hasan Çelebi, Kınalızâde",

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=25>,
(11.05.2016).

SUNGURHAN Aysun, "Beyânî, Mustafâ",

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=29>,
(10.07.2016).

ŞAHİN Esmâ, "Ulvî, Terzi-zâde Mehmed Ulvî Çelebi",

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3891>,
(08.06.2016).

ŞANLI İsmet, "Ubeydî, Abdurrahman Çelebi",

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1694>,
(05.06.2016).

TARLAN Ali Nihat, *Hayâlî Divanı*, Akçağ Yay., Ankara 1992.

TOP Yılmaz, "*Bursalı Şair Nakîb-zâde Ni'metî (öl. 1060?) Efendi ve Onun Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu 3424 Numarada Kayıtlı Mecmû'a-i Kasâ'id Adlı Şiir Mecmuasının Muhtevası*", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, S 31 (2014), s. 265-348.

TOSUN Serdal, *Hâfız Ahmed Paşa Dîvânı ve İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.

UYSAL Adem, *Hâfız Ahmed Paşa Dîvânı (Metin-İnceleme)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010.

UZUN Mustafa, "Mecmua", *İslâm Ansiklopedisi*, C 28, TDV Yay., Ankara 2003, s. 265-268.

ÜNLÜ M. Şahabettin, *Ubeydî Hayatı-Edebî Kişiliği ve Dîvânının Tenkitli Metni*, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Doktora Tezi, İstanbul 1991.

ÜNLÜ Osman, "Cinânî, Mustafa",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638>,
(10.07.2016).

YEKBAŞ Hakan, *Hüdâyî-i Kadîm Dîvânı (Edisyon Kritik-Metin-İnceleme)*, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2005.

YEKBAŞ Hakan, "Hüdâyî-i Kadîm, Mustafa",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=145>,
(25.05.2016).

YILDIZ Ayşe, "Hâşimî, Bakkâlzâde Seyyid Mehmed Çelebi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5079>,
(11.05.2016).

YILDIZ Ayşe, "Riyâzî, Mehmed Riyâzî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5056>,
(18.06.2016).

YILMAZ Kadri Hüsnü, "Vâlihî, Kurdzâde Şeyh Vâlihî Efendi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1722>,
(08.06.2016).

YILMAZ Kadri Hüsnü, "Sadıkî, Sadıkî Çelebi",
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5550>,
(18.06.2016).

ZÜLFE Ömer, *Yakînî Dîvânı (İnceleme-Metin ve Çeviri-Açıklamalar-Sözlük)*, Ankara 2009, http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10661_girismetinpdf.70
(11.08.2016).

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Rukiye KÖSE
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 25.01.1988 - Türkoğlu
e-posta : rukiye58@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi	2010
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	...

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2012-...	İsmet Yılmaz Ç.P.A.L.	Türk Dili ve Edebiyatı Öğrt.

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () IELTS ()